

Universitat de Girona

EL CANT CORAL INFANTIL I JUVENIL EDUCA EN VALORS, HÀBITS I COMPETÈNCIES

Rita FERRER i MIQUEL

Dipòsit legal: GI-365-2012

<http://hdl.handle.net/10803/77826>

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei [TDX](#) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio [TDR](#) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the [TDX](#) service has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized neither its spreading and availability from a site foreign to the TDX service. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service is not authorized (framing). This rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

Universitat de Girona

TESI DOCTORAL

**El cant coral infantil i juvenil
educa en valors, hàbits i competències**

Rita Ferrer i Miquel

2011

Programa de doctorat:

Doctorat en Arts Visuals i Educació:
un Enfocament Construcccionista

Directors

Dr. Joaquim Miranda Pérez i Dra. Montserrat Tesouro i Cid
Universitat Autònoma de Barcelona   Universitat de Girona

Memòria presentada per optar al títol de doctora per la Universitat de Girona

El Dr. Joaquim Miranda Pérez, professor titular universitari del Departament de Didàctica de l'Expressió Musical, Plàstica i Corporal de la Universitat Autònoma de Barcelona i la Dra. Montserrat Tesouro i Cid, professora titular universitària del Departament de Pedagogia de la Facultat d'Educació i Psicologia de la Universitat de Girona,

CERTIFIQUEM:

Que aquest treball, titulat **El cant coral infantil i juvenil educa en valors, hàbits i competències**, que presenta Rita Ferrer i Miquel per a l'obtenció del títol de doctora, ha estat realitzat sota la nostra direcció.

Dr. Joaquim Miranda Pérez

Dra. Montserrat Tesouro i Cid

Girona, 1 de setembre del 2011

*Dedico la tesi als meus néts.
A la Rita, que encara no té tres anys,
però que m'ha ensenyat tantes coses,
i al menut de la família, en Pere,
que sense saber-ho
m'ha fet caminar més lleugera per acabar la tesi
abans de la seva arribada al món.*

AGRAÏMENTS

En la realització d'aquesta recerca voldria agrair de tot cor el suport i l'ajut que m'han donat tantes persones i sobretot, també, als qui en un principi em van animar a tirar endavant aquest treball d'investigació que ha culminat amb la tesi doctoral que presentem.

En primer lloc, als meus directors, el Dr. Joaquim Miranda i la Dra. Montse Tesouro. El seu guiatge, encoratjament, senzillesa i saviesa, han fet que al llarg dels dies, mesos i anys que he estat treballant s'hagin convertit en la meva referència i jo per a ells en la seva ombra. El meu agraïment més sincer i reconeixement per la seva tasca.

Als meus companys de l'Àrea de Didàctica de l'Expressió Musical de la Facultat d'Educació i Psicologia de la Universitat de Girona: en Lluís Brugués, en Joan de la Creu Godoy, en Miquel Alsina, la Sílvia Sánchez, la Lídia Monforte i en Josep M. Garcia, pel suport que m'han donat en tot moment. També a les persones del Departament de Didàctiques Específiques, especialment a la Dolors Cañabate, la Margarida Falgàs, la Mariona Masgrau, la Roser Batllori, la Roser Güell, la Dolors de Ribot, l'Àngel Alsina i l'Ignasi Pélach. I a totes les persones del Grup de Recerca en Educació, Patrimoni i Arts intermèdia, GREPAI, especialment a la Roser Juanola, a la Muntsa Calbó i a en Joan Vallés. A la directora de l'Institut de Recerca Educativa, IRE, la Rosa M. Medir, per estar sempre al meu costat en moments complicats i per fer-me creure en mi mateixa i donar-me suport moral i institucional. A tots ells i elles, moltes gràcies.

Als companys de facultat del Departament de Pedagogia, l'Enric Corominas, en Salomó Marqués i en Joan Teixidor, i a en Josep M. Serra, del Departament de Psicologia, als quals haig d'agrair les seves aportacions, comentaris i correccions en l'elaboració de l'instrument de recerca, el qüestionari, i per les converses mantingudes entorn de la tesi, i d'una manera especial, la meva gratitud per a la nostra rectora, la Dra. Anna M. Geli. Ella em va animar a fer recerca, em va fer creure en el valor que tenia treballar en aquest camp, i sempre l'he tinguda al meu costat.

Als professors i doctors de la Universitat de Girona, l'Helena Benito, i de la Universitat Autònoma de Barcelona, Poire Vallvé, i Josep Antoni Velasco, que com a experts varen corregir i assessorar l'elaboració del qüestionari, i a Pere Godall per esdevenir la persona de referència i motor incansable a fer recomanacions i donar consells.

Als estimats i reconeguts investigadors d'altres universitats: Silvia Malbran (Universitat de la Plata, Argentina), Maravillas Díaz i Gotzon Ibarretxe (Universitat de Bilbao), Cecília Jorquera (Conservatori de Sevilla), Víctor Newman (Universitat de Granada) i a Eva Lautersztein Pitlik (Levinsky College per a mestres de música de Tel Aviv i Conservatori Municipal de Petaj Tikwa, Israel).

A tots els directors i les directores de les corals infantils i juvenils que amb diligència i de forma oberta varen col·laborar responant els qüestionaris i presentant-se a ajudar al que calgués, i també als qui no ho varen fer. Ells i elles són una part molt important d'aquesta tesi, i que per respectar l'anonimat no posem la llarga llista de noms, però des d'aquí mil gràcies. Als estudiants de Magisteri Musical que em varen fer d'enllaç amb els centres educatius.

A totes les persones vinculades a les federacions catalanes de corals pel seu interès i ajut insubstituïble, i de manera especial a la Bàrbara Anglís, la Montserrat Cadevall, la Maria Martorell, en Lluís Gómez, en Martí Ferrer, la germana Carme Garriga i la Montserrat Gomà. També a la Mireia Datzira del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, i a les federacions catalanes d'escoles de música. Així com a l'Assumpció Malagarriga, dels Serveis Educatius de l'Auditori de Barcelona, i a la Carme Nonell i la Lluïsa Bonal de la Caseta de la Devesa de Girona.

De la mateixa manera, vull agrair a Xavier Gabalosa la tasca que va fer entrant les dades a l'SPSS. A la Natàlia Adell de la Unitat d'Assessorament Estadístic del Parc Científic i Tecnològic de la Universitat de Girona per la supervisió de dades i resultats, als qual es fa referència al Marc aplicatiu. A les bibliotecàries de la Biblioteca del Barri Vell de la UdG, al professor Guillermo de la Arada i a la professora Laura Fabra per la correcció del text i sobretot per la seva amistat.

A totes i tots els cantaires i antics cantaires de les corals Nit de Juny i Els Virolets de Palafrugell, corals que dirigeixo, amb els quals he après dia rere dia a viure la música des d'una perspectiva comunicativa i viva, i que segur que s'han vist afectats per la meva falta d'atenció durant el procés de la realització de la tesi. També a totes i tots els directors i les directores que hem compartit direcció i amb els quals hem arribat a celebrar els trenta-tres anys de cant coral.

A l'Escola de Música de Palafrugell i a tots els professors i les professores que han hagut de prescindir de la meva presència i suplir els espais buits que he deixat d'atendre en aquests darrers temps.

Als meus amics i amigues que constantment s'han interessat, m'han ajudat i, sobretot, m'han escoltat incondicionalment.

I finalment a la meva família, als quals brindo la tesi. Ells saben perfectament la dedicació que hi he prestat, el temps que hi he invertit i que no ha estat per a ells. D'alguna manera és un moment per demanar-los disculpes, agrair-los la seva paciència i mostrar-los la meva estimació.

La meva família és molt nombrosa, però em permeto citar-los tots, ja que tots han contribuït d'alguna manera al fet que la tesi hagi estat una realitat. Els pares, en Joan i la Montserrat, les germanes Piti, Margarita, Tat, Joana i Cristina, i en Mario, el germà. Per no fer-ho massa llarg, que ja ho és, no citaré cunyats i cunyada, ni nebots, però sí que us vull dir a tots, moltes gràcies. Des d'aquí un agraïment especial per a la Joana, que ha seguit el procés amb atenció, professionalitat i estima.

El nucli familiar més íntim són els fills, en Narcís i la Bàrbara, l'Enric i la Marina. Vosaltres, des de la discreció i la col·laboració estreta, heu deixat que anés fent, respectant aquells moments que haurien d'haver estat per a vosaltres però que eren per a llegir, o per a escriure, o per a investigar. Gràcies per ser com sou.

I per a tu Miquel, el meu marit, que has patit tots els meus mals moments i desànims, i m'has ajudat a continuar, m'has animat i has estat el principal suport, com sempre. Gràcies!

LLISTA D'ABREVIATURES

ACCG:	Agrupació Coral de les Comarques Gironines
ACEM:	Associació Catalana d'Escoles de Música
AEMCAT:	Associació d'Ensenyants de Música de Catalunya
AGEC:	Arbeitsgemeinschaft Europäischer Chorverbände
AMPA:	Associació de Mares i Pares d'Alumnes
APPEC:	Associació de Publicacions Periòdiques en Català
AQU:	Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya
AUDICOR:	Aula de Direcció Coral
CCC:	Congrés de Cultura Catalana
CCM:	Consell Català de la Música
CI:	Corals Independents
CJC:	Corals de Joves de Catalunya
CS:	Centres de Secundària
D:	Desviació típica
DC:	Dependents d'una Coral
DdG:	Diputació de Girona
DI:	Dependents d'una Institució
EM:	Escoles de Música
EMIPAC:	Escoles de Música d'Iniciativa Privada Associades de Catalunya
EP:	Escoles de Primària
ESO:	Educació Secundària Obligatoria
FCEC:	Federació Catalana d'Entitats Corals

FCJC:	Federació de Corals Joves de Catalunya
FEEU:	Federació Europea Europa Cantat
FEJC:	Europäischen Föderation Junger Chöre
FOCIR:	Federació d'Organitzacions Catalanes Internacionalment Reconeegudes
GEiEG:	Grup Excursionista i Esportiu Gironí
G.E. y E.G.:	Grupo Excursionista y Deportivo Gerundense
GIC:	Grups Intermedis de Catalunya
GREPAI:	Grup de Recerca en Educació, Patrimoni i Arts Intermèdia
IND:	Independents
IFCM:	International Federation for Choral Music
IRE:	Institut de Recerca Educativa
LOE:	Ley Orgánica de Educación
LOGSE:	Ley Orgánica de Ordenación General del Sistema Educativo
M:	Mitjana
MCC:	Moviment Coral Català
OBC:	Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya
SCIC:	Secretariat de Corals Infantils de Catalunya
SGAE:	Societat General d'Autors i Editors
SOC:	Secretariat d'Orfeons de Catalunya
SPSS:	Statistical Package for the Social Sciences
UAB:	Universitat Autònoma de Barcelona
UdG:	Universitat de Girona
UNESCO:	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

SUMARI

Resum de la tesi	17
Resumen de la tesis	19
Thesis abstract	21
PART I. INTRODUCCIÓ GENERAL	23
Pòrtic	25
Justificació i propòsit de la investigació	27
Estructura de la tesi	29
Objectius de la recerca	33
• Objectiu general	33
• Objectius específics	33
PART II. MARC TEÒRIC	35
1. EL CANT CORAL	37
1.1 Introducció	37
1.2 El cant coral a Catalunya	42
1.2.1 Breu història dels seus orígens	42
1.2.2 Personalitats destacables del món coral català	
a la segona meitat del segle xx	46
1.2.2.1 Oriol Martorell i Codina	48
1.2.2.2 Ireneu Segarra i Malla	53
1.2.2.3 Josep Viader i Moliné	56
1.2.2.4 Lluís Virgili i Farrà	59
1.2.2.5 Manel Cabero i Vernedas	61
1.3 Les federacions corals a Catalunya	63
1.3.1 Introducció	63

1.3.2	Cors de Clavé	64
1.3.3	Secretariat d'Orfeons de Catalunya (SOC)	66
1.3.4	Federació Catalana d'Entitats Corals (FCEC)	69
1.3.5	Secretariat de Corals Infantils de Catalunya (SCIC)	73
1.3.6	Corals Joves de Catalunya (CJC)	79
1.3.7	Agrupació Coral de les Comarques de Girona (ACCG)	82
1.3.8	Pueri Cantores	86
1.3.9	Moviment Coral Català (MCC)	88
1.4	Projectes educatius diversos entorn al cant coral	91
1.4.1	Introducció	91
1.4.2	El país a l'escola	91
1.4.3	Cantània	93
1.4.4	Tots junts a cantar	96
1.4.5	Més música a l'escola	98
1.4.6	Trobades de corals escolars d'Infantil i Primària	99
1.4.7	Trobades de corals d'Educació Secundària	100
1.5	El cant coral infantil i juvenil a les comarques gironines	105
1.5.1	Introducció	105
1.5.2	Les escolanies	106
1.5.3	Les corals independents, dependents d'altres corals o institucions	108
1.5.4	Les corals a les escoles de primària	110
1.5.5	Les corals a les escoles de música	112
1.5.6	Les corals als centres de secundària	115
2.	EL CANT CORAL COM A INSTRUMENT DE VALORS, HÀBITS I COMPETÈNCIES	119
2.1	Introducció	119
2.2	La pràctica del cant coral educa en valors	125
2.3	La pràctica del cant coral crea i ensenya hàbits	130
2.4	La pràctica del cant coral treballa i ensenya competències	136

PART III. MARC APLICATIU	157
1. DISSENY DE LA RECERCA	159
1.1 La mostra	159
1.2 Instrument de recerca: el qüestionari	163
1.2.1 Introducció	163
1.2.2 Elaboració	165
1.2.3 Validació	168
1.2.4 Enviament	169
1.2.5 Recollida	169
1.2.6 Buidatge i anàlisi dels qüestionaris	171
2. ANÀLISI DELS RESULTATS	173
2.1 Coneguem les corals	173
2.1.1 La situació de cadascuna	174
2.1.2 Com treballen?	184
2.1.3 Com es financen?	186
2.1.4 Per què opten per cantar a la coral?	191
2.1.5 Què suposen per a les corals les activitats que porten a terme?	195
2.1.6 Principals aspectes educatius	197
2.2 La coral com a Instrument educatiu en valors	200
2.2.1 El fet de cantar en una coral infantil o juvenil educa en valors?	200
2.2.2 Valors pels cantaires	201
2.2.3 Valors pels directores o directores	203
2.2.4 Valors més significatius que es treballen a les corals	205
2.3 La coral com a Instrument educatiu en hàbits	209
2.3.1 El fet de cantar en una coral infantil o juvenil crea hàbits?	209
2.3.2 Hàbits pels cantaires	210

2.3.3	Hàbits pels directors o directores	212
2.3.4	Hàbits que es treballen més a la coral que dirigeixen	214
2.3.5	El fet de cantar en una coral afavoreix l'adquisició de bons hàbits?	215
2.4	La coral com a Instrument educatiu en competències.	218
2.4.1	El fet de cantar en una coral infantil o juvenil es pot considerar un fet competencial que aporta més sabers als cantaires?	218
2.4.2	Competències en les quals es formen els cantaires	219
2.4.3	Competències pels directors o directores	221
2.4.4	Cantar en una coral pot ser una activitat d'aprenentatge, intel·lectual, educativa, social i de lleure	223
2.5	Què són: valors, hàbits o competències?	227
2.5.1	Principals valors, hàbits o competències	227
PART IV. CONCLUSIONS		231
	Conclusions	233
	Limitacions de la recerca	240
	Propostes de futur	242
REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES		247
ANNEXOS		275
	Annex 1. Qüestionari	277
	Annex 2. Sumari de gràfics i Sumari de taules	291
	Annex 3. Continguts del CD	295
	Annex 4. Continguts del DVD	301

RESUM DE LA TESI

Paraules claus: *cant coral, corals infantils, corals juvenils, educació, valors, hàbits, competències.*

La tesi doctoral que presentem és fruit de l'experiència, de la pràctica continuada i de la tasca del dia a dia al capdavant de cors infantils i juvenils, per part de la doctoranda, al llarg de més de trenta anys. La motivació, la preocupació i els interrogants formulats entorn al cant coral han estat el mòbil de la present investigació i que resumim tot seguit, després d'escriure l'objectiu general.

Valorar si el cant coral infantil i juvenil és, a més de la pràctica del cant col·lectiu, un camí que educa en valors, crea hàbits i treballa competències, amb la pretensió de demostrar com el cant coral aglutina les condicions per a una millor formació de la ciutadania.

La tesi compta amb un Marc teòric on es dona informació sobre el Moviment Coral Català, la tradició coral a Catalunya, les federacions, els perfils de corals infantils i juvenils, els projectes entorn al cant coral als quals participen els cors i les elucubracions entorn a l'educació en valors, hàbits i competències. Tot el Marc teòric ha comptat amb el guiatge de les moltíssimes persones expertes i reconegudes del món coral i educatiu.

S'ha fet un treball de camp comptant amb la reflexió i la pràctica dels directors i les directores de diferents tipologies i procedències de corals infantils i juvenils de les comarques gironines, els quals han donat solidesa a la investigació.

L'instrument de la recerca ha estat un qüestionari respost per seixanta-una corals i del qual s'han extret resultats molt interessants en relació al cant coral i l'educació. El qüestionari té tres parts. La primera aplega informació sobre el perfil de cada coral, el seu funcionament, les activitats i els aspectes educatius que suposa pels cantaires el fet de cantar en una coral, i que hem anomenat «Coneguem les corals». La segona està centrada en el cant coral com a instrument de valors, hàbits i competències. Aquí els directors han donat la seva

opinió com a directors o directores i com a cantaires, i s'ha establert una comparació entre els resultats d'uns i d'altres. I, finalment, la tercera part recull l'efecte de la tria d'una llista de cinquanta paraules que s'han hagut d'agrupar segons si són valors, hàbits o competències.

Hem centrat el tema en l'educació en valors, hàbits i competències per arribar a demostrar que cantar en una coral infantil o juvenil és un fet educatiu en aquests aspectes i que va molt més enllà de l'acte de cantar en una coral, ja que podem afirmar que l'educació és continuada, no s'acaba mai i, a més, es realitza en espiral (Gràfic 1.7).

Per finalitzar el resum direm que s'ha arribat a la conclusió que des del moment que un cantaire forma part d'un grup coral, on el cantar és l'acció directa, estem educant en altres aspectes de manera indirecta, tot aprenent formes de conducta, treballant valors i aprenent competències, ja sigui de manera conscient o inconscient. En definitiva, la tesi vol demostrar que cantar en una coral infantil o juvenil és un fet educatiu en el sentit més ampli.

* * * *

RESUMEN DE LA TESIS

Palabras clave: *canto coral, coros infantiles, coros juveniles, educación, valores, hábitos, competencias.*

La tesis doctoral que presentamos es fruto de la experiencia, de la práctica continuada y de la labor diaria al frente de distintos coros infantiles y juveniles, por parte de la doctoranda, durante más de treinta años. La motivación, la preocupación y los interrogantes formulados en torno al canto coral han sido el móvil de la presente investigación que resumimos, una vez expuesto el objetivo general que es:

Valorar si el canto infantil y juvenil es, como canto colectivo, una actividad que educa en valores, crea hábitos y trabaja competencias, con la pretensión de demostrar cómo el canto coral hace posible una mejor formación de la ciudadanía.

La tesis incluye un Marco teórico que proporciona información sobre el Moviment Coral Català, la tradición coral en Catalunya, las federaciones, los distintos perfiles de coros infantiles y juveniles, los proyectos donde participan los coros a los que nos referimos y reflexiones en torno a la educación en valores, hábitos y competencias. Todo el Marco teórico ha contado con la orientación y guía de muchísimas personas expertas y reconocidas en el mundo coral y educativo.

Se ha llevado a cabo un trabajo de campo auspiciado por la opinión y la práctica de directores y directoras de distintas tipologías y procedencias de coros infantiles y juveniles de las comarcas gerundenses, que han dado solvencia a la investigación.

El instrumento de la investigación ha sido un cuestionario respondido por sesenta y un coros, de los que se han extraído datos muy interesantes sobre el canto coral y la educación. El citado cuestionario consta de tres partes. La primera recoge información sobre el perfil de cada coro, su forma de funcionar, las actividades que llevan a cabo y los aspectos educativos que fomenta el hecho de cantar en un coro. A esta parte le hemos dado el nombre de «Cone-

quem les corals». La segunda está centrada en el canto coral como portador de valores, hábitos y competencias. En esta parte, han dado su opinión tanto los directores o directoras en función como profesionales, y a la vez éstos, como portavoces de los cantores y se ha establecido una comparación entre los resultados de unos y otros. Y, finalmente, la tercera parte recoge los términos escogidos entre una lista de cincuenta, seleccionándolos y agrupándolos según se consideren valores, hábitos o competencias.

Hemos centrado el tema en la educación en valores, hábitos y competencias, para poder llegar a demostrar que, cantar en un coro infantil o juvenil, es una actividad que educa en todos estos aspectos y que supera el simple hecho de cantar en un coro; pues es una educación continuada, permanente, y que con toda seguridad tiene una realización en espiral (gráfico 1.7).

Para terminar, podemos afirmar que desde el primer momento en que un cantor forma parte de un coro, donde el cantar es la acción directa, además de musicalmente, estamos educando en otros aspectos de forma indirecta, pues el enriquecimiento se proyecta sobre las conductas, los valores y las competencias. En definitiva, la tesis pretende demostrar que cantar en un coro infantil o juvenil es un hecho educativo en el sentido más amplio.

* * * *

THESIS ABSTRACT

Key words: *choral singing, infant choirs, youth choirs, education, values, habits, competences.*

This doctoral thesis is the result of the experience, continuous practice and day to day work as head of infant and youth choirs that the candidate has developed for over more than thirty years. The motivation, the concerns and the questions formulated with regards to choral singing, have underpinned this research and will be summarised below after stating the main aim of the thesis:

To assess if, as well as being the practice of collective singing, infant and youth choral singing is a way of teaching values, creating habits and developing competences, in order to demonstrate that choral singing provides the conditions for improving the education of citizens.

The theoretical framework of the thesis includes information on the Catalan Choral Movement, the choral tradition in Catalonia, the federations, the format of infant and youth choirs, the choral singing projects in which the choirs participate, and reflections on the teaching of values, habits and competences. The entire theoretical framework has been guided by numerous experts and well known figures of the choral and educational world.

Field work has been carried out taking into account the reflections and practices of directors of infant and youth choirs from different regions of Girona, whose varied backgrounds and approaches have provided a solid basis for this research.

The research has been structured around a questionnaire which has been completed by 61 choirs and which has produced very interesting results in relation to choral singing and education. The questionnaire is in three parts. The first part, which we have called "Getting to know the choirs", gathers information about the structure of each choir, how it operates, the activities carried out, and the educational aspects that singing in a choir entails for the singers. The se-

cond part focuses on choral singing as an instrument of values, habits and competences. Here the directors have given their opinion as directors and as singers, and the different results have been compared. Finally, the third part shows the results of the selection of a list of 50 words which those questioned had to group according to whether they consider them to be values, habits or competences.

The thesis has focused on the learning of values, habits and competences in order to demonstrate that singing in an infant or youth choir is educational and goes far beyond the mere act of singing in a choir. We can therefore state that education is continuous, it never comes to an end and, furthermore, it unfolds in divergent ways (diagram 1.7).

Finally, we would like to state that the conclusion which has been drawn from this research is that from the very moment in which a singer becomes part of a choral group, where singing is the main or direct activity, the individual is being educated indirectly in other aspects; learning modes of behaviour, developing values and learning competences, whether this is done consciously or unconsciously. In summary, the thesis aims to show that singing in an infant or youth choir is educational in the widest possible sense.

* * * *

PART I

INTRODUCCIÓ GENERAL

PÒRTIC

“Que una coral de poble —encara que es tracti d’un poble gran (d’un gran poble, diria jo)— compleixi deu anys, i els compleixi amb bona salut i entusiasme, no deixa de ser un fet remarcable. Vivim —tots ho sabem— en un país petit, carregat de defectes, i en una època que sol propiciar la dispersió i l’individualisme. La societat (tots nosaltres, fet i fet), només sol abonar interessadament aquells cultius que, a la curta o a la llarga, produeixen beneficis materials, comptabilitzables en diners o espècies. Es “porta” això avui dia i seria grotesc negar-ho. Però vet aquí que en aquest panorama monòton i gris, que tant afavoreix la destrucció i l’enveja, de sobte algú descobreix i reivindica la bellesa, aparentment absurda i gratuïta, del goig de cantar, i fer-ho, precisament unint les veus en una coral.”

¿Què passa aleshores? Doncs jo diria que passa, senzillament, que, gràcies a aquella descoberta, una colla de persones s’adonen del potencial de despreniment i de tendresa que tenen dins seu, i no solament frueixen del plaer ingenu i meravellós de cantar, sinó que gràcies al cant, gràcies a la seva dedicació i de vegades al seu sacrifici, “aprenen” a sí mateixos i, de passada “aprenen” als altres, i sobretot els estimen. La petita (gran) meravella s’ha acomplert. Si algú no és capaç d’adonar-se’n, i potser se’n riu, no l’envegéssiu pas; més aviat planyeu-lo i, sense menysprear-lo, ignoreu-lo per tal que no destorbi el vostre entusiasme.”

Miquel Martí i Pol, (1988: 3) en el «Pòrtic» de l’opuscle que es va editar amb motiu del Xè Aniversari de la Coral Nit de Juny

► JUSTIFICACIÓ I PROPÒSIT DE LA INVESTIGACIÓ

Quan es comença un nou projecte, la reflexió inicial juntament amb la incertesa i les pors del moment es fan presents, malgrat tot, l'emprens amb il·lusió i valentia, condicions indispensables per afrontar un nou repte. Si aquest repte té relació amb la tasca professional, com és el cas, moltes coses es barregen, i, entre l'afició i el gust, hi ha la responsabilitat i el rigor que t'obliguen a ser profund, conscient, meticulós i exigent. Aquest vol ser l'esperit de la tesi que presentem.

El llarg recorregut entorn a la trajectòria professional, més de trenta anys dirigint corals juvenils i infantils, és el que més ens ha motivat a fer la present tesi doctoral. Una tesi que és fruit de l'experiència i la pràctica coral, des del punt de vista musical, però és, també, investigació d'una reflexió que genera constantment la posada en pràctica, sobre educació entorn a la pròpia activitat col·lectiva que se'n deriva. Cada assaig, cada actuació, cada disseny de projecte, cada intercanvi, cada viatge, cada experiència, han donat caràcter i han ajudat a definir el tema i al mateix temps han estat les eines que ens ha portat a aprofundir i analitzar el que s'amaga darrere les harmonies dels cants i les rítmiques dels moviments.

La tesi que presentem és un treball on la música, per la seva obvietat, hi és molt present, i el cant coral n'és el mòbil. Així i tot, no és una recerca pròpiament musical, ja que si bé l'excusa i la realitat és la música, el valor del treball col·lectiu que la música desplega va molt més enllà de les pròpies notes i els llargs pentagrames.

El camp de recerca l'hem centrat a les comarques gironines i ens ha donat informació molt interessant, ja que s'ha investigat a partir de les moltes i diverses corals infantils i juvenils que hi ha, i en els marcs ben variats on actualment es forneixen les agrupacions corals. Les hem contemplades des de tots els àmbits i contextos on cada coral desenvolupa la seva activitat i els espais i entorns educatius formals i no formals. Creiem que el resultat pot donar una visió de referència extensible a Catalunya.

Hem volgut entrar directament al fons de cada coral per conèixer la seva activitat particular, la seva manera de fer i, concretament, la seva vida coral i la projecció envers la societat.

La pràctica coral requereix, per al bon funcionament —com altres disciplines col·lectives—, una sèrie de conductes i normes que la fan una eina educativa des d'un punt de vista global. Creiem que formar part d'una coral educa en aspectes a nivell individual, però l'aportació més important és el creixement i l'aprenentatge conjunt que s'obté i que necessita de tots i cadascun dels cantaires en benefici d'una unitat coral diversa, i és per aquesta raó que hem actuat amb la mirada posada en l'educació.

La nostra formació entorn al cant coral ens ha proporcionat coneixement i al mateix temps experiència, ja que hem tingut l'oportunitat de conèixer la tasca de directors i directores de casa nostra i estrangers, interactuar amb corals de camps molts diversos, alhora que ens ha portat a reflexionar sobre com es treballa i com es podria millorar.

La docència en direcció coral feta a la Universitat de Girona amb els estudiants de magisteri musical i l'anàlisi de les pràctiques que ells mateixos han fet en àmbits i perfils de cors molt variats ens ha donat moltes referències de la situació actual de les corals infantils i juvenils i el valor que té la tasca que es porta a cap i el que li donen les seves directores i els seus directors.

El camí recorregut per obtenir els resultats de la recerca han estat fruit de les aportacions que les directores i els directors de les corals ens han proporcionat tot responent el qüestionari. L'acceptació i la bona disposició a respondre i a ampliar les preguntes formulades, basades en la seva pròpia experiència i l'afirmació de qüestions plantejades a priori, han estat la veritable i molt enriquidora font d'informació.

Aquest treball és fruit de la reflexió i del plantejament inicial que ens van suscitar algunes preguntes entorn al tema de les corals infantil i juvenils i a les que hem volgut donar resposta en aquesta tesi per mitjà de la pregunta principal: *Realment, formar part d'una coral infantil o juvenil és una tasca educativa?* I algunes de més concretes com ara:

- Quina era l'existència de corals infantils o juvenils a la societat catalana a partir del segle xx?
- En quin context o marc social trobem corals infantils o juvenils a casa nostra?
- Per què una coral infantil o juvenil al poble, a l'escola o al barri?
- Què aporta el fet de participar d'aquesta disciplina als cantaires d'una coral?
- A més de la formació musical, s'aprenen altres coses?
- Hi ha més presència de formacions corals a les escoles de règim general i a les escoles de música d'un temps ençà? Quina és la causa?
- Dins la societat en què vivim quin valor se li dóna a una coral infantil o juvenil?
- El fet de cantar en una coral ensenya valors? Treballa els bons hàbits? Ajuda a aprendre competències?
- És un camí cap a esdevenir ciutadans més competents?

Amb aquesta tesi hem pretès donar resposta a aquestes preguntes i a d'altres que han anat sorgint, alhora que hem volgut mostrar, tal com es pot veure a les conclusions, la importància educativa que comporta la pràctica del cant coral infantil i juvenil.

* * * *

► ESTRUCTURA DE LA TESI

L'estudi s'ha estructurat en tres parts:

- Introducció general
- Marc teòric
- Marc aplicatiu

El Marc teòric s'ha organitzat en dos grans capítols. L'un, que recull informació entorn al cant coral; i l'altre, el cant coral com a instrument de valors, hàbits i competències.

El primer capítol, que anomenem «Cant coral», segueix i ressegueix la trajectòria mitjançant una breu història del cant coral a partir del moviment Clavé, que enllaça amb la segona meitat del segle XX fins als nostres dies.

S'inicia amb una introducció on es presenta el cant coral a través de la música amb aportacions en forma de cites de grans personalitats del món musical i coral, per centrar l'atenció en el cant coral a Catalunya de la segona meitat del segle XX per mitjà de les figures de cinc personalitats remarcables del moviment coral a Catalunya que responen a diversos perfils de distintes situacions geogràfiques catalanes, i que se'ls pot considerar grans directors, músics, pedagogs, i activistes en els diferents marcs músicocorals.

Segueix fent un apropament a les diverses federacions que les corals han escollit per inscriure's, segons la seva tipologia i les activitats que aquestes corals organitzen i les hi són pròpies. Aporta informació sobre els molts i variats projectes als quals les corals infantils i juvenils que ho vulguin poden participar-hi, al marge de les federacions. Finalitza amb la concreció del territori gironí i les corals que actualment existeixen segons la procedència o el perfil de cadascuna.

El segon capítol, «El cant coral com a instrument de valors, hàbits i competències», és un espai de descoberta i d'investigació sobre aquests aspectes en relació a l'educació. Tot i que creiem que el fet competencial ja inclou els valors i els hàbits, hem dedicat i destinat un lloc on la meditació i la documentació caminen en una mateixa direcció per tal de facilitar la comprensió dels termes i donar caràcter i personalitat al tema.

La intenció és posar de manifest com nens i nenes, nois i noies que canten en una coral infantil o juvenil, activitat musical de grup, adquireixen uns hàbits i treballen uns valors extramusicals, individuals i col·lectius, que els poden conduir a ser ciutadans competents per viure a la societat actual amb garantia de futur i verificar que l'educació a través del cant coral aglutina les condicions per a una millor formació de la ciutadania.

Per complementar aquesta descoberta s'ha recorregut a experiències vives i pròpies en format de reflexions personals de joves i infants cantaires i antics

cantaires que parlen de les seves impressions entorn a la pràctica del cant coral, on es ressalten paraules i petites frases que volen mostrar com l'educació no és seqüencial sinó en espiral.

El Marc aplicatiu també està distribuït en dos capítols. En el primer s'explica el disseny de la recerca, seguint la metodologia emprada per localitzar les corals per una banda i, per l'altra, com s'ha fet l'instrument per a la recerca: el qüestionari. L'ordre que s'ha seguit ha estat el següent: introducció, elaboració, validació, enviament, recollida i buidat i anàlisi dels qüestionaris.

El segon capítol és l'anàlisi dels resultats, i s'ha organitzat en cinc grans blocs. El primer bloc, intitulat «Coneguem les corals», recull tota la informació entorn a les corals que han participat a la recerca sobre el seu funcionament, activitat i vida coral. El segon bloc, «La coral com a instrument en valors», aplega les respostes que els directors i directores han donat segons creuen que els valors esmentats tenen una importància major o menor respecte als cantaires o als directors, seguint l'ordre del qüestionari. El tercer bloc continua la mateixa línia que el segon, però en aquest cas es refereix als hàbits i respon al nom de «La coral com a instrument educatiu en hàbits». El quart està relacionat amb les competències, «La coral com a instrument educatiu en competències», el disseny del qual continua sent el mateix que els anteriors. Al final d'aquests quatre primers blocs s'han escrit unes conclusions parcials per mitjà de taules que comparen les respostes dels cantaires i directors o directores. El cinquè bloc, «Què són? Valors, hàbits o competències?», recull el resultat d'una graella on d'una llista de cinquanta paraules s'havien d'escollir si eren valors, hàbits o competències, de la qual s'ha procedit a fer-ne un buidatge i triar els més significatius pel nombre de vegades que han estat citats.

A continuació, i fora del Marc aplicatiu, hem escrit les conclusions de la investigació extretes i derivades del procés realitzat, relacionant-les rigorosament amb els objectius marcats. Són el resum i la síntesi de les que hem anat mostrant al final de cada bloc i que ens han ajudat a donar resposta a les preguntes formulades a l'inici.

El treball realitzat ens ha portat a reflexionar sobre les limitacions de la recerca; per aquesta raó hi hem destinat un espai, on hi fem constar alguna proposta per a possibles investigacions futures entorn al món educatiu en relació amb el cant coral.

La bibliografia i les fonts documentals consultades i referenciades, així com els llocs web, han anat determinant el context de la part investigada. Per això és diversa i àmplia, ja que tracten des d'aspectes d'educació variats per respondre als camins de la investigació fins a referents musicals en general, fent especial èmfasi al cant coral.

Els annexos es recullen de dues maneres. Dins el volum de la tesi es pot trobar el model del qüestionari definitiu en suport paper (també en suport electrònic) i un sumari de gràfics i taules inclosos en el Marc teòric i en el Marc aplicatiu; un CD i un DVD. El CD conté l'evolució del qüestionari en diferents models fins arribar al definitiu, (Carpeta 1); alguns documents citats al Marc teòric facilitats per diferents entitats i que no estan publicats, amb la intenció de proporcionar informació sobre el disseny, els principis, les bases o les finalitats del funcionament de federacions, projectes o activitats pròpies de les agrupacions corals citades, (Carpeta 2); una relació de taules complementàries de l'anàlisi de dades, (Carpeta 3); una relació dels gràfics complementaris de l'anàlisi de dades del Marc aplicatiu, (Carpeta 4); i finalment, una relació de documents complementaris en relació a l'anàlisi de dades, (Carpeta 5).

En el DVD, aportem fotografies, vídeos i enregistraments en format àudio com a mostra de diverses actuacions, trobades, intercanvis, etc., que realitzen les corals i amb els quals es poden verificar els objectius de la tesi.

* * * *

OBJECTIUS DE LA RECERCA

► OBJECTIU GENERAL

L'objectiu general que ha marcat la tesi respon a la següent idea: valorar si el cant coral infantil i juvenil, és, a més de la pràctica del cant col·lectiu, un camí que educa en valors, crea hàbits i treballa competències, amb la pretensió de demostrar com el cant coral aglutina les condicions per a una millor formació de la ciutadania.

► OBJECTIUS ESPECÍFICS

I uns objectius específics dividits en quatre punts que han estat el guió i la distribució del treball que hem seguit.

1. Conèixer la tipologia, el funcionament, les característiques i el treball de les corals infantils i juvenils de les comarques gironines.
2. Valorar si l'activitat de cantar en una coral pot ser un espai on es treballin i al mateix temps s'ampliïn valors, i si aquests valors proporcionen una millor i més àmplia educació integral de la persona.
3. Saber si en el treball de grup es veu plasmada la tasca de crear hàbits, i si aquests hàbits són necessaris per portar a terme de manera eficaç l'objectiu final.
4. Veure si el fet de cantar en una coral infantil o juvenil es pot considerar un fet competencial que aporta més sabers als cantaires.

* * * *

PART II

MARC TEÒRIC

1. EL CANT CORAL

1.1 INTRODUCCIÓ

No podem oblidar que vivim en un món sonor, on el silenci es fa present i la natura ens ofereix tota mena de sons naturals, que tal com diu Stravinsky, (1977: 27) «evoquen en nosaltres el sentit de música, però encara no són música». La música arriba a nosaltres a partir de sensacions, de percebre els efectes sonors de l'exterior cap a l'interior i que si només ens quedéssim amb aquests efectes potser només serien pura anècdota. Així doncs, cal que no perdem l'oportunitat de pensar —tal com parla la natura i han usat els homes primitius i encara utilitzen col·lectius del món primari— que la música és un llenguatge de comunicació que ens apropa als altres; i fruit d'aquesta combinació de sons naturals sorgeix, juntament amb l'emoció, la sensibilitat i els coneixements, la possibilitat i, molt sovint, la necessitat creativa per una banda i receptiva per l'altra, de jugar, gaudir, viure i fer viure la música. Stravinsky (1977: 27) diu:

Agafem com a exemple: el plaer que se sent a l'escoltar el xiuxiueig del vent en els arbres, l'aigua que corre pel rierol, el cant dels ocells. Tot això ens agrada, ens distreu, ens complau. Ens porta a dir: quina música més bonica! Evidentment que ens parla de tot això per comparació. Però heus aquí la qüestió: comparació no és raó. Aquests elements sonors evoquen en nosaltres la música, però encara no són música. De res ens serveix complaure'ns amb ells i imaginar-nos que amb el seu contacte ens convertim en músics, quasi en músics creadors: és necessari reconèixer que ens estem enganyant. És necessari que existeixi l'home que recull aquestes promeses. Un home sensible a totes les veus de la natura, sens dubte, però que senti a més la necessitat de posar ordre en les coses i que sigui dotat per a fer-ho d'una capacitat molt especial. A les seves mans, tot allò que he dit que no era música, ho serà. Dedueixo, doncs, que els elements sonors no constitueixen la música abans d'organitzar-se, i aquesta organització pressuposa una acció conscient de l'home.

La música en tant que comunió entre persones (cors, orquestres, grups, etc.) facilita l'intercanvi, l'alternança, la participació i la possibilitat de compartir tota mena de sensacions i emocions que imprimeixen caràcter en l'home i en la dona que l'escolten: la viuen, l'estudien, la creen, la interpreten i, sobretot, en gaudeixen. Blacking (1994: 131) expressa:

La música és una expressió que permet compartir i transmetre experiències i emocions dels individus i dels grups, en un desenvolupament harmoniós del cos, de l'esperit i de les relacions socials.

Aquestes raons i moltes més han estat les que ens han portat a la recerca que ens ocupa entorn al valor de la música com a expressió, sensibilització, organització i ordre, partint de l'experiència viscuda personalment, per mitjà del cant i, concretament, del cant coral ja sigui amb infants i/o joves, perquè estem convençuts que cantar és un llenguatge mitjançant el qual ens comuniquem amb els altres. Per aquest motiu i seguint amb el plantejament de per què la música?, ens trobem parlant del cant, com podríem parlar del ritme, del moviment, de la instrumentació o de qualsevol element que conté la música.

Amb referència a la veu, Kaelin (1974: 9) s'expressa amb aquestes paraules:

Rien de plus humain que la voix. Les autres instruments de musique sont des prolongements artificiels de l'homme. L'homme qui chante est son propre instrument. L'art du chant est situé le plus près de la personne humaine. Rien de plus communautaire aussi. Ni les arts plastiques, ni la danse, ni l'art dramatique, ni même l'art symphonique ne semblent propres à édifier et à exprimer la communauté, toute communauté, comme l'art choral.

El cant té una força molt íntima i vital, ja que quan cantem utilitzem un instrument intrínsec, la veu, difícil d'entendre al marge de la persona. La veu està lligada a l'individu de tal manera que qualsevol estat anímic o físic, com són la joia, la tristesa, el cansament, l'eufòria, el desànim o la malaltia, per exemple, influeixen directament en la veu. Per aquesta raó creiem que el cant té un valor molt important i complex que incideix directament en l'expressió, la comunica-

ció, el sentiment, la vida. I fins aquí solament hem parlat del cant com individualitat, però si afegim que el cant també pot ser col·lectiu, llavors podem trobar que aquest llenguatge pren una dimensió molt més contundent i global, amb uns valors educatius molt més amples, significatius i grans, que influeixen en la persona d'una manera particular. Investigar sobre el cant coral, ja sigui amb adults, joves o infants, ens pot portar a verificar o desestimar els beneficis que proporciona a la persona el fet de cantar col·lectivament, des de diversos vessants, com ara social, formatiu o d'educació, segons els motius que els porti a practicar aquesta disciplina. Ens centrarem en el cant coral infantil. El cantar en grup pressuposa que hem d'estar atents al que fan els altres, i el sentit d'escolta és del tot imprescindible per arribar a obtenir un resultat satisfactori i acurat. Saber escoltar és el secret d'una bona interpretació, si parlem de música; però també en la vida de tot ésser humà és un valor bàsic, i en el món en què vivim, molt necessari. Quan parlem de cant coral ens referim a cantar en grup, on la persona és un element indispensable, però que necessita als altres. L'exemple el podem trobar en l'orgue; veiem que un tub és només una part d'aquell enorme instrument que només s'entén si sonen més tubs alhora fent una bella harmonia; així doncs, una veu és una part d'aquest tot que és un cor. Portats per totes aquestes raons pensades, viscudes i meditades ens hem posat a treballar.

Les paraules de diverses personalitats del món coral entorn a la força i la bellesa que al llarg dels anys s'han anat experimentant en diferents contextos socials i polítics, ens conduiran a tall d'introducció, encara que breu, a la història del cant coral a Catalunya i més endavant a les comarques gironines, per veure, conèixer i viure el cant coral infantil i juvenil. El mestre Martorell (2000: 31) recull les paraules de Millet (1912):

[...] sentírem la veu humana com l'instrument model de la natura; i aquella sensació meravellosa, nova per a nosaltres, no s'esborrà mai més del nostre esperit. Veiérem, amb aquella bella manera de cantar, el poder de la resurrecció i perfecció de l'art coral de Catalunya, i, amb aquell deler que és propi de la joventut verge de desenganys, creàrem el primer Orfeó de la nova Catalunya. No

haviem fet cantar mai, amics; no teníem cantaires encara, ni experiència ni instrument a propòsit per crear-la; i, malgrat això, creàrem l'Orfeó Català.

El mestre L. Millet amb les seves paraules albira un cant cap a la força que dona l'emoció d'haver escoltat cantar un cor amb rigor i justesa. Fent un bon ús de la veu cantada, cercant la perfecció, i de camí cap a l'obtenció de la creació d'un cor que va resultar ser insigne per a molts. No faltaren la valentia i el coratge necessaris que els va donar la pròpia música a través del cant. Més endavant, i concretament en ple segle XXI, l'Orfeó Català és una escola de cant coral. L'Orfeó Català ha estat, a més d'un cor, un referent per a les moltes entitats i persones que varen entrar a formar part d'aquesta gran família que és la de les corals i un bressol cap a la normalització d'un país.

Finalment, Welch (2005: 254) fa una exaltació del seu valor quan defineix «el cant com a comunicació»:

Singing can be a form of group identification. Singing can be a transformation activity culturally

Si el cant es fa en grup adquireix una dimensió molt més gran i plena per a les persones que el practiquen, alhora que si s'arriba a establir la comunió abans esmentada esdevé una font de comunicació tan gran entre els intèrprets i el públic, que aquest món sonor i primari que inicialment es presenta com un —encara no és música— manifesta de manera poderosa que la música, el cant i el cant col·lectiu, en particular, és un llenguatge universal. Miranda (2003: 27) comenta que:

És, doncs, evident que el món sonor que ens envolta està directament relacionat amb les persones i forma part del nostre entorn d'una manera absolutament quotidiana; la qual cosa implica que el coneixement d'aquest món sonor i de les diferents formes de manifestar-se, tant en la categoria d'art-expressió com la categoria de ciència-estudi, fan de la música un element integrat amb la naturalesa de l'ésser humà.

La darrera cita de Miranda tanca aquesta introducció que, si bé comença amb l'intent de sensibilitzar l'ésser humà amb una invitació per viure el món sonor i el silenci com a valors de la naturalesa, amb paraules del compositor I. Stravinsky, conclou fent èmfasi al món sonor com a element integrat en la naturalesa, aquest vegada de l'ésser humà.

La humanitat forma aquest món de persones plurals amb els seus gustos, sentiments, maneres de ser i de fer; i per molts diversos motius, un bon dia cantem, ja sigui per expressar l'alegria, la tristesa, les pors, els rebutjos a fets determinats o a les acceptacions d'aquests o d'altres. Però cantant junts ens sentim més forts.

Amb aquesta introducció comencem a endinsar-nos en el tema del cant coral, primer a Catalunya i més endavant a les comarques gironines, on ens hem centrat.

* * * *

1.2 EL CANT CORAL A CATALUNYA

La pràctica del cant coral -tal com és entesa als nostres dies
és un fenomen històricament recent, derivat dels canvis
de tot ordre produïts a Europa per la Revolució Francesa.

Artís (1980: 13)

1.2.1 BREU HISTÒRIA DELS SEUS ORÍGENS

A la Catalunya de mitjans del segle XIX, en plena industrialització, hi va haver interès per la formació de la classe obrera. El creixement industrial va propiciar una societat activa; l'embrió, el bressol i el desenvolupament del corporativisme i l'associacionisme obrer. Una de les activitats emmarcades en aquesta situació, i que nasqué amb força, foren les societats corals. Josep Anselm Clavé (1824-1874), ànima i precursor d'aquest moviment, creà les societats corals: L'Aurora (1845) i La Fraternidad (1850), que més endavant, al 1857, va rebre el nom de Societat Coral l'Euterpe. Artís (1980: 14) explica:

La seva acció trobava ràpida resposta en un ambient social que buscava la pròpia identitat i per al qual l'eina implantada per Clavé s'adeia amb els objectius pretesos.

El propòsit humanitarista donà també un relleu particular al naixement i la creixença del moviment.

La contradicció interna entre un potencial contingut revolucionari i una praxi, en molts moments conservadora, és característica de l'obra de Clavé. Contradicció a la qual eren afegides les traves externes que imposava l'estament dominant, en adonar-se de la força inherent en una incipient vertebració obrera que havia tingut públiques manifestacions en els festivals, als Jardins d'Euterpe o als Camps Elisis, (recintes ubicats al Passeig de Gràcia de Barcelona). Només un fort temperament com el de Clavé podia resumir en una síntesi superior aquestes tensions, viscudes en el marc d'una existència agitada, amb múltiples dedicacions a més de l'específica musical (literària, periodística, editorial, empresarial, política, etc). A la seva mort s'inicià molt aviat la lenta davallada d'aquella obra que els continuadors no saberen adequar a les exigències d'un món canviant.

L'hereu de Clavé fou Lluís Millet, el qual, reprenent l'obra en allò que tenia de permanent, la instrumentalitzà com calia i segons l'esperit del temps que li tocà de viure.

Val a dir que el primer organisme de caràcter federatiu impulsat per Josep Anselm Clavé fou l'anomenada Asociación Euterpense —es refereix a la Societat Coral Euterpe, primera entitat fundada per Clavé. La creació de l'esmentada entitat responia a la voluntat d'aglutinar esforços, unificar criteris i materialitzar la direcció dels cors que en aquells moments ja eren molts i es trobaven dispersos per tot Catalunya. Artís (1980: 19) continua explicant com:

Entre el 1888 i 1917, un panorama històric i estètic concret emmarca l'època de la naixença i el desenvolupament d'un nou estadi de les societats corals, els orfeons, evolució natural de l'obra de Clavé, feta no pels seus epígons sinó per un visionari genial, Lluís Millet. Si l'origen d'aquest període pot centrar-se en 1888, any de l'Exposició Universal, l'atribució de final d'etapa al 1917 és donada per la inflexió històrica subsegüent als esdeveniments d'aquell any, (Setmana Tràgica 1909, la crisi del 1917, l'Assemblea de Parlamentaris, 1917, i la Lliga).

L'any 1891, Lluís Millet (1867 - 1941) juntament amb Amadeu Vives (1871 - 1932) van fundar l'Orfeó Català, oferint una nova manera d'entendre i de viure el cant coral. Dos anys més tard ambdós van ser nomenats directors perpetus. L'Orfeó Català va ser, a banda d'un esdeveniment musical molt important per al país, l'aglutinador de propaganda d'un nou catalanisme. Sobre l'època pròspera de l'Orfeó Català i la construcció del Palau de la Música, Artís (1983: 30) escriu:

S'iniciava una ruta que el temps demostraria fructífera. Vint-i-vuit cantaires s'aplegaren a la crida inicial; trenta-set socis els donaven suport. Millet, l'home idoni, el que convenceria el fantasiós Vives, el que sabia superar la crisi que esdevinguda dos anys després amb la deserció dels cantaires disconformes amb la orientació artística imposada, el que endegaria el que molt pocs anys després cristal·litzaria en la construcció del Palau de la Música Catalana.

Lluís Millet, l'any 1896, va ser nomenat catedràtic de solfeig, teoria musical i conjunt vocal de l'Escola Municipal de Música de Barcelona, que posteriorment va dirigir a partir del 1930. L'any següent va fundar la capella de Sant Felip Neri de Barcelona. El 1904 fundà la Revista Musical Catalana. Fou Mestre de l'Escolania de la Mercè (1906). Impulsà el cant popular i religiós.

Els cors seguidors de l'Orfeó Català formaren el Consell Permanent de la Germanor dels Orfeons de Catalunya i, amb el temps, aquest moviment s'escampà de manera espectacular per tot el Principat. Pocs serien els pobles i poblets que no tinguessin el seu orfeó a l'estil dels cors de Clavé.

El contrast de la programació i del repertori que cantaven els cors de Clavé i l'Orfeó Català eren completament diferents. Mentre que els cors de Clavé, després de vint o vint-i-cinc anys de la mort del mestre creador, encara interpreten les mateixes obres que en vida seva, l'Orfeó Català apostava pel conreu de la cançó popular, la difusió de composicions originals i la divulgació de la polifonia.

Amadeu Vives, compositor i escriptor català conegut fonamentalment per la seva obra lírica, entre la qual cal destacar les sarsueles *Doña Francisquita* i *Bohemios*, considerades com unes dels cims del gènere, va compondre també obres corals de gran difusió i repercussió popular, com *L'emigrant* o *La balanguera*. La seva vida es va moure entre Barcelona i Madrid, i en ambdues ciutats va gaudir de vertadera fama i veneració. Fou una persona de gran cultura i que, entre la seva obra, va deixar diversos assaigs sobre temes d'estètica de la música. Artís (1980: 191-92) fa un dibuix de la situació històrica del moment amb aquestes paraules:

La panoràmica històrica del decenni (1959 - 1968) apareix com l'esforç del règim per adaptar-se a una sèrie de canvis de tot ordre, obligat per la greu depressió econòmica derivada de la prolongada autarquia. La progressiva liberalització, volia tenir una certa institucionalització amb la Ley Orgánica del Estado (1966), i era impulsada per la presència de noves personalitats al gabinet del general Franco. Les contradiccions entre allò que el règim es veia obligat a deixar fer i allò que constituïa la seva autèntica filosofia autoritària

es revelava. La societat catalana, en els nuclis més actius, havia pres consciència del canvi operat, i la seva vitalitat es traslluïa en accions d'ordre divers.

En el camp de la literatura podem trobar Espriu, Pere Quart, Ferrater, Molas, Castellet, Pedroló, Rodoreda, Villalonga, Sales, Espinàs, Folc i Camarassa; les editorials (edicions 62); publicacions (*Serra d'Or*, *Cavall Fort*, *Presència*, *Tele/Estel*); en el teatre, l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual. I paral·lelament, per iniciativa d'Òmnium Cultural, la Universitat de Barcelona acull la primera càtedra de Llengua i Literatura Catalanes; la institució Rosa Sensat reprèn les Escoles d'Estiu i se celebra del Centenari Fabra. En l'àmbit artístic, la fundació del Museu d'Art Contemporani, el Premi de Dibuix Joan Miró, l'obertura de galeries com la René Metras, el Museu Picasso, etc.

En el món musical, manifestacions com el Festival Internacional de Música, el Concurs Francesc Viñas, l'Antologia Històrica de la Música Catalana, el Festival de Jazz, Dialobus in Música, l'Orquestra Ciutat de Barcelona en formació simfònica i dirigida per A. Ros Marbà, l'Orquestra Municipal dirigida per R. Ferrer en substitució d'E. Toldrà, i grups dedicats al cultiu de la música d'avantguarda, com ara el Conjunt Català de Música Contemporània. En la creació musical, figures com Berenguer, Bonet, Balada, Oltra, Soler, Guinjoan, Raxach, Pueyo, Cervelló, Alís, Padrós. L'aparició dels Setze Jutges, les discogràfiques Edigsa i Concèntric, el primer disc de la Nova Cançó o la Cova del Drac, espai divulgatiu d'aquests moviments. Tot plegat constituí una eina decisiva en el redreçament col·lectiu. Artís, (1980: 193).

Aquest és el marc històric que va acabar amb el Maig 68 francès, les repercussions del qual influïrien tots els nuclis del Vell Continent.

Els primers contactes de la postguerra, com ara els aplecs de corals de l'Ametlla del Vallès i de Sant Esteve Sesrovires, i la creació de l'oficina de Cors i Orfeons de Catalunya, prengueren una força organitzativa durant el decenni

dels cinquanta fins a desembocar en el Secretariat dels Orfeons de Catalunya (SOC).

Acabem aquest capítol fent referència al SOC, i no donem més informació als fets posteriors perquè, quant a federacions corals, ja hi ha un espai específic on destaquem la importància de les diverses federacions que fins avui han desenvolupat i encara desenvolupen una tasca digna de ser esmentada.

* * * *

1.2.2 Personalitats destacables del món coral català a la segona meitat del segle xx

El cant coral, a la segona meitat del segle xx, va caminar de la mà de molts directors i dinamitzadors musicals arreu de Catalunya. Podríem fer una llarga llista d'homes i dones que, moguts per la passió envers el cant coral i motivats per la convicció i el compromís de país, prengueren la iniciativa de comprometre's amb la societat del moment ensenyant, tot fent cantar i fent conèixer la música, les tradicions i els costums per mitjà del cant coral. Hem fet una petita tria de directors, amb la intenció de mostrar la trajectòria d'alguns d'ells d'acord amb el territori català i amb la finalitat de mostrar la «teranyina» que, com aquell qui no vol, va teixir al segle precedent al mestre A. Clavé.

Directores i directors, mestres i educadors i persones dedicades al cant coral, des de la discreció i, a vegades, des de l'anonimat, han treballat i continuen treballant pel cant coral en general i pel cant coral infantil i juvenil en particular. D'aquestes persones sovint se'n fa ressò a través dels seus cors i són conegudes en els seus entorns per la labor educativa que han desenvolupat i per la tasca indubtablement remarcable. No les trobarem aquí, ja que seria tema per una altra tesi, però sí que volem expressar l'orgull i el sentiment sincer en manifestar que, sense elles i les seves corals, la nostra terra ben segur hauria estat diferent.

L'estudi que ens ocupa es mou entre el cant coral i l'educació; és per això que ens hem permès, abans d'entrar directament a parlar dels cinc músics, directors o pedagogs, fer una petita ressenya d'un mestre català que, per la relació que guarda amb un dels personatges que tot seguit exposarem i per la seva trajectòria en el món educatiu i musical, ens introduirà a la figura del seu fill, l'Oriol Martorell.

L'Artur Matorell i Bisbal (1894 - 1967) fou pedagog nascut a Barcelona el 14 d'abril de 1894, i un actiu promotor de tota mena de processos de renovació pedagògica, que entre els anys 1919 i 1931 va deixar una profunda empremta a Gràcia, com a mestre i director de les escoles del Patronat Domènec. En aquests mateixos anys va col·laborar, també, amb Mossèn Antoni Batlle, que dirigia l'escolania de la Parròquia de Jesús, situada al costat mateix del Patronat. L'any 1922, Artur Martorell es va casar amb Maria Codina, també mestra de les mateixes escoles. Durant els anys de la República va col·laborar amb la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona i fou professor de l'Escola Normal de la Generalitat. Sota el franquisme, i després de passar uns mesos a la presó, al 1941 va continuar la seva tasca des de l'Ajuntament com a cap del Negociat de Cultura, organitzador de les emissions per a escolars de Ràdio Barcelona i director de l'Institut Municipal d'Educació. Es va oposar fermament a l'estatització de les escoles municipals i acabà relegat al Negociat de Cementiris. Va morir el 4 d'abril de 1967. En motiu del centenari del seu naixement, el pedagog Galí (1994: 5) va dir:

En la llarga trajectòria d'excel·lents mestres i mestresses que he tingut la sort de conèixer, Artur Martorell mereix un lloc a part. No fou un teoritzador, tots ho sabem, ni un creador de mètodes espectaculars, ni un apòstol de cap mena de pedagogia; fou menys que tot això i, al meu judici, molt més: fou un home d'una vibració humana singular i profunda! Vibració humana! Aviat és dit. No és cosa únicament de la figura; no és tampoc en l'esperit, l'enginy. És total, començant per l'ànima, la voluntat, el pensament i es manifesta en la veu, en la mirada, en el gest, en l'expressió i en cada un dels més petits moviments. I sobretot en el calor o to vital.

Fou un mestre de mestres que amb el seu exemple va marcar molt profundament els seus fills, Maria, Josep, Oriol i Montserrat, tots ells vinculats de manera significativa en el món musical i pedagògic.

Amb aquestes ratlles ens permetem donar a conèixer les personalitats que hem volgut destacar per la seva trajectòria i per la relació que guarden amb el tema de la tesi.

1.2.2.1 ORIOL MARTORELL I CODINA

Va néixer a Barcelona el dia 10 de novembre de 1927, casat amb Montserrat Solanic i pare de tres fills: Laia, Lulú i Toni. Fou director de corals, pedagog i catedràtic en Història de la Música. Després d'una formació molt influïda per l'ambient familiar i per l'escoltisme, va cursar estudis musicals amb Lluïsa Torrà de Gibert, Narcís Carbonell i Eduard Toldrà. L'any 1950 es va llicenciar en Filosofia i Lletres per la Universitat de Barcelona, i l'any 1954 en Pedagogia per la Universitat de Perugia (Itàlia). Amb la tesi *Mig segle de simfonisme a Barcelona: 1920-1970* es doctora en Història l'any 1976. L'any 1983 fou nomenat catedràtic d'Història de la Música de la Universitat de Barcelona, de la qual ja n'era professor des de 1970.

El 1947 fundà la Coral Sant Jordi, que va dirigir fins a l'any 1991. Especialista en direcció coral, va desenvolupar una intensa activitat nacional i internacional com a professor, director, jurat, crític, assessor en diversos països, etc. Va ser autor de varis llibres i va exercir la crítica en diversos mitjans de comunicació. Va ser director artístic de Discos Vergara entre 1961 i 1970, i de la col·lecció discogràfica Antologia històrica de la música catalana (1966 - 1970). És autor, juntament amb Manuel Valls, del llibre *El fet musical*. També va publicar, amb Josep Massot Muntaner i Salvador Pueyo *Els segadors. Himne nacional de Catalunya*. Ha escrit molts articles i col·laboracions sobre el cant coral, que s'han recollit en tres volums, sota el nom de *Paraules i escrits*, dels quals Pere Artís ha escrit el pròleg.

Artís, en l'article «El paper de l'Oriol en el món coral català» (2006: 13) publicat a l'opuscle que es va editar amb motiu del desè aniversari de la seva mort, comenta:

En els seus inicis amb la Coral Sant Jordi (1947) significà un revulsiu en la forma d'entendre el fet coral en relació a èpoques anteriors.

Aquesta nova forma es concretà en entitats d'efectius numèrics més reduïts, en cantaires de major formació musical, amb incorporació de nou repertori, amb freqüents sortides a l'estranger amb tot el que això suposava de contrast amb el que es feia al nostre país.

Ben aviat, també es féu patent la dimensió col·lectiva amb altres entitats corals, especialment en les audicions simfònico-corals. Una dimensió col·lectiva que es concretà en Trobades i Aplecs.

Aquesta dimensió s'incrementà amb el lideratge al si del Secretariat dels Orfeons de Catalunya, en la presidència de la Federació Catalana d'entitats Corals, en l'intent —no reeixit— de crear una federació coral espanyola (COACE), com a cofundador i vicepresident durant molts anys de la Federació Europea de Joves Corals, avui Europa Cantat, i com a vocal de la Federació Internacional per a la Música Coral.

I si aquestes accions propugnaven l'afiliació nombrosa de les entitats, ben aviat es féu inflexió en la qualitat dels cors, per aconseguir la qual, maldà perquè se celebressin cursos formatius a tots els nivells.

També, lluny de l'asèpsia, reclamà sempre un profund arrelament al país, tal com ho demostra el seu escrit «La nostra profunda i ferma catalanitat», assumit com a propi pel SOC.

Mirant el futur, auspicià la creació de corals infantils i donà suport i orientació al Secretariat de Corals Infantils de Catalunya.

En definitiva, amb els seus fets féu bona aquella dita molt generalitzada que proclama una trilogia de grans figures corals del nostre país: Clavé, Millet, Martorell.

I tot això, recolzat en una profunda, però crítica, fe cristiana, de la qual mai no féu ostentació però que tampoc amagà, com ho demostra el seu servei, durant molts anys, conduint els cants dominicals en la comunitat dels Caputxins de Sarrià de Barcelona.

Músic expert i obert sempre a l'exterior, català de soca-rel i consegüent i cristià convençut i crític alhora.

Tot un exemple per als cantaires i directores de les entitats adherides a la nostra Federació (FCEC).

Aquest article plasma el perfil de l'home entregat a la labor coral i federativa que Catalunya viu en els darrers temps. Oriol Martorell va treballar molt intensament amb dedicació, saviesa i intel·ligència pel cant coral, no tan sols a Catalunya sinó que el seu nom és reconegut i respectat fora de les nostres fronteres. No en va, el que fou també president de la FCEC primer, i més tard del Moviment Coral Català, Gómez (2006: 14-15), en el mateix opuscle va escriure un article amb el títol: «Oriol Martorell i la seva influència en la vida associativa catalana i internacional». Per iniciar la seva col·laboració, Gómez pren les paraules de Pierre Kaelin a l'*Art Choral*:

«[...] cantar bé una cançó hauria de ser quelcom tan natural com caminar, dormir, treballar o pregar...»

Amb aquesta frase acabava l'última pàgina de la darrera revista publicada de la ROC (Revista dels Orfeons a Catalunya) que inicià el seu camí el novembre del 1964. Crec que s'hi resumeix molt bé l'esperit de l'Oriol en el desenvolupament que volia per al Cant Coral a Catalunya.

Montserrat, la muntanya, la basílica, l'esperit, símbol i bressol de la cultura catalana i redós per a qui cerca la llibertat i la pau, també fou en múltiples ocasions el lloc d'acollida de diferents tipus de manifestacions i entre les quals també hi va ser present el cant coral. Gómez (2006: 14-15), segueix la seva aportació:

L'Oriol, home inquiet i que estimava profundament el seu país, va iniciar amb la seva colla d'amics de la Coral Sant Jordi, el 1947, una represa que no només seria profitosa per al seu Cor, sinó que amb la seva generositat la va fer arribar a tots els racons del cant i la cultura, mitjançant la seva participació directa en tots els fets que van succeir a partir de la romeria dels Orfeons a Montserrat, l'any 1956. Fets que van fer possible la represa dels nostres cants i la vida federativa, després de la Guerra Civil. El 1959 assisteix a la reunió preparatòria per a la construcció del Secretariat d'Orfeons a Montserrat i el 1960 ja forma part de la primera comissió permanent del SOC.

La inquietud per obrir els cants més enllà de la pròpia comunitat catalana ve marcat per diversos tipus d'activitats, ja sigui amb la Coral Sant Jordi, de la qual va ser el seu director i amb la qual participà l'any 1955 al concurs d'Arezzo, i tantes altres manifestacions, en les quals intervingué ja fos de manera individual o amb el seu cor. Sobre aquests fets, Gómez (2006: 14 - 15) continua:

Com a conseqüència de les coneixences (després amistats) fetes a la ciutat italiana, els 1956/59/62 (i posteriorment altres vegades com a director de tallers i del cant comú) prengué part a les Choralies À Coeur Joie, organització francesa que l'Oriol va estimar sempre i que va tenir com a exemple per endegar la vida associativa a Catalunya. Al 1958 va assistir també amb la Coral Sant Jordi, a la Setmana Cantant de Charleroi, Bèlgica, any de l'Exposició Universal de Brussel·les, i fruit de tots aquets intercanvis i contactes internacionals, el 1960 l'Oriol assisteix a Ginebra a la reunió on es fundà la Federació Europea de Joves Corals (FEJC) Europa Cantat amb la fita «d'unir la joventut europea gràcies al cultiu del cant coral». D'aquesta federació en va formar part, com a vicepresident, fins a la mort, així com també va ser present a la fundació de la Federació Internacional per al Cant Coral, de la qual va ser vicepresident i, després, vocal.

Així, doncs, destaquem que fou fundador i directiu del Secretariat d'Orfeons de Catalunya (SOC), de l'Europäischen Föderation Junger Chöre (EFJC/ Europa Cantat) i de la International Federation for Choral Music. També, instructor del moviment coral francès À Coeur Joie i primer president de la Federació Catalana d'Entitats Corals (FCEC). La seva presència i experiència en activitats corals a Europa, el treball específic i positiu que hi va trobar, els va brindar i els va posar al servei dels cors catalans amb la finalitat de millorar-los i fer-los créixer. Pierre Kaelin, Christian Wagner, són alguns dels directors amics de l'Oriol i grans mestres en la tasca directora del cant coral internacional del moment.

L'Oriol Martorell va estimar amb profunda i especial sensibilitat l'activitat coral i l'esforç i el treball que varen marcar la seva trajectòria en els més de cinquanta anys de dedicació han deixat petjada i han servit de model a tota la societat musical vinculada al cant coral, ja sigui amb adults, joves o nens. Cata-

lunya no podrà oblidar mai, per anys que passin, la persona que va donar un tomb a la manera d'entendre el cant col·lectiu, l'Oriol Martorell.

Moltes més coses podríem dir-ne, però crec que per tancar aquest punt que dóna a conèixer la seva figura, res millor que les paraules que va dirigir als assistents a la II Trobada de Corals del Penedès el 10 de maig de 1970, a l'Almúnia, en les quals va fer èmfasi a tres punts d'especial importància per al cant coral del moment i que avui encara tenen una significativa actualitat (Martorell 1999: 135).

1- Entenem el cant coral no com una finalitat en si mateixa, sinó com un mitjà de formació i d'educació de la sensibilitat del nostre poble; però hem de tenir molt present que aquest mitjà només acomplirà la seva funcionalitat quan el practiquem amb la major perfecció possible. No n'hi ha prou a cantar; cal cantar bé! «Cantar bé» no vol dir vèncer grans dificultats tècniques, sinó donar veritable sentit i cercar bellesa sonora fins i tot en la melodia més senzilla i humil.

2- El cant coral, humanament parlant, es basa en l'exercici del sentit de col·lectivitat. L'obscur esforç individual es tradueix en benefici de tots, i —ben al contrari— l'incompliment d'aquesta responsabilitat individual pot fer fracassar estrepitosament la tasca col·lectiva. Meditem-ho bé, i aprofundim el nostre sentit de responsabilitat de cara als cantaires de la mateixa entitat, de cara a tots els cantaires catalans, i de cara a tot el país.

3- Tot cantant —tot cantant bé!— podem ajudar moltíssim en la tan necessària tasca de reconstrucció i normalització del nostre país; però el «país» no vol dir unes fredes estructures administratives ni fins i tot el record d'un passat gloriós. El «país» vol dir, sobretot, la gent que ens envolta, aquella amb la qual vivim quotidianament, els nostres companys, els nostres amics i veïns. En aquest sentit, doncs, la primera tasca que se'ns imposa és la revitalització de l'esperit comarcal; només a través d'aquesta revitalització podrem arribar a bastir una unitat superior.

Veiem, a través de les seves paraules, totes les fins ara exposades i remarcables virtuts, però, per damunt de tot, cal que sapiguem copsar i destacar la seva preocupació envers els valors entorn a l'educació de la sensibilitat, el sentiment de rigor, l'exigència, responsabilitat, l'esforç individual al servei de la col·lectivitat i l'amor cap al país.

Responsable i preocupat pels altres, també va presentar-se a les eleccions al Parlament de Catalunya i fou elegit diputat pel PSC (1992-1995).

Fou guardonat amb la Creu de Sant Jordi i el Premi Nacional de Música de la Generalitat de Catalunya, el Premi Ciutat de Barcelona, la Medalla d'Or al Mèrit Artístic de l'Ajuntament de Barcelona, la Medalla de Belles Arts del Ministeri de Cultura, el Premi d'Honor de la Fundació Jaume I, el Premi Ramon Fuster del Col·legi de Doctors i Llicenciats de Catalunya, el Premi de Musicologia de la Fundació Güell de l'Institut d'Estudis Catalans i, sobretot, el reconeixement popular de tots els cantaires, directors i corals de Catalunya i d'arreu. Va morir a Barcelona el 24 d'agost de 1996.

Si ens hem permès ocupar un espai considerablement extens parlant del mestre Martorell, és precisament perquè el seu treball i esforç va repercutir en un ampli sector del món coral en quasi tots els perfils de cors i va contribuir en la seva organització, cosa que podrem veure a l'apartat 1.3 on es fa esment de totes les federacions de cors del país, Catalunya.

1.2.2.2 Ireneu Segarra i Malla

Les paraules «Montserrat, escolania i pare Ireneu» van agafades de la mà i responen a uns sentiments i unes emocions viscudes entorn al cant coral per un munt de nens, joves, adults, músics i directors de corals destacats de Catalunya i del món. La tasca pedagògica del pare Ireneu, que fou molt extensa i exigent, no es va limitar als seus escolans sinó que va idear, escriure i dissenyar un mètode per ensenyar música a les escoles —val a dir que ell creia que la música havia de tenir una presència diària a l'escola; lamentablement no és així. El mètode proposa un treball rigorós d'educació de la veu i l'oïda partint de la música tradicional catalana i de les obres dels grans mestres de la història de la música, així com la disciplina de lectura melòdica, rítmica o harmònica, ja sigui en to real o solmitzada. És un mètode que es desenvolupa des de la iniciació i que prepara i capacita els alumnes per poder seguir estudis musicals

més avançats. Entorn a la metodologia Segarra es va crear l'Escola de Pedagogia Musical, que va ser un espai on es van formar centenars de pedagogs de la música que vàrem aplicar el mètode tant per a les escoles de règim general com per a les escoles de música.

Hem volgut amb aquestes frases fer un preàmbul de la figura de qui fou i és un referent a seguir per la seva saviesa i treball musical, coral, pedagògic i humà.

El pare Ireneu Segarra (nom de bateig, Jesús) va néixer a Ivars d'Urgell l'any 1917. Va ser escolà de Montserrat des del 1927 al 1931 on va rebre classes dels pares A. Ferrer i A. Rodamilans. El 1932 va ingressar al Monestir de Montserrat i va fer la professió monàstica el 1934. Durant la guerra es va refugiar als monestirs benedictins belgues de Maredsous i St. André.

La seva formació musical, una vegada ja monjo, la podem trobar de la mà de professors tan destacats com F. Marshall, J. Barberà i C. Taltabull, a Catalunya, i N. Boulanger a París.

Durant l'any 1953 va estar en contacte amb el Cor dels Petits Cantors de Viena i amb els Domspatzen de la Catedral de Ratisbona, experiència que li va proporcionar preparació per esdevenir director de l'Escolania l'any 1953, responsabilitat que va exercir durant quaranta-cinc anys (veg. Escolania de Montserrat, 2010).

Coincidint amb la seva tasca de director de l'Escolania, el P. Ireneu fundà la coral d'Antics Escolans i va desplegar les seves aptituds musicals i la seva sensibilitat artística en dos altres camps: el de la pedagogia musical.

L'educació de la veu dels escolans, la lectura d'escrits i mètodes de cant, la col·laboració amb el Dr. Jordi Perelló, i sobretot el contacte amb els Nois Cantors de Viena i els Domspatzen de Ratisbona, van animar el P. Ireneu a posar per escrit el seu mètode de cant. Així va néixer *La veu del noi cantor*, publicat en castellà (Editorial CCC Sant Sebastià 1963) i traduït al francès, a l'italià i al català. L'altra gran obra pedagògica del P. Ireneu és la creació del Mètode d'Ensenyament Musical El meu Llibre de Música, en vuit graus, adreçat a les escoles, i que ha trobat continuïtat en l'Escola de Pedagogia Musical Ireneu Segarra.

El llibre *La veu del noi cantor* és una guia rica en recomanacions i sàvia en continguts. El pare Ireneu, tal com se'l coneixia, era una persona exigent i justa. Els cantors sabien molt bé que s'havia de treballar i cuidar la veu; no admetia desordres. En un petit fragment del llibre, Segarra (1997: 29) diu:

És indispensable que l'educador de les veus del noi tingui coneixements sobre la constitució i el funcionament de la veu, no per simple erudició sinó per l'ajuda que representa en l'ensenyament del cant. Sovint l'aprofitament o la pèrdua de les veus depenen de l'ampliació d'aquests coneixements, ja que l'art del cant té per bàsica la tècnica del funcionament dels òrgans de l'instrument vocal.

Com a compositor destaquem tant la seva capacitat d'oferir obres aptes per al cant de tota una assemblea litúrgica —ell fou un dels pioners de la composició de música per a la litúrgia en català—com per la qualitat i la gosadia d'algunes propostes seves per a música coral. En aquesta línia va promoure els Encontres Internacionals de Compositors per a la Litúrgia a Montserrat (1968-1973).

Gràcies a la seva gran capacitat de treball, cal esmentar també la continuació de la col·lecció *Mestres de l'Escolania*, per a la qual edità dos volums del pare Joan Cererols (1981) i un del pare Narcís Casanovas (1984).

El pare Ireneu va rebre reconeixements molt diversos, entre els quals cal destacar la Creu de Sant Jordi l'any 1986 i el concert-homenatge al Palau de la Música Catalana, el 1998, amb motiu dels seus vuitanta anys.

El pare Ireneu va morir el novembre de 2005 a Montserrat, de l'homilia que el pare abat Josep M. Soler va pronunciar el dia de la missa exequial destaquem les següents paraules: «Amb la seva fe i amb la seva música, el pare Ireneu ens ha ajudat a fer més agradable la precarietat d'aquesta vida», que resumeixen molt bé com era el perfil d'aquest mestre, monjo, i persona que va dignificar la música de la mà del cant coral.

1.2.2.3 Josep Viader i Moliné

El mestre Josep Viader va néixer a Girona l'any 1917. A la seva família no hi havia antecedents musicals, tot i que el seu pare, d'ofici flequer, tocava la guitarra. Als catorze anys va decidir que no volia seguir l'ofici familiar, en canvi es volia dedicar a la música i a ensenyar, per la qual cosa va fer la carrera de Magisteri i el 1935 ja tenia el títol de mestre. Pel que fa a la música, i engrescat pel mestre Civil, l'any 1931 va començar els estudis a l'acadèmia del mateix mestre Civil i s'examinava al Conservatori del Liceu. També va cantar a les escolanies de Sant Feliu i del Carme i a la del col·legi La Salle. Els seus estudis es veieren interromputs per la Guerra Civil; aleshores tenia 18 anys. Va acabar els estudis de música al finalitzar la Guerra i el 1939 va exercir de mestre per primera vegada a Bordils. Aquí va conèixer Anna Vidal, que seria la seva esposa. A Bordils va formar un cor mixt. L'any 1945 va substituir Tomàs Sobrequés com a professor de música de la Normal de Girona, de la qual va ser director des de l'any 1978 fins al 1985. El 1949 va entrar com a professor de música al Conservatori fins al 1985, i en va ser director durant vint anys.

En l'àmbit de la música coral, la seva filla Anna Maria, amb converses mantingudes amb ella, ens deia: «el pare a on anava destinat o a on hi feia alguna estada especial, creava una coral». Per exemple, va crear la primera coral a l'Acadèmia Musical Santa Cecília, juntament amb Mn. Francesc Geli. Mobilitzat per quintes a Villarobledo (Albacete), va organitzar un cor amb els companys. Posteriorment, acabada la guerra i durant el servei militar a la Corunya, el comandant li va demanar formar un cor; fou allà on va conèixer Àngel Colomer, que seria el director de l'Orfeó Laudate de Barcelona. A partir del 1949, va ser el director del cor masculí del GEiEG en substitució del Sr. Civil. Als anys cinquanta i durant tres o quatre cursos simultaniejà la direcció de la coral gironina amb la direcció de la coral de Breda (veus d'homes).

Amb la coral del GEiEG guanyaren el primer premi del mil·lenari de Santa Coloma de Farnés davant un jurat presidit pel mestre Llongueres. Al 1955 van participar al concurs internacional d'Arezzo (Itàlia) a la categoria de cors mas-

culins, i, de manera esporàdica i per una sola vegada, sota el nom eventual d'una inexistent «Agrupación Polifónica» en la categoria de veus mixtes, conjuntament amb la Coral de la Secció Femenina dirigida pel Sr. Civil, que també es presentava el mateix any i lloc a la categoria de cors femenins.

L'any 1956 la «Choral del G.E.y E.G.» dirigida per Josep Viader va tornar a Arezzo, i aquesta vegada va guanyar el primer premi del Concurs Internacional de Veus Masculines.

El mateix 1956, el mestre Viader va voler formar una coral mixta de cambra, la Capella Polifònica de Girona, sota el patrocini de l'Associació de Música i, més tard, de la Diputació de Girona, seleccionant una per una les persones de diverses procedències del món musical gironí amb veus cultivades i estudis musicals. Van ser nou nois i nou noies, que el dia de Santa Cecília de 1957 es presentaren en públic al Foment de Cultura de la Fàbrica Grober (Cinema Modern) de Girona en el primer concert d'aquesta nova coral, amb gran èxit. Les altres corals seguiren independentment el seu camí.

El mestre Viader va dirigir la Polifònica fins al 1989, amb molta dedicació i èxits. A finals dels anys cinquanta i inici dels seixanta va dirigir la coral de l'Institut. Segons explica Roser Busquets, cantaire de la Polifònica i, posteriorment, cofundadora i directora de la Coral Saba Nova, a l'entrevista que li va fer Dalmau (2006: 18-25):

Jo cantava, des de l'any 1964, a la Capella Polifònica de Girona, que dirigia el mestre Viader. Vàrem parlar amb ell i amb la meua amiga Esperança Pélach, que també cantava a la Polifònica, sobre una coral infantil. M'hi vaig engrescar. Era el curs 1968-69 i vàrem reunir 17 nens i nenes, era una secció infantil de la Capella Polifònica de Girona, amb uns quants fills dels nostres companys de la coral i algun nen alumne del Conservatori. Així va néixer Saba Nova.

El Mestre Viader sempre actuava amb visió de futur i sempre va trobar en la professora Roser Busquets una incansable col·laboradora. Busquets és i ha estat l'ànima de la Coral Saba Nova, juntament amb Esperança Pélach.

La Capella Polifònica de Girona fou membre del SOC i de la FCEC, i el mestre Viader estret col·laborador d'Oriol Martorell i membre de l'equip de la federació durant molts anys.

L'estimació i l'esperit de país del mestre Viader, a més de mostrar-ho en el repertori coral que feia cantar, també està molt lligat a les seves composicions, només cal destacar l'harmonització d'*Els segadors*, que ha estat la versió coral més interpretada fins avui. També ha compost una vintena de sardanes instrumentals, però posarem especial atenció a la creació coral, *La sardana, eterna*, amb lletra de F. Blanquer, i altres creacions corals.

El mestre Viader recorda amb especial estima la creació de la Coral Saba Nova en el pròleg de la publicació de la cantata homenatge amb motiu del XXVè aniversari de la coral amb aquestes paraules:

Sembla que era ahir, quan reuníem un grup de petits al tercer pis de la Casa de la Cultura i creàrem, sense adonar-nos-en, el que més tard vàrem batejar amb el nom de Saba Nova. Però d'això ja fa vint anys... En aquells temps havien desaparegut les escolanies de Mn. Fornis i Mn. Ribas, on els nens aprenien a cantar i constituïen el planter del qual es nodrien les agrupacions corals. A les escoles després de la tasca ben meritòria i potser no massa reconeguda de la Sra. Jordà i el Sr. Baró Güell, la música no acabava de trobar-hi lloc. Es produïa doncs un buit greu en l'aspecte del foment del gust musical pel camí natural del cant.

Per omplir aquest espai i, ensems, fer conèixer als petits gironins els cants tradicionals que, com altres aspectes del folklore català s'anaven oblidant, és pel que decidírem treballar en aquest terreny.

La Coral Saba Nova, que reuneix nens i nens de diferents edats i agrupats segons recomana el SCIC, petits, mitjans, grans i la secció de veus mixtes, es va independitzar. Segons Busquets, «va marxar de casa dels pares», de la Capella Polifònica de Girona al mateix temps que el mestre Viader deixava la direcció de la Polifònica el 1989. Actualment és una coral de les que anomenem independents, per la qual han passat més de dos mil cantaires. La Capella Polifònica de Girona continua viva i ha tingut diversos directors fins al dia d'avui.

La Generalitat de Catalunya va atorgar la Creu de Sant Jordi al mestre Viader l'any 1991.

1.2.2.4 Lluís Virgili i Farrà

Recordo en Lluís, les primeres vegades que vàrem participar en alguna trobada de corals o a les primeres assemblees de la Federació, en aquell moment el SOC. El mestre Virgili representava el dinamisme i la passió pel cant coral fet persona. Decidit, dedicat a la feina i encoratjant els cantaires, directors i assistents a estimar la música i sobretot a estimar Catalunya. Amb aquesta idea convido a conèixer la figura del director de corals de la Terra Ferma que marca un abans i un després en el món coral lleidatà i català.

Va néixer a Manresa l'any 1925 en el si d'una família on la música hi era present de manera particular, i sempre ha reconegut que el seu pare el va influenciar molt pel que fa al cant coral. Al 1931 es varen traslladar a Lleida on el seu pare, Antoni Virgili, fou director de l'Orfeó Lleidatà fins l'any 1938. Lluís Virgili va prendre la direcció l'any 1953, iniciant així una etapa de renovació, i es va mantenir al capdavant de la direcció fins que al 1991 fins que el seu fill Lluís Maria el va rellevar.

Lluís Virgili i Farrà es formà musicalment a l'Escolania de Montserrat des de l'any 1934 fins al 1936. Al 1935 va participar en el primer enregistrament de l'Escolania, «A Montserrat aprofundeixo molt en el sentit musical».

Considerat per tothom pedagog musical, es va especialitzar en direcció coral. Mogut per l'interès en la direcció de cors i en la pedagogia coral infantil, l'any 1964 va crear els cursos de direcció coral a nivell internacional, que se celebren a l'estiu. Reproduïm uns fragments publicats per Gordó (2009: 12:18):

—Parlem dels cursos Internacionals de Música...

—Després de la guerra vàrem dedicar moltes energies a anar pels pobles de Lleida, organitzant i creant cors. Molt aviat, però, ens vàrem adonar que el punt feble estava en els directors. És a dir, calia

formar molt bé els directors de les corals per tal de garantir no sols una qualitat, sinó una estabilitat. Aquí sorgeix la necessitat d'organitzar a l'estiu cursos de formació per a directors de corals.

La tasca realitzada ha esdevingut una veritable font educativa musical basada en la pedagogia de la direcció coral. Per mitjà dels cursos organitzats amb la federació francesa À Coeur Joie ha vetllat perquè, juntament amb les disciplines purament tècniques en relació a la direcció, s'hagi obtingut una formació musical integral. Arran d'una entrevista feta per Gordó (2009:12), a la següent pregunta referida als cursos i formació de directors, el mestre Virgili va respondre:

—Però, com va sorgir concretament aquesta iniciativa tan reeixida?

—Arran d'un viatge que vàrem fer amb l'Oriol Martorell a França, vaig descobrir que hi havia una pedagogia, una manera d'ensenyar la música coral. El primer curs que organitzàrem a Lleida fou donat per César Geoffray, Marcel Courneloup, Oriol Martorell i jo mateix. Era la primera meitat dels anys seixanta. S'han realitzat trenta-quatre edicions. Més endavant hi col·laborà també en Helmut Lips, especialista en tècnica vocal, pedagog, professor de cant al Conservatori de Stuttgart. Es tracta d'una pedagogia molt diferent de la que es dona al conservatori. Es concentra molt en la interpretació.

Al 1958, va crear una secció coral infantil dintre el mateix Orfeó. L'any 1968 organitzà unes colònies musicals amb el nom de Cantarelles d'Estiu, i al 1994 creà una escola de música, que actualment compta amb vint-i-dos professors i quatre-cents quaranta alumnes.

L'any 1980 fou escollit diputat al Parlament de Catalunya, per la ciutat de Lleida. Al 1984 va rebre la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya; al 1998 li varen lliurar un dels Premis d'Actuació Cívica de la Fundació Lluís Carulla. L'any 2008, l'Ajuntament de Lleida li atorgà la Medalla al Mèrit Cívic, i al 2009 l'Associació de Mestres Directors li va concedir el premi Felip Pedrell.

Lluís Virgili i Farrà, a més d'un bon músic i director de cors, és considerat un dels dinamitzadors més importants del nostre país.

1.2.2.5 Manuel Cabero i Vernetas

Manuel Cabero va néixer a Barcelona l'any 1926 i va estudiar música a l'Escola Municipal de Música de Barcelona. Es va casar amb Montserrat Pueyo, cantant, mestra de cant i logopeda i van formar una família molt vinculada amb la música i amb el cant coral. Varen tenir vuit fills: Manel, pianista; Joan, tenor; Jordi; Bernat, musicòleg; Elisenda, mezzosoprano; Marc, percussionista; Pere; i Maria Montserrat, pianista.

És director de corals i pedagog de direcció coral. Al 1951 fundà el Cor Madrigal, que va dirigir fins a l'any 1991 i va comptar sempre amb el suport i la col·laboració de la seva esposa. Amb el Cor Madrigal va donar a conèixer moltes obres corals catalanes contemporànies, així com un ampli ventall de música polifònica universal, a més de participar en produccions de música simfònicocoral.

Al seu voltant, amb l'ajuda d'amics cantaires, a poc a poc, començà l'inici de la «Família Madrigal»: l'Esquellerinc, cor infantil; el Cor Albada, cor d'adolescents; el Cor Ariadna, cor de joves; i el Cor Signum, format en principi per pares dels infants de l'Esquellerinc. Més tard, tots aquests grups es convertiren, tot conservant la seva identitat, en el que avui és l'Agrupació Cor Madrigal.

L'any 1993 contribuí a recuperar la institució musical històrica Capella de Música de la Basílica de Santa Maria del Pi de Barcelona, de la que fou mestre de capella fins al 2005.

L'antiga Coral Universitària de Ciències de l'Educació es transformà en Cor Magister Arte del Centre Cristià dels Universitaris de Barcelona, i des del canvi és dirigida pel mestre Cabero. Ha col·laborat amb nombroses corals com a director convidat.

En referència a la pedagogia de la direcció coral, podem dir que va fundar els cursos de l'Aula de Direcció Coral (AUDICOR) de l'Institut Joan Llongueras de Barcelona, uns cursos intensius i continuats, dels quals sortiren joves generacions de directors de cors. A la mateixa època, cal destacar la participació

activa impartint cursos de direcció coral per tot l'estat espanyol (Galícia, Euskadi, Las Palmas de Gran Canaria, Palma de Mallorca, Astúrias, Cantàbria, Càdiz, etc.) i va ser professor assidu dels cursos internacionals de Música organitzats per l'Orfeó Lleidatà.

Dins el SOC, l'any 1968, constituït dins la Delegació d'Òmnium Cultural, va formar part de l'equip directiu com a membre de l'equip tècnic. Ha col·laborat amb la FCEC com a membre de l'equip tècnic, i actualment és membre coaptat o emèrit de l'equip tècnic de la Federació Catalana d'Entitats Corals. També ha format part de diversos jurats de concursos i festivals de cant coral, com el de Malgrat de Mar. Ha estat assessor del Comitè de selecció de veus del Cor Jove dels Països Catalans, creat l'estiu de 2010 a Palma de Mallorca, sota la direcció d'Esteve Nabona.

L'any 2002 li fou atorgada la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.

* * * *

1.3. LES FEDERACIONS CORALS A CATALUNYA

1.3.1 Introducció

Les federacions han jugat un paper molt important en el món coral català, tal com s'ha pogut observar en la breu història abans explicada, i en la història i vida de mestres com són: Oriol Martorell, Lluís Virgili, Manel Cabero, Josep Viader, Ireneu Segarra.

Dedicarem un espai per donar-les a conèixer, així com el seu funcionament, la seva trajectòria i les seves activitats. En el document que varen signar les federacions i que fou presentat com a ponència en el 2n. Congrés de Cultura Tradicional i Popular, amb el nom de «Ponència de l'àmbit de música coral», celebrat l'any 1995, les federacions que tot seguit mostrarem tenien com a objectius comuns i compartits «el cultiu i la difusió del cant coral a Catalunya», fent especial atenció a la cançó catalana, d'arrel tradicional o contemporània. Segons Soler (1995: 12), mostraren el cant coral com «l'expressió singular de la vitalitat de la societat civil catalana»,

La febre coral que hi hagué a Catalunya, les diferents modalitats de cors i les circumstàncies en les quals varen néixer, portaren al fet que els cors, fins al dia d'avui, s'agrupessin segons els seu propi perfil i, si bé els primers foren els Cors de Clavé, més endavant es crearen: el Secretariat d'Orfeons de Catalunya (SOC), que després evolucionà cap a la que és actualment la Federació Catalana d'Entitats Corals (FCEC), Pueri Cantores, Cors Joves de Catalunya (CJC), i el Secretariat de Corals Infants de Catalunya (SCIC). Cada federació desenvolupa l'activitat segons els seus propis ideals, principis i creences. L'especificitat de les corals troben en les federacions l'aixopluc que els empara i la capacitat que tenen algunes per donar cabuda al fet que corals amb característiques variades puguin estar en més d'una federació, és a dir, que corals infantils puguin estar federades en la de cors mixtos, ja que la seva coral «mare» també ho està.

En aquest capítol es mostrarà una mica la vida de cada federació i la força i l'impuls que han tingut cadascuna en el treball, l'esforç i la il·lusió per fer del cant coral a Catalunya un espai de reconeixement de país i de la pròpia llengua, caminant cap a l'autèntica catalanitat de la mà de la música i del cant coral.

En la ponència de l'àmbit del cant coral llegida en el 2n. Congrés de Cultura Popular i Tradicional Catalana (Soler, 1995: 12 - 18), es manifesta la voluntat de crear una confederació que sota el nom de Moviment Coral Català aplegui totes les federacions de cant coral catalanes, per, d'aquesta manera, impulsar la pedagogia i promoure la praxi del moviment coral català, amb la finalitat de tendir a una cultura musical i coral comuna, a través de l'educació i de la convivència, de la formació i el cant comú, afavorint la comunicació, compartint serveis i creant-ne de compartibles. Aquesta voluntat expressada l'any 1995 és avui una realitat que tancarà l'exposició d'aquest capítol entorn a les federacions.

* * * *

1.3.2 Cors de Clavé

La federació dels Cors de Clavé és un conjunt de societats corals fundades per Josep Anselm Clavé al segle XIX, tal com hem comentat al principi, per tal d'eleva la cultura dels obrers mitjançant la música i el cant coral.

Actualment, podem trobar prop de cent seixanta societats corals amb uns cinc mil cantaires, organitzades per diverses delegacions.

L'objectiu fonamental que té la federació és la de dinamitzar les societats corals federades. Per aquesta raó potencia intercanvis, organitza actes novadors i la formació musical i associativa. Disposa, també, d'un servei d'assessorament legal, tècnicomusical, i d'un important fons de partitures a disposició de les corals.

Les societats corals, en un inici, varen ser de veus masculines i, més endavant, incorporaren les veus femenines. Així i tot, el perfil de cors pot ser variat.

Bàsicament, però, és de veus d'adults, la presència dels cors infantils és pràcticament nul·la.

El servei que fa la federació als seus cors (Federació dels Cors de Clavé (2009) és el següent:

- Intercanvis d'actuacions i cantades entre les entitats associades. Tant a nivell nacional com internacional.
- Promoció de les entitats corals associades, actuant com a representant en la contractació de concerts
- Assessorament tècnic musical, legal i institucional així com aquell degut al compliment, com a entitats sense ànim de lucre, de les obligacions fiscals.
- Important fons de partitures degudament catalogades a disposició dels associats.
- Possibilitat d'incorporació de nous elements musicals: treball amb bandes de música, cobles i orquestres... Novedosa experiència que en els darrers anys ha estat molt ben rebuda pels cantaires i ha assolit gran èxit en les seves actuacions arreu de Catalunya.
- Recursos econòmics provinents de les quotes de la Delegació Territorial, que multipliquen i potencien les activitats que cada delegació pot organitzar augmentant les possibilitats de presència i protagonisme de cadascuna de les entitats corals associades. Suport per iniciatives de formació de direcció coral i educació de la veu.
- Poder participar en les Macrocorals tant d'homes com mixtes amb la ferma voluntat de compartir els seus cants i vivències, realitzant periòdicament actuacions amb l'objectiu a mig termini de poder tenir una presència efectiva i regular de caràcter internacional.
- Rebre trimestralment i de manera gratuïta l'Aurora, publicació oficial de la Federació, així com poder utilitzar-la com a portaveu i òrgan d'expressió col·lectiu. Participar i col·laborar en esdeveniments organitzats i/o participats per la Federació.

- Experiències de treball conjunt entre les corals i les orquestrines de les escoles municipals de música.
- Oferir orientació per enregistraments de discs compactes pel que fa a estudis de gravació, fabricació, consultes a l'SGAE, drets d'autors i tramitació de subvencions. La Federació, actuant amb segell propi, Veus Clavé, pot gestionar millors preus i garantir els drets a les corals.
- Correu electrònic gratuït per a totes les entitats corals federades.

Per donar cabuda a les veus dels joves, l'any 2004 la mateixa Federació va fundar el Cor Jove de la Federació de Cors de Clavé, amb la intenció d'oferir un espai als joves pertanyents als diversos cors de Clavé per tal que poguessin fer música junts, afrontar un repertori del seu gust i relacionar-se amb gent de la seva mateixa generació.

El Cor Jove es caracteritza per conrear un repertori molt ampli i variat, amb músiques de Catalunya i d'arreu del món, i de gairebé tots els estils (música tradicional, pop, rock, espirituals negres, folk, gospel, musicals), tot buscant sempre l'expressivitat, la complicitat del públic i l'originalitat. Intenta transcendir el concepte clàssic de coral per anar més enllà en l'aspecte interpretatiu i oferir al públic un espectacle amè. Per a aconseguir-ho utilitza instruments de percussió (entre d'altres), coreografies i altres elements, i defuig l'ús de partitures als concerts, tot optant pel contacte visual amb l'espectador.

* * * *

1.3.3 Secretariat d'Orfeons de Catalunya (SOC)

Els dies 18 i 19 de juliol de 1959 es reuniren una sèrie de representants de cors a Montserrat, on van manifestar la voluntat de constituir un Secretariat d'Orfeons i es va presentar una Declaració amb l'objectiu de mostrar les ponències redactades, amb els principis i les línies d'acció del futur Secretariat. Artís (1980: 199)

Tot abandonant la idea de represa de l'antiga Germanor, hom cregué més oportuna l'estructuració d'un Secretariat d'Orfeons com equivalent d'una oficina tècnica al seu servei. La reunió fou closa amb la formulació d'una Declaració on eren apuntades les principals línies d'acció del naixement del Secretariat.

Les diverses ponències que es crearen sota diferents noms i perfils de treball són: Estructuració del Secretariat, Propaganda i Expansió, Serveis Socials i Tècnica. A l'hora de crear la Comissió Permanent es va tenir en compte posar-hi persones representatives d'entitats fundades abans de la guerra, la majoria (5), 1 representant d'entitats creades després de la guerra, i Félix Millet i Maristany com a representant de l'Orfeó Català. Aviat sorgiren tensions de caràcter generacional. Hi havia activitats de caràcter comunitari per realitzar, entre les quals les que més incidència tingueren foren les estructurals i socials, curiosament, no tant les pròpiament musicals. Posarem dos exemples: l'homenatge al mestre Nicolau i la inauguració del monument al mestre Millet.

Per potenciar la Comissió Tècnica es realitzaren diferents accions de caràcter pedagògic, com ara l'organització del curs de Direcció Coral a càrrec de César Geoffroy l'any 1959, (director de corals nascut a Lió (França), i, entre molts altres mèrits, fundador de les Choralies) el qual, juntament amb Gottfried Wolters (director d'orquestra alemany), l'any 1960 varen fundar la Fédération Européenne des Jeunes Chorales Europa Cantat. Més tard, al 1964, es va organitzar l'Aplec de Corals a Manresa; al mateix temps l'Orfeó Lleidatà celebrava el I Curs Internacional de Pedagogia de la Direcció Coral, i altres corals privades propiciaven la manifestació del I Dia Internacional del Cant Coral. El naixement de la Revista dels Orfeons de Catalunya, *Roc*, amb la creació de l'equip redactor, va suposar una bona fórmula per resoldre les tensions abans esmentades i, consegüentment, un important pas endavant.

Com a conseqüència de la mort de Félix Millet i Maristany, Joan Vallvé, que havia acceptat presidir la *Roc*, va obrir els actes del cinquantè aniversari de la I Assemblea de la Germanor dels Orfeons de Catalunya en la sessió celebrada a Manresa l'any 1968, amb aquests paraules que recull Artís (1980: 215 - 16):

Aquesta és una reunió de la més alta transcendència, per dos motius: el primer, perquè commemorem cinquanta anys de la primera Assemblea de la Germanor (1918); segon, perquè, com en aquella, dediquem la reunió a estructurar l'obra dels orfeons dins el camí legal que ens ofereix el panorama actual de les entitats dedicades al foment i a la promoció de la cultura del país [...].

A partir d'aquí s'inicià un nou camí amb Joan Vallvé a la presidència; vice-president: Joan A. Maragall; secretari: Oriol Martorell; Tresorer: Vicens Fuster; Comptador: Lluís Virgili; Comissionats directius: Manuel Cervera, Joan Costa, Pere Font, Artur Sist, Josep M. Vives. Comissionats tècnics: Manuel Cabero, Àngel Colomer, Leo Massó, Antoni Pérez Simó i Enric Ribó, com a representants de sis entitats fundades abans de la Guerra, vuit representants d'entitats fundades després i el president no pertanyent a cap entitat coral, però president d'Òmnium Cultural, entitat fundada l'any 1961 i que va acollir el SOC des dels seus inicis.

Al SOC es varen federar entitats que desenvolupaven una activitat coral molt plena, significativa, creativa, de perfeccionament, de defensa del país, de la llengua i d'identitat catalana. Les corals varen créixer en nombre i es varen haver d'agrupar per delegacions segons les comarques. El territori tenia cada vegada més cors i aquests s'aplegaven en trobades, aplecs, cursos, etc. A causa de la relació amb federacions europees que alguns directors tenien a l'estranger, hi va haver una obertura i enriquiment de les entitats del Secretariat d'Orfeons de Catalunya. El dinamisme i la vitalitat es van fer palesos entre els anys 1968 i el 1978. (Artís, 1980: 238 - 240)

La puixança del moviment coral, de la postguerra ençà, ha anat en augment, tant en nombre d'entitats com en balanç numèric d'actuacions i actes celebrats.

Pràcticament estesos a tot el país, els 126 grups adherits al SOC —amb un total de 6000 cantaires— són vinculats per a major operativitat en Delegacions comarcals. Però a aquestes xifres han de ser afegides les provinents dels Grups Intermedis de Catalunya (GIC): 22 entitats amb més de 400 adolescents. Aquests cors i grups corals instrumentals juvenils, nascuts inicialment al si de les

respectives agrupacions adultes o infantils, superen la solució de continuïtat cronològica, però tenen també personalitat i finalitat pròpies [...].

Precisament, les moltes corals creades a causa de la seva diversitat van obrir el gros ventall cap a les actuals federacions, ja fossin d'adults, de joves o infantils.

Per concloure aquesta part sobre el SOC, on es mostra de manera resumida l'activitat coral basada en els cors d'adults, i que se serveix de l'estudi profund fet per Pere Artís i Benach, mostrem les darreres reflexions que l'autor fa deixant la porta oberta a futures investigacions, Artís (1980: 253)

El cant coral (a Catalunya), com hem vist, és el resultat complex de la confluència de múltiples factors: musicals, sensibilitzadors, cívics, polítics etc.

Catalunya, a diferència de la majoria de pobles peninsulars, ha mostrat i mostra una particular vocació envers aquesta faceta cultural, en la qual ha trobat una forma d'expressió col·lectiva que ara, en la situació històrica actual, és en una autèntica cruïlla decisiva: en totes les seves modalitats, semblen ja caducades les formulacions purament sensibilitzadores, sentimentals o efusivament testimonials, i l'exigència del moment reclama d'una manera imperiosa, a les entitats que la cultiven, juntament amb un arrelament al país, la consecució d'una estricta qualitat musical generalitzada.

* * * *

1.3.4 Federació Catalana d'Entitats Corals (FCEC)

La Federació Catalana d'Entitats Corals, continuadora del SOC (1959-1982) i de la Germanor d'Orfeons de Catalunya (1918-1939), fou constituïda a Manresa el 5 de juny de 1982. És una entitat autònoma amb personalitat jurídica formada per entitats corals d'adults de veus mixtes. Segons el document Montseny 01 (1995: CD, Carpeta 2. Federacions 2.1-FCEC-2.1.3), les finalitats essencials que contempla són:

Orientar, coordinar i assessorar tot el que faci referència al cant coral a Catalunya; ser receptora de les activitats del món coral i informar-ne a les entitats federades; promoure i ajudar la creació de noves entitats corals; facilitar els mitjans de millorament; aglutinar i impulsar la vida coral catalana en la modalitat que li és pròpia; vetllar els continguts sociològics i humanístics de la música coral.

La FCEC, té una personalitat jurídica independent. Les corals que la integren són agrupacions majoritàriament d'adults que, a més dels drets que posseeixen, també tenen obligacions que adquireixen lliurement. Les corals estan agrupades per delegacions segons el territori on pertanyen, i tenen un delegat que els representa a l'equip directiu. Les esmentades delegacions s'ocupen de dinamitzar les pròpies entitats organitzant activitats conjuntes amb altres cors i que potenciïn el seu millorament, com poden ser: sessions de tècnica vocal, caps de setmana de treball, seminaris, cursets, intercanvis, concerts, trobades, aplecs, etc.

L'estructura i els òrgans de govern són assemblearis. L'assemblea general, el consell directiu i la comissió executiva. El consell directiu integra l'equip tècnic, administratiu i territorial. L'assemblea és l'òrgan sobirà i serveix per marcar les línies mestres d'actuació, de filosofia de l'acció i els objectius a assolir.

Pel que es refereix a l'aspecte musical, la FCEC promou que els resultats musicals entorn al cant coral siguin portats a terme amb el més alt grau de perfecció possible, i l'equip tècnic ajuda a proporcionar suport en aquest camp. Els directors i directores han d'assumir amb responsabilitat que es donin les condicions necessàries perquè així sigui. La formació tècnica de directors i directores, de cantaires a nivell individual, és el punt de mira on es tracta d'estimular la formació per mitjà de cursos, seminaris i relació amb els centres d'educació musical per tal que assegurin el millorament que tot col·lectiu necessita.

Les activitats col·lectives que normalment desenvolupen propicien entre cantaires i directors la convivència, l'intercanvi, la socialització, els valors, creen hàbits i creixen en coneixement i amplien horitzons de caràcter musical i humà.

L'equip tècnic proporciona un repertori ampli que pot abastar tots els nivells de cors que l'integren, facilitant un programa comú, que les entitats treballen

cada any amb la finalitat de poder-los interpretar en trobades comunitàries, i al mateix temps fer que es renovi repertori. Les obres són, principalment, catalanes i d'autors catalans, de totes les èpoques.

A nivell editorial, la FCEC, actualment, està editant una col·lecció amb el segell de la pròpia federació amb acurada atenció i bona edició. També s'han fet encàrrecs a compositors actuals per tal d'harmonitzar obres d'autors catalans i d'aquesta manera propiciar el fet d'ampliar els materials corals propis de casa nostra. El darrer treball editorial, basat en un projecte d'un cor de la federació, ha estat l'enregistrament d'un CD amb temes editats majoritàriament per la FCEC. També publica una revista semestral que s'anomena *A Quatre Veus*, que actua com a mitjà de comunicació i divulgació de les activitats que porten a terme les corals.

La Federació Catalana d'Entitats Corals és membre fundador del moviment Coral Català MCC, de la Federació Europea de Joves Corals, Europa Cantat i de la Federació Internacional per a la Música Coral, IFCM.

A partir del gener de 2011 s'han fusionat Europa Cantat i AGECE, sota el nom de European Choral Association-Europa Cantat, i la FCEC en serà també membre.

Actualment hi ha més de quatre-centes cinquanta entitats corals federades. Cada cantaire té un carnet identificatiu que li facilita la reducció de preus en diverses entrades a concerts o, fins i tot, en establiments que tenen conveni amb la Federació.

La projecció dels cors a l'estranger és notòria, ja sigui amb l'assistència a setmanes cantants, cursos, concursos, o a nivell d'intercanvis amb altres cors o a títol individual.

Les activitats en què la Federació té una participació directa quant a l'organització o participació, durant el curs 2010-2011, a més de les activitats pròpies de les demarcacions, són les següents:

- 46 Jornades Internacionals de Cant Coral
- Cursos de direcció coral 2010-2011

- Postgrau en Direcció Coral
- Catalunya Coral 2011
- Assemblea anual 2011
- Curs de Cant Gregorià

Les corals que formen part de la FCEC paguen una quota en qualitat de membres, que és una aportació a nivell de coral com a entitat federada.

La FCEC disposa d'una borsa de directors i directores. Mitjançant el seu web fa difusió de les activitats que es realitzen a Catalunya i arreu del món, a més de facilita enllaços entre altres federacions o organismes relacionats amb el món coral.

Si observem aquests vint-i-vuit anys de FCEC, veiem que dels cent vint-i-sis cors adherits al SOC en el moment de fer el canvi de nom, actualment n'hi ha quatre-cents cinquanta. Si ens deixem portar pels plans de futur que Artís proposava en el subàmbit de Música, al Congrés de Cultura Catalana quan escrivia propostes de futur, albirava un país amb cors amateurs i cors professionals. Aquest futur encara no ha arribat, la normalització en l'àmbit professional no acaba d'arrencar. Si bé des del punt de vista musical els cors han crescut notablement tot i sent amateurs, des del punt de vista de disposar d'un cor o més, tal com s'entén per professionalització d'una agrupació, encara no hi és, a Catalunya. El que sí que està canviat és que a nivell de directors/res, aquests tenen en la direcció de cors una professió, però els components dels cors continuen sent persones que estimen la música, el cant i en especial el cant coral. Mogudes per aquesta afició en fan un dels seus hobbies i treballen des de la voluntat i el desinterès (des del punt de vista econòmic). En molts casos, a més d'un fet musical esdevé un fet social, que va molt més enllà del que entenem pròpiament per cantar.

* * * *

1.3.5 Secretariat de Corals Infantils de Catalunya (SCIC)

Tot i que a Catalunya hi havia petites i esporàdiques experiències de fer cantar infants, va ser l'any 1967 que es va constituir un nucli organitzat amb seu a Manresa, a redós de les Joventuts Musicals. El 16 d'abril d'aquell mateix any es va organitzar la Primera Trobada de Corals Infantils de Catalunya, a Manresa, amb un programa comú i amb l'assistència de sis-cents nens i nenes pertanyents a onze corals de vuit poblacions diferents. A partir d'aquí, l'estructura interna del SCIC s'ha anat adequant a les necessitats de cada moment. Actualment, consta de cinc equips: el Comarcal, el Tècnic, l'Administratiu, el de Coordinació i el de Redacció de *La Circular* del SCIC. A tot l'equip en general se l'anomena «L'equip dels 17», ja que inicialment aquest era el nombre de persones de l'executiu.

Les corals que integren el SCIC són mixtes i voluntàries, obertes a infants de cinc a setze anys que canten a veus blanques i, primordialment, en català. Actualment estan federades un centenar de corals repartides per tot el territori, més dues del País Valencià.

El Secretariat de Corals Infantils de Catalunya porta a terme una tasca de suport i dinamització del cant coral infantil a Catalunya. Agrupa totes les corals que vulguin, sota el seu paraigua, al mateix temps que ofereix un espai de diàleg, de trobades i intercanvis i la voluntat de preservar el patrimoni musical i cultural de la nostra terra, Catalunya.

L'ideari, els principis i objectius de les persones que van fundar-lo, així com els que actualment l'integren, creuen que el cant coral és un mitjà que contribueix, en gran manera, a la formació dels infants i dels joves per les immenses possibilitats que té d'introduir-los en el gust per les coses belles, especialment la música, en el goig de dominar un mitjà d'expressió com és la veu, en l'amor per la llengua, en la joia per l'amistat, en la disciplina lliurement acceptada, en el treball d'equip i de conjunt i, finalment, en el gust per col·laborar amb altres infants.

Any rere any, aquesta tasca ha estat duta a terme de forma tenaç, generosa i desinteressada per unes persones que, sense perdre les ganes malgrat els entrebancs, tenen la il·lusió de continuar treballant-hi. Les despeses de funcionament del SCIC, que actualment són importants, es cobreixen amb les aportacions de les corals i alguna subvenció, no fixa, d'entitats públiques i privades.

L'activitat que s'hi desenvolupa és, en molts casos, extraescolar i com s'ha dit abans, voluntària. Estem segurs que molts petits cantaires —això es diu des del SCIC— han trobat, dins el marc de la coral, part del seu saber, del seu equilibri i de la seva sensibilitat.

El SCIC pretén aconseguir, a través del cant, que els infants coneguin la música, l'estimin, s'hi sensibilitzin i en gaudeixin, al mateix temps que malda per fomentar la relació i el contacte de les diverses corals de tot el país. Per això, es val d'uns mitjans concrets, com ara la recollida i divulgació d'informació sobre repertori i activitats, la selecció del cant comú anyal, tant per als grups de petits com per als mitjans i grans; l'organització de cursets, per tal de millorar el nivell dels directors i directores, i de jornades de treball per als responsables; l'elaboració de cançoners; la recerca de nous repertoris; la promoció d'harmonitzacions de cançons i de la composició de noves cantates; etc. En resum, la unió de tots els esforços dels qui treballen en aquest camp.

El SCIC, en tant que coordinador de les activitats de les diverses corals que en són membres, es proposa diverses tasques:

- La difusió del repertori tradicional català entre els infants i l'adaptació de cançons estrangeres.
- L'impuls per a la creació de repertori nou, especialment de cantates. Aquestes cantates, encarregades a escriptors i compositors catalans, s'estrenen en les trobades que el Secretariat organitza.
- La celebració, dues vegades l'any, d'unes Jornades de Treball per a directors i responsables, durant les quals es tracten temes musicals i d'organització.
- La preocupació per la millora del nivell musical de les corals.

- Facilitar la relació de les corals amb les entitats públiques o privades que vulguin gaudir de les seves actuacions, fent d'intermediaris perquè es puguin posar en contacte.

A més de la coordinació de les trobades anuals: Juguem Cantant, per als petits de cinc a set anys, i les Trobades, per als més grans. Cada cinc anys s'organitza una Trobada General. L'última trobada d'aquest tipus va coincidir amb el XL Aniversari del SCIC, celebrat el mes de maig de 2007; i va aplegar uns quatre mil cantaires i tretze mil persones de públic.

El SCIC forma part de les següents federacions internacionals: Federació Europea Europa Cantat i de la Federació Internacional per a la Música Coral (IFCM); i de les nacionals: Consell Català de la Música, Associació de Publicacions Periòdiques en Català (APPEC), Federació d'Organitzacions Catalanes Internacionalment Reconegudes (FOCIR) i de l'Ens de Comunicació Associativa.

Un cop a l'any els cantaires posen en comú el treball realitzat durant el curs en diferents formats, ja que tenen els cantaires distribuïts per edats, tal com indiquem a continuació:

- «Els Petits», de 5 a 7 anys. Aquests cantaires tenen l'oportunitat de mostrar el repertori que han après en una activitat que anomenen «Juguem Cantant», on es combina el treball en grup i l'assaig amb activitats lúdiques i el concert. Aquest concert sol tenir una part del repertori de cant comú proposat o triat per a l'ocasió i sovint una cantata, representada i/o simplement interpretada amb acompanyament d'instruments o a *cappella*.
- «Els Mitjans», de 8 a 11 anys, i els «Grans», de 12 a 16, fan «Trobades» de diferent format, que detallarem tot seguit, i que normalment es poden fer juntes o per separat segons el nombre de cantaires i el repertori proposat, com els que segueixen:
  - Intercanvis musicals, de convivència i de relació entre dues o més corals segons la proposta que es fa des de L'equip dels 17.

- Trobades comarcals: les corals es troben en una població de les diverses demarcacions que formen el SCIC.
- Trobades intercomarcals: les corals es reparteixen per diversos punts de Catalunya. Trobades-taller: inspirades en els «caps de setmana cantant» que fan els adults. Els nens i les nenes treballen obres del repertori comú amb un director convidat i així coneixen diferents maneres de fer i d'interpretar.
- Trobades generals cada cinc anys. Actualment, totes les corals que pertanyen al SCIC es troben a Barcelona per treballar plegats. S'encarrega la composició d'una cantata per a l'ocasió i es compta amb una orquestra o conjunt instrumental i un director o directora que treballen amb els cors durant el cap de setmana. La cantata s'estrena en un gran concert que aplega gairebé quatre mil cantaires. Fins ara s'han fet a l'antic Palau dels Esports i al Palau Sant Jordi de Barcelona.

Tot seguit fem esment als **esdeveniments de rellevant importància** per ordre cronològic, (la informació completa i també per ordre cronològic de les trobades generals, a més d'altres informacions, es poden consultar al CD, Carpeta 2-Federacions 2.2-SCIC 2.2.1):

- 1967 Primera Trobada, a Manresa, d'onze corals de diversos punts de Catalunya.
- 1968 Redacció dels «punts bàsics» del SCIC.
- 1990 Ingress al Consell Català de la Música.
- 1994 Participació en el Primer Congrés de la Música a Catalunya.
- 1994 Primer any que es participava a les Jornades Europees del Patrimoni.
- 1995 Participació en el Segon Congrés de Cultura Popular i Tradicional Catalana.
- 1995 Constitució del Moviment Coral Català juntament amb la FCEC, els Cors de Clavé i Cors Joves de Catalunya.
- 1996 Ingress a la Federació Internacional per al cant coral.

- 1997 Ingress a la Federació Europea de Joves Corals-Europa Cantat.
- 1999 Primer Congrés de Cant Coral a Catalunya. Presentació de comunicacions i petit concert.
- 2000 Afiliació a l'APPEC.
- 2008 Participació en el Congrés Internacional de Música celebrat a Barcelona.

Participació en festivals:

- 1992 Participació de les corals del SCIC al Catalunya Canta.
- 2002 Participació del SCIC al festival Europa Cantat Junior III a Namur (Bèlgica).
- 2003 Participació al festival Europa Cantat a Barcelona. El SCIC organitza el Song Bridge.
- 2003 Participació a Granada de cors del SCIC a la interpretació de *Tirant lo Blanc*.
- 2004 Participació al Fòrum de les Cultures.
- 2005 Organització i participació en el festival Europa Cantat Junior IV a Vic.
- 2008 Participació en el Festival Europa Cantat Junior V a Nevers (França).

Participació en actes que mereixen especial atenció:

- 1996 Participació a l'acte d'homenatge a Oriol Martorell en motiu de la seva mort i organitzat pel Moviment Coral Català.
- 2000 Participació al concert de cloenda de l'any Clavé.

Auditori de Barcelona:

El fet que des de l'any 2003 el SCIC, en col·laboració amb els Serveis d'Educació de l'Auditori de Barcelona, organitzi cada any d'un a tres concerts dins de l'activitat Un Pont de Cançons-el SCIC a l'Auditori, ha aportat un gran valor musical i humà i l'oportunitat de donar i fer conèixer als cantaires la possibilitat de trepitjar i gaudir d'un espai tan especial com és l'Auditori de Barcelona (CD- Carpeta 2- Projectes educatius 2.2- Cantània 2.2.1).

Premis:

- 1991 El Ministeri de Cultura atorga al SCIC la Medalla de plata al Mérito Artístico.
- 1993 La Generalitat de Catalunya atorga al SCIC un dels Premis Nacionals de Cultura Popular.
- 1993 Rep el Premi El Pas de la Tarda de Ràdio 4.
- 1994 La Generalitat de Catalunya atorga al SCIC la Creu de Sant Jordi.

Publicacions:

El SCIC ha fet una notable tasca de publicacions, en col·laboració amb les editorials CLIVIS o DINSIC

- *La Circular* del SCIC és una publicació, actualment trimestral, que té el seu origen en les circulars informatives que s'enviaven a les corals i que, a poc a poc, s'ha anat convertint en una revista dedicada al cant coral infantil i molt especialment a la vida i activitats del SCIC i de les corals que el formen. A la primera circular de l'any 2010 li correspon el número 148.
- *Xibricú*. Aquesta petita revista, que es va iniciar al 2001, s'edita una vegada a l'any, coincidint amb l'època de les trobades, en col·laboració amb la revista infantil *Cavall Fort*. A l'edició de l'any 2010 li correspon el número X.
- Per acabar, El SCIC, sempre ha volgut conèixer i donar obertura a nous projectes que suposin un creixement per a les corals i l'oportunitat de participar amb esdeveniments novedosos. En aquest camp volem destacar la participació en el projecte Cors amb Cor, Hearts in Harmony, amb cantaires discapacitats. Es va fer coincidint amb la 43 Trobada de Corals i es varen convidar corals de València i Trondheim.

Hem volgut ser potser una mica més explícits amb el SCIC com a federació de corals infantils, ja que la tesi s'emmarca precisament entorn a les corals infantils, per una banda, i les juvenils, per l'altra. Creiem que, ja que els resultats

de les corals federades mostren que es troben dins el Secretariat de Corals Infantils de Catalunya, és important que es conegui amb més detall.

* * * *

1.3.6 Corals Joves de Catalaunya (CJC)

Les Corals Joves de Catalunya és la federació que acull diverses entitats joves catalanes. Té com a finalitat engrescar els joves que cantin. L'edat d'aquests cantaires va des dels 16 fins als 35 anys.

Es va fundar l'any 1969 amb el nom de Grups Intermedis de Catalunya (GIC), amb vint-i-dues entitats corals i quatre-cents cantaires. Actualment, i des de 1989, sota el nom de Corals Joves de Catalunya, té unes seixanta entitats corals federades de tots els àmbits i procedències del nostre país.

En els seus inicis, les corals formaven part o bé de cors d'adults o de cors infantils. Però a l'instituir-se com a federació, tenen personalitat i finalitats pròpies, per la qual cosa les activitats que duen a terme són fruit d'una proposta pensada i dirigida per les mateixes corals membres, i organitzada i coordinada des de l'equip directiu.

Les entitats que actualment desitgen federar-se a CJC només cal que compleixin la condició de cor jove i que les edats dels cantaires no superin la mitjana de l'edat proposada. També cal remarcar que la seva voluntat és perfeccionar els seus coneixements musicals i relacionar-se dins l'àmbit del cant coral.

El perfil de les corals quant a procedències pot ser:

- Cors de cambra i grups vocals
- Cors de noies
- Corals infantils que han crescut
- Corals de Centres de Secundària
- Corals d'Escoles de Música i Conservatoris
- Corals Universitàries

- Cors de gospel
- Grups de teatre musical i altres, que en cas de no estar contemplats, ho desitgin.

Els seus objectius segons el document lliurat per la pròpia federació, *Dossier* (2010: 2) (veg. CD- Carpeta 2- Federacions 2.1- Dossier CJC 2.1.4) pretenen:

[...] promoure i coordinar el cant coral entre els joves, facilitar la integració gradual al món coral adult i ampliar els seus coneixements i les seves possibilitats musicals, socials i humanes.

La Federació de Corals Joves de Catalunya ofereix la possibilitat d'integrar totes aquelles corals que se sentin identificades amb els mateixos objectius, per poder assolir més altes fites corals i oferir millors serveis. Si parlem de serveis, hem de dir que disposa d'una àmplia partituroteca de mil cinc-cents obres que els membres de la federació poden consultar gratuïtament. La informació que els donen en relació amb el món coral, a més del material (partitures), és amb la finalitat d'ajudar-los que tinguin una bona guia i eina de treball.

Forma part del Moviment Coral Català (MCC) juntament amb les altres federacions catalanes i n'és membre fundador. També és membre de la Federació Internacional per a la Música Coral (IFCM) i del Consell Català de la Música (CCM).

Ja des dels seus inicis, encara GIC, segons Artís (1980: 238, 240)

Els Grups Intermedis mantenen contactes internacionals amb moviments paral·lels francesos, belgues i alemanys; i alguns han participat en camps juvenils (Vaison la Romaine-França), en festivals (Neerpelt-Bélgica), en concursos nacionals (Tolosa).

D'aquestes activitats que continuen realitzant els cors de manera individual, CJC manté informats els seus cors per mitjà del web, tot ampliant de manera significativa els formats, les participacions i els destins.

Des de la federació s'intenta organitzar activitats interessants: tallers i produccions atractives, que els ajudin a formar-se, a incrementar el seu nivell i que els resultin emocionalment inoblidables.

Les activitats que, com a federació, realitzen solen ser produccions de gran format i que acullen totes les corals que ho desitgen. En citarem algunes de les més significatives, com poden ser:

- 1989 Interpretació de la *Missà en Sol M* de F. Schubert amb la col·laboració de l'Orquestra Juvenil de Joventuts Musicals, sota la direcció de Francesc Llongueras.
- 1994 Interpretació de la cantata *Fills del Segle* al pianista i compositor Albert Guinovart i al poeta Miquel Desclot. Aquesta obra es va interpretar amb la col·laboració de l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya (OBC), sota la direcció de Salvador Brotons.
- 2000 S'interpreta *Carmina Burana* de Carl Orff, amb la col·laboració de l'Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya (OBC) sota la direcció de Pierre Cao.
- 2005 Interpretació de l'obra contemporània i multimèdia *African Sanctus* de David Fanshawe, a l'Auditori de Barcelona, sota la direcció del director suec Fred Sjöberg.

L'any 1994 la federació de Corals Joves de Catalunya rep el Premi Nacional de Cultura Popular a la Millor Acció de Dinamització Cultural, lliurat pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Corals Joves de Catalunya ha participat activament en el I Congrés de Música a Catalunya (1994), en el Congrés de Cultura Popular i Tradicional Catalana (1995) i en el I Congrés de Cant Coral a Catalunya (1999).

De la dinàmica que segueix la federació de Corals Joves, a més de tot el que s'ha exposat fins ara, volem destacar dos dels objectius que segons la in-

formació proporcionada des de CJC són molt importants, sobretot, perquè la major part de cantaries són joves adolescents:

- Fomentar el treball en equip i l'intercanvi d'idees, sensacions i emocions.
- Donar a conèixer la nostra cultura coral a la resta del país, a Europa i al món.

Acabarem la informació amb les paraules que des de la pròpia federació ens proporcionen (veg. CD- Carpeta 2- Federacions 2.1- Dossier CJC 2.1.4)

Si Catalunya és ara per ara un dels països d'Europa amb més presència i dedicació a la modalitat associativa i cultural que consisteix a cantar en grup, cal que existeixi una entitat com la nostra que vetlla per la continuïtat d'aquest fet entre el jovent, única via per garantir el futur i la millora de la qualitat d'aquest tret cultural.

* * * *

1.3.7 Agrupació Coral de les Comarques de Girona

L'Agrupació Coral de les Comarques de Girona es va crear l'any 2003. És una federació que reuneix més de cent entitats corals de la demarcació de Girona. Pertany al Moviment Coral Català, confederació de federacions corals de Catalunya. Té com a missió, fomentar i consolidar el cant coral al territori de Girona, aplegant les corals de la demarcació que desitgin participar en un projecte de cant coral comú, tot compartint projectes i recursos.

Els objectius concrets de l'Agrupació Coral de les Comarques de Girona són musicals i socials, donades les característiques del cant coral amateur. La seva activitat es reflecteix en un programa estratègic de gestió aprovat en el moment de la seva fundació i que es renova constantment any rere any.

L'Agrupació Coral promou els intercanvis d'idees i experiències entre les entitats corals. Fomenta la celebració de concerts entre diverses corals, afavorint els intercanvis. Aporta a les entitats informació coral de la demarcació de

Girona, del territori català i de països propers. Organitza els fons musicals (partitures i enregistraments) i els posa a la disposició dels cors. Assessora les entitats corals en temes jurídics i en tot allò que pugui ser d'interès per aquest col·lectiu coral.

L'Agrupació Coral ofereix un espai de participació a tots els cors adults, juvenils i infantils de les Comarques de Girona que han acordat compartir al si de l'Agrupació Coral un espai comú cultural, artístic i social. A tal fi, organitza diverses activitats de participació col·lectiva: Temporada de Concerts, Cicle Coral a Girona, Temps de Flors, mostres corals (amb repertori específic), de Cants de l'Esperit, Cants de Primavera i Cants de Nadal, aplecs i trobades corals de cap de setmana i matinals pels cors d'adults, de joves i infantils, seminaris de coneixement i intercanvi de partitures i seminaris formatius de direcció, tècnica i interpretació coral.

L'Agrupació Coral facilita recursos comuns als cors membres:

- Recursos materials com poden ser: infraestructura comuna, instruments, biblioteca coral, eines informàtiques d'edició musical, internet, etc.
- Recursos de formació: cursos i seminaris diversos de direcció coral, descoberta d'autors i de repertori, anàlisi d'obres, recursos interpretatius, etc.
- Recursos de promoció: foment i difusió de concerts extraordinaris amb acompanyament instrumental, etc.

L'Agrupació Coral demana als cors membres un compromís continuat de creixement i millora musical, amb voluntat de fomentar la bona imatge del cant coral que tradicionalment s'ha donat al nostre país. Aquest compromís s'hauria de manifestar amb les seves aportacions, tant en activitats en l'àmbit particular del cor (formació, repertori, organització interna, etc.) com en l'àmbit col·lectiu del cant coral (actuacions, concerts, intercanvis, etc.).

S'incentiva la lliure i activa participació en les iniciatives promogudes per l'Agrupació, que estaran basades en una relació oberta, flexible i dinàmica tant a nivell dels cors com dels seus cantaires.

Es promou la difusió de la música coral catalana tant de rel popular com d'autor, amb voluntat de situar-la en el lloc que mereix al costat de la música coral d'altres països.

D'acord amb la voluntat manifestada per les entitats, es valora la necessitat de prioritzar la llengua catalana en els repertoris, sempre que això sigui possible, sense deixar d'emprar la llengua original de les obres en funció de l'expressió i de la qualitat interpretativa.

Es manifesta una voluntat d'aportar el cant coral a la missió integradora de persones foranes que s'incorporen a la nostra societat, tot i que s'evidencia el paper secundari que hi pot jugar el cant coral en els processos d'integració social.

L'Agrupació Coral de les Comarques de Girona posa un èmfasi especial en la promoció i reconeixement del cant coral al nostre territori. En aquest sentit l'Agrupació procurarà cercar ajuts per a les corals que executin un programa de propostes de millora d'acord amb les seves possibilitats, i les ajudarà a obtenir el reconeixement públic en el seu àmbit territorial més proper en funció del seu interès i dinàmica.

Les activitats responen a un calendari sota el nom Programa d'Activitats, que durant el 2011 s'han programat de la següent manera segons la tipologia de caràcter col·lectiu, individual o de formació:

- *De gener a desembre*
Temporada de concerts de l'agrupació coral
Concerts, els cors conviden altres corals a la seva localitat
- *Abril*
Mostra coral de cants de l'esperit
[Dg., 17/IV. Coincidint amb Setmana Santa]
- *Maig*
Mostra Coral de Caramelles
[Dg., 1/V. Cantades de Caramelles a localitats properes]

Girona, Temps de Flors

[Girona, 7/V i 8/V i Girona 14/V i 15/V, a les 11.30 h i a les 17:30 h, al Centre Bonastrucça Porta, al Call Jueu de Girona].

- *Juny*
Aplec coral de primavera per a cantaires
[Dg. 12/VI, matí i tarda].
- *Octubre*
Taller de gospel
[Dg. 2/X].
- *Novembre*
Trobadà infantil
[Ds., 6/XI]

Cap de setmana juvenil
[Ds. i dg. 19/XI i 20/XI, en una casa de colònies]
- *Desembre.*
Mostra coral de Nadal
[Dg., 12/XII, Mostra (I). Dg. 4/XII o 17/XII, Mostra (II)]

Amb la finalitat de promoure el cant coral, l'Agrupació Coral de les Comarques de Girona organitza: Concerts especials dels cors —els cors preparen un repertori de qualitat amb acompanyament instrumental. Concerts a Catalunya Nord i Principat. Concerts en representació d'Agrupació Coral de les Comarques de Girona.

Per tal de donar facilitats als cors i als seus directors, desenvolupa diverses activitats de Formació Coral com les que detallem tot seguit:

- *Març o abril*
Seminars de repertori
Noves propostes i mercadeig de partitures
- *Primer o quart trimestre*
Seminars de direcció coral
per a directors i caps de corda
- *Primer o quart trimestre*
Seminars d'interpretació coral per a cantaires
- *Durant el curs:*
Seminars de tècnica i interpretació per a cor individual
Com a membres del Moviment Coral Català enguany participaran al Seminari de Música Coral i immigració

1.3.8 Pueri Cantores

La Federació Catalana de Pueri Cantores va néixer el 1991, dins l'església catòlica, amb la finalitat primera de col·laborar a la litúrgia allà on es trobin, ja sigui en parròquies, escoles, catedrals o barris. A cada lloc apliquen aquesta filosofia en funció de la seva realitat. En llocs com ara Brasil, aprofiten les cantades per omplir la taula amb aliments per tal que els cantaires no passin gana. En el primer món, com que els problemes són uns altres, la finalitat és més «romàntica» i, per mitjà del cant, busquen sensibilitzar el món cercant la pau de Déu.

Al web dels Pueri Cantores (2010) defineixen l'associació amb aquestes paraules:

Els Pueri Cantores són una agrupació d'infants i joves que es troben per cantar, on cadascú té una responsabilitat amb si mateix i amb els altres, i on tots són necessaris però ningú és imprescindible. Els cantaires per donar vida als seu cant.

La pretensió és també educativa, ja que el fet de cantar en grup suposa responsabilitat, fer un treball seriós i adquirir un compromís. En aquest camí hi estan implicats els cantaires i també el pares.

Com a activitats complementàries també es contempen les de caràcter lúdic, com poden ser les trobades generals una vegada a l'any a nivell de tots els Pueri Cantores de Catalunya, o intercanvis entre corals de diversos llocs per festejar alguna efemèride. En aquests casos, el fet de compartir hores de lleure fa que es continguin i se sentin més units amb altres cantaires de diferents procedències i valorin la tasca que estan realitzant.

Els Pueri Cantores de Catalunya formen part de la Federació Internacional. Cada dos anys tenen la possibilitat d'assistir al Congrés Internacional que se celebra a Roma la setmana després de Nadal. Allà també entren en contacte amb altres cors; són ocasions on es potencien els intercanvis i la coneixença entre Pueri Cantores d'altres països.

Matamala (1999: 21) quan parla de l'escolania de Sant Feliu de Guíxols, entorn als seu principis, diu:

Em refereixo a la integració al moviment cristià internacional, de petits cantaires, anomenats PUERI CANTORES. La pertinença a aquest organisme amb tentacles a tot arreu ha esdevingut, per a l'Escolania, una rifa, una pluja de beneficis. Gràcies a la vinculació a aquesta gran família —vasos comunicants— se li han eixamplat els horitzons, ha nuat lligams de germanor, s'ha enriquit dels altres. A fi de comptes, ha significat el seu afermament.

La Federació Catalana de Pueri Cantores té com a objectius essencials:

- Servei a l'església.
- Qualitat musical.
- Catalanitat.
- Formació musical.

Els Pueri Cantores, o «nens amb túnica blanca i creu de fusta» tenen com a lema: «Demà tots els infants del món cantaran la pau de Déu».

A Catalunya, fou el pare Josep Vidal i Bachs (1933 - 2009) que al seu retorn de França va introduir, primer a Catalunya i després a Espanya, el moviment coral Pueri Cantores, creat a París per l'arquebisbe de la ciutat, monsenyor Ferdinand Mailet, a finals de la segona guerra mundial.

L'escolapi Josep Vidal i Bachs va néixer el 18 de desembre del 1933 en el si d'una família de petits comerciants del barri barceloní de Sant Antoni. De petit freqüentava l'escolania parroquial, on va descobrir les senzilles melodies gregorianes i els cants de pietat de mossèn Romeu, del mestre Millet i del mestre Nicolau.

Als catorze anys va entrar al seminari menor dels Escolapis d'Alella, va fer el noviciat a Moià i els estudis de batxillerat, magisteri i filosofia a Iratxe (Navarra). Va estudiar els quatre anys de Teologia a França, al seminari de Marsella, motiu pel qual tenia un clar accent francès i distingit.

Bo i fent tasca educativa amb els infants, es va preparar pedagògicament en el camp de la música coral amb cursos del mètode Ward, a París i a Tolosa de Llenguadoc.

A causa d'aquesta vocació pedagògica pel cant, el pare Vidal va rebre l'encàrrec dels seus superiors de crear nous grups de cant o de música a cada lloc on va ser destinat: la Chorale Paroissiale a Saint Papoul (França), l'Escolania Parroquial a Granollers i l'Escolania de la Mare de Déu de la Pietat a Igualada.

L'any 1966, van destinar el pare Vidal a Sabadell, d'on ja no se'n va moure més, i on va fer una ingent tasca musical, creant l'Escolania de Sant Agustí i la Cobla Jovenívola, entre altres mèrits musicals destacats.

* * * *

1.3.9 El Moviment Coral Català (MCC)

L'any 1995 es va crear el Moviment Coral Català (MCC), agrupant totes les federacions existents a Catalunya, (Federació Catalana d'Entitats Corals, Corals Joves de Catalunya, Federació Catalana de Pueri Cantores, Federació de Cors de Clavé, Secretariat de Corals Infantils de Catalunya i Federació de Cors de Clavé de la Catalunya Nord) formant així una confederació. Al llarg d'aquests anys d'existència com a tal, hi ha hagut altes i baixes de les federacions que inicialment varen constituir el Moviment Coral Català. El Moviment Coral Català representa més de set-centes entitats corals i uns trenta mil cantaires repartits per tot el territori català.

Els fins de la confederació són:

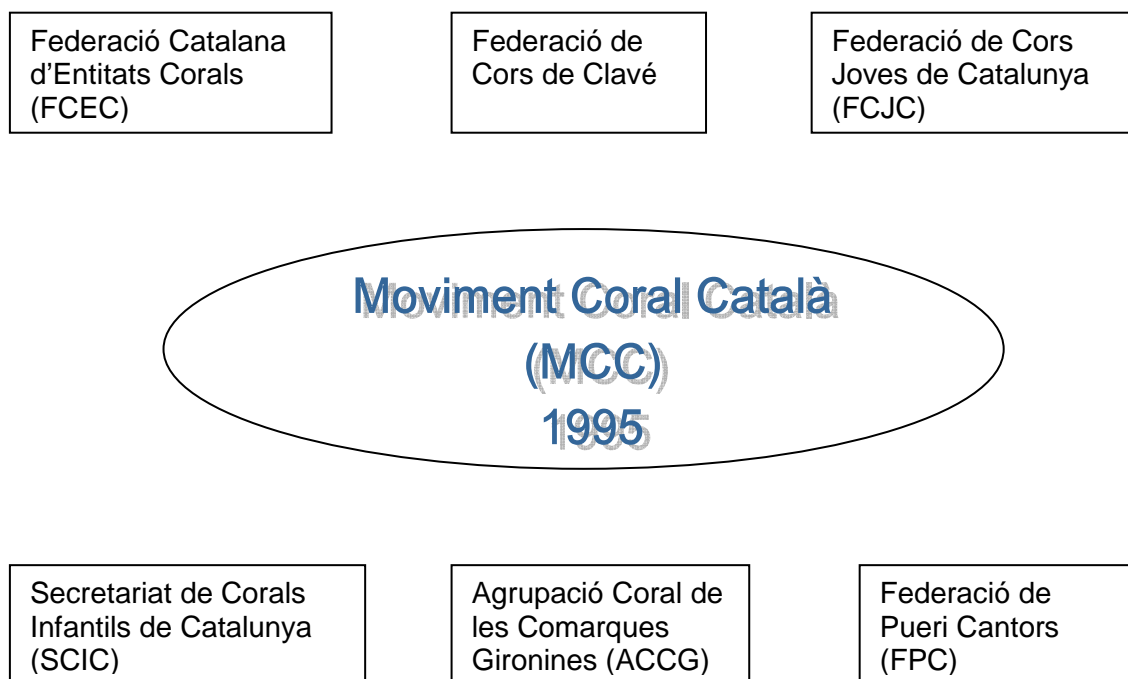
- Assessorar i orientar les federacions membres garantint-ne la independència.

- Impulsar, donar suport i, si s'escau, coordinar i col·laborar en les activitats de les federacions membres per tal de millorar-ne l'eficàcia i aconseguir-ne millor difusió.
- Articular tots els actors implicats en la música coral, fent possible un creixement i una millora de la pràctica coral.
- Garantir la màxima presència i visibilitat del cant coral català en totes les seves dimensions a nivell nacional, estatal i internacional.

La seva funció és, doncs, coordinar l'activitat de totes les federacions i garantir la representativitat de Catalunya en organismes internacionals. Gràcies a això es poden portar a terme fòrums i relacions internacionals més àmplies pel que fa, evidentment, a la geografia on estan situades i al desplegament de projectes en tots els àmbits.

Després de l'organització del XV Festival Europa Cantat a Barcelona l'any 2003, el MCC va impulsar la creació de l'Oficina pel Cant Coral de la Mediterrània, que és alhora una de les oficines regionals de la Federació Europea de Joves Corals d'Europa Cantat. Actualment, aquesta iniciativa és una realitat dinàmica i creixent, que l'octubre de 2010 va arribar a la quarta edició de la Conferència d'Experts en Cant Coral de la Mediterrània. L'Oficina del Cant Coral de la Mediterrània depèn del Moviment Coral Català.

Algunes de les activitats que organitza o en les quals participa són: II Conferència sobre el Cant Coral i Inclusió: Immigrants a Barcelona (març 2010); la Choral Crossroads, a Limassol (Xipre) (setembre, 2010); Conferència de Música Vocal Religiosa, amb l'Associació Coral Hel·lènica, a la ciutat grega de Volos (octubre de 2011).

Gràfic 1.1

Moviment Coral Català-1995

A Catalunya, molts col·lectius i entitats, especialment els de caire cultural, han exercit, des del voluntarisme, la militància i l'extraoficialitat gairebé clandestina, la tasca d'ambaixadors de la cultura pròpia arreu del món. Al món coral, per exemple, en són autèntics experts: centenars de corals, ja siguin d'adults, infantils o de joves, pertanyents a les federacions que integren el Moviment Coral Català, inclouen en les seves activitats, viatges a l'estranger per tal de fer-hi concerts i mostrar no solament el seu treball, sinó també el patrimoni musical català convertit en peces corals. La fórmula és ben senzilla: l'intercanvi. Chavarria (2011:71)

* * * *

1.4 PROJECTES EDUCATIUS DIVERSOS ENTORN AL CANT CORAL

1.4.1 Introducció

Els projectes existents entorn al cant coral a les corals de les comarques gironines, de les quals hem rebut la informació per mitjà de les respostes del qüestionari es caracteritzen per ser, en general, manifestacions amb un perfil, desenvolupament i participació activa. A continuació els exposem i al mateix temps explicarem els trets identificatius, els objectius i les característiques pròpies de cadascun. Si bé algunes d'aquestes corals són d'àmbit nacional català, ens hi referim, ja que les corals enquestades han dit que hi participen. D'altres tenen a les comarques gironines el seu lloc de referència.

En aquest capítol, no hi figuren les activitats pròpies de les federacions a les quals algunes corals estan federades, tal com s'ha explicat a l'apartat específic entorn a les federacions, per exemple el SCIC o els CJC, en canvi sí que es contemplaran les pròpies de cada projecte.

* * * *

1.4.2 *El país a l'escola*

És una tasca sorgida del Congrés de Cultura Catalana celebrat el 1978. La campanya fou pensada i té com a objectiu estimular tots els nens i joves en edat escolar d'arreu dels Països Catalans en el coneixement de la llengua, la cultura, la història, les tradicions per mitjà d'una activitat de caràcter vivencial. Les activitats que realitzen s'emmarquen entorn a la cançó, el teatre, la dansa i les rotllanes.

Entorn a la cançó fan un concurs, i el 1999 es va incorporar una altra activitat sota el nom de «Cantem al Nadal». També cal remarcar l'interès que ha generat el Concurs de cançó. El concurs de cançó de la campanya «El país a l'escola», i sota el nom de «Sons i Cançons», va adreçat a alumnes d'escoles d'infantil, primària i secundària, i es distribueixen per blocs segons les edats.

- Bloc I: alumnes d'Infantil (P3-P4-P5) i cicle inicial.
- Bloc II: alumnes de cicle mitjà i cicle superior de primària.
- Bloc III: alumnes de secundària.

Per poder participar al concurs s'ha d'omplir la butlleta d'inscripció i presentar-la dins el termini fixat (l'any 2010 fou del 8 de gener al 14 de maig). A més s'han d'enregistrar tres cançons: dues de lliure elecció i una d'obligatòria, (l'any 2010 foren: *A la vora de la mar*, del mestre J. LLongueres per al Bloc I, per al Bloc II: *El mariner*, popular catalana, i per al Bloc III: *Al vent*, de Raimon) i enviar-les. Les cançons enregistrades es poden interpretar *a cappella* a una o més veus i/o amb acompanyament instrumental, segons el criteri del director o la directora. El text de les cançons de lliure elecció ha de contenir sempre valors ètics.

Un jurat designat per Acció Escolar del CCC selecciona quinze grups de cada bloc, que passen a ser els semifinalistes, i, d'aquests, se n'escullen cinc de cada grup que passen a la final. La festa de la Gran Final té lloc al Palau de la Música Catalana durant un cap de setmana (dissabte o diumenge) del mes de juny. En l'acte de cloenda del concurs es canta l'himne de Catalunya *Els segadors* com a cant comú.

Els premis són simbòlics i van des del primer al cinquè de 300 € a 90 €, més un guardó per a cada cantaire (veg. el web d'Acció Escolar del Congrés de Cultura Catalana, 2005).

Aquesta activitat que es porta a terme fa més de 30 anys es valora molt positivament des de l'organització. També els mestres senten que la participació i els resultats que s'obtenen estimulen els nens i els joves, i senten que és una oportunitat que els ajuda en el creixement de caràcter general, musical i en valors, de la mà del cant coral.

* * * *

1.4.3 Cantània

Cantània pretén apropar la música contemporània als nenes i nenes de cicle mitjà i superior de primària de tot Catalunya. Aquest és un dels objectius que té marcats, ja que la paraula Cantània és la suma de «canta + contemporània».

Ara fa més de vint anys, al Programa de Música de l'Institut d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona, i actualment des del Sevei Educatiu de l'Auditori de la ciutat, va néixer: Cantània (CD- Carpeta 2- Projectes Educatius 2.2- Cantània A 2.2.1).

Cantània és una activitat participativa basada en el cant, que s'organitza (amb substancials variacions) des de la ciutat de Barcelona des de fa més de 20 anys. Participativa vol dir que els inscrits a l'activitat acaben actuant de músics dalt de l'escenari. Es dissenya per a nens i nenes de 3r a 6è de primària i el seu professorat de música. El treball gira entorn d'una cantata encarregada a un compositor i a un escriptor.

Cantània gira entorn d'una cantata que s'encarrega a un compositor i a un escriptor català, cada any des de l'any 2000. Les característiques principals que ha de tenir aquesta cantata és que ha d'estar pensada per ser interpretada per un gran cor de nens i nenes a l'escenari; el treball s'ha realitzar bàsicament a una veu, tot i que en diverses edicions han estat a dues i alguna a tres; ha de contenir l'actuació de nou músics professionals d'alt nivell; amb una durada de quaranta-cinc minuts (veg. CD- Carpeta 2- Projectes Educatius 2.2- Cantània A 2.2.1).

És, doncs, per una banda, una activitat que promou la creativitat i, per l'altra, és un treball dirigit i tutelat pels mestres de música de les escoles de primària, que seran les que desenvoluparan la tasca a les aules, o sigui que també és una activitat de formació de professorat que consisteix en tres sessions formatives on s'explica el projecte i es fa un treball amb els directores o directores musicals on es treballarà el repertori, la tècnica vocal aplicada a resoldre les dificultats pròpies de la cantata, la pedagogia, la didàctica, la veu i

els moviments escènics. A més de tots aquests aspectes, cal considerar-ne altres prou importants pel bon funcionament de l'activitat (veg. CD- Carpeta 2- Projectes Educatius 2.2- Cantània A 2.2.1) com poden ser:

- Les jornades són obligatòries per a tots els mestres de música que portaran nens a cantar als concerts finals.
- Es proposa que sigui una jornada oberta a tots els mestres de música interessats encara que no participin en l'activitat. És una manera de conèixer l'activitat a futurs interessats i també és una manera d'aprofitar la feina que ofereixen els diferents professors i conferenciant.
- El director/a musical pot treballar en paral·lel amb el director/a de la coral.
- El grup de nens que es demana per a la segona sessió de formació no ha de ser especialment bo. Es tracta de treballar amb ells davant dels mestres perquè vegin d'una manera molt pràctica com el director/a aplica el que ha explicat en les dues sessions anteriors. Un parell de mesos abans se'ls concretarà quines cançons treballaran a la sessió i com les han d'haver preparades prèviament. Aquesta qüestió es pot plantejar i lligar directament entre l'escola i el director/a en la primera sessió de formació.

Quant a la docència, Cantània facilita les eines que calen als professionals que són els encarregats de la preparació de les obres amb els cantaires, és a dir, que des d'aquesta perspectiva, és una activitat educativa, que per finalitzar recull la suma de tot plegat en un assaig general i el concert; on els nens viuen, en un espai de músics professionals com pot ser l'Auditori, una increïble aventura musical de la mà de la música en grup, del cant coral.

Tot aquest procés va dirigit principalment als protagonistes, que són els cantaires, els quals tenen l'oportunitat de compartir amb «el compositor, l'escriptor, la direcció i claustrals dels centres inscrits, el professorat de música, les famílies dels cantaires, els directores musicals i escènics de l'activitat, les institucions responsables i/o implicades, els instrumentistes i cantants professionals, els semiprofessionals, els dissenyadors, els organitzadors i gestors de

l'activitat, els tècnics i personal de sales» (veg. CD- Carpeta 2- Projectes Educatius 2.2- Cantània A 2.2.1) un espectacle musical que va molt més enllà del fet purament musical, ja que els valors més significatius que pretén el projecte Cantània, segons ens expliquen des del Servei Educatiu de l'Auditori (veg. CD- Carpeta 2- Projectes Educatius 2.2- Cantània A 2.2.1) són:

- Ajudar els nens a familiaritzar-se amb la música i a estimar-la.
- Treballar tots junts a partir d'una mateixa obra d'art creada especialment per a ser adequada a les necessitats dels seus participants.
- Obrir els escenaris i les sales de concerts al públic no professional.
- Apropar diferents col·lectius de professionals de la música al públic jove i al públic no habitual.
- Fer conèixer i apropar els creadors catalans actuals a milers de persones sovint no familiaritzades amb la música.
- Donar al treball quotidià de l'aula la dimensió social pròpia de la música.
- Encarregar obres noves a compositors i escriptors.
- Oferir una activitat inoblidable als cantaires, professors i famílies que hi participen.
- Facilitar l'intercanvi i el treball comú al professorat de música de diferents centres.

Aquest projecte des de fa uns anys ha crescut força i ha obert el ventall a més destins, ja que amb la finalitat de promoure l'activitat, s'ha portat a diverses comarques i poblacions catalanes, com ara el Vallès Oriental en un principi, des del Montseny fins a Mollet i, actualment, ja podem trobar Cantània a Granollers, Mataró, Olot, Vilafranca, Manresa, Figueres, Terrassa, al Matarranya i amb la possibilitat que s'hi incorporin escoles de la Catalunya Nord. Encara podem anar més enllà i dir que, fins i tot, algunes cantates s'han traduït a l'italià (2004-2005) i al castellà (2007-2008 i 2008-2009) de la mà de la Universitat Carlos III. Per aquest motiu, han seguit, i encara estan dins el projecte, escoles de la província de Madrid (Pinto, Parla, Getafe, Leganés, Alcorcón), Salamanca i Valladolid. Xile i Veneçuela també comparteixen l'activitat.

Els requisits per poder entrar en el projecte són l'exigència a mantenir el format i el disseny inicials i, a partir del curs 2010-2011, fer una aportació econòmica (30 €) en concepte de suport a les sessions formatives.

Destacarem que els textos de les cantates giren entorn a temes d'actualitat i de defensa dels valors i la terra. Cal que siguin temes recurrents, com ara la sostenibilitat, les llengües minoritàries, la riquesa de la diversitat cultural, la pau, la guerra, el diàleg, el fet de compartir, la reflexió, l'alquímia, la felicitat, etc.

La cantata de la Cantània 2010-2011 es titula *Beceroles*, amb text de Màrius Serra i música d'Enric Palomar.

* * * *

1.4.4 Tots junts a cantar

Els orígens de «Tots junts a cantar» el trobem a Girona i per iniciativa de l'Àrea d'Educació de l'Ajuntament de la ciutat, amb la finalitat de promoure el gust per la música i com a suport a les escoles en relació a les activitats extraescolars. Les escoles de primària de Girona eren on es desenvolupava l'activitat de cant coral i sempre fora de l'horari escolar. Tots els nens i les nenes de les escoles que optaven per apuntar-s'hi mostraven el treball fet reunint-se en un pavelló — lloc potser poc recomanat per l'acústica que sol tenir— però amb suficient espai com per poder acollir el nombrós grup de cantaires (entre mil i mil cinc-cents) i públic, i allà feien el concert.

Actualment és l'Escola Municipal de Música de Girona qui coordina la feina que es porta a terme, i que ha passat de ser una activitat extraescolar a una activitat feta a les hores lectives relacionades amb la música, on la tria dels participants la fan les mateixes escoles. Els alumnes són de primària, i els cursos participants també els decideixen els mateixos mestres. En una trobada que fan els mestres es prepara una cantata —a vegades una que ja existeix o es fa un encàrrec d'una cantata nova a algun compositor— de cares a enfocar la

tasca que han de desenvolupar, i garantir, d'aquesta manera, que sigui assequible als cantaires i pugui arribar a tothom. La sala de l'Auditori/ Palau de Congressos de Girona és on es realitzen els concerts, des que la ciutat disposa d'aquest espai. Com que l'aforament de la sala de l'Auditori/Palau de Congressos és inferior a la d'un pavelló, i per tal que tant els cantaires com els familiars hi puguin cabre, es distribueixen en grups de tres-cents cantaires per audició. Darrerament es poden arribar a fer entre dos i tres concerts. L'objectiu del canvi és, d'una banda, tenir millor acústica i, de l'altra, a més de l'aspecte musical i en concret de cant coral, també té un objectiu divulgador de donar a conèixer l'espai on es realitzen els concerts a totes les moltes i variades famílies, que per la diversitat de població que hi ha a les escoles de primària, ja siguin públiques o concertades, algunes potser no freqüentarien l'Auditori.

Tot i que principalment les escoles participants són de Girona ciutat, darrerament també s'hi han sumat escoles de poblacions de les rodalies. Mentre que per les escoles de Girona la participació és gratuïta, per les escoles dels voltants es paga una petita taxa en concepte de participació.

Segons les estadístiques facilitades per la Caseta de la Devesa, se'n desprèn que les xifres de participació es mantenen en els darrers anys. Si bé al curs 2000-2001 varen tenir la participació més elevada, ja que es va arribar als 1586 cantaires, durant el curs 2009-2010, varen tenir una assistència de 1096 cantaires. Si contrastem aquesta xifra amb la del primer curs que es va portar a terme aquest projecte, que fou de 1000 cantaires, podem afirmar que tot i els alts i baixos, la participació ronda la xifra d'inici (veg. CD- Carpeta 2- Projectes educatius 2.2- Tots junts a cantar- estadística 2.2.2).

Parlant amb professionals que hi participen, acorden manifestar que és una activitat que els dóna l'oportunitat de créixer, a més des del punt de vista musical, en hàbits i valors molt significatius, derivats de la conducta que requereix el fet de formar part d'un col·lectiu sensible i especial com són els nens i les nenes de primària. Al mateix temps, des de l'organització, es valoren molt satisfactòriament els resultats i verifiquen que s'ajusten plenament als objectius proposats.

1.4.5 Més Música a l'escola

El projecte «Més música a l'escola» es va iniciar el 1999 a diferents escoles del Pla de l'Estany per iniciativa de l'Associació Aula de so de Sant Cugat del Vallès.

A partir del curs 2009-2010, l'esmentada activitat entorn al cant coral va dirigitada a l'etapa infantil de les escoles: L'Entorn de Porqueres, Pla de l'Ametller, la Draga i Can Puig de Banyoles, i és a partir d'aquest curs (2010-2011) quan el projecte passa a ser responsabilitat del "Taller de Música de Banyoles", que enguany celebra el seu 22è aniversari i agafa el relleu de la ja esmentada associació.

El nombre de nens i nenes que hi participen, ens comenten que poden oscil·lar entre 200 i 300 alumnes per curs.

El projecte es centra en el cant coral per a P4 i P5, i es pot considerar una activitat de desenvolupament integral de l'infant.

Els nens i nenes que canten en grup des de ben petits, a més de gaudir cantant, s'enriqueixen de nou vocabulari, exerciten la memòria, l'atenció, aprenen a respirar correctament i a mantenir una posició corporal correcta.

Es treballa per a una bona dicció, coneixen nous sons, noves llengües i, per sobre de tot, aprenen a treballar en equip, a comunicar-se i a respectar-se.

És per això que els educa en valors i adquireixen bons hàbits.

Els objectius proposats entorn a l'activitat, els indiquem tal com segueixen i fent ús de la informació proporcionada en el document lliurat i que es pot trobar com a document adjunt (veg. CD- Carpeta 2- Projectes educatius 2.2- Més música a l'escola 2.2.3)

- Descoberta del cos com a instrument musical.
- tècnica vocal en grup a través del joc.
- Repertori de diferents cultures i estils.

És una aposta més entorn al cant coral en forma de projecte que està donant molt bons resultats, tal com se'n desprèn de la informació proporcionada i pels comentaris rebuts per part de l'organització.

1.4.6 Trobades de corals escolars d'Infantil i Primària

Les «Trobades de corals escolars» estan organitzades pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, amb el principal objectiu de difondre la pràctica i la creació musical en els alumnes d'Educació Infantil i Primària.

S'organitzen a nivell de tot Catalunya i s'agrupen segons les corals que s'inscriuen i la seva proximitat. Enguany arriba a la novena edició. A les comarques gironines tingueren lloc el curs 2002-2003 a Figueres i a Girona, i d'aleshores han tingut lloc a diverses ciutats i poblacions com Girona, Figueres, Roses, Palafrugell. Cada curs es fan a dues ciutats.

El nombre de participants del primer curs fou de 570 cantaires i 15 centres, sumant els participants de les dues primeres ciutats on varen tenir lloc i el curs 2009-2010 es varen fer a Palafrugell (veg. CD- Carpeta 2- Projectes educatius 2.2- Trobades de corals d'Infantil i Primària B i C 2.2.4. i Girona amb un total de 660 cantaires i 14 centres).

Les dades han estat facilitades pels Serveis Territorials de Girona i es poden consultar al CD- Carpeta 2- Projectes educatius 2.2- Trobades de corals d'Infantil i Primària A 2.2.4.

El Departament d'Educació, al web (2008), afirma que, a més, és un mitjà per:

Reconèixer la gran labor **musical i educativa** que realitza el professorat i alhora distingir el treball que els centres docents duen a terme en el camp del cant coral.

El Cant Coral és un excel·lent mitjà d'expressió musical col·lectiva, esdevé la base fonamental per a la pràctica musical a l'escola i té un paper molt important en la formació personal i social dels infants i dels joves.

Hi poden participar totes les escoles d'infantil i primària, però només amb una sola formació coral. El lema que en cada trobada es fa constar és l'interès per gaudir «de l'art i la creativitat musical».

El funcionament d'aquestes trobades passa per un període d'inscripció que sol ser entre novembre i gener, i les corals saben que hauran de cantar dues cançons, una de popular catalana i una altra d'arreu del món, especialment dels països d'origen del seu alumnat. Totes les cançons que interpreten poden anar acompanyades d'instruments harmònics o melòdics, segons considerin els directors o les directores. A més hi ha sempre un programa comú a cura de tots els participants a la «Trobada», per exemple en la VII trobada (2009) tenien com a cant comú *Una matinada fresca*, popular catalana i *Samba Ielê* tradicional del Brasil. Per l'edició que tindrà lloc el mes de maig de 2011, i que serà la novena, *L'hereu Riera*, popular catalana, i *En Joan ve de la cuina*, popular suïssa.

A cada Servei Territorial hi ha una comissió organitzadora formada pel cap o per la cap de secció de Formació Permanent i Programes educatius i la Inspecció d'Educació.

A nivell d'ajuts, els participants poden sol·licitar un ajut en concepte de desplaçament dels cantaires que surt publicat al DOGC.

* * * *

1.4.7 Trobades de corals d'Educació Secundària

Les "trobades de corals de secundària" estan organitzades des del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. Els objectius fonamentals que han mogut la Comissió Permanent a portar a terme les trobades són els que s'exposen a continuació:

- Promoure el cant coral i els conjunts instrumentals a tots els nivells d'ensenyament secundari.
- Cantar i tocar, són activitats que sovint poden ser el motiu perquè un grup es motivi i es cohesioni, i sovint a partir d'aquest estímul i cohesió s'aconsegueix que l'alumnat continuï tenint i mantenint una relació amb la música que els beneficiarà més enllà de l'activitat en ella mateixa.

- Promoure els intercanvis musicals, ja que, de les trobades, sovint en sorgeixen grups corals i musicals estables.
- Gaudir d'una jornada musical, d'amistat i de lleure, com a premi del treball realitzat durant el curs, alhora que suposa un estímul necessari per incentivar el treball seriós, respectuós i ben fet.

A la trobada d'enguany (2011), a més pretén fomentar i difondre la creació musical que realitzen els centres d'educació secundària de Catalunya.

A diferència de les trobades d'Infantil i Primària, les de Secundària reuneixen totes les corals inscrites en una ciutat de Catalunya diferent cada any. La primera va tenir lloc a Barcelona i les altres edicions varen ser acollides per les ciutats de: Sant Boi, Igualada, Reus, Lleida, Terrassa, Tarragona, Girona, Tortosa, Granollers, Sabadell. En la primera edició (1992) hi varen participar 19 corals i conjunts instrumentals i a la darrera (2010) han estat 102 formacions. (veg. CD- Carpeta 2- Projectes educatius 2.2- Trobades de corals de Secundària A 2.2.5.)

La jornada consisteix en dues fases de treball:

Primera fase: concert de les corals de forma individual distribuïdes en indrets diferents de la ciutat escollida. Cada coral interpretarà dues cançons del seu repertori.

Segona fase: concert de cloenda de totes les corals en un espai amb capacitat suficient per a tots els intèrprets. El lloc del concert es comunica oportunament a les corals inscrites, i el repertori comú està format per 6 cançons escollides per a cada trobada i que consisteixen en:

- Cançó amb tema i autor clàssic.
- Cançó representativa del lloc o comarca on es celebra la trobada.
- Cançó d'estètica moderna dels conjunts de rock-pop actuals.
- *Els segadors*. Himne Nacional de Catalunya.
- *El cant de la trobada* (Himne de la trobada).
- Cant de Comiat.

Com a exemple detallem el llistat de cançons que s'interpretaran a l'edició d'aquest curs (2010-2011):

- *Himne de l'alegria (4t mov. de la sinf núm. 9)*– L. V. Beethoven
- *Moscada* – Popular del correfoc de Manresa. Text: L. Cerarols. Música: L. Toran
- *Tens un amic (You've got a friend)* - Carole King (Gossos)
- *Els segadors*. Himne Nacional de Catalunya Text: E. Guanyavents
- *El cant de la trobada* - Text: J. Prats. Música: C. Sotelo
- *L'hora dels adéus* - Popular escocesa

El moment clau arriba al moment del concert. Sellés (2001:41) comenta que:

El concert és l'hora de la veritat, és quan haurem de mostrar públicament els resultats del nostre treball, de la labor dels alumnes i col·laboradors; serà el punt de confluència de tots els esforços, el moment de la veritat.

El concert es fa entre totes les corals i un nombre molt reduït de públic (bàsicament personalitats relacionades amb l'educació o polítics). Aquest aspecte no agrada gaire a tots els directors o les directores, que ens han comentat que, si bé la jornada de treball és enriquidora, el format de concert «sense» públic no els satisfà i el consideren poc positiu.

Tot i així en la reflexió que Sellés (2004:50) fa entorn a l'avaluació comenta:

Segurament poques activitats hi ha que, com el cant coral, ens permetin mantenir un contacte directe i personal amb els alumnes, ens donin la possibilitat d'observar i seguir quina és la seva concentració, la seva disponibilitat, les seves ganes i el seu entusiasme i també ens permetin conèixer i valorar la seva dedicació a la matèria, el nivell d'assoliment dels coneixements que els hem transmès i la seva contribució a la interpretació del conjunt.

Des de l'organització es realitzen dues sessions de formació per al professorat de música dels centres inscrits a aquesta Trobada de Corals d'Educació Secundària per conèixer i treballar el cant comú i garantir-ne un bon resultat final (veg.CD- Carpeta 2- Projectes educatius 2.2- Trobades de corals de Secundària B 2.2.5.).

El Departament d'Educació emet un certificat de formació per als professors especialistes de música que compleixin amb els següents requisits:

Participar a la Trobada realitzant el concert del cant individual i el concert del cant comú i assistir a les dues sessions de formació organitzades amb la finalitat abans esmentada.

Les inscripcions es poden fer a través del web del Departament, <<http://www.xtec.cat/artistics>>. En un principi s'admeten tots els centres que ho desitgen, però, en cas de sobrepassar el nombre que es pot acollir, es fa per rigorós ordre d'inscripció. Aquestes inscripcions solen ser entre els mesos de setembre i novembre.

Conclourem amb les paraules expressades per la Comissió Permanent que mostren clarament la voluntat de treball educatiu per mitjà d'aquestes trobades i que van molt més enllà de la formació musical dels joves adolescents dels centres de secundària: «Desitgem finalment que la música, la joventut i l'amistat esdevinguin una força motivadora per a la vida dels nostres alumnes».

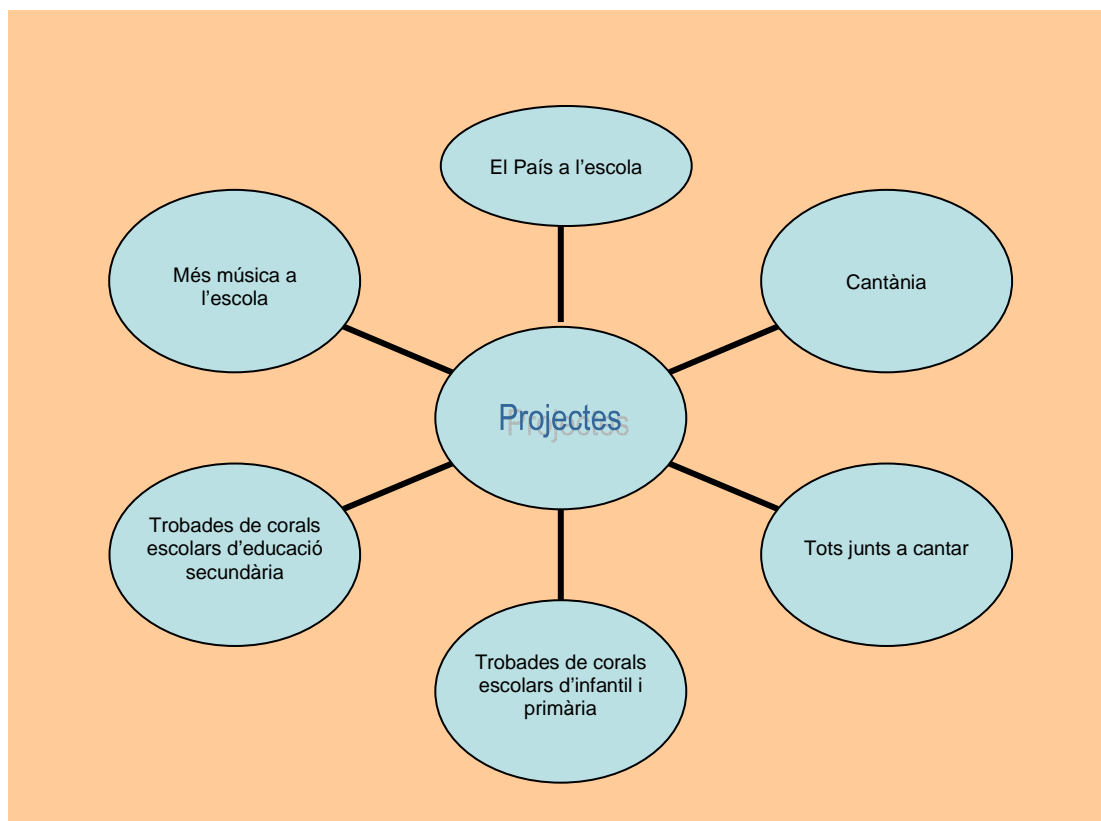
Tots aquests projectes són els que s'han localitzat a les comarques gironines, als quals les corals hi participen de forma molt diversa, ja que, per una banda, són projectes lligats als centres d'educació obligatòria on hi poden participar només corals escolars i, per l'altra, pengem d'iniciatives institucionals públiques o privades, com ara el projecte Cantània, que és a nivell de Catalunya i lligada a l'Auditori de Barcelona; el model de concurs El País a l'Escola, també de l'àmbit territorial català, o Tots Junts a Cantar, que en principi només anava dirigit a corals escolars de primària de la ciutat de Girona, tot i que més endavant s'hi han afegit algunes poblacions de les rodalies de la ciutat.

Els projectes que realitzen les corals gironines no sempre estan emmarcats en els exposats en el present apartat, ja que a nivell individual cadascuna pot

tenir una vida pròpia molt activa i d'altres projectes no contemplats responen a iniciatives que cada coral elabora en el marc de la seva pròpia activitat.

Quadre dels projectes als quals participen les corals a les comarques gironines, al marge dels que organitzen les pròpies federacions.

Gràfic 1.2
Projectes entorn al cant coral (veg. DVD)

* * * *

1.5 EL CANT CORAL INFANTIL I JUVENIL A LES COMARQUES GIRONINES

1.5.1 Introducció

Les corals infantils, des del segle passat fins als nostres dies han nascut, han crescut, i s'han consolidat com una opció musical a tot el territori català de manera significativa i manifesta entorn a diferents àmbits que explicarem tot seguit, centrant-nos sobretot en el territori de les comarques gironines.

A l'inici del present capítol hem escrit una breu història del cant coral referint-nos a l'insigne mestre J. A. Clavé i, principalment, al moviment coral a partir de la primera coral mixta creada al 1845 a Catalunya. Així i tot, com que la tesi està centrada a les comarques gironines, i en particular a les corals infantils, prenem com a punt de partida, per remarcar la importància que el fet coral va tenir a Girona i comarques, les paraules del doctor Brugués: (2008: 199):

La febre coral que hi hagué a Catalunya, també es va fer manifesta a Girona i comarques. Clavé projectà i aconseguí sostreure els obrers de l'ambient de les tavernes on se solien reunir i unir-los en societats corals.

A partir de 1880 aproximadament, la revolució social, musical i, sobretot , coral, amb la implantació dels cors de Clavé, s'estengué per tot Catalunya. En un primer moment només eren amb veus masculines, més tard, però, s'incorporaren les femenines. Les veus blanques o corals infantils responien al nom d'escolanies.

En aquest capítol farem referència al perfil de les corals infantils a les comarques gironines i posarem especial atenció a les existents des del 2008 al 2010, període que és objecte d'estudi de la present tesi. Tot i que ens centrem, doncs, en aquests anys, ens assembla del tot adient que, per a la seva millor comprensió i tenint en compte la importància que el cant coral ha tingut a Catalunya, aportem informació i teoria d'èpoques anteriors.

1.5.2 Les escolanies

A principis del segle XIX, l'església catòlica només permetia formar part dels seus cors als homes i als nens. La presència de les dones no es contemplava sota cap circumstància, i era impensable que poguessin tenir cap responsabilitat ni representació. És per aquest motiu que les escolanies varen agafar gran protagonisme, ja que cobrien el paper de les veus femenines que té un cor mixt en les capelles (corals d'homes) que responien al nom Schola Cantorum.

Aquestes escolanies, a més d'estar al servei de les celebracions litúrgiques, també donaven formació musical als cantaires, com si fossin una escola de música, sobretot en parròquies on el capellà tenia qualitats musicals, sovint gràcies a la formació musical que havia rebut al seminari, i estava preparat per desenvolupar la tasca de dedicar-se a l'escolania.

A Girona capital hi havia escolanies a la Catedral i a les parròquies de Sant Feliu (Rafel Tapiola), al Mercadal (Mn. Ferran Fornes), al Carme (Mn. Josep Ribas) i també a altres poblacions de les comarques gironines, com ara a Cassà de la Selva (Mn. Gabriel Garcia), a Olot (Mn. Félix Farrò) a Blanes (Mn. Joan Batlle), a Figueres (Mn. Josep M. Albert), a Palafrugell (Mn. Cervera), o a Banyoles, (Mn. J. Xuclà): Segons Brugués (2008 : 140):

La relació entre l'església i la música, l'una al servei de l'altra, sempre ha estat profitosa. La tasca desenvolupada per les parròquies d'arreu ha estat elogiada, i Girona no ha estat una excepció, cadascuna tenia la seva escolania, tal com ens ho diu el nostre cronista oficial, el doctor Mirambell: «Les escolanies no solament atenien el servei musical de la parròquia; també eren institucions en les quals s'aprenia música, i també s'hi formava la personalitat en els aspectes religiós i social».

Més recentment hi ha hagut escolanies, com ara a la parròquia Mare de Déu dels Àngels del Monestir de Sant Feliu de Guíxols (1990-2010), l'impulsor de la qual fou Mn. Pere Matamala sota la direcció de Tina Faz; a Domeny-Germans Sàbat de Girona, la coral parroquial SI-FA-SOL (1993-2004), empesa per Mn. Miquel Ramió i la Gna. Vedruna Carme Piguillem, dirigida la major part

del temps per Mònica Carmona; i Els Petits Cantors a Palafrugell, promoguda per l'actual rector Mn. Martirià Brugada i que va dirigir Clàudia Soler del 2000 al 2005. Totes integrants de la Federació Catalana de Pueri Cantores. Sense estar vinculades a la federació esmentada trobem El cor d'escolans de la parròquia de Cadaqués, format el curs 2005-2006 per iniciativa de Mn. Josep Arges i que actualment encara canta. A la seva mort, fou Mn. Jaume Angelats qui va continuar la tasca, sota la direcció de José Luis Aznares.

Tot i que hem esmentat algunes de les escolanies de les comarques gironines, no volem acabar aquest apartat sense fer esment a l'Escolania de Montserrat, per la seva trajectòria i la seva significació musical com a centre educatiu des de tots els vessants, ja que és i ha estat un cor de referència a nivell internacional i un model d'escola integrada de caràcter general. El cant coral és el vehicle i l'eix de la formació musical que reben els escolans i una via per difondre la música que ha merescut elogis i consideracions a tots nivells.

Els inicis de l'escolania cal cercar-los al segle XI, probablement a Ripoll fundadors de Montserrat. A finals del segle XVI, els monjos en prengueren la direcció. A l'Escolania de Montserrat s'hi ha format grans músics reconeguts com: Joan Cererols, Miquel López, Antoni Soler, Anselm Viola, Narcís Casanoves, Ferran Sors i una llista prou llarga. El segle XIX fou dispersada en diverses ocasions i restaurada pel monjo Jacint Boada. Del 1854 al 1865 fou dirigida per laics i retornà als monjos el 1846. Des del 1953 fins al 1997 fou dirigida pel pare Ireneu Segarra; del 1997 al 2000 pel pare Jordi-Agustí Piquè; del 2000 al 2007 per Joaquim Piquè. Des de l'any 2007 la direcció recau en la persona de Bernat Vivancos, antic escolà.

L'Escolania és un cor de nens, que canta a veus blanques. Quan el repertori ho requereix es complementa amb la Capella de Música de Montserrat, formada per alguns antics escolans i per la Capella de Monjos del Monestir.

L'Escolania canta cada dia a la Basílica de Montserrat sovint amb una gran afluència de pelegrins i visitants de tot el món. Amb el seu cant, els escolans transmeten un missatge evangelitzador de bellesa que traspassa els límits lin-

güístics, culturals i fins i tot religiosos. *La salve* del migdia s'ha convertit, en les darreres dècades, en l'acte diari més concorregut del santuari.

Des de finals dels anys seixanta, l'Escolania no només canta a la Basílica de Montserrat, sinó que ofereix alguns concerts per pobles de Catalunya i arreu del món. Els més destacats en el darrer curs han estat amb l'Orquestra de les Nacions, dirigits per Jordi Savall i amb la participació en l'òpera *A midsummer night's dream* de Benjamin Britten en el Gran Teatre del Liceu, de Barcelona.

Al llarg de la història de l'Escolania de Montserrat, hi ha passat un bon nombre d'escolans de les comarques gironines, i aquesta és també una justificació més per haver-la inclòs en aquest apartat.

* * * *

1.5.3 Les corals independents, dependents d'altres corals o institucions

Al marge de l'església catòlica, ja a finals del segle XIX, moltes corals d'adults tenien les seves corals infantils o juvenils que feien una funció musical, cultural, social i reivindicativa del país, remarcables. També al marge de les corals d'adults, varen i han nascut moltes formacions corals d'infants i joves a Catalunya. Així, a les comarques gironines podem trobar, per exemple: la Societat Coral Santa Cecília (1878), coral de joves dirigida per J. Ros; la Societat Coral La Juvenil (1881) i Saba Nova (1968), coral infantil i juvenil creada per J. Viader i dirigida per R. Busquets a la ciutat de Girona. A Salt, l'Orfeó Rossinyolenc (1924), coral infantil dirigida per D. Bover. A Ripoll, Els Follets (1970), coral infantil dirigida per Teresina Maideu.

Volem recordar que fou a Manresa, l'any 1967, quan es va crear el Secretariat de Corals Infantils de Catalunya, a redós de Joventuts Musicals. Val a dir, doncs, que a partir de la segona meitat del segle XX el nombre de corals infantils tenia una presència sensiblement important i anava creixent dia a dia.

En aquest període, les corals que s'anaven creant a les comarques gironines entraven, al mateix temps, en contacte amb les veteranes del moment; i si

bé unes sorgien amb l'excusa de cantar Caramelles, altres ho feien pel sol gust de cantar en grup, o eren pensades per esdevenir la pedrera de les corals adultes a les quals estaven lligades, o per acompanyar els cants litúrgics o com a secció musical i/o cultural d'algun centre excursionista o d'alguna associació sense afany de lucre. El fet és que la societat es va nodrir d'agrupacions corals infantils i juvenils que feien una tasca de preservar la llengua, les tradicions i la cultura popular i tradicional. Un patrimoni que va néixer de la societat civil i va esdevenir una riquesa cultural molt important. Aquest perfil de cors són els que anomenem corals independents, o dependents d'altres corals o d'altres institucions. Amb una conversa mantinguda amb Teresina Maideu de Ripoll, directora de la coral Els Follets, ens deia que «pel fet de cantar en una coral es treballen aspectes educatius molt importants i, sobretot, alguns d'ells avui dia en poca pràctica, ja que el cant coral infantil integra l'infant dins el món de la cançó, donant-li la possibilitat de conèixer la de la nostra terra i, partint d'ella, introduir-se en la d'arreu. Aprèn, tot compartint, ja que la veu és una de les coses més importants del nostre cos. L'infant no es veu mai discriminat per no saber cantar bé, ja que el conjunt l'embolcalla i li proporciona seguretat i així, veritablement, arriba a gaudir i fer-ho bé. Enriqueix el seu coneixement en relació a autors, estils i paraules de la nostra llengua i la nostra cultura, i mil coses més». La trajectòria de la coral Els Follets de Ripoll és remarcable. Enguany celebren els quaranta anys del naixement, amb entusiasme i il·lusió.

Actualment, a les comarques gironines trobem un bon nombre de corals que segueixen treballant amb la idea de cor infantil o juvenil, a més de les que podem trobar en escoles de primària, de secundària o de música. El perfil d'aquestes corals independents, o dependents d'altres corals o institucions, han ocupat un lloc remarcable en un període on els centres educatius contemplaven molt puntualment la figura de la coral escolar. Els cantaires de les corals que esmentem trien «anar a cantar a la coral» com una activitat lúdica, al marge de qualsevol lligam escolar. Algunes tenen una llarga i extensa trajectòria a les poblacions on es troben, i la seva existència és un referent a la població i esdevé una activitat amb tradició que es manifesta com a servei a la cultura i a

la música. Algunes d'aquestes corals van néixer a redós de corals mixtes, i d'altres com a activitat musical pròpiament dita, amb un clar objectiu de servir la música i el país.

Així i tot, amb la incorporació del cant coral al currículum de les escoles de música (LOGSE 1992), algunes d'aquestes corals varen obrir la seva formació i acollir la disciplina coral de les escoles de música amb la coral que hi havia al poble, unint esforços i sumant resultats, amb la finalitat de contribuir a engrandir el nombre de cantaires, per un costat, i donar cabuda a un perfil de població més diversa i plural, per un altre.

* * * *

1.5.4 Les corals a les escoles de primària

El mestre Manuel Borgunyò (1884-1973) pedagog musical, músic, compositor i director coral igualadí diu (1933: 268):

El chor escolar dins de l'educació musical no ha d'ésser un objectiu, sinó, simplement una conseqüència lògica. En realitat, des del moment que l'educació musical és feta col·lectivament, es pot dir que de bon antuvi ja queda automàticament constituït el chor. La importància d'aquest chor dependrà, naturalment, dels progressos obtinguts en l'educació de la veu, l'oïda, i el ritme. Considerant aquest en la seva més pura significació estèticomusical.

La convicció i la força de les paraules de Borgunyò, datades de l'any 1933, sobre la importància del fet i del valor que significa que els nens i les nenes cantin a l'escola en les etapes d'infantil i de primària, ja parla per si mateix. I si, a més, observem que el fet que el grup-classe ho faci col·lectivament, reforça la idea de coral i, segons ell, és un motiu més per creure que el cor escolar és una «conseqüència lògica» i no un objectiu inicial. Alhora que permet creure en els beneficis, que entorn a l'educació musical en general i des del punt de vista estètic, aporta el cant coral que es practica a l'escola.

Des que la música a l'escola ha esdevingut una matèria obligatòria i impartida per mestres especialistes, i més endavant a Catalunya amb la implantació de la sisena hora, les escoles de primària han pogut donar una atenció preferent a l'educació musical, tot i les poques hores setmanals de dedicació a la matèria. Tot amb tot, els especialistes de música han fet una gran tasca de sensibilització i de conscienciació al col·lectiu escolar dels beneficis que aporta la música en general i el cant en particular, aconseguint una millor i més àmplia formació musical a través de diferents recursos i activitats. El cant coral ha estat i és una disciplina que moltes escoles han triat per fer dins l'horari escolar i com a matèria extraescolar.

Des de l'aplicació de la LOGSE a les escoles de primària —sistema regulat pels Decrets 95/1992, de 28 d'abril (DOGC 1593, de 13 de maig de 1992) i 223/1992, de 25 de setembre (DOGC 1662, de 28 d'octubre de 1992)— que contemplava la música com a matèria curricular i en què, com a contingut procedimental de l'Àrea d'Educació Artística-Música, en els tres cicles contemplava el cant individual i col·lectiu com a eina preferent, fent especial atenció a la justesa rítmica, melòdica i al text, i posteriorment amb la LOE, Ley Orgánica de Educación (2006), el currículum s'organitza de manera diferent i la música, tot i que continua formant part de l'Educació Artística, pren el perfil que la mateixa LOE proposa, i tal com diu: Pujol (2008: 3):

Si observem el nou currículum ens adonem que hi ha certs aspectes que han canviat i que s'han modificat respecte el currículum anterior. Es pot dir que la diferència més significativa és la introducció de les competències bàsiques que s'agrupen en: competències específiques i competències transversals. Aquestes últimes, a més, es divideixen en tres subapartats: competències comunicatives, metodològiques i personals.

La competència que es relaciona d'una forma més directa amb l'educació artística és la competència artística i cultural però justament un dels propòsits de la nova llei és treballar les diferents competències de manera interdisciplinària.

Els continguts estan distribuïts en dos grans blocs temàtics: 1. Explorar i Percebre i 2. Interpretar i Crear. Veiem que en els tres cicles es fa una atenció especial al coneixement de cançons, la interpretació, la improvisació i la creació de cançons a una i més veus, alhora que, des del vessant cultural, aboca a la participació en esdeveniments culturals i artístics, posant èmfasi a la creació de «productes» propis relacionats amb la cultura i especialment la música.

Creiem que el cant coral a l'escola cada vegada té més presència i és un fet que resulta veritablement destacable, ja que, si bé l'activitat coral infantil a Catalunya ha estat molt significativa des del segle passat, no eren precisament les escoles de primària les que més practicaven el cant coral, i observant el panorama actual podem afirmar que és una tendència en alça.

A les comarques gironines, aquesta situació ha afavorit el fet que a moltes i diverses poblacions es doni el cas que els nens i les nenes puguin practicar el cant coral en quasi totes les escoles de primària del poble i puguin participar de les moltes i variades ofertes d'activitats i projectes entorn a l'esmentada disciplina dins el marc escolar. Les paraules de la poetessa i escriptora Núria Espinellà (2005: 5) són esperançadores, tot recordant els anys on la presència de la música a l'escola era pràcticament inexistent, tot i que en segons quin tipus d'escoles la necessitat de la presència de la música ja feia intents de ressorgir:

Personalment, una de les vivències més gratificants que recordo de l'etapa escolar és la d'haver format part de la coral en un temps en què s'iniciava el moviment d'escola activa i els mestres reivindicaven l'ensenyament de la música, matèria tradicionalment oblidada al nostre país.

* * * *

1.5.5 Les corals a les escoles de música

L'ensenyament de la música en el Pla de 1966 contemplava l'assignatura de Conjunt Vocal, que venia a ser la pràctica coral. Els estudis de música es podien fer com a alumne/a oficial o lliure i en els conservatoris; els alumnes oficials

feien la pràctica de cantar en grup de manera regular durant dos cursos; en canvi, els lliures que s'anaven a examinar es preparaven les obres proposades i, al moment de l'examen, es feien petits grups per poder cantar i optar per l'apte o no apte. Dins dels centres oficials la pràctica coral no era una matèria considerada de primer ordre. Els alumnes lliures estudiaven música amb professors particulars —en aquell moment n'hi havia molts—, o a les escolanies, a les escoles de primària —ja fossin de titularitat pública o privada i fora de l'horari escolar—, als instituts de secundària feien «coral» per poder sortir a cantar en algun festival dins de l'escola generalista, o de música o en algun esdeveniment concret.

El perfil d'escola de música com a centre d'ensenyament musical, tot i haver-n'hi unes quantes abans, no es va consolidar fins a la implantació de la LOGSE (1992), on els estudis de música es varen regir per un currículum específic en el qual la pràctica en grup, fos coral o instrumental, va adquirir una personalitat i una força significativa. Les escoles de música que a redós de la nova llei es varen crear varen incorporar el cant coral com a eina formativa. D'aquesta manera, varen néixer més corals, que, a més de complir amb la llei, fomentaren el fer música en grup per mitjà del cant col·lectiu.

L'organització de les corals a les escoles de música passa per diferents formats, des dels més petits que fan sensibilització musical i canten una estrofa en grup, a les formacions corals que sumen tots els cantaires de diferents edats i nivells, a les que segueixen la distribució de cursos o etapes com per exemple: sensibilització, nivell elemental o grau mitjà. Les activitats que realitzen les corals estan lligades al propi aprenentatge, tot i que també n'hi ha que participen en festivals, intercanvis, concursos, etc.

Sovint trobem que les corals d'escoles de música també participen dels projectes que s'han explicat en el punt 4 d'aquest capítol, mentre que d'altres estan federades i participen en les activitats pròpies de la federació a la qual pertanyen o, senzillament, creen els seus propis projectes. El que sí es pot dir és que, des que les escoles de música han incorporat el cant coral, el nivell d'aprenentatge i d'afinació dels estudiants de música ha crescut, i les corals

també han guanyat en qualitat vocal i musical. A més dels aspectes positius en relació a la música, es pot comprovar que pel fet de participar en aquesta activitat els alumnes guanyen en disciplina, ordre, atenció, etc. Ferrer, R. (2009:35):

Podemos constatar que los niños y jóvenes que forman parte de un coro o una orquesta se forman en: disciplina, orden, estímulo, esfuerzo, rigor y sensibilidad. Aprenden a compartir y escuchar, a organizarse y respetarse. Estos valores aparecen de forma natural y resultan del todo imprescindibles para la buena marcha del grupo.

El contingut d'aquest article, escrit per mi mateixa, es refereix a una coral d'escola de música; entenem que podria aplicar-se i ser extensible a qualsevol altre perfil de coral. Seria desitjable que l'activitat de les corals pogués arribar a complir amb els objectius proposats i les competències bàsiques que la pròpia tasca requereix. Estaríem, llavors, en un camí de normalitat en el qual hem entrat des de fa uns quants anys gràcies a una pila de circumstàncies de tipus educatius, socials, culturals, etc., on la presència de la música i el cant coral seria considerada i valorada com a qualsevol altre disciplina formativa i educativa, al servei de la societat, i la seva presència podria ser entesa i acollida amb naturalitat, tal com succeeix en molts països de món.

En el marc actual d'escoles de música podem trobar moltes corals que fan molt bona feina i que, a més, també han merescut reconeixement especial en aquesta darrera dècada. Farem esment d'algunes d'aquestes corals que han esdevingut cors de referència a Catalunya: Cor Infantil Sant Cugat, (E. Carrasco i O. Castanyer), escola coral; Coral Amics de la Unió de Granollers, (J. Vila i Jover), escola coral; Cor Vivaldi-Petits Cantors de Catalunya, Barcelona, (Ò. Boada), escola coral; Claudefaula, Girona (J. Bonal), escola de música; Orfeó Català, (directors varis) escola coral: Els Violets de Palafrugell, (C. P. Coral, M. Mallol, R. Ferrer), escola coral; i molts d'altres.

Seria una llarga llista, i aquest no és l'objectiu, tot i que les que hem esmentat són corals d'escoles de música que presten una atenció especial al cant coral, i que en el seu Projecte Educatiu de Centre el cant coral hi figura com a eix vertebrador en el marc de l'escola coral.

1.5.6 Les corals als centres de secundària

Les corals que es formen als instituts i centres de secundària amb els alumnes d'ESO i batxillerat tenen un objectiu en si mateixos que passa per dinamitzar un grup coral amb cantaires provinents d'un mateix curs o de diversos cursos. Aquesta barreja d'edats es considera un valor en si mateix.

La coral pot tenir diferents maneres de funcionar i de ser entesa dins els centres. Per una banda, trobem que hi ha corals que amb l'assignatura en forma de crèdit variable l'anomenen «coral» (durada de 4 mesos), d'acord amb les hores que contempla el currículum, i aquesta sí que agrupa alumnes d'una mateixa edat; per una altra, corals que organitza el centre per mitjà del professorat de música —la majoria de vegades de manera altruista— d'acord amb l'AMPA, i és contemplada com una activitat extraescolar en acabar les classes o dins dels horaris d'esbarjo.

El fet és que en qualsevol de les dues fórmules que exposem —n'hi poden haver d'altres, però aquestes dues són les més corrents—, els responsables de les corals hi troben pros i contres.

En tot cas, hi ha per damunt de tot el convenciment que és una activitat o disciplina que afavoreix la comunicació, l'intercanvi, el treball en grup i el fet d'aprendre i millorar personalment tot cantant. Però quan la coral s'organitza com a crèdit variable, el poc temps que dura és insuficient per a poder gaudir d'uns resultats, i no té continuïtat. Es pot dir que és un tastet i prou, i amb joves adolescents moltes vegades és completament insuficient per arribar a gaudir d'un treball i d'uns resultats que normalment es materialitzen en un concert o una posada en comú amb altres grups.

Per a les corals que estan obertes a tots els cursos d'ESO i batxillerat, el fet de trobar-se amb alumnes d'altres cursos i sumar esforços per obtenir uns resultats i poder créixer en coneixement, repertori, creativitat i imaginació, fa que les corals tinguin més personalitat en si mateixes, tot i que, com ja és evident, l'activitat coral fluctua molt a causa que el nombre de cantaires no sempre és el mateix d'un curs a l'altre. Això sí, en aquest cas la molta o poca estabilitat i la

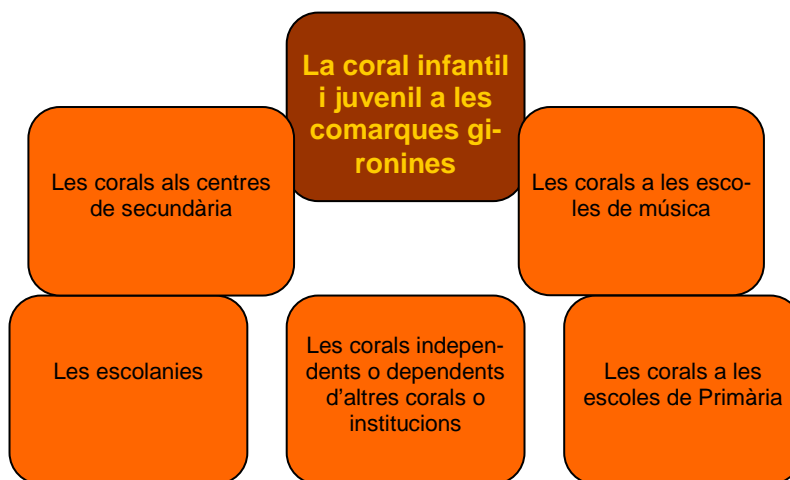
durada d'un curs o més, ajuda en l'obtenció de la personalitat abans esmentada. Des de l'Escola Garbí Pere Tarrés d'Esplugues manifesten que una vegada després d'haver participat en una trobada de corals de centres de secundària: «El fet de muntar aquesta coral se'ns va acudir perquè l'any passat ja hi vam participar i ens va agradar molt, tot i que ens vam adonar que ens hagués sortit millor si haguéssim assajat una mica més, ja que la majoria de participants eren corals i no cursos sencers com nosaltres. Així, d'aquesta manera, només hi participem els que realment en tenim ganes i podem assajar més».

Els professionals que porten a terme la direcció de cors a secundària expressen que els agradaria poder tenir més reconeixement de la tasca que realitzen i seria bo que els pares valoressin la disciplina del cant coral amb més sensibilitat i li donessin el valor que en si comporta.

Com és sabut, la música a l'educació secundària i amb l'aplicació de la (LOE-2006) encara més, ha perdut presència. El fet de poder, d'una manera o altra, ampliar els coneixements de música i educar els adolescents a partir del fet de cantar a la coral afavoreix l'educació integral dels joves i és en la pràctica del cant coral on alguns troben la via per ampliar coneixements. Val a dir que en centres que no fan cant coral treballen la música a partir de formar petits grups de música moderna o altres estils. Sempre depèn dels professors i de la complicitat amb els centres pròpiament dits; i aquesta acció voluntària hauria de ser molt reconeguda i valorada en el sentit més ampli, tal com diu Selles (2004, 32):

Creiem que el cant coral és una disciplina en què aquests valors i actituds són fonamentals i encara hi afegirem un plus a l'activitat coral respecte les altres activitats col·lectives que puguin fer els nostres alumnes. Cantar és una activitat en grup que fomenta el gaudi artístic, que té la capacitat de penetrar en els sentiments.

Tipologia de corals que hi ha actualment a les comarques gironines

Gràfic 1.3
Tipologia de corals que hi ha actualment a les comarques gironines

2. EL CANT CORAL COM A INSTRUMENT DE VALORS, HÀBITS I COMPETÈNCIES

2.1 INTRODUCCIÓ

La complexitat de l'acció educativa resideix en el fet que no sempre les persones que ens dediquem a l'ensenyament compartim i coincidim amb els fins de l'educació de la mateixa manera. Cadascú té la seva pròpia visió; tot i que ho assumim amb responsabilitat, no sempre s'arriba a un consens.

La informació i la documentació de què es disposa en format de llibres, articles, conferències i informes, avalen, afirmen, o porten a debat la necessitat de contrastar les diferències i acords que ens preocupen i ens interessin. Tot plegat és fruit de l'experiència, de la pràctica, però també d'una reflexió constant i el gust per compartir idees i problemes.

Si anem a l'arrel etimològica de la paraula «educar», trobem en primer lloc el seu origen clàssic, que presenta una doble accepció. Educar vol dir «criar, alimentar», però també vol dir «desvetllar, despertar». Si fem atenció al seu origen, doncs, observem que el seu significat és molt ampli, ja que afirma que alimenta, però també que desvetlla.

Al mateix temps el diccionari de la Real Academia Española (1994 :791) ens diu que educar és «*Dirigir, encaminar, doctrinar*» i continua: «*Desarrollar o perfeccionar las facultades intelectuales y morales del niño o del joven por medio de preceptos, ejercicios, ejemplos, etc.*»

Al diccionari de la Gran Enciclopèdia Catalana (1974: 469) trobem la definició de la paraula educar en aquests termes: «Formar, ensenyar i instruir els infants, i també els adults, per tal d'aconseguir el desenvolupament integral de llur personalitat».

Si bé les definicions podrien ser considerades una suma de sinònims, que ajuden a comprendre el sentit de la paraula, hi ha una segona part, tant o més important que la primera, i és la que dóna força al significat, ja sigui fent ús del diccionari català «aconseguir el desenvolupament integral de la personalitat» o del castellà, quan diu: «*desarrollar o perfeccionar las facultades intelectuales y*

morales». Tant en un cas com en l'altre i, sobretot, posant èmfasi al seu significat més clàssic, quan diu: «alimenta i desvetlla», ens situa en un camí que va molt més enllà i obre vies interpretatives molt àmplies.

Com es desenvolupa o perfecciona la personalitat des d'un punt de vista integral i com es fa amb les facultats intel·lectuals i morals? Els sabers que posseeix la persona són les competències bàsiques, ¿potser aquí hi trobem la resposta?

El document «Crida inicial per un debat social sobre l'educació a Catalunya» (2003:1), que signaven diverses personalitats del món educatiu, (veg. CD-Carpeta 2- El cant coral com a instrument de valors 2.3.1), estableix que l'educació és un «dret» i un «bé» públic:

L'educació és un dret universal i un bé públic al qual tota la ciutadania té dret a accedir i l'Administració té el deure de garantir en condicions de qualitat i d'igualtat.

Davant l'afirmació que «l'Administració té el deure de garantir», nosaltres ens preguntem: és només l'administració la que l'ha de garantir? Que no eren educades les persones quan no es disposava d'una administració amb aquestes obligacions? Que l'experiència no donava coneixements en temps remots i que no es preocupaven de trobar solucions als problemes que sorgien en èpoques més llunyanes?

Segons Espinàs, en el pròleg del llibre de Cardús (2004: 11):

Qui vulgui distingir massa entre educació i formació —és possible educar sense formes?— trobarà que el diccionari ho superposa: educar és “formar algú”. I una reveladora pista etimològica. Educar deriva de dur, conduir. No es pot ser educador, doncs sense ser conductor. Això vol dir observar unes normes i procurar que siguin acceptades per la societat. Fins a fer-ne un hàbit arrelat.

I després de llegir i reflexionar sobre aquestes paraules, encara ens preguntem: no podem ser educadors sense ser conductors? Espinàs (2003:12) acaba dient que res li agrada tant com saber que en català medieval «no es deia edu-

car o educat, sinó acostumar o acostumat». La paraula acostumar troba en «habituar» el seu sinònim, així doncs: és qüestió d'adquirir bons hàbits per poder dir que som educats? Els hàbits es creen?

Aquest seguit de preguntes generen al mateix temps unes respostes, i aquestes respostes fan que ens qüestionem: com eduquem? Per què eduquem? Quan eduquem? On eduquem? A qui eduquem? Amb quina finalitat eduquem? Per mitjà de què eduquem?

La tasca educativa ha de ser constant, reiterativa, per crear hàbits, ensenyar valors i desvetllar i motivar la persona, ja sigui infant, jove o adult, des d'un vessant creatiu, estimulador i eficaç.

Pujol (2004: 11) escriu: «Tot educador ha de ser a la vegada un científic i un artista», al mateix temps que reflexiona amb paraules d'Alexandre Galí, al qual defineix com un educador genial, quan diu: «si un mestre no mesura, només és mig mestre, com si caminés amb una sola cama. En aquell moment històric de la nostra pedagogia, “mesurar” volia expressar l'estudi sistemàtic, estadístic i científic dels resultats docents».

Evidentment que no hi pot haver transferència de coneixements que no estiguin científicament comprovats, com tampoc és funció única de l'educador aquesta acció. L'educador científic investiga com és o com són les persones, estudia els seus interessos i necessitats, planifica el treball i, conscient de tots aquests aspectes, manifesta i desenvolupa la seva capacitat de mestre. Totes aquestes particularitats han de ser creatives, tal com hem manifestat anteriorment, i heus aquí on hi ha l'artista. Fer de la tasca educativa un art és bàsicament imprescindible. No cal considerar que l'art és responsabilitat dels «artistes», cal veure i creure en les sensibilitats que té cadascú i posar-les al servei de l'educació. Totes les disciplines poden esdevenir art i per descomptat les que ja explícitament estan contemplades com a tals: la pintura, l'escultura, la literatura, la poesia... i la música. L'educació, si esdevé art i aconsegueix enganxar amb força, té garantit el seu objectiu. Estarem, doncs, d'acord amb Marchesi (2000: 184) quan diu:

Lo humano no se identifica con los «humanismos» ni las «humanidades»... El cultivo de éstas no tiene el monopolio de una educación realmente humanista. La educación de los afectos y de la sensibilidad, las experiencias artística y musical, la educación física y deportiva, la formación en valores, la solidaridad, el conocimiento y el respeto de alumnos de otras culturas o con distintas capacidades son también elementos que conforman una educación que realmente humaniza.

Marchesi ens apropa a l'esperit dels sentiments i la sensibilitat dels valors com a formació, o la formació en valors; «solidaritat», «coneixement», «respecte», per arribar a dir-nos que tots aquests aspectes conformen una educació que humanitza. Manifesta que l'educador ha de ser científic, un expert en algun camp de la ciència que cerca nous coneixements, i un artista, no especifica en quin art, però es refereix a les arts en general i en les plàstiques, a l'educació física i a la música en particular.

Ara bé, hi ha un aspecte del qual no hem fet esment i que és bàsic: educar en qualitat. El terme qualitat en l'educació és una expressió sovint utilitzada per professionals de l'educació i per polítics, però serà aquesta garantia de qualitat, en tant que esdevingui útil, interessant i eficaç. El rigor ha d'estar present en cada moviment, i el respecte envers als altres i envers nosaltres mateixos la insígnia. Pep Alsina (2004: 26) expressa la seva opinió amb aquestes paraules:

La calidad educativa es compleja porque también es compleja la educación; no puede plantearse desde el punto de vista de todo o nada sino como proceso de conquista de grados progresivos; y siempre debe de estar en función del contexto, de las condiciones existentes y de los recursos disponibles.

Així, doncs, podem educar en valors, en hàbits, en competències per mitjà de la música? És aquesta disciplina, aquest art, un camí cap a la llibertat, la dignitat i el coneixement?

Aristòtil, en la *Política. Llibre VIII* dedicat íntegrament a l'educació dels joves i on contempla la música de manera especial, mostra el seu convenciment al

manifestar que la música influeix de manera evident en l'educació: «Practicar la música és educar per ser homes lliures i nobles».

També destaca que cantar és especialment important a aquest efecte tot i que encara va més enllà quan ressalta la capacitat de la música instrumental. Aristòtil, de la mateixa manera que Plató, considera que la música és part integrant de l'educació gràcies al seu poder per modelar els afectes o estats d'ànim i, com no, també pel component de produir plaer (Aristòtil, 1988):

Però en les melodies en si, hi ha imitacions dels estats de caràcter. [...]. Això ho exposen bé els que han filosofat sobre aquests tipus d'educació. Addueixen en testimoni dels seus arguments els mateixos fets. De la mateixa manera passa amb els ritmes: uns tenen un caràcter més tranquil; d'altres més mogut, i d'aquests, els uns tenen moviments més vulgars, i els altres més nobles. D'aquestes consideracions, en efecte, resulta clar que la música pot imprimir certa qualitat en els caràcters de l'ànima, i si pot fer això és evident que s'ha d'adreçar als joves envers ella i donar-los una educació musical. [...]. A més, sembla que hi ha en nosaltres una certa afinitat amb els ritmes i les harmonies. Per això molts savis afirmen, els uns, que l'ànima és harmonia, i els altres, que té harmonia.

Eduquem, doncs, de la mà de la música i que sigui el cant l'eix vertebrador, tal com diu Maideu (1997: 64) quan es refereix a totes les etapes de l'educació escolar:

El cant hi hauria de tenir una presència absolutament normal; mai no hauria de ser considerat com una activitat en certa manera excepcional. Aquesta presència no hauria de ser només per raons acadèmiques, ni tan sols curriculars.

I també quan es refereix a la música i l'educació, Maideu (1997: 19) comenta, entorn a les reflexions sobre el paper que hauria de tenir la «Música» en la formació bàsica del ciutadà, (per d'aquesta manera situar un xic més el lector):

La Música actua directament i globalment en l'exercici i desenvolupament ordenat i equilibrat de totes les facultats físiques i psíquiques de l'home. Aquesta actuació, ultra possibilitar una experiència

estètica —com a tal, útil a l'home— impulsa positivament i definitivament la normalitat i la llibertat de la persona humana.

Siguin, doncs, reflexions vingudes d'un filòsof, d'un pedagog, d'un educador, d'un escriptor o veus d'altres personalitats, el lligam entre la Música i l'Educació guarden una relació que no se'ns permet separar.

El camí musical té com a base fonamental la cançó, el cant, sigui individual o col·lectiu. El cant coral és l'exercici musical per excel·lència, ja que és la suma de l'expressió per mitjà de la paraula (text) i el discurs musical (cançó), una necessita l'altra, tot i que poden caminar soletes, ja que un poema pot expressar un sentiment sense necessitat de tenir música i una frase musical pot dir moltes coses sense tenir text. Això sí, juntes adquireixen una força vital sobradament experimentada.

Una cançó, interpretada per una coral, de joves o de nens, pren un vigor i una puixança difícilment igualable i, sense viure-ho, inimaginable. Aquesta força s'aconsegueix, a més de les qualitats i aptituds pròpies de la disciplina del cant coral, mercès a l'educació dels valors que se'n deriven, l'adquisició d'hàbits diversos i fa més competents en molts aspectes les persones que la practiquen. No són aquestes virtuts, pràctiques o sabers, condició única i exclusiva de la pràctica de la música o del cant coral, ni molt menys, però sí que és segur que els afavoreix i potencia. De fet, en el món en què vivim són necessaris i afavoreixen les moltes altres i valuoses disciplines que al llarg de la vida aprendrem i posarem en pràctica.

2.2 LA PRÀCTICA DEL CANT CORAL EDUCA EN VALORS

Quin valor tenen els valors? Què fa que un valor sigui un valor? Cal que ens preguntem quins valors són millor que d'altres? Els valors no són eterns, els valors són canviants. La societat estableix una relació amb els valors i tots formem part d'aquesta societat.

El sociòleg Sáez (2007:17) explica que:

Un valor és tot el que essent susceptible de judici i elecció preferencial té una significació especial en la definició de criteris orientadors de la conducta personal i de les relacions que s'estableixen amb el món i la societat de referència on es conviu amb altres persones. [...] Des del punt de vista social i cultural, els valors són realitats, tant a nivell col·lectiu com individual.

El treball en equip, com a realitat col·lectiva dins la societat, ja sigui en l'entorn escolar, cultural o de lleure, si es vol que sigui eficaç i enriquidor per a les persones que l'integren, tinguin l'edat que tinguin, requereix una exigència clara i ferma del procediment en el desenvolupament de l'activitat específica, de les normes i les actituds entre els components i envers els responsables. No podem exigir uns resultats si no hem posat tots els mitjans —que no cal que siguin econòmics—, i l'interès i l'esforç necessaris i equilibrats perquè així sigui, ni sense haver estat nosaltres, els responsables, el model a imitar en tots els sentits. Dit això, podem començar a cercar i trobar alguns dels termes que entendrem com a valors.

La pràctica del cant coral és, en la majoria dels casos, una tria lliure on el temps de què disposa cada cantaire s'ofereix al grup, a la coral i, sobretot, a la il·lusió per un projecte comú. En el cas de les corals infantils i juvenils, a les quals ens referim en aquesta tesi, l'entorn pot ser variat, ja que podem trobar corals lligades d'alguna manera a l'entorn escolar —sigui formal o no formal— o associatiu. Però en tot cas s'ha escollit de manera lliure i sovint desinteressada, ja sigui seguint el suggeriment i/o la recomanació d'amics, pares o mestres.

Entenem, doncs, que cantar en una coral infantil o juvenil, escolar o extra-escolar, és una activitat que educa els cantaires en la direcció de fer ciutadans més aptes per viure en el món actual? Anton (2008: 63) fa la següent aportació:

En una coral s'hi poden aprendre moltes coses. I no només aquelles que fan referència a l'àmbit musical. Això ho dic en un moment en què es parla molt, sobretot en contextos escolars, d'educar en ciutadania. Què deu passar en una societat que s'encarregui a l'escola a educar als membres més joves per tal que esdevinguin bons ciutadans? A part de les consideracions ideològiques que aquest tema ha suscitat, crec que no només l'escola ha d'educar, en sentit ampli del terme, per esdevenir bons ciutadans. La família, per descomptat té un paper cabdal, però l'àmbit comunitari on vivim les persones ha d'ésser també educatiu.

Sovint veiem una coral i valorem si canten més o menys bé, si són més o menys quantitat de cantaires, si les obres que interpreten ens agraden o no, però, ens preguntem què els aporta a aquests nens, nenes i joves el fet de cantar en grup? S'evidencia el treball que hi ha darrere de la seva manifestació musical?

La trajectòria personal de cada subjecte està marcada per la seva participació en mitjans o entorns diversos, com poden ser família, amics, aficions de lleure, poble, etc. La complexitat del fet educatiu no és tasca exclusiva de l'escola, primer ho és de la família. De fet, l'escola així com les tantes circumstàncies, fets i activitats que porten a terme els nens i joves en conformen la corresponsabilitat i en tenen el compromís, ja sigui intencionat o no. Martín i Puig (2007:151) comenten l'abans esmentada complexitat del fet educatiu, al marge de la família, amb aquestes paraules:

El paper de l'escola, en tant que referent exclusiu de l'educació, ha donat pas a una visió més global de la qüestió. D'una banda, s'ha reconegut la funció pedagògica d'algunes institucions creades amb voluntat d'educar fora de les aules escolars —educació no formal—, però també ha subratllat les influències que cada individu rep dels entorns en què participa, tinguin o no intencionalitat educativa —educació formal.

Si ens poséssim a pensar i llistar els valors que comporta el fet de cantar en una coral, ens podria passar com a Pujol, aquest mestre, lingüista i psicòleg que forma part d'un grup de treball de vuit-cents cinquanta educadors professionals, procedents de l'ensenyament públic, privat, infantil, primari i secundari, i no precisament relacionats amb el món musical, que varen fer un estudi sobre valors entorn a l'educació, que passava per fer-ne una llista; setanta-cinc foren fruit de la tria d'aquest equip d'educadors i en varen prioritzar els que segueixen amb els respectius percentatges (els mostrem només a títol d'exemple), Pujol (2004:38):

Dels que només en destacarem els següents: Respecte 16,2 %. Responsabilitat 11,4%. Diàleg 10,3%. Tolerància 9,2%. Autoestima 8,5%. Cooperació 7,5%. Amistat 6,1%. Justícia 5,1%. Pau 3,7%. Veracitat 3,2%. Solidaritat 2,5%. Confiança 2,1%. Creativitat 1,9%... fins a seixanta-dos amb més valoracions inferiors a l'1%, llibertat, autonomia, esforç, ecologia, honestedat, amor, constància, empatia, igualtat, ordre...

I què volem dir amb aquesta llista? Doncs que entorn al cant coral coincidiríem amb molts d'aquests valors, ja que les relacions humanes i l'educació van de la mà i, sigui amb una finalitat o amb una altra, cantant o ensenyant matemàtiques, a la primera línia del rànquing hi trobem el respecte i aquest és considerat un valor de màxima importància per a qualsevol ciutadà.

Quan els nens o els joves canten en una coral també han de fer-ho amb respecte. Respecte amb ells mateixos, respecte entre els companys, respecte envers el director o la directora i respecte cap al públic. Tot plegat, i fent la suma, conforma «l'espectacle».

Podem considerar i afirmar, sense voler ser massa dogmàtics, que el cant coral és cohesió social. No importa com siguin els cantaries, ni les seves procedències, ni les seves situacions, ni les aficions, ni les diferències, ja que vénen a cantar i l'aspecte més important serà el resultat musical, en primer ordre;

però en segon, i molt important, serà sentir-se que formen part d'un sol grup. Bonal (2010: 15) afirma que:

El més destacable de la socialització en l'entorn coral, no és en tot cas la qualitat vocal dels qui canten, sinó els valors implícits que s'oculten darrere de cada assaig i de cada concert.

El fet de cantar i cantar en grup demana atendre i potenciar valors extramusicals que s'han de tenir en compte, a més de les suposades facultats musicals, que en un principi són recomanades, convenientes i necessàries. Els valors als quals ens referim tot i que els entenem com a necessaris i imprescindibles s'han de treballar i ensenyar per tal que la persona creixi en el sentit educatiu més complet i aconsegueixi assolir els objectius proposats. El desenvolupament intel·lectual, moral i estètic serà una evidència. Ferrer (2009: 36):

El canto coral ayuda a desarrollar las facultades intelectuales y también morales. És una actividad que precisa comprensión interpretativa. No solamente leyendo notas que contiene una partitura o cantando de oído, llegamos a conseguir la interpretación deseada.

El col·lectiu d'un grup coral genera i propicia el coneixement entre els cantaires, i l'amistat és un valor natural que sovint se'n deriva però que no se suposa. El grup estableix una comunicació a través de la música, ja que els uneix un tema comú: el fet de participar en un treball de grup on cadascú és necessari però no imprescindible. On l'esforç individual ha de ser constant per poder assolir un resultat global, i aquest resultat ha de portar a la satisfacció de la tasca ben feta. El resultat serà fruit també d'un esforç col·lectiu i d'un treball cooperatiu. En una coral infantil o juvenil, no podem deixar de contemplar l'espontaneïtat com a valor que va lligat al perfil de cada individu. La innocència i la trapelleria dels cantaires fan de la pràctica del cant coral una eina valuosa i rica en l'actitud espontània que afavoreix la tasca que es realitza. Maideu (1997: 65) respecte al fet de cantar, recomana «que cantar mai no resulti ni artificios ni artificial, sinó que sigui obra genuïna d'espontaneïtat».

Si bé estem parlant de valors que en un principi semblarien propis dels cantaires, no podem obviar els directors o les directores. Ells, com a dinamitzadors i àrbitres del conjunt, saben que sense aquests valors no es pot funcionar, no es poden assolir les fites proposades i no es pot aconseguir arribar al gaudi que es deriva de l'esforç. Segons l'opinió de Cardús (2010: 14):

La coral infantil transcendeix el món estricte de la música i es projecta cap a un tipus d'experiència associativa cívica i integradora d'un valor incalculable.

Els directors o les directores han de contemplar els aspectes diversos amb què es troben i/o preveure amb els que es poden trobar, posant totes les idees al servei del grup, entenent que ells també en formen part. La suma de tots farà que es pugui contemplar amb satisfacció i orgull la tasca cívica i integradora com a objectiu i valor.

El fet de cantar en una coral no només passa per unes hores d'assaig i uns concerts. L'esperit del treball en grup té una projecció i, sobretot, una relació amb altres grups corals en forma d'intercanvis, trobades, estades, viatges, etc., entre altres corals properes o llunyanes, i l'experiència que s'adquireix marca un abans i un després en cada cantaire, dins el grup propi i amb els cantaires dels altres grups. Les hores de convivència i la complicitat que s'estableix durant les activitats comunes tenen un gran valor educatiu. Josep M. Cardona, prefecte de l'Escolania de Montserrat, en una carta que va adreçar a la coral Els Virolets en motiu del vintè aniversari d'aquest cor, i recollida posteriorment en un llibre de Ferrer i Teixidor (2005: 15), diu:

Estimeu la música i els qui la fan possible, ja siguin els compositors, els directors, els cantaires o els instrumentistes.
Porteu els valors de la música ben feta, per al món. Segur que cantant esdevindreu i fareu un món més bonic i més habitable.

2.3 LA PRÀCTICA DEL CANT CORAL CREA I ENSENYA HÀBITS

El col·lectiu de qualsevol disciplina té un poder màgic per damunt de la individualitat. Té més força, més complexitat, i sovint més dinamisme. Per poder treballar en grup de manera eficaç i resolutiva calen unes formes de conducta que passen per estar atents, ser ordenats i disciplinats, tenir un esperit de col·laboració i una voluntat solidària envers el grup com a tal i amb els companys. En el cant coral és així, fins i tot una mica més. Cardús (2010: 14) comenta al respecte que:

S'ha dit molt, i molt ben dit, que el cant coral té una força educativa extraordinària perquè és capaç de mostrar de manera pràctica fins a quin punt una bona dialèctica entre individu i grup no tan sols no cal que vagi en detriment de l'un o de l'altre, sinó que pot tenir un efecte multiplicador.

Els cantaires s'enriqueixen amb el treball que es fa en grup i l'interès, l'esforç, l'escolta atenta, la paciència i el respecte són qualitats que s'aprenen, es creen i s'eduquen tot cantant. Les normes i formes de conducta a les quals abans ens referíem necessiten d'un temps, d'una regularitat i, sobretot, d'una constància i insistència per tal que es vagin interioritzant i assimilant i esdevinguin hàbits en el fer i el procedir de cares a beneficiar el grup i facilitar el treball, que, per altra banda, la tasca d'ensenyar a cantar requereix paciència, la que cal perquè es vagin modelant les melodies i les harmonies, paciència a l'espera que una corda de veus resolgui els problemes que puguin tenir, i consideració envers els que en aquell moment puguin necessitar d'una concentració i silenci que no sempre és fàcil de mantenir. Bonal (2010: 15):

Cantar en una coral, o participar d'un esdeveniment de cant coral, exigeix disciplina, esforç, solidaritat, respecte, motivació. El caràcter lúdic del cant no exclou l'exigència del compromís d'assistir als assaigs, per coherència i respecte als altres cantaires, i obliga a un esforç individual per aconseguir el resultat col·lectiu.

Els directors o les directores tenen una responsabilitat que, tot i que comparteixen amb els cantaires, no deixa de ser principal per a ells. Els hàbits, com poden ser l'atenció, l'escolta, l'ordre, la disciplina i la col·laboració, es veuen complementats per la seva tasca específica, que demana d'una planificació, un estudi i una coordinació acurats i exigents.

La responsabilitat a la qual ens referim recau en la figura del director, que ha de motivar els cantaires perquè treballin amb il·lusió i rigor. Que els facin veure que la tasca és compartida i els sàpiguen estimular per aprendre a treballar bé tot i els moments feixucs —que hi són i que hi seran— amb la finalitat d'arribar a recollir fruits.

El director o la directora no pot demanar o exigir als cantaires esforços inútils davant d'una manca de preparació o planificació per part seva. Els cantaires respondran, segur, si tot està estudiat, coordinat i ben planificat. Aquests hàbits també seran compartits, ja que si se'ls demana que estudiïn i no ho fan, la manca de respecte envers la resta es farà evident, però ho serà o no segons l'actitud que tingui el responsable del cor en fer-los veure que han fallat o han complert amb els deures. La responsabilitat que té cada membre del cor l'ha d'anar sentint i aprenent, amb raons i evidències, amb contrastos de bons i no tan bons resultats, amb estímuls i valorant la feina que es fa. Els propis cantaires, una vegada que coneixen les seves possibilitats i saben com volen que sonin les cançons, són els qui més s'exigeixen i els agrada que els resultats mostrin el que saben fer realment. La presentació en públic, el saber estar, el saber comunicar cantant, el voler ensenyar la feina feta i per damunt de tot, el demostrar que mentre canten gaudeixen, els motiva i encoratja per seguir treballant.

Des de la perspectiva de l'educació com a virtut que és, el desenvolupament de la millor versió de nosaltres mateixos, ja sigui l'escola o en el cas que ens ocupa la coral, ha d'encoratjar cada cantaire perquè assoleixi el màxim de les seves possibilitats aprenent a donar respostes intel·ligents a les demandes del medi. Si convencem els cantaires que el resultat i la intel·ligència està sota el seu control millorem el seu esforç i, per tant, el rendiment.

Els nens i els joves que canten en una coral es formen en disciplina, atenció, ordre, estímul, esforç, rigor, compromís, sensibilitat. Aprenen a compartir i a escoltar, a organitzar-se i respectar-se, tot això de manera natural. La feina ho requereix; no poden cantar tots alhora sense prestar atenció i escoltar el qui tens al costat, al darrere i al davant. La música està organitzada, ordenada, i el ritme no et deixa sortir del camí; s'ha de seguir la pulsació de manera rigorosa i constant. Si volem que el resultat sigui correcte s'ha de compartir el tot, no ens podem permetre sortir de la via i anar més de pressa o més a poc a poc, ja que o anem junts o, tal com es diu col·loquialment en el món de la música, «anem a terra». Maideu (1997: 65), gran pedagog, demana professionalitat, seriositat i rigor als responsables de la tasca de dirigir un cor i, alhora, una pedagogia conscient i exigent, amb aquestes paraules:

L'estructura i les característiques tècniques, rítmiques i melòdiques de les cançons són uns factors importants que no es poden perdre mai de vista: hom ha de tenir l'hàbit, gairebé mecànic, d'analitzar amb consciència aquests punts abans de fer cantar qualsevol cosa —ni que sigui un exercici (els quals, sigui dit de pas, no poden ser mai ni gratuïts musicalment ni il·lògics semànticament)—; és indispensable dedicar-hi una atenció expressa i eficient si volem que es desenvolupi en un ambient de normalitat que afavoreixi l'espontaneïtat.

El cant coral ajuda a desenvolupar facultats intel·lectuals i també morals. És una activitat que demana comprensió interpretativa. Les notes i els ritmes, a més de l'harmonia i d'altres elements bàsics que conté una partitura, no són suficients per aconseguir la interpretació desitjada d'una cançó. El text que conté cada cançó s'ha de contemplar de manera especial, i el lligam i la relació que s'estableix entre música i paraula faran que juntament amb l'expressió i el sentiment arribin al cor i al cap dels cantaires, dels directores i del públic.

Els hàbits de treball per a qualsevol infant, jove o adult creen una manera de fer i, a la llarga, de ser. La música és una feina d'artesania; el músic, el cantaire es va modelant dia a dia. Els hàbits de treball passen per una acceptació de normes i maneres de comportar-se, unes normes que creen un procedir

pautat, constant i regular, es van creant, es van ensenyant, es van educant. Bonal (2011:90) comenta:

El músic artesà treballa de manera com ho faria un fuster, un ferrer o qualsevol altre. Disposa d'una sèrie de matèries primeres que manipula i organitza, els dóna forma i estructura i en fa un producte. Però és un producte sonor, intangible, efímer en essència. Aquestes propietats el fan al mateix temps difícil de copsar, d'analitzar, de desmuntar i el doten del valor poètic que el fet sonor ens evoca a través de canals que sovint corren pels llimbs del conscient i l'inconscient.

La consciència que mou i requereix la tasca de treballar amb nens, nenes i joves, va molt més enllà del que en un primer moment i moguts per l'estimació envers la música i el cant coral, motiva. La consciència que en aquest cas es canalitza cap a la disciplina del cant coral ha de ser responsable i compromesa per poder proporcionar el cantaire de les qualitats que el fet de cantar li aportarà avui i li deixarà com a pòsit, l'experiència viscuda, per al dia de demà. Però aquesta consciència a la qual ens referim ha d'estar molt ben entesa perquè no sigui simplement un piló de discursos a l'estil de classes magistrals, sinó tot al contrari ha de portar al diàleg obert i participatiu per tal que les reflexions no caiguin en el buit. Diàleg i participació, opinió i reflexió, crítica i avaluació, han de regir per tal que el fet de cantar en grup afavoreixi l'intercanvi i creï un vincle d'amistat i unió entre els cantaires i directores o directores, amb la finalitat que els hàbits apresos els tinguin per a qualsevol forma d'actuar al llarg de la vida. Els hàbits que s'adquireixen els són útils per a qualsevol disciplina que facin al marge de l'estrictament musical. El fet per exemple, de l'autodomini, la disciplina i l'ordre individuals posats al servei del grup, ja és en si una mostra del que pot ser considerada una activitat que educa. Més endavant seran unes actituds que brollaran de forma inconscient per assumides que es tinguin. Cardús (2010:14) comenta:

Només l'autodomini i la disciplina individual posada al servei del grup pot aconseguir que el grup excel·leixi en els resultats i pro-

porcioni a cadascú el goig d'haver estat protagonista d'un acte de gran bellesa i força expressiva. A mi m'agrada dir que el cant coral fa compatibles amb la mística pròpia del «plaer estètic, les dues cares que, en l'ideal, hauria de contenir tota manifestació cultural».

Els pares dels cantaires, sobretot els dels més jovenets, són els que com a activitat fora de l'escola o dins d'ella, però al marge de les hores de música que contempla el currículum, trien i proposen als seus fills, l'activitat de cantar a la coral. Són ells també els còmplices que aportaran el gra de sorra en el desenvolupament de la tasca a la qual es comprometen els cantaires, ja que sense el seu suport, que passa per compartir els objectius marcats i fent el seguiment conscient, afavoreixen i esdevenen imprescindibles «fans» i seguidors dels esdeveniments que es porten a terme. Recollim un comentari fet per una mare, Rosa Jordi, en relació a la coral on canta la seva filla. Ferrer i Teixidor (2005: 76):

La coral ha permès als nostres nens un enriquiment personal únic a través de nombrosos intercanvis que s'han fet. Ben menuts ja corrien cap a l'estació d'autobusos per anar a algun poblet a cantar amb els altres nens. Quan arribàvem tots tenien coses a explicar de la trobada. No cal oblidar els nombrosos tràfecs viscuts per cantaries i famílies quan érem nosaltres els qui acollíem. Organitzar l'acollida dels nens, visites guiades, activitats varies, que ningú s'avorreixi, que tothom canti, que no passin gana i, sobretot, que acabin tots esgotats però satisfets. Això sí! Crec que la coral significa per als nostres fills alguna cosa més que cantar. Amb les cançons han après cantant, rient, compartint, convivint, el respecte per aquells que són diferents, per a les altres costums i altres llengües, amb la música com a referència que no sap de color, idioma o guerra.

Allò que resumeix amb poques paraules quan diem que la pràctica del cant coral educa i crea i ensenya hàbits, alhora que treballa competències, és quan podem escoltar una coral i podem observar com es desenvolupa, com sona, com es comporta, com viu i com fa viure la música, com gaudeix, com ofereix el seu esforç al públic que l'escolta i com comparteix les ganes de cantar, de sen-

tir, d'emocionar! És llavors quan les paraules prenen forma i tenen un veritable sentit, una coral ha de cantar! Cardús (2010: 14):

És la pràctica del cant coral, la disciplina que imposa, els continguts que mostra, les actituds dels qui les dirigeixen, tot allò que transmeten a qui els escolta, la que és en ella mateixa virtuosa. Per dir-ho així, la coral infantil no cal que es justifiqui: que canti!

2.4 LA PRÀCTICA DEL CANT CORAL TREBALLA I ENSENYA COMPETÈNCIES

La pràctica del cant coral és en si una eina útil per treballar i ensenyar capacitats, desvetllar i potenciar sabers que tota persona en més o menys grau posseeix amb la finalitat de formar éssers competents en el sentit més ampli. Memòria, concentració, reproducció, relació, anàlisi, coordinació, improvisació, cooperació, capacitat crítica, són virtuts que s'han d'ensenyar, practicar, desenvolupar i valorar. Les activitats artístiques en general i la música en particular —ja que és una disciplina en la majoria dels casos col·lectiva— en són un exemple. Les particularitats i variables que es donen fan que s'hagin de contemplar de manera conscient i responsable aspectes com ara el temps que es destina al treball, la periodicitat en els assaigs, el nombre de cantaires, la tipologia socioeconòmica, la motivació o la seva manca, la tradició cultural, i molts d'altres que fan que no sempre es procedeixi de la mateixa manera i precisament la varietat i els molts condicionants i situacions particulars fan més creativa la tasca.

Les capacitats, habilitats i actituds que perduren més enllà d'uns continguts apresos i que fan que els alumnes puguin resoldre problemes complexos davant de situacions diferents, és el que entenem per competència, i és a partir d'aquests continguts que podem educar per fer competents també els nostres cantaires que viuen en el món actual. Ferrer (2008: 23) referint-se a l'ensenyament secundari es qüestiona: com es fa això segons el disseny de la normativa actual? I alhora respon: «Doncs comptant amb els continguts, però posant la mirada més a llarg termini, és a dir, en les competències, que són l'eix vertebrador del sistema».

Al mateix temps ens podem preguntar: una coral considerada una activitat extraescolar, en molts dels casos, està regida per una normativa d'ensenyament? Doncs, podem respondre que sí, ja que si creiem que el fet de cantar en una coral infantil o juvenil pot educar en valors, crear hàbits i formar en competències, vol dir que estem sota el paraigües actual, i no es pot viure al marge de les propostes educatives del moment. Els directors i les directores de corals

infantils i juvenils no podem donar l'esquena a la realitat del que l'educació d'avui requereix i, sobretot, perfila davant la nova situació i el canvi d'escenari que tenim al davant. Una coral infantil i juvenil, tot i que canti i que canti bé, pot ser molt diferent i, fins i tot, pot no tenir res a veure amb una de fa cinquanta anys, trenta o fins i tot deu anys. La nostra societat ha estat i és molt canviant, i els interessos, l'entorn i les propostes poden arribar a ser molt variades i diverses en una mateixa escala de valors. Els components dels cors són ciutadans d'avui; escolars que viuen l'escola actual i usuaris de les moltes i diverses propostes d'activitats, però també conformen la societat del futur i una educació en la sensibilitat, l'esforç, el respecte, i els molts valors i hàbits que hem anat anomenant, i que creiem que el treball col·lectiu, com el fet de cantar en una coral conté, ben segur tindrà una incidència directa en temps futurs.

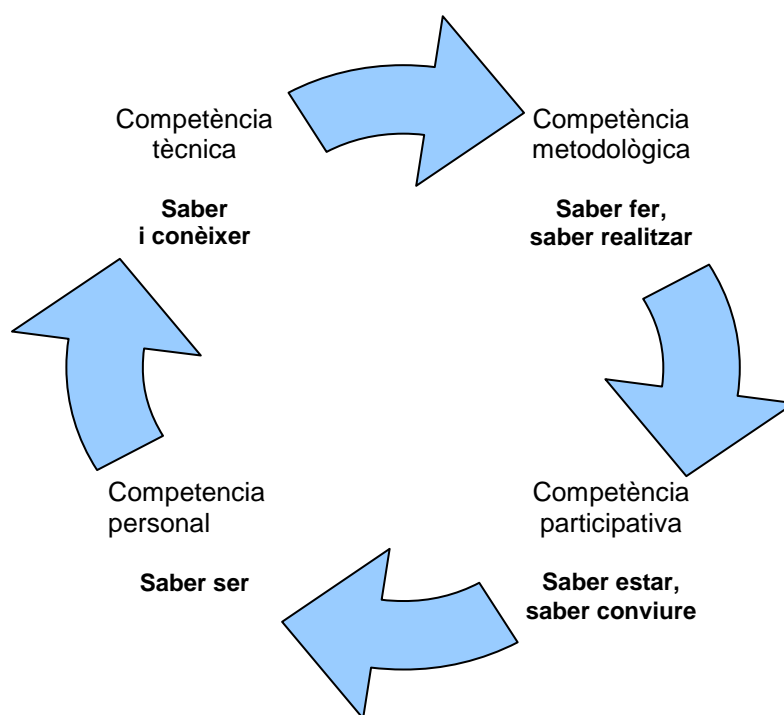
En una coral es treballa la música des del desenvolupament de les competències específiques (sense oblidar les competències bàsiques que veurem més endavant) i que t'encaminen cap a la comprensió, la interpretació i l'expressió musical. L'educació de la veu i de l'oïda es posen al servei de la música tot treballant l'afinació, el ritme, l'harmonia, les dinàmiques, el fraseig, l'actitud corporal, les dinàmiques, etc., i el camí és delicat i llarg. Els resultats no són imminents, s'ha de tenir paciència i constància, virtuts en les quals es formen els cantaires de les corals, en major o menor dedicació, tinguin la tipologia que tinguin. El fet de cantar suposa i pressuposa, ja d'entrada, que s'estableix una comunicació amb i entre els altres components del cor i amb i entre el director o la directora. Aquesta acció, que en un principi seria tan simple com el fet de *cantar*, està directament i/o indirectament treballant la competència de la comunicació. Si, a més, hi afegim que cantar en grup té una projecció natural que passa d'anar des de dins del grup (assaigs) a fora del grup (concerts) la comunicació es retroalimenta, ja que dones i reps sense que en un principi sigui aquest l'objectiu proposat. La comunicació segueix un cercle que s'obre i després del recorregut es tanca. Quan ensenyem una cançó cal apostar per una didàctica concreta: dinàmica, activa, diligent, rigorosa i que condueixi al gaudi. Aquesta responsabilitat correspon principalment al qui la

dirigeix, i el seu aprenentatge proporciona als cantaires la descoberta de les qualitats abans esmentades. Aquest procés, que és un seguit de preguntes i respostes, crea un diàleg àgil, imprescindible d'altra part per aconseguir arribar a fer-se seva la cançó apresada. Quan ja forma part del repertori que algun dia es presentarà en públic, es va interioritzant —allò que quan tens una cançó i no te la pots treure del cap, la vas cantant per dins fins que n'apareix una altra— i el dia que el dones a conèixer i el presentes al públic, la comunicació entre coral i públic es fa molt estreta, i els aplaudiments suposen un tancament d'aquell cercle que es va obrir un dia al començar a treballar la peça, i es tanca el dia que l'esforç portat a terme es veu gratificat amb l'acceptació per part del públic al qual has ofert el concert. Estem treballant la competència comunicativa, sens dubte, ja que aquells nens i nenes, nois i noies, que en un principi semblava que havien triat l'activitat de cantar en una coral com una disciplina més, sense haver aprofundit de manera conscient la tria, es troben que les moltes coses apresades i les experiències viscudes els han fet competents com a comunicadors, perquè, mentre canten, van coneixent la pròpia veu i la dels altres cantaires. És a dir, estan treballant la *competència tècnica*. **Saber i conèixer.**

A més, aprenen a fer un bon ús de la veu, com utilitzar-la, ja sigui cantant o parlant, i aquesta és la que es pot entendre com a *competència metodològica*. **Saber fer, saber realitzar.**

Una veu sana i sense problemes és una bona carta de presentació, pot ser un vehicle de comunicació convincent i identificador, aquí trobem la *competència participativa*. **Saber estar, saber conviure.**

El fet de cantar i, fins i tot, parlar amb bona veu, és una qualitat que et porta a ser un bon comunicador, facilita que els aspectes més de caràcter i psicològics que no sempre es tenen adquireixin una força i una seguretat a nivell personal que ajuden en la *competència personal*. **Saber ser.**

Gràfic 1.4
Competències i Sabers

Segons Suárez (2003)

Podem dir que la societat del coneixement requereix canvis en les formes tradicionals de formació i de producció. Canvis que s'han de propiciar, a partir de la redefinició dels processos de formació. El benestar dels ciutadans, «el dinamisme de l'economia i la participació democràtica dependran, en gran mesura, de l'habilitat per assumir aquests canvis i les transformacions socials que aquests implicaran».

La comunicació està lligada molt estretament amb l'expressió, amb el fet de saber com transmetre el que es vol dir, el que es vol fer sentir, el que es vol compartir. En qualsevol disciplina artística no hi ha comunicació sense expressió i, en la música en particular i per mitjà de la cançó, esdevé un camí especial des del punt de vista educatiu i sobretot humà. No hi ha res més íntim que comunicar-se cantant, no hi ha res més sensible que expressar-se cantant!

Farem competents els nostres cantaries en les disciplines si sabem motivar-los, estimular-los, entusiasmar-los en l'esforç que suposa aprendre i amb el que requereix ensenyar. Segons Ferrer (2008:27):

Entusiasme és arribar i és deixar el record inesborrable per tota la vida, i això és el que potser assegurarà que aquest alumne (cantaire) valori la importància de formar-se sempre.

Quan ens posem a revisar el concepte del terme competència en l'àmbit de l'educació, trobem que les definicions recullen moltes i variades idees, com per exemple:

Perrenoud (2001: 173-174):

Podem concebre la competència com una aptitud per mobilitzar tot tipus de recursos cognitius, per fer front a situacions singulars, entre les quals es troben informacions i sabers:
sabers personals i privats, públics i compartits,
sabers establerts, sabers professionals i sabers en sentit comú,
sabers procedents de l'experiència,
sabers procedents d'un intercanvi o del fet de compartir,
sabers adquirits en formació,
sabers d'acció, que pràcticament no s'han formalitzat,
sabers teòrics, basats en la investigació.

Le Boterf (2001: 66):

La capacitat de mobilitzar i aplicar correctament en un entorn laboral determinats recursos propis (habilitats, coneixements i actituds) i recursos de l'entorn per produir un resultat definit.

Lasnier (2000):

Un saber fer complex, resultat de la integració, la mobilització i l'adequació de capacitats (coneixements, actituds i habilitats) utilitzats eficaçment en situacions que tinguin un caràcter comú.

L'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU) (2002: 39), en el Marc General per a la Integració Europea, defineix la competència com:

La combinació de sabers tècnics, metodològics, socials i participatius que s'actualitzen en una situació i en un moment particulars.

Roe (2002) comenta la importància de l'adquisició d'una competència amb la pràctica de l'«aprendre tot fent»:

La competència és l'habilitat apresada per dur a terme una tasca, un deure o un rol adequadament. Un alt nivell de competència és un

prerequisit de bona execució. Té dos elements distintius: està relacionada amb el treball específic en un context particular, i integra diferents tipus de coneixements, habilitats i actituds. Cal distingir les competències dels trets de personalitat, que són característiques més estables de l'individu. S'adquireixen mitjançant el *learning-by-doing* i, a diferència dels coneixements, les habilitats i les actituds, no es poden avaluar independentment.

Rué i Martínez (2005: 15) defineixen el terme competència en el marc de les titulacions superiors amb aquestes paraules:

La competència és la capacitat de respondre amb èxit a les exigències personals i socials que ens planteja una activitat o una tasca qualsevol en el context de l'exercici professional. Comporta dimensions tant de tipus cognitiu, com no cognitiu. Una competència és una mena de coneixement complex que sempre s'exerceix en un context d'una manera eficient. Les tres grans dimensions que configuren una competència qualsevol són: saber (coneixements), saber fer (habilitats) i ser (actituds).

Cada competència es basa en una combinació d'aptituds pràctiques i cognitives que, conjuntament, es posen en funcionament en realitzar amb eficàcia una acció, com per exemple: coneixements, motivacions, valors, actituds, emocions i altres elements socials i de conducta.

Podríem seguir fent una llarga llista de definicions entorn al concepte de competència en general, però creiem que les exposades són prou significatives per entrar en la reflexió que proposem entorn a la practica del cant coral.

La capacitat que la música engloba afavoreix directament i indirectament en la persona que la practica, i tots aquests valors i hàbits als quals ens hem referit van més enllà de la pràctica musical i incideixen directament en l'educació global de cada individu, alhora que repercuteixen en qualsevol de les moltes pràctiques i disciplines que fa al llarg de la vida.

Amb els diferents sabers als quals Perrenoud (2001) fa referència, hi trobem una estreta relació amb el fet de formar part d'una coral. **Compartir les qualitats** que es tenen i s'amplien cantant en una coral, sigui a nivell personal o en benefici del grup, ensenya competències. **Treballar les conductes** en el pro-

cedir, com poden ser: escolta, respecte, ordre, gust, gaudi, que són eines habituals en la pràctica coral, també. **Adquirir i ampliar les experiències** viscudes i les que es viuran entre el grup i amb d'altres grups amb els quals s'intercanvien coneixements i vivències, és una mostra competencial clara. **L'aprenentatge i els sabers individuals**, i que a través del cantar es posen al servei de la coral, a més, la pràctica del sentit comú que és necessària per portar endavant aquesta tasca ho constaten.

Totes les accions que acabem de citar, juntament amb **l'adquisició de conceptes teòrics** portats a la pràctica, són mostra suficient per poder afirmar que el cant coral ensenya competències als qui el practiquen. Le Boterf (2001) parla de la **capacitat de mobilitzar i aplicar recursos propis** i recursos de l'entorn en la direcció d'obtenir resultats satisfactoris; es fa palés que mentre es canta i es fa en grup es posa en pràctica aquesta capacitat. Lasnier (2000) afegeix **la integració**. En una coral, la diversitat de persones i cultures engrandeixen, sumen i obren horitzons a nivell individual de cada cantaire i directors i al conjunt. Des de l'AQU es fa la proposta, i valoren la combinació de sabers per fer competents (en el cas que ens ocupa fem referència als cantaires), davant d'una situació o moment particular. La capacitat que els moments no previstos se'ns presenten, ja sigui en un concert o en un assaig, i s'ha de recórrer a **la improvisació com a recurs** per resoldre una situació no prevista en aquell moment, posa a prova l'habilitat dels responsables de la direcció i la resposta del grup envers unes determinades situacions. Roe (2002) remarca el fet que l'habilitat es faci de forma adequada; l'objectiu que tota disciplina artística, i en el cas de la música i el cant coral en particular contempla, requereix rigor i sensibilitat; si manca alguna d'aquestes dues virtuts no es pot considerar que s'hagi **portat a terme idòniament**. Roe emfatitza sobre dos aspectes molt importants que a la pràctica coral li són molt concrets, i és que cantant aprenem a cantar, en realitat, **la pràctica ens fa més competents**. Per tant, «s'aprèn a cantar mentre es canta», i els trets de personalitat als quals esmenta, en referència a l'avaluació, es fan evidents ja que **no es pot avaluar independentment** un aspecte dels altres. Efectivament, el resultat musical d'una cançó o

composició, no s'avalua fragmentat, forma part d'un tot, de les moltes capacitats, habilitats i actituds que conjuntament ho han fet possible. Per finalitzar les reflexions entorn a la manera que algunes persones entenen per competència prendrem les paraules de Rué i Martínez (2005), quan parlen de **l'èxit en respondre les exigències** personals i socials que es deriven de qualsevol activitat que es porti a terme i va més enllà quan ho contempla des de l'exercici professional. Potser cap cantaire serà músic o cantant, potser no, però haurà après a ser competent en molts aspectes apresos a través de la pràctica del cant col·lectiu que l'afavoriran en el saber, saber fer, i sobretot, al de ser al llarg de la vida i, en el cas de voler dedicar-se a la música, li hauran aportat coneixements de gran vàlua.

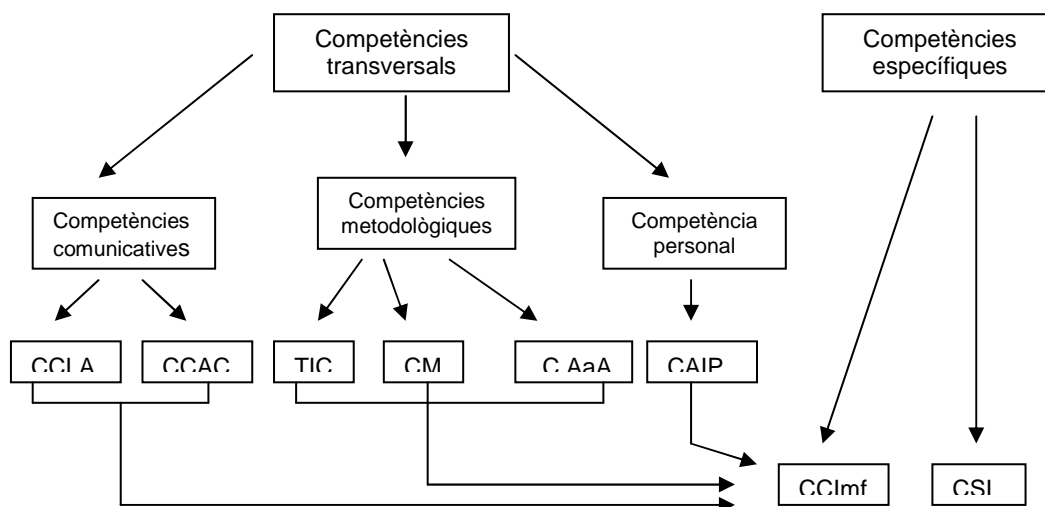
Concreció de les competències. De quines competències parlem?

Les competències bàsiques són els aprenentatges conceptuals i procedimentals que ha d'haver desenvolupat l'alumne al finalitzar l'ensenyament obligatori per assolir la seva realització personal, exercir una ciutadania activa, incorporar-se a la vida adulta de manera satisfactòria i ésser capaç de desenvolupar un aprenentatge permanent al llarg de la vida.

Les vuit competències bàsiques en el marc del currículum LOE (2006) concretat a Catalunya en el decret 143/2007 vénen definides amb aquests títols:

- 1 Competència en comunicació lingüística i audiovisual.
- 2 Competència comunicativa cultural i artística.
- 3 Tractament de la informació i competència digital.
- 4 Competència matemàtica.
- 5 Competència per aprendre a aprendre.
- 6 Competència iniciativa i autonomia personal.
- 7 Competència en el coneixement i interacció amb el món físic.
- 8 Competència social i ciutadana.

Gràfic 1.5
Les 8 competències bàsiques: transversals i específiques

Si fem un repàs d'aquestes competències bàsiques i les relacionem amb la música, observarem que en totes hi podem trobar aspectes que es potencien, capacitats, habilitats i actituds per mitjà de la música en general i del cant coral, tot i que potser alguna li és més pròpia, més afí que d'altres.

En el següent quadre hem establert una relació entre la música i el cant coral i les competències bàsiques dins la seva pròpia especificitat.

COMPETÈNCIES BÀSIQUES	ASPECTES COMPETENCIALS MÉS ESPECÍFICS ENTORN A LA MÚSICA I AL CANT CORAL.
1. Competència en comunicació lingüística i audiovisual	El text de qualsevol cançó, sigui en llegua pròpia o en diferents llengües, és fonamentalment el que transmet missatge, desvetlla sensibilitat, ajuda a la interpretació, la creació i sobretot és l'instrument de l'expressió i la comunicació.
2. Competència comunicativa cultural i artística.	El fet cultural en general, i l'artístic en particular, sense la música no es podria comprendre. La música és cultura, és art, és vida. «Sense música no hi ha vida, sense vida no hi ha música!». La competència cultural i artística potencia de manera directa la música des del punt de vista de donar coneixement, despertar capacitats, desenvolupar habilitats i crear melòmans. En una paraula, fer persones amb competència musical.
3. Tractament de la informació i competència digital.	La música, aquest llenguatge universal, ens apropa a les diverses cultures i som capaços de portar, intercanviar, ampliar i crear informació a diferents destins alhora que fem ús de les altres músiques i cançons de les quals ens servim i a les quals servim. Les noves tecnologies ens permeten escoltar i viure la música com a receptors, manipuladors, compositors i creadors. Fins i tot són les eines que com a suport tècnic emergeixen per mitjà de l'electrònica en els diversos canals de l'era digital.
4. Competència matemàtica	La música és matemàtica i estructura, és organització i ordre, és regularitat i constant física, treballa el desenvolupament des de tots aquests aspectes i, a més, té el component científic i neurològic on la psicologia hi és manifesta.
5. Competència aprendre a aprendre	L'aprendre, igual que l'ensenyar, és una passió. Qualsevol experiència de la vida és musical: alguna forma de so, de moviment, de ritme, d'harmonia... La pràctica musical i el cant coral, esdevenen oportunitats de desvetllar plaer i entusiasme d'aprendre, vehiculats per l'esforç i rigor intrínsecs a la pròpia disciplina i que el bon aprenentatge requereix.
6. Competència iniciativa i autonomia personal.	L'art i la pràctica musical incideixen de forma directa en la construcció dels valors de la persona. L'educació en valors és una constant en l'ensenyament de la música fet que permet treballar en l'alumne/a el seu desenvolupament personal orientat a l'adquisició d'hàbits de treball i l'elecció en la seva presa de decisions.
7. Competència en el coneixement i interacció amb el món físic.	Els continguts de les cançons, les imatges, els sons, les ones sonores i les freqüències, permeten treballar el medi natural i físic, el coneixement, la preservació i la cura del món i de l'entorn.
8. Competència social i ciutadana.	L'activitat musical de grup, de la qual el cant coral és una mostra, activa el treball col·laboratiu basat en la idea que l'entorn i els altres donen garantia de l'aprenentatge dels membres integrants. També, la projecció social i cultural que aquesta tasca col·laborativa té en la comunitat, molt sovint de forma desinteressada, ve acompanyada dels valors ciutadans més integradors com són els de cohesió i inclusió social.

Gràfic 1.6

Aspectes competencials més específics entorn a la música i al cant coral

Sí bé la relació que s'ha establert entre les competències bàsiques i la música i el cant coral no són les que marca la llei, d'alguna manera es pretén mostrar que, pel fet de practicar la música i el cant coral, s'estan també treballant competències bàsiques sense haver entrat a parlar de les específiques, ja sigui directament o de forma incidental.

Sobre com pot contribuir la música a l'adquisició de les competències bàsiques del currículum, Giráldez (2007: 53) reflexiona amb aquestes paraules sobre la competència cultural i artística:

La música contribuirá de manera directa a la «competencia cultural y artística» al permitir que cualquier individuo adquiera los conocimientos y habilidades necesarios para realizar una práctica musical activa, pueda disfrutar, como oyente, de la música que escucha o se interese por la vida musical de su entorno.

Giráldez continua amb la descripció de com i amb què es pot arribar a ser competent, si es treballés la competència cultural i artística des de l'escola:

- *Cantar, tocar «de oído» (o, eventualmente, leyendo partituras), bailar o participar en un grupo musical.*
- *Comprender y disfrutar de la música que escucha.*
- *Interesarse por músicas de diversos estilos, épocas y culturas, con capacidad para emitir juicios críticos acerca de la música que escucha.*
- *Desarrollar un compromiso personal con música, interesándose por la vida musical de su comunidad, apoyándola y participando activamente en ella.*
- *Utilizar la música en procesos creativos, ya sea inventándola o seleccionando músicas adecuadas para crear montajes audiovisuales y para otras actividades cotidianas o artísticas.*

Les competències bàsiques es fan presents de forma evident i acceptada per una gran majoria a través de la música i el cant coral i, tal com assenyala Coll (2010), en el currículum competencial molt sovint es treballa de forma ex-

plícita i implícita. En les competències del docent cal tenir en compte les estratègies de comunicació verbals i les no verbals, ja que aprenem competències de manera voluntària o intencionada, però també incidental. Conscients de l'esforç que requereix la seva obtenció i des de l'inconscient, de forma amagada. Esforç que sovint és requerit per arribar a una fita concreta i, al mateix temps, aquest esforç t'ensenya a ser competent en algun altre aspecte de manera inconscient. Tots aquests aprenentatges són essencials per esdevenir persones competents i ser capaços de adaptar-nos a les moltes i diferents circumstàncies de la vida, ja sigui en el món escolar, laboral, en els canvis físics i socials del nostre entorn, i d'aquesta manera poder créixer i desenvolupar-nos amb personalitat i seguretat. Des del punt de vista competencial, el fet de construir i compartir, saber fer, saber estar i saber ser, troba en la música i en el cant coral un camí cap a la maduresa tot i estar parlant d'etapes primerenques de la vida. Tal com diu Coll (2010: 33):

Correlativamente, entre las practicas educativas vigentes en nuestra sociedad encontramos algunas claramente orientadas a favorecer y promover aprendizajes voluntarios o intencionales —educación formal—, otras que son especialmente propicias para llevar a cabo aprendizajes incidentales o implícitos —educación informal— u, otras aún en las que se promueven aprendizajes de ambos tipos o aprendizajes que presentan una mezcla de los rasgos de ambos tipos de aprendizaje.

Així doncs, mentre aprenem conscientment també ho fem des de l'inconscient i a la inversa, ja que els coneixements adquirits implícitament amplien horitzons i afavoreixen la curiositat per aprendre.

La competència dels cantaires haurà d'incloure entusiasme per aprendre, i la competència dels directors haurà de ser exigent per arribar a aconseguir l'obtenció de resultats satisfactoris, sense perdre la motivació, sabent valorar l'esforç que demana la pròpia disciplina. La creença en el rigor que requereix la comunicació entre el grup i envers cadascú, el fer ús del poder que conté el fet de ser sensibles, la satisfacció de rebre l'impacte d'un petit moment de glòria musical (el que ens fa posar «els pèls de punta») i, sobretot, l'atenció pel gust

d'alternar l'escolta i la participació hauran de ser els mòbils de treball i el pretext per a començar de nou tot el procés educador en cas que en algun moment es pugui haver esbiaixat. L'educació musical no és seqüencial, sinó que s'ha de desenvolupar en espiral. Gardner (1995: 155) ens diu:

El currículum de la educació musical, por el carácter holístico y sensible al contexto en que habitualmente las personas suelen llegar a dominar un arte, no es secuencial, sino que debe desarrollarse en espiral: el arte implica una exposición constante a ciertos conceptos fundamentales y a ciertos problemas recurrentes.

L'aprenentatge de la música s'ha de fer de forma continuada, és un llenguatge i com a tal no hi poden haver aturades, les interrupcions són les que la pròpia paraula indica. Els cantaires es formen a poc a poc, amb constància i perseverança. Una coral infantil està marcada per l'evolució de les veus, (d'infants passen a nens, a adolescents i a joves abans de fer-se una veu adulta), raó de més per valorar la pràctica continuada. Alsina (2011: 41) comenta les finalitats que segons la II Conferència Mundial sobre l'Educació Artística, la Unesco (2010: 3,4) suggereix. Són les següents:

- La creativitat i la innovació
- La promoció i la conservació de la identitat i del patrimoni
- La responsabilitat social i la lluita contra la deserció escolar
- El desenvolupament de la sensibilitat
- La intel·ligència emocional
- La percepció entorn dels altres
- La capacitat per a l'anàlisi comparativa i la comprensió cap a la diversitat
- La compensació dels efectes negatius de la globalització, amb la seva homologació cultural, mitjançant el foment dels individus creatius amb el propi sentit d'identitat
- La utilització de les llengües locals, per centrar-se en el patrimoni local
- La participació d'artistes tradicionals locals, per examinar l'art i les obres literàries objecte de polèmiques a la seva època

- L'ampliació de la pràctica de les arts a un segment més ampli de la població, inclosos els marginals

I diu que les finalitats esmentades van més enllà de les competències pròpies de l'Àrea d'Educació Artística. Efectivament, reflexionant sobre aquesta qüestió veiem que les competències, tot i referir-se a l'educació artística en general i a l'educació musical en particular, es reflecteixen en d'altres que com a bàsiques podríem no contemplar-les i en canvi hi tenen una cabuda molt concreta i ho fa amb aquestes paraules, Alsina (2011: 41):

Los puntos anteriores van más allá de la competencias propias del área de educación artística, en general, y de la educación musical, en particular, ya que se adentran plenamente en las competencias interdisciplinarias (compartidas y propias de otras áreas) y, quizás con mayor intensidad, en las metadisciplinarias (aprender a aprender, tratamiento de la información y competencia digital, autonomía e iniciativa personal) a cuyo desarrollo puede y debe contribuir la educación musical.

El cant coral és disciplina de grup, que requereix en un primer moment, per part del cantaire, ganes i il·lusió per participar d'aquest projecte musical, i conforme es va teixint el marc on es desenvolupa l'activitat, creixen i neixen valors, hàbits i actituds individuals i col·lectives i que poden fer que l'educació rebuda tot cantant resulti beneficiosa envers la comunitat. I perquè pugui ser així és necessari un grau important d'estimació, de professionalitat i d'estratègia. Els nois i les noies, els nens i les nenes, ja sigui per decisió pròpia o aconsellada, que tenen l'oportunitat de cantar en una coral esdevindran competents davant la vida ja que el treball que realitzen els educa en la globalitat. Si aquestes competències es contempen amb claredat i visió de futur i es treballen i s'ubiquen amb rigor, segur que deixaran empremta!

Ens hem permès, a continuació, transcriure petits fragments d'alguns escrits fets per cantaires que ja no canten a la coral, però que en varen ser components, com a mostra del sentiment que guarden d'aquesta activitat que varen fer quan eren infants o joves i com a testimoni de la petjada que els va marcar i

dibuixar, el seu pas per la coral, una manera de fer i fins i tot de ser. S'han extret del llibre de Ferrer i Teixidor (2005), commemoratiu dels vint i vint-i-cinc anys d'unes corals infantils i juvenils properes.

De totes les activitats que vaig arribar a provar en l'etapa més infantil de la meua vida, aquesta de cantar a la coral, la recordo d'una manera especial, per ser l'única on només ens dedicàvem al que anàvem a fer: cantàvem **sense pressions ni competitivitat**. [Marina].

De fet, penso que aquest bon record és el que queda després d'una feina ben feta, ben treballada, amb esforç i hores de dedicació, i veure que de tot això en sorgeix un bon resultat. Tot aquest **esforç** queda més que **compensat pels moments viscuts i compartits**. [Elena].

Des de ben petita la música ha omplert la meua vida i això m'ha aportat molta **alegria**, a part de fer nous **amics**, adquirir **cultura**, visitar llocs fantàstics, i poder **treure tota l'ansietat**- en certs moments- de dins el meu cos. Si la música és alegria, no permetem que deixi de sonar. [Olga].

L'experiència de passar una setmana a l'altra punta de món (Noruega) amb la coral, molt allunyats de casa, envoltats de gent que igual que tu miren el món a través d'un pentagrama, és una **vivència de privilegiats**, perquè en el fons podem dir que ho som. [Anna].

Després de quatre anys cantant a la coral he descobert que he **après moltes cançons**, he fet moltes **amistats**, he après a **afinar**, a **anar d'acord** amb els instruments que ens han acompanyat, també ha estat un bon aprenentatge el **cantar en diferents llengües i conviure** amb gent d'altres països. [Sandra].

Amb el cant m'he adonat que, al moment de fer un intercanvi, quan aculls algun noi o noia d'un altre lloc o ells t'acullen a tu, encara que no parlem el mateix **idioma** al ser de nacionalitats diferents, pots arribar a veure que **comparteixes** moltes coses més de les que et penses. [Maria].

Moltes vegades hem hagut de **treballar dur** ja que s'acostava un concert i no teníem el repertori del tot a punt, però després, hem pogut comprovar que l'**esforç** ha valgut la pena: Sempre recordarem el nostre pas per la coral farcit d'anècdotes, històries i cançons. [Maura i Marta].

Quan miro els àlbums de fotos me n'adono que la coral ha format part i m'ha acompanyat en molts dels moments importants de la meva existència i que **si no hagués cantat** potser la **meva vida hauria estat diferent** però segur que no millor. [Natàlia].

D'aquí a pocs dies tenim el concert del XXV aniversari; no m'ho sembla que hagin passat tants anys, però noto que **cantant he omplert de música la vida**, i això és bo. [Marissa].

De la coral el que més agraeixo i recordo és l'**aprenentatge a cantar**. [Cristina].

La veu és l'instrument musical més versàtil i és l'únic que pot posar lletra a la música. El cant és, doncs, una doble expressió: **música i poesia alhora**. [Anselm].

Quan la coral actua a prop vas a sentir-la i te'n sents còmplice i busques enmig del repertori aquella cançó que també es cantava quan tu en formaves part i la cantes, en veu baixa, gairebé com un murmur, no ho pots evitar, **alguna cosa t'hi arrossega**. [Martí i Pilar].

A poc a poc, mentre cantàvem aniríem aglutinant un munt de **vi-vències i experiències** esplèndides: concerts inoblidables, viatges genials, noves coneixences, **feina, lluita, plors, il·lusió, esforç**,

treball, èxits, aprenentatge, alegries, bon humor, acudits, desenganys, moments màgics, coneixements musicals, bons mestres, companys i companyes amb els quals he compartit sensacions. [Albert].

Guardo un molt bon record dels bons moments viscuts amb la coral, moments que no tenim temps d'explicar, però que formen part de la memòria i tots plegats **ens ajuden a fer-nos grans**. [Nuri].

La sensació que m'ha quedat d'aquell inoblidable viatge, va ser la sorpresa de mi mateixa, del meu progrés individual, fins a poder acompanyar cantant els meus companys. A mida que anava entrenant la veu als assaigs, a mida que la directora m'anava corregint i guiant. Amb **el treball i la constància** es poden aconseguir fites que no havia somniat. [Cristina].

Recordo el meu pas per la coral com uns anys on es barrejaven **la diversió, l'amistat i la música**. [Jordi].

Un cor ben afinat és un **acte inconscient d'amor comunal**. Un amor inconfés a través del so que **no distingeix entre amics i adversaris**. Aquesta **socialització** subtil, sense presumpció, sense castes ni egoismes és una de les grans **troballes de la humanitat**. [Eduard].

Hi ha una cançó en forma de cànon que en algun moment s'ha cantat a la coral, que diu: «sense música no hi ha vida, sense vida no hi ha música», crec sincerament que molts de nosaltres, cantaires, després d'haver format part de la coral ja **no ens imaginem la vida sense música**. [Narcís].

[...] a Polònia, vivint uns dies en cases dels membres de la coral que ens acollia vam poder comprovar el gran **valor que donaven a la família**, el sentit de **l'acollida i les capacitats comunicatives** d'aquell poble eslav, però amb un innegable component llatí. [Josep M.].

Nosaltres no enteníem ni entenem millor manera de cantar que el que hem après a la coral, sempre buscant que la sonoritat sigui el

màxim compactada possible, cantar sense cridar, cercar el màxim de matisos de les nostres interpretacions, i sobretot tenir una capacitat d'autocrítica important juntament amb el **desig de millora continuada**; en definitiva, seguir amb el **màxim rigor possible l'ideari únic** i propi que té i sempre ha tingut la coral.
[Grup Els Cremats].

El secret i l'energia en la direcció potser és el secret que assaig re-assaig es treballa i poleix les cançons atenent al detall més menut sense perdre dinamisme, llançant contínuament nous motius per **cohesionar el grup i reptes per mantenir-lo il·lusionat**.
[Roser].

La coral significa molt per a nosaltres i ens ha **format tant musicalment com humanament**. [Eva, Oriol, Mireia].

Crec no equivocar-me si dic que, cadascú amb la pròpia experiència, de cantar a la coral, heu experimentat una sensació especial que és, **l'emoció**. Escoltar passatges d'obres com [...] cantats per nosaltres, és molt emocionant i a mi em posa la pell de gallina. Ens estimem la coral i el fet de sentir-nos **cantaires ens dóna un estatus** que no es perd mai. [Mario].

Vull seguir cantant i encoratjo tothom que no dubti de **flirtejar amb la música i sobretot fer que arribi als més menuts**. [Esteve].

Més que una coral hem sigut, i som, **una família** de la qual fins i tot han sortit alguns matrimonis i parelles. El bonic d'això és que, quan convidem els antics cantaires a participar d'un projecte nou, molts d'ells tenen unes enormes ganes de venir i participar en tot el que fem. [Esperança].

La coral m'ha ensenyat un munt de coses; sobretot a **escoltar**. I he descobert que de la mateixa manera que la coral m'ha ensenyat a **escoltar la música**, m'ha ensenyat, també, a **escoltar les persones**. [Aina].

S'han recollit aquests testimonis que parlen per ells sols i que volen ser un suport i una mostra viva del que suposa en realitat el fet de cantar en una coral.

D'alguna manera les paraules recopilades vénen a garantir que el que és important en cada persona és que el treball sigui fet amb motivació, entusiasme i amb il·lusió. El pòsit que deixa és un bon fonament per al desenvolupament futur de la persona i la torna més competent davant la vida i la societat. De cada comentari s'han ressaltat alguns mots o petites frases en negreta que reafirmen que «el cant coral infantil i juvenil educa en valors, hàbits i competències», objecte principal d'aquesta tesi, tal com s'expressa en l'espiral que es pot veure a la pàgina següent.

Gràfic 1.7

Espirale de mots i petites frases extretes de fragments escrits per cantaires en relació al cant coral

PART III

MARC APLICATIU

1. DISSENY DE LA RECERCA

El treball inicial va consistir en el fet de localitzar les corals existents a les comarques gironines. Es va fer amb molta cura i rigor, amb la finalitat de poder obtenir informació de totes les corals que estaven en actiu al moment de posar en marxa les gestions de cerca, per tal que s'arribés al màxim possible de formacions corals, fossin quins fossin els seus perfils i procedències, de manera que poguessin aportar informació que donés solidesa i eficàcia a la recerca.

Per elaborar la mostra ens vam adreçar a col·lectius relacionats amb el món del cant coral infantil i juvenil, així com a col·lectius de diferents àmbits de l'educació musical i de l'educació en general. Es va creure pertinent dirigir-se a les federacions corals, a associacions de cors, a centres educatius on el cant coral hi és present i a entitats que organitzen activitats col·lectives entorn al cant coral. Finalment, es va elaborar el mapa de corals infantils i juvenils de les comarques gironines per tenir-lo com a base de treball.

1.1 LA MOSTRA

La mostra es va realitzar sobre un total de vuitanta corals. Es va elaborar el cens de les corals infantils i juvenils de les comarques gironines, amb dades proporcionades d'una banda, pel Departament d'Educació, sobre centres d'educació de primària, secundària i escoles de música, i, de l'altra, la informació es va aconseguir per mitjà de diverses entitats, associacions i federacions, tal com ja s'ha dit anteriorment. Els resultats han estat molt diversos pel fet que les corals localitzades tenen procedències i tipologies molt variades, aspecte que per altra banda, creiem que és molt enriquidor.

El primer contacte es féu via correu electrònic i/o telefònic, amb la finalitat d'explicar els objectius de la recerca i sol·licitar la col·laboració.

La informació rebuda de diferents fonts la detallem a continuació:

Des del Departament d'Educació se'ns va proporcionar dades referent a les **escoles de primària** (públiques i concertades) que tenien coral, en horaris escolars o extraescolars. Creiem que és la font més directa per tal d'obtenir la

informació el més àmplia i concreta possible, ja que disposen de referències de primera mà. La pregunta fou «si tenien coneixement d'escoles de primària a les comarques gironines que treballessin el cant coral, ja fos en horari escolar o extraescolar». Tal com s'explica en el Marc teòric, també es va obtenir informació de corals que participaven en diversos projectes com ara l'anomenada «Cantània», que està basada en el cant coral i que s'organitza des del Servei Educatiu de l'Auditori de Barcelona o de corals que participessin en d'altres projectes entorn al cant coral i específicament de corals escolars.

Una altra via, va ser recollir informació per mitjà dels estudiants de tercer curs dels estudis de Mestre/a d'Educació Musical que estaven fent les pràctiques en escoles de primària. La seva col·laboració va consistir en el fet d'esbrinar si al centre hi havia coral, i varen facilitar-nos els contactes amb els professionals que duïen a terme l'esmentada disciplina.

En relació a les corals **d'escoles de música**, inicialment vàrem recórrer a les dues federacions existents: ACEM (Associació Catalana d'Escoles de Música) i EMIPAC (Escoles de Música d'Iniciativa Privada Associades de Catalunya). Les mateixes escoles de música també facilitaren informació sobre altres escoles de música o centres d'educació musical del territori que no formen part de cap associació, però que sí tenen cant coral al centre.

Respecte a les corals no lligades a centres educatius, que anomenem **corals independents, dependents d'altres corals o institucions**, vàrem contactar amb el Secretariat de Corals Infantils de Catalunya (SCIC) i amb l'Agrupació Coral de les Comarques Gironines, que disposen de dades de corals de la demarcació, ja siguin infantils i juvenils, a fi que poguessin facilitar els contactes amb corals ben diverses. Cal destacar que a Catalunya hi ha molta tradició de cors infantils, i aquests cors a vegades estan relacionats o lligats a corals d'adults, a institucions religioses, a entitats cíviques, culturals o esportives, o simplement a corals que no depenen de cap d'aquestes institucions o grups esmentats.

Inicialment, es va dissenyar l'estudi comptant només amb les franges d'edat que tenen els nens i nenes de primària (de 6 a 12 anys, tot i que hi ha infants

d'infantil), però al veure que les corals d'escoles de música i les dependents d'altres institucions o independents ampliaven la franja d'edat fins a 16 anys es va creure oportú eixamplar la mostra a les corals dels **centres de secundària**. El Departament d'Educació va facilitar la informació de corals d'ESO, tenint en compte les que participaven a les trobades que s'organitzen des del mateix Departament. També es va consultar a l'Associació d'Ensenyants de Música de Catalunya (AEMCAT), per així poder tenir més fàcil la comunicació i poder contactar directament amb els professionals, directors o directores.

Fou un treball laboriós i acurat ja que es va voler arribar a tot tipus de cors infantils i juvenils (fins a 16 anys), per tal que la mostra fos el màxim de representativa possible centrat a les comarques gironines. El procés final d'aquesta recerca va aportar els resultats que s'indiquen a la taula següent:

PERFIL DE LES CORALS LOCALITZADES	MOSTRA CONVIDADA PER MITJÀ DE:	NOMBRE TOTAL DE CORALS	MOSTRA PRODUCTORA DE DADES	%
Escoles de primària	Dept. d'Educació	34	28	82
Escoles de música	ACEM, EMIPAC i escoles de música	24	16	67
Independents, dependents d'altres corals o institucions	Federacions, associacions o institucions	15	12	80
Centres de secundària	Dept. d'Educació i altres centres de secundària	7	5	71
TOTAL	CORALS	80	61	76

Taula 2.1

Perfil de les corals que respongueren, mostra convidada i mostra productora de dades

El resultat numèric de corals, juntament amb el percentatge de les respostes obtingudes i segons el perfil de cadascuna, és el següent:

PERFIL DE LA CORAL	NOMBRE DE CORALS	% DE LA MOSTRA
D'escola primària	28	46
D'escola de música	16	26
Coral independent	5	8
Coral dependent d'una altra coral	5	8
Coral dependent institució	2	4
De centres de secundària	5	8
Total	61	100

Taula 2.2
Perfil de les corals que han respost, nombre de cadascuna i % que representa

Volem remarcar que aquests valors obtinguts durant el curs 2008-2009 s'ajusten a la realitat en el moment de passar el qüestionari, tot i que són força semblants a la situació actual (excepte alguna variació). Al mateix temps, cal destacar el nombre de **corals escolars en centres de primària** respecte a la resta de corals, a causa de la incorporació de la música en el currículum. Aquestes corals representen el 46%.

Les **corals d'escoles de música** són les que segueixen en quantitat, amb un 26%. Cal destacar que els centres d'educació musical tenen el cant coral com a matèria curricular i que actualment es potencia molt el treball de grup, fet que ha portat que les corals tinguin més presència a les escoles de música.

La resta de corals de perfils diversos com: **corals independents, dependents d'altres corals o d'altres institucions** representen el 20%, mentre que els de **centres de secundària** el percentatge és el 8 %. Aquestes xifres lligades al perfil de les corals són la base del present estudi.

* * * *

1.2 INSTRUMENT DE RECERCA: EL QÜESTIONARI

1.2.1 Introducció

En el moment d'elaborar l'instrument de treball, es varen tenir molt en compte els objectius marcats prèviament. Per tal d'ordenar les preguntes, el qüestionari s'ha dividit en tres parts d'acord amb els objectius específics.

- La primera respon al:
1r objectiu: «Conèixer la tipologia, el funcionament, les característiques i el treball de les corals infantils de les comarques gironines».
- La segona està pensada i dissenyada per obtenir informació sobre el segon, tercer i quart objectius,
2n objectiu: «*Valorar si l'activitat de cantar en una coral pot ser un espai on es treballin i al mateix temps s'ampliïn valors, i si aquests valors proporcionen una millor i més àmplia educació integral de la persona*».
3r objectiu: «Saber si en el treball de grup es veu plasmada la tasca de crear hàbits i si aquests hàbits són necessaris per portar a terme de manera eficaç l'objectiu final»,
4t objectiu: «Veure si el fet de cantar en una coral infantil es pot considerar un fet competencial que aporta més sabers als cantaires».
- I la tercera és una graella oberta on, segons el pensament de cada director o directora de cor, s'ha d'indicar i marcar amb una X, si els conceptes proposats i que són propers al cant coral poden ser: valors, hàbits o competències (veg. Annexos. Qüestionari).

El qüestionari conté preguntes tancades amb la finalitat de poder-ne extreure respostes de tipus quantitatiu, i preguntes obertes que donin lloc a la interpretació des del punt de vista qualitatiu.

Va dirigit al director o la directora, que és qui conviu i treballa directament amb els nens, les nenes i els joves i qui, a través de la música, pot saber si el fet de cantar en un cor educa en altres aspectes que no siguin els estrictament musicals, i veu i segueix l'evolució global de cada cantaire en relació als altres i a si mateix.

És per aquesta raó que la primera part es va confeccionar pensant que pogués donar informació sobre el perfil, el funcionament, els motius de la creació de cada coral, la dinàmica de treball que porten a terme i els valors extra musicals que pot aportar al cantaire el fet de cantar en una coral infantil.

La segona vol ser una reflexió sobre valors, hàbits i competències que és possible que rebi el cantaire i el director o la directora pel sol fet de cantar o dirigir una coral, i que sigui un camí educatiu en el sentit més global de la persona. Per això ens vàrem servir de definicions que experts filòsofs, educadors, pedagogs i tècnics han fet sobre els valors, els hàbits i les competències. El resultat de la tria va portar a decidir com a definició de valors el del Dr. J. M. Terricabras (2002) «Els valors són les experiències, les idees i les coses que estimem, ens interessen i mirem de preservar, al llarg de la nostra vida». Respecte a la definició d'hàbit vàrem escollir la de la Dra. J. Ferrer Miquel (2007). «És aquella conducta que s'ha adquirit després d'una pràctica reiterada»; i pel que es refereix a competència: «La capacitat d'utilitzar els coneixements i habilitats, de manera transversal i interactiva, en contextos i situacions que requereixen la intervenció de coneixements vinculats a diferents sabers, cosa que implica la comprensió, la reflexió i el discerniment tenint en compte la dimensió social de cada situació» (Generalitat de Catalunya, 2007).

D'altra banda, hem utilitzat taules per ordenar les respostes a fi de poder extreure informació sobre si els valors indicats tenen «gens o molta importància», amb una valoració d'1 a 6, ja fos pel cantaire o pel director/a, i per observar si aquests valors són els mateixos en ordre, si es tractava de l'un o de l'altre. Com a valors s'han suggerit els següents: esforç, respecte, comunicació, amicitat, espontaneïtat a cada pregunta, i també se'ls demana quins d'aquests valors són els que més es treballen a la coral que dirigeixen, sempre deixant un espai

per poder-ne afegir més, segons es cregui convenient. Respecte als hàbits, s'ha seguit un esquema semblant variant els conceptes que en aquest cas com a hàbits s'han apuntat: atenció, escolta, ordre, disciplina, col·laboració, i deixant una graella oberta per tal que cadascú pugui mostrar els hàbits que més es treballen a cada coral en particular. Entorn a les competències, a les taules estructurades de la mateixa manera que hàbits i valors, es demana en quines competències principalment es formen els cantaires: afinació, articulació, dinàmiques, expressió, fraseig, harmonia, musicalitat, ritme, actitud postural i també la valoració és de l'1 al 6, seguida d'una taula oberta on han d'escriure les competències més importants per a ell o ella. Per acabar aquesta segona part hi ha una taula on es demana l'opinió sobre si el fet de cantar en una coral és principalment una activitat: d'aprenentatge, intel·lectual, educativa, social, de lleure o obert a aportacions particulars, amb la valoració també de menys a més importància de l'1 al 6.

La tercera, tal com ja s'ha dit anteriorment, és una llista, tot i que complexa i molt àmplia, de mots, conceptes, qualitats, adjectius, etc. Una llista que pot donar idees, aclariments, crear dubtes i proporcionar diferents maneres d'entendre les paraules detallades, però que alhora serveixen per reflexionar i aportar informació entorn al valor educatiu que la pràctica del treball col·lectiu pot proporcionar a qualsevol que canti en una coral de joves o nens i fins i tot d'adults, tot i que el present treball d'investigació no se centra en aquest segment de població.

* * * *

1.2.2 Elaboració

La meva experiència personal al llarg d'uns quants anys al capdavant de corals infantils i juvenils, i la preocupació per l'educació amb infants i joves va ser la guia, el motor i el perquè de la recerca, sentiment ja manifestat a la introducció. El que precisament semblava que era prou evident ens va portar, al mateix temps, a plasmar una sèrie de dubtes que posats damunt la taula, demanaven

aclariments, presentaven interrogants i exigien rigor. En cap cas pretenien donar per superades actituds, maneres de fer i experiències que encara que podien semblar evidents s'havien de demostrar i, com en tota recerca, les llacunes es feren presents i exigien aclariments. En realitat, fou el moment de considerar la recerca en el seu sentit més ampli. Calia fonamentar i investigar el que podia ser evident o dubtós.

Per això es va dissenyar el qüestionari (veg. Annex) pensant precisament que cada pregunta fos útil, que servís per obtenir respostes enriquidores i, sobretot, que proporcionés un material informatiu per a la recerca que s'estava iniciant. Les definicions de valor, hàbit o competència, requeriren una cerca per trobar el que més s'ajustés a la idea que es tenia a priori, amb la finalitat que fos un ajut per a les persones, directores i directors de corals, que havien de fer ús del qüestionari i un punt aclaridor que fes més útil i eficaç el treball de respondre i la informació que més endavant se'n trauria. Per aquesta raó es va recórrer al consell de persones vinculades a l'educació, a la reflexió, al pensament i al tecnicisme, tal com s'ha esmentat abans.

El qüestionari anava prenent forma, enmig de dubtes, preguntes, converses i consells. Es va fer arribar l'esborrany a diverses persones que dirigeixen corals infantils, que coneixen el món de les corals, a fi i efecte de rebre consells i conèixer la seva opinió amb la finalitat de corregir, millorar i optimitzar esforços. Finalment les opinions rebudes foren incorporades. Per exemple, es varen posar quadrats enlloc de ratlles. En un primer moment es demanava que es digués «sí» o «no» en referència a preguntes sobre els hàbits i es va canviar per les taules que valoraven numèricament d'1 a 6 el grau d'importància de menys a més. Es va seguir el mateix format entorn als valors, als hàbits i a les competències. En general, es canviaren les preguntes obertes per taules de valoració, la qual cosa també en facilitaria la posterior anàlisi. A les taules, es varen afegir espais oberts, per tal que es trobés un lloc perquè cadascú pogués incorporar les seves opinions.

Inicialment, s'havia escollit una definició de Vander-Zanden (1990) sobre valors que diu: «principis ètics respecte als quals les persones senten un fort compromís emocional i el fan servir per jutjar les conductes», però algun dels experts ens va suggerir de canviar-lo, ja que va fer l'observació que els principis no només poden ser ètics sinó que també poden ser estètics, i tractant-se de música encara més, de manera que es va canviar per la del Dr. Terricabras abans citada: «Els valors són les experiències, les idees i les coses que estimem, ens interessen i mirem de preservar, al llarg de la nostra vida». També es va substituir la que com a primera tria de definició de competència deia: «Podem concebre la competència com una aptitud per mobilitzar tot tipus de recursos cognitius, per fer front a situacions singulars, entre les quals es troben informacions i sabers: sabers personals i privats públics i compartits; sabers establerts, sabers professionals i sabers en sentit comú; sabers procedents de l'experiència, sabers procedents d'un intercanvi o del fet de compartir o sabers adquirits en formació, sabers d'acció, que pràcticament no s'han formalitzat, sabers teòrics, basats en la investigació». Perrenoud, Ph. (2004), per la que seria finalment, extreta del DOGC núm. 4915. Article 8 del Decret 142/2007 i del 143/2007 del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. (2007): «La capacitat d'utilitzar els coneixements i habilitats, de manera transversal i interactiva, en contextos i situacions que requereixen la intervenció de coneixements vinculats a diferents sabers, cosa que implica la comprensió, la reflexió i el discerniment tenint en compte la dimensió social de cada situació».

Tot i veure que era un qüestionari força llarg, va semblar convenient mantenir la idea inicial, variant i ajustant el format.

També hi va haver força discussió sobre la tercera part on s'havia de posar una X a la llarga llista de conceptes que, després de molts comentaris i reflexions sobre si es faria massa densa o incòmoda de respondre, a causa dels molts conceptes, es va reorganitzar per tal d'evitar dubtes o confusions en funció dels comentaris que ens varen fer. Finalment la llista es va deixar amb cinquanta conceptes, ja que va semblar que aquests conceptes podien aportar informació interessant per a la recerca.

El format «formulari» que es va donar al qüestionari fou de gran utilitat, ja que va facilitar les respostes i va privar que es poguessin moure els espais per escriure. D'un ítem o d'una pregunta saltava a un altre, i això facilitava als directors i a les directores trobar l'espai on escriure les respostes amb agilitat i seguretat. Era molt important que fos àgil, per la seva llargada (dotze pàgines), i com que no sempre les preguntes eren quantitatives, el fet d'haver de respondre algunes preguntes de forma qualitativa, era necessari fer senzill l'espai per escriure les respostes.

* * * *

1.2.3 Validació

Juntament amb els dos directors de la tesi es varen suggerir diverses persones vinculades al món educatiu i musical, i en concret, al cant coral, i sobretot amb una llarga trajectòria i experiència entorn al tema de la tesi i a la investigació, en qualitat d'experts: doctors en pedagogia, filosofia, didàctica de la música, didàctica de les ciències socials, educació musical, informàtica i una mestra especialista en educació musical. Se'ls va enviar el qüestionari (veg. Annex 1). Varen fer reflexions i aportacions entorn al:

- a) contingut: preguntes repetides, poc concretes, que es perdien i d'algunes de les quals no es veia la finalitat.
- b) la llargada del qüestionari.
- c) la manera de formular les preguntes de manera que facilités la posterior anàlisi per extreure'n conclusions.
- d) les definicions de competència, valors i hàbits.
- e) en referència al format en general, i a les preguntes en particular.
- f) aportacions més tècniques des del punt de vista de directors de corals, que feien referència al llistat de la tercera part.

Els consells rebuts i les opinions brindades es varen valorar i afegir en cas de convenir. El que sí podem dir és que varen servir per a la reflexió i l'enriquiment

personal i científic. Aquestes opinions donaren fermesa, força i seguretat a l'instrument i garantien la investigació. En definitiva, foren aportacions molt valuoses que avalaren el material que serviria de base per a la recerca. (veg. CD, Carpeta 1).

* * * *

1.2.4 Enviament

Una vegada obtingut els cens, es va procedir a passar el qüestionari a les vuitanta corals localitzades. En primer lloc ens vàrem posar en contacte via correu electrònic o telefònicament amb els directors o les directores de les corals, explicant el treball de recerca que s'estava portant a terme i dient-los que rebrien una carta explicativa juntament amb el qüestionari. Els primers enviaments es feren via correu electrònic, o algun per correu ordinari, durant el mes de maig de 2009.

S'enviaren seixanta-cinc qüestionaris i se'ls donava com a termini per recollir les respostes, fins a finals de juny, perquè el curs s'acabava i era important disposar dels materials durant el curs 2009-2010. Es va fer un segon enviament a corals de centres de secundària a principis del mes de setembre de 2009 i a algunes altres corals de les quals tinguérem informació endarrerida, d'un total de vint. S'ha de dir que de seguida es va veure la bona disposició per part de tots els destinataris.

* * * *

1.2.5 Recollida

No fou fàcil ni àgil obtenir les respostes en el termini marcat des d'un inici ja que coincidia amb el final de curs. Aquest és un període on els docents tenen molta feina i reconec que, d'entrada, feia una mica de mandra i no resultava gaire engrescador respondre el qüestionari, a causa de la seva complexitat i,

sobretot, perquè demanava un temps adequat per poder-lo contestar conscientment. Es va haver de fer un seguiment constant. Així, trenta-sis qüestionaris es varen rebre dins el termini fixat, dels quals dotze varen arribar durant el mes de juliol i alguns al mes d'agost. Al veure que la franja d'edat s'ampliava respecte als alumnes de primària, ja que les corals d'escoles de música i corals independents o dependents d'altres corals o institucions tenen cantaires de més de dotze anys, es va creure oportú a partir del mes de setembre enviar-ne als set centres de secundària que tenien corals, dels quals en varen respondre cinc. Aquests cinc darrers, juntament amb vuit d'altres àmbits, sumaren els tretze rebuts a principi de curs; de manera que es va tancar la recollida de qüestionaris al mes de novembre de 2009 amb seixanta-un dels vuitanta enviats. Hem de considerar, doncs, la bona acollida, tenint en compte que alguna de les corals que no ha respost ha estat perquè enguany la coral estava inactiva, concretament set corals. Per tant, les respostes obtingudes representen el 76%, i es va considerar una xifra molt estimable.

La comunicació es va fer, generalment, via correu electrònic, i amb totes les persones que respongueren es varen mantenir un seguit de converses per aclarir dubtes del qüestionari i sobretot agrair la col·laboració. En alguns casos, ens trobàrem amb directors o directores que, en el moment de passar el qüestionari, no dirigien cap coral, però que l'any anterior sí, i per aquesta raó preferien no respondre-ho tot, però malgrat això, varen manifestar l'interès per mantenir-se en contacte ja que el tema els interessava i el fet que enguany no desenvolupessin aquesta activitat no volia dir que en el futur no hi poguessin tornar. M'agradaria destacar que amb la majoria de professionals amb els quals mantinguérem contacte hi havia una relació i coneixença personal, ja sigui per haver estat antics estudiants de la universitat, companys de feina en els diferents àmbits, professors d'escoles de música o directors de corals. En definitiva, professionals amb els quals ens uneix una relació personal i professional. Tot plegat va facilitar que la recollida de dades fos molt cordial i agradable, en part, també, per la proximitat en la tasca que anem desenvolupant tots plegats.

1.2.6 Buidatge i anàlisi

A partir del mes de novembre de 2009 es va procedir a fer el buidatge dels qüestionaris, amb suport del programa SPSS. Per aquesta tasca es va comptar amb un estudiant de pedagogia, al qual se li va demanar col·laboració, ja que precisament havia seguit els cursos de formació i coneixia bé el programa.

L'Institut de Recerca Educativa (IRE) va convocar un concurs d'ajuts a la recerca i es va presentar la proposta de treball i la sol·licitud. Se'ns va adjudicar una beca, part de la qual es va destinar a poder contractar l'estudiant abans esmentat ja que l'ajut s'adequava perfectament al perfil del treball i a la seva formació. Mentrestant es va procedir a la interpretació de les respostes qualitatives i a treballar d'altres apartats de la tesi.

Pels volts de Nadal de 2009 ja es tenien els resultats de les informacions referides a les preguntes de tipus quantitatiu i simultaniament es va fer el buidatge de les respostes obertes de tipus qualitatiu, de forma manual.

L'anàlisi de les dades quantitatives obtingudes amb el programa SPSS, juntament amb les de tipus qualitatives, han facilitat la reflexió en relació als diferents resultats. Els resultats obtinguts han seguit el mateix ordre de les preguntes del qüestionari. Hi ha taules de freqüències que indiquen els recomptes, els percentatges i també hi ha les taules de mitjanes amb les corresponents desviacions típiques. En algun dels casos s'ha considerat que les taules de resultats de què disposem no figurin en aquest apartat, però totes es poden consultar a l'apartat d'annexos (veg. CD, Carpetes 3, 4 i 5).

* * * *

2. ANÀLISIS DELS RESULTATS

2.1 CONEGUEM LES CORALS

La primera part es refereix al que anomenem «**Coneguem les corals**» i conté la sol·licitud de les seves dades, com ara: el nom de la coral, la població, el nom i cognoms del(s) director(s) o directora(es), el correu electrònic i el telèfon. Aquestes dades són d'ús exclusiu pel treball i se'n garanteix la privacitat, per aquesta raó, el fet de demanar el nom i cognoms de cada persona que ha respost el qüestionari només s'ha fet perquè donat el cas d'haver de demanar algun aclariment s'hi pogués contactar particularment. Per això no hi figuren els noms i s'ha procedit a numerar els qüestionaris de l'1 al 61.

En base a les 61 respostes i seguint el criteri de separar-les segons el perfil de cadascuna, les hem agrupades i hem extret els percentatges que representen.

Cal remarcar que el nombre de corals d'escoles de primària és més alt respecte als altres perfils de cors, ja que, tal com s'ha comentat anteriorment, a l'elaborar el cens, la resposta de les corals d'escoles de primària ja fou més elevat que la resta.

Entenem que la situació de cada coral i del perfil en què les hem agrupat, també les fa diferents entre elles i, per aquesta raó, a més d'extreure els resultats globals de cada pregunta, també s'han extret els de cada coral segons els seu perfil.

La tesi conté un CD amb les taules complementàries on es poden consultar més resultats. Aquestes estan indicades en el text (exemple, CD, Carpeta 3-Taula 3.20) i s'han recollit a la Carpeta 3 del CD. També a la carpeta 4 s'hi poden trobar els gràfics que acompanyen les taules complementàries.

* * * *

2.1.1 La situació de cadascuna

A partir d'aquest punt, es seguirà l'ordre de respostes segons les preguntes formulades:

► Esteu federats?

A causa que les federacions han jugat un paper molt important en la creació, el desenvolupament i el suport a les corals infantils a Catalunya, es va formular la pregunta sobre si estaven federades, ja que era interessant tenir aquest indicador. La resposta a la pregunta de **si estaven federades** ha estat:

Dels 61 qüestionaris respostos, **13 corals estan federades**; això representa el 21'3%. Les respostes obtingudes segons el perfil de les corals preguntades són les següents:

NOMBRE DE LES CORALS SEGONS EL SEU PERFIL	CORALS FEDERADES	% DE CORALS FEDERADES	CORALS NO FEDERADES	% DE CORALS NO FEDERADES	NO HAN RESPONST	% DE CORALS QUE NO HAN RESPONST	RECOMPTE TOTAL DE CORALS	% DEL TOTAL
Corals d'escoles de primària	0	0%	22	78%	6	21,4%	28	45,9%
Escoles de música	6	37,5%	9	56,3%	1	6,3%	16	26,2%
Independents	3	60%	1	20%	1	20%	5	8,2%
Dependents d'una altra coral	3	60%	2	40%	0	0%	5	8,2%
Dependents d'una institució	0	0%	1	50%	1	50%	2	3,3%
Secundària	1	20%	4	80%	0	0%	5	8,2%
TOTAL I %	13	21,3%	39	63,9%	9	14,8%	61	100%

Taula 2.3
Corals federades o no federades i no respostos

22 corals d'escoles de primària, 9 corals d'escoles de música, 1 coral independent, 2 corals dependents d'altres corals, 1 coral que depèn d'una institució i 4 de centres de secundària diuen que no estan federades (39) o sigui el 63% no estan federades. Si mirem les corals que no han respost (9), o sigui el 14,8% i les sumem amb les anteriors, ens dóna que el 78,7% no estan vinculades a cap federació. Per tant, només són 13 les corals que estan federades i que representen el 21,3% de les corals. Pot semblar un percentatge poc significatiu, però cal recordar que fa pocs anys, i es veurà a la Taula d'antiguitat, s'han creat corals en escoles de primària, corals que a causa del seu funcionament i a l'estar en el marc de l'escola, no tenen tradició federativa. En canvi, els centres d'educació musical o escoles de música, tot i que des de fa poc temps el cant coral està contemplat en el currículum, o bé els centres o els pobles on hi ha corals amb un perfil de corals independents o dependents d'altres corals (per exemple d'adults), tenien i tenen més tradició federativa. Per aquesta raó el resultat obtingut té una significació especial i el considerem del tot representatiu.

La tasca que fan les federacions, explicada en el Marc teòric, les trobades de corals que organitza el Departament d'Educació i les organitzades pels serveis educatius dels l'Auditoris (per ex. Cantània) mantenen un paral·lelisme molt destacat. És per aquesta raó que es va formular la pregunta sobre si estaven federades, ja que si bé els objectius de cada perfil de coral podrien ser semblants i tots consideren important la tasca de treballar conjuntament amb altres cors, els resultats finals i les vies per arribar-hi podrien ser considerablement diferents, sense cap intenció de treure'ls importància.

A continuació sabrem a quines federacions estan inscrites les corals. Cal tenir en compte, d'acord amb la Taula anterior, que tot i que els resultats ens donen que hi ha 13 corals federades, 2 estan inscrites a més d'una federació, i per aquesta raó el resultat presenta una desviació de 2 punts respecte l'anterior.

► **A quines federacions?**

	SCIC Secretariat de Corals Infantils de Catalunya	CJC Cors Joves de Catalunya	CCC Cors de Clavé de Catalunya	ACCG Agrupació Coral de les Comarques de Girona	TOTAL
Escoles de música	6	1	1	0	8
Independents	3	0	0	0	3
Dependents d'una altra coral	1	0	0	2	1
Corals secundària	0	1	0	0	1
TOTAL	10	2	1	2	15

Taula 2.4
A quines federacions estan inscrites?

El resultat d'aquesta Taula ens diu que el Secretariat de Corals Infantils de Catalunya (SCIC) és la federació que més corals té adherides a les comarques gironines, 10 sobre 15.

► A la pregunta qualitativa: **Com va sorgir la idea de crear una coral?**

Hi ha hagut respostes molt diverses, i totes de gran interès, que resumim a continuació destacant les més recurrents i significatives. Les raons que han portat a crear una coral infantil en els diferents espais educatius són:

- les ganes de cantar i gaudir cantant col·lectivament,
- l'interès per compartir el fet de cantar amb altres grups corals,
- el que es contempla en el projecte educatiu de centre i en el currículum donant més presència de la música a l'escola,
- l'entusiasme per part dels cantaires, mestres i professors de música,
- un camí d'aprenentatge musical,

- el treball que es valora en l'exercici de cantar col·lectivament des del punt de vista social, humà i en valors,
- el fet que cantar en una coral pot suposar un valor afegit com a teràpia i com a preocupació per educar els infants i els joves en el sentit més ampli per mitjà del cant coral.

Aquests arguments donen força als objectius marcats en el present treball de recerca. (veure CD- Carpeta 3- Taula 3.2 i 3.3 i Carpeta 5 document 5.1)

► Quants anys fa que es va crear la vostra coral?

Respecte a l'antiguitat de les corals, hem agrupat en 4 «grans grups» els resultats obtinguts segons els anys de creació i el perfil de cada coral. La història que acompanya el naixement de les corals infantils i juvenils, explicada en el Marc teòric en l'apartat 1.5 i també al resum escrit que trobarem com a conclusió d'aquests resultats, ens fa més entenedora la interpretació dins el marc i el temps en què han estat creades.

Considerarem :

- **Grup 1**, de 0 a 5 anys
- **Grup 2**, de 6 a 12 anys
- **Grup 3**, de 13 a 20 anys
- **Grup 4**, de 21 en endavant

Segons els anys de creació de les corals que han respost el qüestionari, trobem:

NOMBRE DE CORALS	ANYS D'ANTIGUITAT	GRUP
28	entre 0 i 5 anys	1
15	entre 6 i 12 anys	2
13	entre 13 i 20 anys	3
5	entre 21 i 40 anys	4

Taula 2.5
Quants anys fa que es va crear la vostra coral

La Taula.2.6 mostra les corals segons la seva antiguitat i segons els perfil de cadascuna.

► **Quants anys fa que es va crear la vostra coral?**

PERFIL DE LA CORAL	ANYS D'ANTIGUITAT			
	0 - 5 ANYS	6 - 12 ANYS	13 - 20 ANYS	21 - 40 ANYS
Escoles de primària	16	5	7	-
Escoles de música	6	7	1	2
Independents	1	-	2	2
Dependents d'una altra coral	2	2	1	-
Dependents d'una altra institució	-	1	-	1
Centres de secundària	3	-	2	-
TOTAL	28	15	13	5

Taula 2.6
Anys de creació de la coral segons l'antiguitat i el seu perfil

Segons la informació obtinguda amb aquesta pregunta, podem observar que en els darrers 5 anys s'ha creat un total de 28 noves corals infantils a les comarques gironines, que estan distribuïdes de la següent manera:

- 16 corals d'escoles de primària
- 6 corals d'escoles de música
- 1 coral independent
- 2 corals dependents d'una altra coral
- 3 corals de centres de secundària

Hi ha 5 corals que tenen 21 anys o més. Aquestes corals no són, ni d'escoles de primària ni de centres de secundària. El perfil de les corals infantils en aquesta franja corresponen a: 2 d'escoles de música, 2 independents i 1 dependent d'alguna institució.

El creixement de corals de les que tenen entre 6 i 20 anys és prou significatiu, ja que si tenim en compte la implantació de la LOGSE al 1990, en els 10 anys posteriors es varen crear 28 corals (15 entre el 1997 i el 2003 i 13 entre 1989 i el 2002), que encara avui estan en funcionament. La implantació de la

LOGSE, a primària, secundària i escoles de música, juntament amb els estudis de magisteri en l'especialitat d'educació musical varen propiciar la creació de grups corals en els diferents àmbits educatius.

Actualment, a les comarques gironines hi ha 18 corals infantils que tenen entre 13 i 40 anys. Aquesta xifra és un indicatiu important de perseverança que enfatitza el valor que s'ha donat al fet de tenir una coral. Els efectes positius que mestres, professors/es, directors/es i educadors/es manifesten amb la continuïtat i les noves creacions ho avalen.

► Quants cantaires sou?

Sobre la quantitat de cantaires amb què compten les corals, les xifres mostren que les corals amb menys cantaires en tenen 6, mentre que les que en tenen més compten amb 146 cantaires.

► Els cantaires que té cada coral, repartits en 6 franges segons el nombre de cantaires

Les franges d'edat són el resultat de les respostes extretes dels qüestionaris (2 corals no han respost). 4 corals ens han dit que tenen entre 6 i 10 cantaires, mentre que cap ha dit que tinguin entre 11 i 13 cantaires. Per aquesta raó, els números no són correlatius.

NOMBRE CANTAIREs	QUANTITAT CORALS	NOMBRE CORALS	% CORALS
de 6 a 10	4	4	6,5%
d'11 a 13	0	0	-
de 14 a 24	16	45	73,8%
de 25 a 35	15		
de 36 a 60	14		
de 61 a 69	0	10	16,4%
de 70 a 85	5		
de 86 a 99	0		
de 100 a 146	5		
Sense resposta	2	2	3,3%

Taula 2.7
Nombre de cantaires que tenen cada coral

Fent ús de la informació que proporciona la Taula 2.7 i sumant el nombre de cantaires que van de 14 a 60, trobem 45 corals sobre les 61, que això representa el 73,8%.

A la pregunta de **quants nens i quantes nenes tenen cada coral**, trobem que hi ha una gran diferència entre sexes, ja que si bé el nombre de nens per coral està comprès entre 0 i 42, el nombre de nenes es mou entre 0 i 114. La mitjana del nombre de nenes d'una coral és de 27 i 14 de nens. Aquesta informació s'ha obtingut de 57 respostes, i cal tenir en compte que 4 no han contestat.

Com veiem a la Taula següent, la desviació típica de nens és més baixa (11,6) que la de nenes (20,17) perquè hi ha més dispersió en aquest segon grup.

	MITJANA	DESVIACIÓ TÍPICA
NENS/NOIS	14,30	11,61
NENES/NOIES	26,65	20,17

Taula 2.8
Mitjanes i desviacions típiques entre nens i nenes

D'aquí se'n desprèn que:

-Les nenes/noies opten per cantar a la coral més que els nens/nois.

-En el percentatge global del total de 2.334 cantaires, el 65% són cantaires del gènere femení i el 35% ho són del masculí (CD- Carpeta 3-Taula 3.6).

Si bé s'observa que la presència global de nenes/noies és més alta que la dels nens/nois, prenent els resultats segons els perfils dels cors, veiem que aquests perfils són sensiblement diferents. Els nens que tenen les corals d'escoles de primària (476) representen el 41%, mentre que les nenes (685) representen el 59% sobre un total de 1.161 cantaires.

A les corals d'escoles de música, trobem 205 nens, això significa el 28%; i 529 nenes, que representa el 72% sobre un total de 734 cantaires.

De les corals independents, 51 nens, o sigui el 36%, i 92 nenes, el 64%, sobre el total de 143 cantaires.

De les corals dependents d'una altra coral, trobem que hi ha 38 nens, que representa el 34%, i 73 nenes, que és el 66% sobre el total de 111 cantaires.

De les corals dependents d'altres institucions, 11 nens, que representa el 27%, i 29 nenes, que és el 73% sobre els total de 40 cantaires.

I finalment, de les corals de centres de secundària el nombre de nens és de 59, o sigui el 30%, i el nombre de nenes 136, que és el 70% segons el total de 195 cantaires.

► **Es fa selecció de cantaires?**

De les 61 corals preguntades, 9 corals diuen que SÍ fan selecció, això representa el 15%. Les que responen que NO fan selecció són 51, o sigui el 84%, i 1 coral no ha respost, 1%.

Cal destacar, doncs, que el 84% de corals no fan selecció, i que les corals que acullen els cantaires sense fer selecció estan obertes a admetre una població molt plural i diversa, i la feina que es porta a terme comença des de la base, tinguin l'edat que tinguin i sense que es requereixin coneixements musicals previs (CD- Carpeta 3- Taula 3.7).

De les 9 corals que fan selecció de cantaires, 6 són d'escoles de primària, 2 d'escoles de música i una de centre de secundària.

Les escoles de primària, que fan selecció, coincideixen en el fet de valorar l'afinació, la conducta, el compromís als assaigs i als concerts, la intuïció musical, l'interès i la implicació dels pares.

Les corals d'escoles de música diuen que si són de nivell elemental no fan selecció, però els de nivell mig els demanen que tinguin un bon nivell d'afinació i saber-la mantenir quan es canta a diferents veus, ja que sovint porten un cert bagatge des de nivell elemental.

La coral de secundària es manifesta en el sentit de demanar seriositat en el treball, ganes de participar, voluntat, ganes d'aprendre, certes qualitat vocals d'afinació i sentit del ritme (CD- Carpeta 3- Taula 3.8).

A la pregunta sobre **l'edat que tenen els integrants de les corals** s'obtenen els següents resultats:

► Quines franges d'edat tenen els cantaires?

Les franges d'edat dels cantaires són molt variades i, segons els perfils de cadascuna, es concentren en una franja o una altra.

Les **corals d'escoles de primària** es nodreixen de cantaires que tenen de 6 a 12 anys, edat dels estudis obligatoris d'aquesta etapa. Bàsicament es pot observar que la majoria se situen entre 8 i 12 anys. També hi ha cors que contemplen els més menuts de l'etapa d'infantil. Tot i sent una mateixa coral, a vegades les escoles tenen més d'un grup o secció i generalment aquests grups responen a les diferents edats dels cantaires (CD- Carpeta3- Taula 3.9).

NOMBRE DE CORALS	NIVELL O EDATS	NOMBRE DE GRUPS O SECCIONS
16	Cicle mitjà i Cicle superior	1
6	Entre 6 i 12 anys	1
1	De 6 a 12 anys + de 3, 4 i 5 anys	1
2	Cicles inicial, mitjà i superior.	3
3	Cicle inicial i mitjà	2

Taula 2.9
Nombre de corals, nivells i grups a Primària

Respecte a les corals de les escoles de música, podem observar que tenen diversos grups o seccions dins de la mateixa coral i aquests grups estan concebuts per edats que corresponen als nivells o cursos d'acord al pla d'estudis, com ara sensibilització, elemental, mitjà o professional; o bé en franges d'edat que recomana alguna federació, com per exemple el SCIC, que els agrupen sota la nomenclatura de «petits» 4/5 a 7 anys, «mitjans» 8 a 11 anys i «grans» 12 a 16 anys. Cal recordar que 8 corals d'escoles de música estan federades al SCIC, i aquesta pot ser una raó per la qual organitzin els grups corals seguint l'esmentada distribució.

S'observa que les corals d'escoles de música tenen més grups o seccions corals que les escoles de primària i que, en algun cas, l'edat dels cantaires està per damunt dels 12 anys (CD- Carpeta 3.10).

► A les **escoles de música** trobem:

NOMBRE DE CORALS	NOMBRE DE GRUPS O SECCIONS
3	4
2	3
4	2
7	1

Taula 2.10
Nombre de corals i grups a les Escoles de Música

En les corals independents, les dependents d'una altra coral i les dependents d'una altra institució, observem que les edats dels cantaires són molt àmplies: podem trobar grups on els cantaires tenen entre 4 i 17 anys, mentre que d'altres segueixen les recomanacions del SCIC i d'altres segueixen les edats de les corals de primària. Pel que fa al nombre de grups, tots tenen un sol grup, excepte en dos casos, que en tenen 4. (CD- Carpeta 3- Taules 3.11, 3.12 i 3.13)

A les corals de centres de secundària es pot veure que les edats estan emmarcades en les pròpies d'ESO i batxillerat i, segons les respostes emeses, podem interpretar que tots tenen un sol grup. Hi ha una coral que per la manera de respondre i especificar les edats es podria interpretar que té tres grups o seccions (CD- Carpeta 3- Taula 3.14).

Per fer més comprensible el nombre de grups o seccions que tenen les corals, ho hem resumit en la següent Taula, a la qual també hi hem afegit el % que suposa.

PERFIL	1 GRUP	MÉS 1 GRUP	NO HAN RESPOST	% DE CORALS QUE TENEN MÉS D'UN GRUP O SECCIÓ SEGONS CADA PERFIL
Primària (28)	23	5	0	18%
Escoles de Música (16)	7	9	0	56%
Independents (5)	3	1	1	20%
Dependents corals (5)	2	2	1	40%
Dependents institució (2)	1	1	0	50%
Secundària (5)	2	2	1	40%

Taula 2.11
Nombre de grups o seccions que tenen les corals segons els seu perfil i el percentatge que representa

S'observa que les corals d'escoles de música tenen més grups o seccions corals que les d'escoles de primària i que, en algun cas, l'edat dels cantaires està per damunt dels 12 anys. A més, si ens fixem en les corals que tenen més d'un grup, observem que **9 corals són d'escoles de música**. El percentatge que d'aquí se'n desprèn ho avala.

Establint una **relació amb les corals que estan federades**, destaquem que aquestes 9 coincideixen amb les que **estan federades al SCIC**. Deu ser el valor afegit que les esmentades corals troben en el fet d'estar federats, ja que remetent-nos a la filosofia i les finalitats del propi Secretariat, ja explicat en el Marc teòric, i repetint aquí el més essencial: «potencia el treball per grups segons les edats de cares a racionalitzar la tasca específica pròpia de cada cantaire en relació al seu desenvolupament vocal i psicològic i, per suposat, lligat també al repertori».

* * * *

2.1.2 Com treballen?

Una vegada extretes les dades sobre les edats dels cantaires i grups de les corals relacionades, els perfils, i haver esbrinat si estan federats o no i, sobretot, el perquè d'haver creat les corals, ens endinsarem en la vida pròpia per conèixer què ens aporten sobre el treball que desenvolupen, com el porten a terme, amb quina periodicitat, com treballen els directors o les directores i quines activitats realitzen i el suport que poden tenir.

► Amb quina periodicitat assagen els cors?

El 90% assagen 1 hora setmanal (55 corals), el 7 % assagen 2 hores a la setmana (4 corals) i el 3% assagen quinzenalment (2 corals).

Les 4 corals que assagen 2 vegades per setmana són d'escoles de primària i les dues que fan els assaig cada quinze dies, una és de primària i l'altra de secundària (CD- Carpeta 3- Taula 3.15).

► Quina durada?

Durada dels assaigs

Temps	25'	30'	35'	40'	45'	50'	60'	75'	80'	90'	120'	NR*
Corals	1	4	1	3	4	4	34	2	1	4	2	1

* NR no han respost

Taula 2.12
Quina durada tenen els assaigs?

Així, doncs, 34 corals fan els assaigs de 60 minuts, 8 corals l'assaig de les quals dura entre 45 o 50 minuts, 4 corals amb durada de 30 minuts, 4 corals l'assaig de les quals és més llarg i dura 90 minuts, 3 corals amb una durada dels assaigs de 40 minuts, 2 corals que assagen durant 75 minuts i 2 corals que ho fan 120 minuts cada assaig. La resta de corals, 3, fan assaigs de 25, 35, o 80 minuts respectivament. Resumint, el 69 % de les corals assagen entre 45 i 60 minuts, mentre que el 15% assagen més de 60 minuts, el 15% assagen menys de 45min i l'1% de corals no ha respòs .

► Nombre de directores o directores que tenen cada coral

NOMBRE DE DIRECTORS O DIRECTORES	1	2	3	4	5	6	NO HAN RESPONST
Corals	38	15	3	2	-	1	2

Taula 2.13
Nombre de directores o directores que tenen les corals

Vist aquest resultat, observem que 21 corals, resultat de sumar les que estan ombrejades, tenen més d'un director o directora, això correspon al 35% de les corals, i 38 corals tenen un sol director/a, o sigui un 62%. Dues corals no han respost. Podem consultar (CD- Carpeta 3- Taula 3.16) per veure la distribució segons el perfil de les corals.

Aquestes dades relacionades amb la propera pregunta de si els directores o directores **treballen en equip**, veiem que el 35 % diuen que fan treball de grup entre directores (21 corals), i el 7 % no han respost aquesta pregunta (4 corals),

la resta (36 corals), o sigui el 59%, ja que només tenen un director deduïm que no treballen en equip.

Les 21 corals que han respost en relació al treball en equip dels directors o les directores observem que:

Les 3 corals d'escoles de primària que treballen en equip representen un 11%. El resultat de la resta de corals de diferents perfils que treballen en equip es mou entre el 50% i el 80% (CD- Carpeta 3- Taula 3. 17).

► **Sobre la periodicitat del treball en equip han respost que:**

Tot i que la periodicitat és força diversa, de les 21 corals que treballen en equip, 13 corals, o sigui, el 62% de les que treballen en equip, ho fan amb una periodicitat setmanal (CD- Carpeta 3- Taula 3.18 i 3.19).

► **Quin és el tipus de treball que fan en equip?**

Sobre el tipus de treball que porten a terme, responen que fan una tasca que abasta diversos aspectes:

- *Tècnicomusical*: preparació, estudi i tria de material de peces, obres, partitures, arranjaments i acompanyaments instrumentals, estudi del gest de direcció, treball corporal, valoració de les veus, cura i atenció, metodologia i tècniques d'assaig i sobre aspectes de millora.
- *Organitzatiu*: entorn a com portaran a terme les activitats, ja siguin assaigs, preparació de les audicions o concerts, elaboració dels programes, preparació de sortides o intercanvis, en general planificar i valorar la feina que s'està fent.
- Sobre *temes relacionats amb l'administració* de la coral: redactar projectes, posar en comú les tasques que té cadascú, etc.

* * * *

2.1.3 Com es financen?

Es va incloure aquesta pregunta perquè semblava important conèixer com es mantenia econòmicament una coral. Saber si el treball entorn a l'activitat coral

era una feina altruista o recompensada, i per poder disposar d'indicatius que facilitessin la informació necessària per arribar a tenir una idea del valor que és dóna a la tasca de dirigir, organitzar, mantenir i fer créixer una coral infantil o juvenil.

Els resultats els hem calculat amb mitjanes i desviacions, ja que les preguntes requerien d'unes respostes que van de menys a més importància (de l'1 al 6), segons d'on provingui el suport econòmic.

► **Paguen quota?**

N'han respost 21, això representa un 34,4%. Les respostes al fet de pagar quota dóna una **mitjana de 3,14 i una desviació típica d'1,95** (CD- Carpeta 3- Taula 3.20).

► **El cor cobra quan va a cantar?**

N'han respost 12, això representa un 20%. Les respostes al fet de cobrar per actuació dóna una **mitjana de 2 i una desviació típica d' 1,59** (CD- Carpeta 3- Taula 3. 21).

► **Té una subvenció fixa?**

N'han respost 10, això representa un 16,4%. Les respostes al fet de tenir subvenció fixa dóna una **mitjana de 2,60 i una desviació típica força gran (d'1,64)**, per tant hi ha una dispersió considerable en les respostes (CD- Carpeta 3- Taula 3.22).

Observem que sobre les 61 corals qüestionades entorn a les tres preguntes sobre finançament directe, poques han respost, i les que ho han fet faciliten uns índexs força baixos, ja sigui fent ús dels percentatges (34,4%, 20% i 16,4%, respectivament) o, sobretot, contemplant els **resultats de les mitjanes**, (3,14, 2, 2,60), **fet que indica que donen poca importància al finançament**.

Una altra via de suport econòmic pot ser per mitjà de les institucions, entitats financeres, espònsors publicitaris o suport de l'AMPA, (Associació de Mares i Pares), és per això que varem preguntar:

► Té suport institucional?

N'han respost **19**, que és el 31,1%. El suport institucional dóna una mitjana d'importància de 3,79 amb una desviació d' 1,93 (CD- Carpeta 3- Taula 3.23).

► L'ajut prové d'entitats financeres?

N'han respost **5**, que és el 8,2%. L'ajut que prové d'entitats financeres dóna una mitjana d'importància de 2 amb una desviació típica d'1,73 (CD- Carpeta 3- Taula 3.24).

► L'ajut prové d'espònsors publicitaris?

N'han respost **7**, que és l'11,5%. L'aportació provinent d'espònsors publicitaris dóna una mitjana d'importància de 2,57 amb una desviació típica d'1,90 (CD- Carpeta 3- Taula 3. 25).

► El suport prové de l'AMPA?

N'han respost **10**, que és el 16,4%. Suport que provingui de l'**AMPA** dóna una mitjana de 4 amb una desviació típica d'1,76. En aquest cas veiem que les puntuacions estan força agrupades (CD- Carpeta 3- Taula 3. 26).

Tot i que hi ha hagut poca participació, observem que el nombre de respostes d'aquestes darreres quatre preguntes continua sent baix i poc significatiu i que sí bé en general, podem observar que el suport institucional i el suport de l'AMPA està per damunt dels altres resultats, aquests dos, donen una mitjana superior en comparació a la resta de respostes.

► Suport de les institucions

Es va considerar interessant tenir la informació en referència a les institucions, i fou per aquesta raó que es va concretar demanant de quines institucions rebien suport. Els resultats que es desprenen són els següents:

INSTITUCIONS	NOMBRE DE CORALS	MITJANA	DESVIACIÓ TÍPICA
Ajuntaments	24	3,54	1,93
Consells Comarcals	3	2,67	1,53
Diputació	12	3,58	1,73
Generalitat de Catalunya	7	3,28	1,38
Estat Espanyol	2	1	-
Unió Europea	2	1	-
TOTAL	50	-	-

Taula 2.14. Institucions que donen suport econòmic, nombre de corals que se'n beneficien i mitjana resultant

Com es pot observar, les institucions ofereixen poc suport a les corals, tot i que l'ajut més destacable ve per part de la Diputació (12 corals) i dels ajuntaments (24 corals), (CD- Carpeta 3- Taula 3.27). Les 24 corals que han respost que reben suport de l'ajuntament són les que detallem a continuació, segons el seu perfil:

PERFIL DE LES CORALS	AJUNTAMENTS 39,3%	DIPUTACIÓ DE GIRONA 19,7%
Escoles de primària	8	1
Escoles de música	6	2
Independents	4	3
Dependents d'altres corals	4	4
Dependent d'una institució	1	1
Centres de secundària	1	1
TOTAL	24	12

Taula 2.15

Nombre de corals que reben suport dels ajuntaments o de la Diputació de Girona, segons els seu perfil

Per altra banda, en els espais que hi havia al qüestionari per poder afegir comentaris i informacions pel que fa al cas, ens comenten que reben ajuts de: Joventuts Musicals, de les pròpies escoles de música, dels pares, de l'Agrupació Coral o fent participacions a la rifa de Nadal; i especifiquen que

aquestes ajudes són en concepte de transports, nòmina del director, imprevistos de caràcter escolar, desplaçaments, ajuts puntuals, etc.

Altres tipus de suport econòmic provenen **d'aportacions puntuals** relacionades amb:

► **Ajuts per projectes (16,4 %)**

10 corals (4 d'escoles de música, 3 corals dependents d'altres corals, 2 independents i 1 d'escoles de primària).

► **Subvenció anual (13,1 %)**

8 corals (4 d'escoles de música, 1 coral dependent d'altres corals, 1 coral d'altres institucions, 1 independent i 1 d'escoles de primària).

► **Pla d'entorn (9,8 %)**

6 corals (3 dependents d'altres corals, 1 d'escoles de primària, 1 coral independent, 1 coral dependent d'altres institucions).

► **Infraestructura, lloguer de locals, etc (36,1%)**

22 corals (7 d'escoles de primària, 6 d'escoles de música, 5 corals dependents d'altres corals, 2 corals dependents d'altres institucions, 2 corals independents).

► **Manteniment d'instruments (14,8 %)**

9 corals (3 d'escoles de primària, 3 d'escoles de música, 1 coral independent, 1 coral dependent d'altres corals, 1 coral dependent d'altres institucions).

► **Ajut publicitat (11,5 %)**

7 corals (3 d'escoles de música, 2 corals dependents d'altres corals, 1 coral d'escoles de primària, 1 coral independent).

Podem observar que els percentatges obtinguts en referència als ajuts puntuals que reben les corals, es mouen en una xifra molt baixa per sota del 17%, en tots els casos exposats, excepte el resultat sobre infraestructura i lloguer de locals que és lleugerament més elevada (36,1 %).

En referència al finançament que reben les corals infantils a les comarques gironines, podem fer la següent reflexió basant-nos en els resultats obtinguts i exposats com a **resum d'aquest apartat**.

Les corals es creen, viuen i funcionen per iniciativa, ja sigui de directors o directores de corals, de mestres, professors de música, en definitiva professionals il·lusionats, que creuen en el valor que aporta als infants i als joves el fet de cantar en una coral, al marge dels ajuts que els sustenten. S'ha pogut observar que són ben minsos i que les mateixes corals els valoren ben poc, ja que són pràcticament inexistentes. Ara bé, els cantaires gaudeixen, aprenen i es formen tal com diuen els propis directors/res, i aquest fet sí que té valor.

* * * *

2.1.4 Per què opten per cantar a la coral?

L'activitat coral en la població més jove és en major part una activitat lligada al lleure, a l'aprenentatge musical, i és una de les disciplines escolars o extraescolars que es desenvolupa en grup i crea una dinàmica interessant, tal com veurem a continuació segons les respostes obtingudes dels mateixos directors.

► **Però com fan la tria els propis cantaires? Per què vénen a cantar a la coral?:**

1- Per iniciativa del propi nen o nena

VALORACIÓ D'1 A 6	1	2	3	4	5	6	TOTAL	NO HAN RESPONST
Nombre de corals	2	2	4	2	11	24	45	16

Taula 2.16
Els cantaires van a cantar a la coral per iniciativa pròpia

Creiem que és molt interessant saber que, segons l'opinió dels directors, els nens/nois i nenes/noies van a cantar a la coral perquè ells volen. Les 45 respostes obtingudes donen una mitjana de 5 (desviació 1,45). Ara bé, si sumem els valors ombrejats de la Taula precedent (2.16) podem veure com **35 corals de les 45 que han respost (73,8%)** hi van per iniciativa del propi cantaire; això dona una mitjana de **5,68** (CD- Carpeta 3- Taula 3. 28).

2- Els pares els apunten

VALORACIÓ D'1 A 6	1	2	3	4	5	6	TOTAL	NO HAN RESPONST
Nombre de corals	6	7	6	5	6	7	37	24

Taula 2.17
Van a la coral perquè els pares els apunten

Les 37 respostes obtingudes són molt repartides en tota l'escala i donen una mitjana de **3,51** i una **desviació típica de 1,77**. Així i tot veiem que el nombre de qüestionaris que no han respost a aquesta pregunta és 24, xifra a tenir en compte.

Consultant (CD- Carpeta 3- Taula 3.29) podem observar que als cantaires de les corals de centres de secundària no els apunten els pares, és lògic ja que són adolescents i ho trien ells.

El fet que moltes de les corals estiguin lligades a l'activitat docent, ja siguin en escoles de primària, secundària o escoles de música requeria la següent pregunta, els resultats són els següents:

3- L'escola ofereix l'activitat

VALORACIÓ D'1 A 6	1	2	3	4	5	6	TOTAL	NO
Nombre de corals	-	-	3	3	5	32	43	18

Taula 2.18
L'escola ofereix l'activitat

El fet que l'escola ofereixi l'activitat coral entenem que facilita la participació, i el resultat és una mitjana de **5,53** i una **desviació típica molt petita de 0,91**. Les respostes són del tot comprensibles i són una afirmació a l'exposició feta a l'inici d'aquesta pregunta. Volem destacar les 32 corals que responen

amb un 6 (de molt important) i si a més sumem els que han puntuat amb un 5, donen un total de 37 corals, la puntuació de mitjana de les quals és de **5,86**.

Fent ús dels resultats que ens mostra la Taula complementària (CD- Carpe-ta 3- Taula 3.30) podem observar que 16 corals d'escoles de primària i 14 co-rals d'escoles de música, valoren molt positivament que els cantaires vagin a la coral perquè l'escola ofereix aquesta disciplina i al mateix temps comenten que és una matèria formativa recomanada.

A continuació, la Taula següent és la mitjana resultant de les respostes ob-tingudes segons el perfil de les corals que han respost. Hem escrit en cursiva i ombrejats els resultats que fan referència a corals que no són d'escoles.

PERFIL DE LES CORALS	INICIATIVA DEL NEN/A	ELS PARES ELS APUNTEN	L'ESCOLA OFEREIX
	Mitjana	Mitjana	Mitjana
Coral d'escola de primària	5,56	3,57	5,39
Coral d'escola de música	4,85	4,08	5,88
Coral independent	3,60	2,00	3,00
Coral dependent d'una altra coral	5,00	3,67	6,00
Coral dependent d'una institució	1,00	5,00	5,00
Coral de centre de secundària	6,00	1,00	6,00

Taula 2.19
Van a la corals perquè... segons perfil i mitjanes

Aquesta Taula ens mostra que és molt important pels cantaires de les corals dels centres de secundària, que vagin a la coral per iniciativa del propi cantaire i perquè l'escola ofereix aquesta activitat, ho valoren per igual i amb una mitja-

na de 6. Destaquem que pels cantaires de les corals d'escoles de música sigui també molt important el fet que l'escola ofereixi la pràctica del cant coral (5'88) i en general veiem que per gairebé tots els col·lectius de cantaires, tinguin la tipologia o procedència que tinguin, no és massa significativa l'opció de que els pares els apuntin.

Altres motivacions que els porten a triar cantar a la coral són:

- perquè tenen aptituds
- com a hobby
- perquè hi van els seus companys
- orientats des de Serveis Socials
- és un projecte d'escola
- perquè forma part de l'horari escolar

► Quines activitats porten a terme les corals?

Hem trobat moltes i variades respostes, des del punt de vista global i segons els perfil de cadascuna, ja que les circumstàncies de cada cor els mana en aquest aspecte, i es poden consultar al (CD- Carpeta 3- Taula 3.31 i 3.32).

ACTIVITATS QUE PORTEN A TERME LES CORALS	%	NOMBRE DE RESPOSTES
Concerts individuals	80%	49/61
Concerts amb altres corals	75%	46/61
Intercanvis	52%	32/61
Participació a la Cantània*	27%	17/61
**Trobades que organitza la seva federació	39%	24/61
Viatges	40%	25/61
Participació en concursos	24%	15/61
Festes a nivell d'escola	72%	44/61
Participació en actes socials	85%	52/61

Taula 2.20
Activitats que porten a terme les corals, percentatge que representen segons les respostes obtingudes

Significació dels més valorats de manera global:

Festes a nivell d'escoles, amb una mitjana de **5,32**. desv. típ. 1,38.

Concerts individuals, amb una mitjana de **5,12**, desv. típ. 1,41.

Participació en actes socials, amb una mitjana de **5**, desv. típ. 1,60.

Concerts amb altres corals, amb una mitjana de **4,43**, desv. típ. 1,54.

Intercanvis, amb una mitjana de **3,91**, desv. típ. 1,75.

A les activitats esmentades: Festes a nivell d'escoles, Concerts individuals, Participació en actes socials, Concerts amb altres corals i Intercanvis, creiem important afegir les **Trobades de corals** i la **Participació en altres festes**, com activitats que les pròpies corals han aportat a l'espai de respostes obertes i que hi donen una atenció especial (CD- Carpeta 3- Taula 3.33).

D'aquí se'n desprèn que la motivació principal entorn a les activitats que realitzen les corals que han respost, és l'acció de **relacionar-se amb altres grups corals i la participació en actes on poden mostrar la tasca que realitzen**, al mateix temps que **contribueixen a divulgar el cant coral, la cultura pròpia i aportar el gra de sorra a les diferents manifestacions socioculturals** a la qual van o són convidades.

* * * *

2.1.5 Què suposen per a les corals les activitats que porten a terme?

A la darrera pregunta d'aquesta primera part del qüestionari en relació a què suposa el fet de practicar el cant coral a més d'aprendre a cantar, els directors i les directores han donat les següents respostes que facilitem en els resultats que segueixen.

S'ha procedit a fer la valoració global i trobem per **ordre de més a menys** que els directors o directores consideren que el fet de cantar en una coral infantil o juvenil és:

Les activitats que es porten a terme suposen:

VALORACIÓ GLOBAL			
ORDRE	LES ACTIVITATS QUE ES PORTEN A TERME SUPOSEN:	MITJANA	DESVIACIÓ TÍPICA
1r	Creixement humà	5,65	0,73
2n	Activitat integradora	5,64	0,71
3r	Educació en valors	5,55	0,75
4t	Adquisició d'hàbits	5,53	0,80
5è	Creixement musical	5,40	0,83
6è	Assoliment de competències	5,24	0,96

Taula 2.21

Valoració, segons l'ordre de més a menys, del què suposen les activitats que porten a terme les corals de manera global

Les mitjanes obtingudes en relació a la valoració global de les activitats que cadascuna d'elles porten a terme, i que suposen valors educatius diversos, **coincideixen** a donar una mitjana alta que va del 5,65 al 5,24 sobre 6.

A continuació, d'acord amb la tipologia o perfil de les corals, mostrem l'ordre que els directors o directores han dit sobre què suposa el fet de cantar en una coral.

Excepte les corals d'escoles de primària, les altres coincideixen en el fet de valorar en primer lloc **el creixement humà**, d'acord al resultat global de totes les corals. En el mateix ordre, les corals d'escoles de primària i de centres de secundària es manifesten dient que és una **activitat integradora**. Les corals dependents d'una altra coral i les de centres de secundària posen en primer lloc també el **creixement musical**. Les corals dependents d'una altra coral situen el primer lloc sense ordre preferent: **creixement musical, creixement humà, educació en valors, adquisició d'hàbits, assoliment de competències** (CD- Carpeta 3- Taules de la 3.34 a la 3.42).

* * * *

2.1.6 Principals aspectes educatius

A la pregunta oberta «Anomeneu tres dels principals aspectes educatius que creieu que aporta el cant coral infantil als cantaires», els directors i les directores han expressat les seves opinions de manera molt plural i diversa. Amb la finalitat de poder ressaltar de manera quantitativa les seves aportacions i ponderar-les totes i cadascuna, s'ha fet un buidatge exhaustiu que es pot trobar en el CD- Carpeta 5- document 5.2). El treball ha consistit a recollir una per una les respostes per ordre de cada qüestionari, anotant el perfil de cada coral i les tres aportacions sobre els aspectes educatius que aportaven. Seguidament, hem fet un resum i hem escrit el nombre de vegades que s'han repetit juntament amb el perfil de cadascuna i, finalment, els hem agrupat per blocs afins segons el nostre criteri, que són els que es reflecteixen en els següents resultats, els de la banda alta els hem ombrejat:

ASPECTES EDUCATIUS PER BLOCS AFINS	NOMBRE DE RESPOSTES COINCIDENTS
Treball de grup Cohesió de grup Relació de grup Treball cooperatiu Integració	23
Respecte Disciplina Adquisició de normes	17
Esforç Adquisició d'hàbits	14
Constància Paciència Motivació Responsabilitat Curiositat Vitalitat	11
Compartir Conviure Comunicació Solidaritat	9
Experiència Actuacions Gaudi (música)	9

Expressió Musicalitat Sensibilitat	7
Escolta Treball auditiu Afinació	7
Atenció Concentració Hàbits de concentració.	6
Creixement personal Formació integral del can- taire Aprenentatge	6
Integra el cantaire dins el món de la cançó Conèixer la terra Coneixement de la veu Coneixement del propi cos Conèixer altres corals	5
Memòria Estudi Creativitat	5
Gratificació Recompensa	4
Educació musical Creixement musical Educació de la veu	3
Llenguatge musical Harmonia Repertori musical-coral	3
Importància de fer música Potenciar el cant coral	2
Autoestima Valors	2
Aptituds	2

Taula 2.22
Aspectes educatius mostrats per ordre dels més recurrents

També: concentració, responsabilitat, integritat, solidaritat, social, humana, cultural, voluntat, companyerisme, internivells, tradicions, han estat mencionats només 1 vegada.

Aquests són els aspectes educatius que més vegades han anomenat els directors o directores que aporta el fet de cantar en una coral.

Davant la temàtica de la recerca, ens ha semblat important posar totes les respostes a la Taula per ordre de vegades que els han destacat els directors o

directores de les corals, ja que això dóna entrada a la segona part del qüestionari o al segon bloc, per l'estreta relació que hi guarden.

Com a resum del que acabem de mostrar, trobem que les corals es presenten ben diferents entre elles. El context on desenvolupen l'activitat, el propi funcionament, les diferents edats dels cantaires, la valoració que fan del seu treball, les motivacions vàries de la seva creació i, per damunt de tot, la percepció que els directors i directores tenen entorn als aspectes educatius que aporta el cant coral als cantaires, els fa molt plurals per una banda i amb semblances significatives per una altra, ja que el mòbil és coincident: cantar en una coral.

Si parlem de tipologies o perfils de cors, trobem que les corals d'escoles de primària, d'escoles de música, corals independents, corals dependents d'altres corals, dependents d'altres institucions i corals de centres de secundària, són diferents, ja de per si: el context és prou divers i variat tot i que ric en la diversitat de població (nens/nois i nenes/noies), ric en la varietat d'edats, ric en les pròpies activitats, ric en els projectes que participen o desenvolupen i en els propis objectius, però, segons la informació rebuda, no totes les corals tenen les mateixes prioritats i no totes entenen en el mateix ordre els beneficis que aporta l'activitat pròpiament dita, entenent què vol dir formar part d'una coral o/i cantar en una coral infantil o juvenil.

Per tant, centrant-nos en el primer objectiu específic de la tesi: «Conèixer la tipologia, el funcionament, les característiques i el treball de les corals infantils i juvenils de les comarques gironines», entenem que els resultats aporten una informació a bastament completa i rica per la seva diversitat.

* * * *

2.2 LA CORAL COM A INSTRUMENT EDUCATIU EN VALORS

El segon bloc del qüestionari estira el fil del primer, que després de donar a conèixer la realitat de cada coral i l'opinió de cadascuna d'elles entorn al treball i les activitats que desenvolupen, vol anar més enllà per esbrinar si els professionals, directors i directores de cors, creuen que el fet de cantar en una coral infantil o juvenil és a més de cantar, una eina i un camí cap a l'educació.

La definició que el Dr. Josep M. Terricabras (2002) fa dels valors: «Els valors són les experiències, les idees i les coses que estimem, ens interessen i mirem de preservar, al llarg de la nostra vida» serà el referent del present bloc i, l'ordre que seguirem és el del qüestionari.

2.2.1 *El fet de cantar en una coral infantil o juvenil, educa en valors?*

A partir d'aquest moment ens endinsarem més en el tema que ens ha portat a fer la tesi, seguint els resultats obtinguts i sota el nom de «L'instrument educatiu en valors» amb la pretensió de donar resposta al segon objectiu específic: «Valorar si l'activitat de cantar en una coral pot ser un espai on es treballin i al mateix temps s'ampliïn valors i si aquests valors proporcionen una millor i més àmplia educació integral de la persona».

A la pregunta de si s'està d'acord amb la definició que sobre valor diu el Dr. Terricabras (2002): «Els valors són les experiències, les idees i les coses que estimem, ens interessen i mirem de preservar, al llarg de la nostra vida» i si **és aplicable al cant coral**, hem obtingut les següents respostes:

LES CORALS HAN RESPONST	SÍ		NO		NO HAN RESPONST	
	Freqüència	%	Freqüència	%	Freqüència	%
	56	92%	2	3%	3	5%

Taula 2.23
La definició de valor és aplicable al cant coral?

El 92% estan d'acord en la definició sobre valor, fet que ens dóna seguretat, ja que és significatiu el resultat i els professionals afirmen que és aplicable al cant coral. Només 2 qüestionaris diuen que no i 3 no han respost. Al CD- Capeta 5-Document 5.1 es poden trobar les aportacions entorn a la definició que han fet.

* * * *

2.2.2 Valors pels cantaires

A la pregunta de si «pels cantaires d'una coral infantil o juvenils, els següents valors: esforç, respecte, comunicació, amistat i espontaneïtat són els més significatius», s'han obtingut les respostes següents: 59 per esforç, 60 per respecte, 59 per comunicació, 60 per amistat i 58 per espontaneïtat (CD- Carpeta 3- Taula 3.43 i Carpeta 4- Gràfic 4.2). La diferència fins arribar a 61, totals de les corals preguntades, no han respost.

Tal com hem procedit a la primera part del qüestionari, mostrarem també els resultats parcials segons el perfil de cada coral amb la finalitat d'establir una comparativa entre els resultats globals i els específics segons la tipologia de cada cor.

Una vegada extretes les **mitjanes de cada valor i de cada perfil de coral** en fem un resum segons es detalla a continuació i afegim les mitjanes globals (de totes les corals) per tal d'establir una comparació.

Pels cantaires els valors més significatius són:

VALORS PROPOSATS		ESFORÇ	RESPECTE	COMUNICACIÓ	AMISTAT	ESPONTANEÏTAT
Mitjanes globals	M	4,66	5,35	5,12	5,45	4,72
Desviacions típiques	D	1,37	0,90	0,89	0,77	1,14
Perfil de les corals		Mitjanes parcials				
D'escoles de primària (EP)	M	4,61	5,57	5,14	5,25	4,70
	D	1,52	0,63	0,80	0,84	1,03
D'escoles de música (EM)	M	4,63	5,25	5,31	5,75	4,73
	D	1,41	1,06	0,87	0,45	1,16
Independents	M	5,25	5,20	5,00	5,40	5,20

(IND)	D	0,50	0,84	0,71	0,55	0,45
Dependents d'una altra coral (DC)	M	4,60	5,00	4,50	5,20	3,60
	D	0,89	1,22	1,29	1,30	1,82
Dependents d'una institució (DI)	M	5,50	5,50	5,50	5,50	5,00
	D	0,71	0,71	0,71	0,71	1,41
De centres de Secundària (CS)	M	4,25	4,75	4,75	6,00	5,50
	D	1,71	1,50	1,50	0,00	0,58

Taula 2.24.

Valors més significatius pels cantaires segons el perfil de les corals i comparades amb els resultat global

Els resultats ens mostren que pels cantaires de les diferents procedències hi ha acord a atorgar:

Amistat, EM, IND, DC, DI i CS, en primer ordre; mentre que les corals d'EP donen prioritat al **respecte**.

Les corals DI han donat prioritat a l'**esforç**, **respecte**, **comunicació** i **amistat** per igual. L'**esforç** està valorat en primer lloc per les corals DI, en segon per les corals IND seguides de les corals EM, EP, DC i en darrer lloc per les corals de CS.

Les corals de CS aposten per posar l'**espontaneïtat** en segon lloc.

El **respecte**, en primer lloc per les corals EP i DI, en segon lloc Ind. i DC i en tercer lloc EM i de CS.

En **Comunicació** hi ha coincidència entre les corals d'EP i IND, mentre que els de CS li atorguen un tercer lloc.

Pel que fa a l'**espontaneïtat**, l'ordre és: CS, IND, DI, EM, EP i en darrer lloc DC (CD- Carpeta 3- Taula 3.44).

Podem observar que les mitjanes són molt altes en quasi tots els valors proposats, però que només hi ha acord a considerar que l'**amistat** és molt considerada en quasi tots els perfils. És curiós observar que l'**esforç**, no ocupa un lloc preferent pels cantaires.

Pels cantaires, els valors més elevats per ordre són:

Valors	Mitjana	Desviació típica
Amistat	5,45	0,77
Respecte	5,35	0,90
Comunicació	5,12	0,89
Espontaneïtat	4,72	1,14
Esforç	4,66	1,37

Taula 2.25
Valors més elevats pel cantaire, obtinguts del global de les corals

Fent el buidatge de la pregunta qualitativa sobre «Quins són els valors més significatius pel cantaire?», i que de manera oberta han formulat els directors/res, destacarem que han fet aportacions entorn al **treball en equip, al fet de compartir, d'adquirir compromís, gust pel cant, gaudi, tolerància, autoestima, il·lusió, voluntat, llibertat**. Aquests valors que no s'havien posat al qüestionari els valoren com a molt interessants i importants (CD- Carpeta 3- Taula 3.45).

* * * *

2.2.3 Valors pels directors o les directores

La mateixa pregunta va dirigida als directors/res sobre els mateixos valors preguntats en relació als cantaires. **Per als directors d'una coral infantil, els següents valors:** esforç, respecte, comunicació, amistat i espontaneïtat **són els més significatius.**

El nombre de respostes són les següents: 57 esforç, 57 respecte, 57 comunicació, 56 amistat i 53 espontaneïtat. La diferència fins arribar a 61, totals de les corals preguntades, no han respost (CD- Carpeta 3- Taula 3.46).

Tal com hem procedit a la primera part del qüestionari, mostrarem resultats parcials segons el perfil de cada coral amb la finalitat d'establir una comparativa entre els resultats globals i els específics de cada cor.

Pels directors o les directores els valors més significatius són:

VALORS PROPOSATS		ESFORÇ	RESPECTE	COMUNICACIÓ	AMISTAT	ESPONTANEÏTAT
Mitjanes globals Desviacions típiques	M	5,54	5,77	5,72	5,34	5,19
	D	0,91	0,54	0,56	0,96	0,94
Perfil de les corals		Mitjanes parcials				
D'escoles de primària	M	5,38	5,77	5,88	5,46	5,12
	D	1,17	0,59	0,33	0,99	1,01
D'escoles de música	M	5,88	6,00	5,69	5,27	5,14
	D	0,34	0,00	0,60	1,03	1,17
Independents	M	5,00	5,20	5,20	5,40	5,20
	D	0,71	0,84	0,84	0,55	0,45
Dependents d'una altra coral	M	5,75	5,50	5,50	5,25	5,33
	D	0,50	0,58	0,58	0,50	0,58
Dependents d'una institució	M	6,00	6,00	6,00	4,50	5,50
	D	0,00	0,00	0,00	2,12	0,71
De centres de secundària	M	5,54	5,77	5,72	5,34	5,19
	D	0,91	0,54	0,56	0,96	0,94

Taula 2.26

Valors més significatius pels directors o les directores segons el perfil de les corals i comparades amb els resultat global

Com a resum, i prenent les dades de la Taula 2.26, ordenades de **més a menys** el resultat és:

Pels directors o les directores, els valors més rellevants per ordre són:

Valors	Mitjana	Desviació típica
Respecte	5,77	0,54
Comunicació	5,72	0,56
Esforç	5,54	0,91
Amistat	5,34	0,96
Espontaneïtat	5,19	0,94

Taula 2.27

Valors pel directors o les directores obtinguts del global de les corals

Fent el buidatge a la pregunta qualitativa i que de manera oberta han fet els directors/res, s'han recollit les aportacions sobre **quins són els valors més significatius pels directors o directores a més dels proposats al qüestionari**. Destacarem **la paciència, l'exigència, el gaudi, el compromís, la disciplina, la comprensió, la concentració, l'alegria, la motivació, la voluntat, la dedicació, la flexibilitat**. Aquests valors, que no s'havien posat al qüestionari, els valoren com a molt interessants i importants (CD- Carpeta 3- Taula 3.48).

* * * *

2.2.4 Valors més significatius que es treballen a la coral

A la pregunta oberta on es demanava **quins són els valors més significatius dels proposats a l'anterior pregunta**, que es treballen a la coral que dirigeix, la resposta ha estat:

VALORS	SÍ	% EN RELACIÓ A LES CORALS QUE HAN RESPONST	NO	%EN RELACIÓ A LES CO- RALS QUE HAN RESPONST
Esforç	50	82%	11	18%
Respecte	57	93%	4	7%
Comunicació	41	67%	20	33%
Amistat	29	47%	29	53%
Esportaneïtat	14	25%	46	75%

Taula 2.28
Percentatges (respecte al total de les corals que han respost) en relació als valors més significatius que es treballen a la coral que dirigeix

El respecte és el valor que més corals han puntuat, amb un **93%**, i **l'esportaneïtat** el que menys, amb un **75%**. És una dada important.

Com a **valors més significatius i que es treballen a la coral infantil** que dirigeixen, han afegit: **interès, compromís, gaudi** (CD- Carpeta 3- Taula 3. 49).

A més d'ocupar-se d'un mateix, atenció, gust pel cant, cohesió de grup, responsabilitat, il·lusió, constància, integració, saber, compartir, cultura popular, catalanitat.

Els directors o directores han aportat aquesta llista sobre els valors més significatius i que més es treballen a la coral que dirigeixen i que els consideren rellevants. Per aquesta raó els mostrem, ja que entenem que amplien el ventall dels proposats en el qüestionari.

Resumim en aquesta Taula els resultats globals dels valors més significatius, ja siguin pels cantaires o pels directors o directores:

Valors més significatius pels

CANTAIRES			DIRECTORS/RES		
	MITJANES	DESVIACIONS		MITJANES	DESVIACIONS
Amistat	5,45	0,77	Respecte	5,77	0,54
Respecte	5,35	0,90	Comunicació	5,72	0,56
Comunicació	5,12	0,89	Esforç	5,54	0,91
Espontaneïtat	4,72	1,14	Amistat	5,34	0,96
Esforç	4,66	1,37	Espontaneïtat	5,19	0,94

Taula 2.29

Comparació dels valors més significatius entre cantaires i directors o directores

► Reflexions

En la tasca que desenvolupen els directors i directores de corals remarquen el **respecte** com a valor més significatiu. Certament, entenem que el respecte és bàsic en aquesta disciplina: respecte del cantaire cap al director/ra i a l'inrevés, respecte entre cantaires, respecte envers el repertori, respecte cap a la programació d'activitats, respecte al treball necessari perquè sigui satisfactori, respecte al públic, respecte a l'escolta, respecte per l'afinació, respecte cap als altres cors, respecte en l'acceptació a la diversitat de cantaires, i una llarga llista de respectes que es potencien per mitjà del cant coral i que afloren en l'individu i l'afavoreixen en la seva percepció de les coses i la manera de fer i

procedir en cada moment de la vida. De fet, la conseqüència d'aquesta pràctica reverteix directament en la seva educació, i més encara si tenim en compte les edats dels cantaires d'una coral infantil i/o juvenil.

L'**amistat** és la més valorada pels cantaires i es comprèn perfectament, ja que els llaços que sorgeixen, com a fruit de participar en una activitat col·lectiva com és una coral i els vincles de relació, fan que el valor de l'amistat sigui molt valorat i apreciat pels cantaires. En canvi, els directors/res diuen que, tot i ser un valor important, no el consideren a la mateixa alçada que els cantaires.

Quant a la **comunicació**, tot i haver-hi uns punts de diferència entre cantaires i directors, podem afirmar que el fet de fer cantar o cantar en un cor demana comunicació i això és considerat un valor significatiu. Pels directors o directores la comunicació és bàsica, ja que entre la figura del director/a i els cantaires hi ha d'haver una sòlida comunicació a fi que l'activitat esdevingui una sola cosa. Qui dirigeix es comunica amb les paraules, el gest, la mirada, la respiració, l'expressió de la cara i el sentiment cap als cantaires i aquests cantaires reben el missatge, ja sigui musical o no musical, per tal de fer efectiu el que esdevindrà música, en tots els seus matisos. El cantaire a més de la comunicació amb el director/a, pel que resulta obvi, es comunica entre els companys i amb la música i també ho fa amb el públic i amb altres corals per mitjà de concerts, intercanvis, i activitats varies que ja s'han exposat anteriorment. La comunicació afavoreix un aprenentatge bàsic en el desenvolupament i el creixement humà, i en aquest cas també musical.

En relació a l'**esforç**, veiem que pels cantaires (segons els directors o directores que han respost els qüestionaris) és notablement menys significatiu, ja que dels cinc ítems proposats com a valors és el que ocupa el lloc més baix en l'ordre de puntuació, mentre que els directors el situen en tercer lloc. La lectura d'aquests resultats entorn a l'esforç ens porta a reflexionar en la necessitat de posar més èmfasi en aquesta voluntat. Sovint es diu que actualment «s'ha perdut la cultura de l'esforç, o que l'esforç no està de moda»; bé podem entendre, relacionat amb el cant coral, que el valor de l'esforç és del tot imprescindible que hi sigui present i que la pràctica del cant coral és una bona via per créixer

en aquest sentit. «Tot el que costa és el que val», deien els avis, i cal tenir-ho present.

L'espontaneïtat com a valor, en el conjunt dels resultats globals pels cantaires, dóna una mitjana de 4,72, i pels directors o les directores del 5,19. El fet de treballar el valor de l'espontaneïtat en una coral, entenem que és per propiciar la disposició envers el treball, l'alegria a participar de l'activitat i, sobretot, el deixar-se anar i cantar amb més obertura sense que els dubtes i les pors escèniques minvin la força i el resultat del treball. Potser no totes les corals ho han interpretat de la mateixa manera i sigui per aquesta raó que el valor de es dóna a l'espontaneïtat mostri unes xifres més baixes.

* * * *

2.3 LA CORAL COM A INSTRUMENT EDUCATIU EN HÀBITS

En referència al concepte d'hàbit s'ha optat per la definició de la Dra. Joana Ferrer (1992), que diu: «És aquella conducta que s'ha adquirit després d'una pràctica reiterada». En el present bloc continuarem seguint l'ordre del qüestionari.

2.3.1 *El fet de cantar en una coral infantil o juvenil, crea hàbits?*

A la pregunta de si l'esmentada definició és aplicable al cant coral, aquestes han estat les respostes:

És aplicable al cant coral?

RESPOTES DE LES CORALS	Sí		No		No han respost	
	Freqüència	%	Freqüència	%	Freqüència	%
	53	86,9%	5	8,2%	3	4'9%

Taula 2.30
La definició d'hàbit és aplicable al cant coral?

El 86,9% manifesta que la definició d'hàbit és aplicable al cant coral i només el 8,2% diu que no, fent aportacions que s'han recollit en el (CD- Carpeta 5- document 5.1). El 4,9% no ha respost aquesta pregunta. Les xifres denoten un acord generalitzat, encara que no unànime, i per tant el considerem del tot representatiu.

Tal com hem procedit a la primera part del qüestionari, mostrarem també els resultats parcials segons el perfil de cada coral amb la finalitat d'establir una comparativa entre els resultats globals i els específics segons la tipologia de cada cor.

* * * *

2.3.2 Hàbits pels cantaires

A la pregunta que es valori de l'1 al 6 quins són els hàbits (atenció, escolta, ordre, disciplina, col·laboració) que pel cantaire resulten ser els més habituals en la pràctica dels cant coral, els següents resultats indiquen que totes les mitjanes es situen en una franja de 5. Val a dir que hi ha hagut molt acord en les respostes i que les paraules escollides han guiat els directors/es als resultats obtinguts i han mostrat un acord força significatiu. El nombre de respostes són les següents: 61 per atenció, 61 per escolta, 59 per ordre, 61 per disciplina i 56 per col·laboració. La diferència fins arribar a 61, totals de les corals preguntades, no han respost (CD- Carpeta 3- Taula 3. 50 i Carpeta 4- Gràfic 4.4).

Una vegada extretes les **mitjanes dels parcials** en fem un resum segons es detalla a continuació i afegim les mitjanes globals per tal d'establir una comparació.

Pels cantaires, els hàbits més significatius són:

HÀBITS PROPOSATS		ATENCIÓ	ESCOLTA	ORDRE	DISCIPLINA	COL-LABORACIÓ
Mitjanes globals	M	5,62	5,66	5,15	5,13	5,21
Desviacions típiques	D	0,71	0,79	0,98	1,15	0,82
Perfil de les corals		Mitjanes parcials				
D'escoles de primària	M	5,79	5,71	5,22	5,18	5,12
	D	0,57	0,71	1,01	1,25	0,88
D'escoles de música	M	5,69	5,75	5,06	5,38	5,31
	D	0,79	1,00	1,00	0,89	0,87
Independents	M	5,20	5,20	5,40	4,60	5,00
	D	0,84	0,84	0,55	1,14	0,71
Dependents coral	M	5,00	5,20	5,00	4,80	5,50
	D	0,71	0,84	1,22	1,10	0,58
Dependents institució	M	6,00	6,00	5,50	6,00	6,00
	D	0,00	0,00	0,71	0,00	0,00
Centres de secundària	M	5,40	5,80	4,75	4,60	5,00
	D	0,89	0,45	1,26	1,14	0,82

Taula 2.31. Hàbits més significatius pels cantaires segons els perfil de les corals i comparades amb els resultat global

Els resultats ens mostren que, pels cantaires, l'hàbit més significatiu és l'**escolta** (5,66) seguit molt de prop de l'**atenció** (5,62), si fem ús dels resultats globals. Però si ho mostrem agafant els perfils de les corals observem que:

L'**escolta** és valorada per les corals DI en primer ordre seguida per les de CS, EM i EP i una mica més lluny IND i DC.

L'**atenció** segueix molt de prop l'escolta, ja des dels resultats globals, tot i que hi ha petites diferències no són gaire remarcables, tal com podem veure a la Taula.

Si ens referim a la **disciplina**, és curiós observar que, tot i que el fet de cantar en una coral requereix disciplina, els cantaires de les corals IND, DC i de CS valoren aquest hàbit com el més baix en el conjunt dels resultats.

Per a les corals dels CS, l'**ordre** és l'hàbit que consideren menys significatiu pels cantaires.

La **col·laboració** és un hàbit que el contempen amb normalitat dins de la bona adquisició d'aquests hàbits i li donen una valoració força semblant segons siguin corals d'una tipologia o d'una altra. (Veg.CD- Carpeta 3- Taula 3. 51).

Entenem amb aquestes xifres que els ítems que hem proposat com a hàbits són força compartits amb la resta de professionals que es dediquen a dirigir cors, sempre entenent que aquest és un resultat que donen els directores o directores pensant en els cantaires.

Pels cantaires, els hàbits més elevats per ordre de més a menys són:

HÀBITS	MITJANA	DESVIACIÓ TÍPICA
Escolta	5,66	0,79
Atenció	5,62	0,71
Col·laboració	5,21	0,82
Ordre	5,15	0,98
Disciplina	5,13	1,15

Taula 2.32
Hàbits més elevats pels cantaires, obtinguts del global de les corals

Fent el buidatge a la pregunta qualitativa, hem recollit les aportacions que han fet els directors/res sobre quins són els **hàbits més habituals pel cantaire** a més dels proposats al qüestionari. Destaquem els següents: **entusiasme, participació, puntualitat, posició corporal, reflexió** i, curiosament, algú afegeix **respecte** (nosaltres l'hem posat com a valor) i, en canvi, el proposen com a hàbit (CD- Carpeta 3- Taula 3.52).

* * * *

2.3.3 Hàbits pels directors o les directores

Quan vàrem elaborar la pregunta sobre «quins hàbits són els més habituals pels directors i les directores en relació al cant coral», vàrem ampliar els ítems i incorporar **l'estudi, la planificació i la coordinació**, tasques que sovint fan els directors (CD- Carpeta 3- Taula 3.53 i Carpeta 4- Gràfic 4.5).

Pels directors o directores, els hàbits més significatius són:

HÀBITS PROPOSATS		ATENCIÓ	ESCOLTA	ORDRE	DISCIPLINA	COL-LAB.	ESTUDI	PLANIF	COORD.
Mitjanes globals	M	5,82	5,85	5,74	5,69	5,37	5,19	5,53	5,35
Desviacions típiques	D	0,61	0,49	0,65	0,64	0,96	1,23	1,04	1,10
Perfil de les corals		Mitjanes parcials							
D'escoles de primària	M	5,84	5,83	5,75	5,75	5,25	5,00	5,31	5,00
	D	0,62	0,65	0,68	0,68	1,07	1,53	1,41	1,48
D'escoles de música	M	6,00	6,00	5,87	5,80	5,53	5,27	5,81	5,60
	D	0,00	0,00	0,35	0,41	0,52	1,03	0,40	0,63
Independents	M	5,40	5,40	5,40	5,00	5,20	5,40	5,60	5,60
	D	0,55	0,55	0,55	0,71	0,84	0,55	0,55	0,55
Dependents coral	M	6,00	6,00	6,00	5,75	5,00	6,00	6,00	6,00
	D	0,00	0,00	0,00	0,50	2,00	0,00	0,00	0,00
Dependents institució	M	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00
	D	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
De centres de secundària	M	5,40	5,80	5,25	5,50	5,75	4,33	5,00	5,40
	D	1,34	0,45	1,50	1,00	0,50	0,58	0,82	0,55

Taula 2.33. Hàbits més significatius pels directors o directores segons els perfil de les corals i comparades amb els resultat global

Com en totes les preguntes qualitatives, hem posat uns espais per tal que els directors o les directores puguin afegir les seves aportacions i, així, ampliar els proposats al qüestionari. Els hàbits més habituals que el director o la directora han afegit són: **cohesió de grup, fer país, comprensió, exigència, gust pel cant, paciència, ser positiu, puntualitat, reflexió, comunicació, interactivitat, saber fer una bona tria de les cançons, originalitat.**

Pels directors o directores, els hàbits més significatius per ordre de més a menys són:

Hàbits	Mitjana	Desviació típica
Escolta	5,85	0,49
Atenció	5,82	0,61
Ordre	5,74	0,65
Disciplina	5,69	0,64
Planificació	5,53	1,04
Col·laboració	5,37	0,96
Coordinació	5,35	1,10
Estudi	5,19	1,23

Taula 2.34

Hàbits més significatius pels directors o directores ordenats de més a menys

La Taula de resultats, ja siguin globals o per perfils, indiquen que les respostes obtingudes es troben a la franja més alta que es podria optar (6); per tant, entenem que aquests resultats mostren que els hàbits proposats al qüestionari s'ajusten als que els directors o les directores creuen significatius, ja que, si bé s'han donat unes guies, també han tingut opció d'afegir altres hàbits que creien importants i que els recollim de manera especial. Observem, però, que hi ha un cert dubte o comprensió del significat d'algun concepte, ja que es barregen entre valor, hàbit o competència (CD. Carpeta 3- Taula 3.54).

* * * *

2.3.4 Hàbits que es treballen més a la coral que dirigeixen

Com a hàbits que més es treballen a la corals que dirigeixen han fet una aportació molt àmplia i interessant que exposem tot seguit per ordre de les respostes més recurrents:

HÀBITS	RESPOSTES MÉS RECURRENTS	PERFIL DE LES CORALS					
		EP	EM	IND	DC	DI	CS
Atenció	37	16	12	3	2	3	1
Escolta	36	18	11	2	3	2	-
Ordre	26	1 2	7	4	1	1	1
Disciplina	18	7	8	1	1	1	-
Col·laboració	15	7	3	3	-	1	1
Respecte	15	10	4	-	-	1	-

Taula 2.35
Hàbits que més es treballen a la coral que dirigeixen

A més, també han dit (en parèntesi el nombre de vegades que s'han citat): Estudi (9); gust pel cant, estar en silenci i amiatat (6); coordinació (5); superació i respiració (4); musicalitat, creativitat, postura, relaxació, cançons i cànons (3), articulació, escalfament, puntualitat, gaudi, comunicació, participació, veu, treball en equip (2); i comentar el text, resposta correcta, correcció corporal, rendiment, optimisme, higiene vocal, fraseig, ritme, voluntarisme, afinació i coreografies (1) (CD. Carpeta 3- Taula 3.55).

Com que és una pregunta qualitativa, exposem a la Taula anterior els hàbits més recurrents globalment i segons el perfil de les escoles que han respost. Tot i que han prioritzat els hàbits que s'han donat a les preguntes quantitatives,

observem que algun cas com el **respecte o l'amistat**, que nosaltres el propo-
sàvem com a valor, el consideren hàbit, i **el fraseig, el ritme, cantar cançons i**
cànons, veu i algun més que entenem com a competència també l'han inclòs
com a hàbit. Possiblement quedarà més clar en el capítol sobre les competèn-
cies.

* * * *

2.3.5 El fet de cantar en una coral afavoreix l'adquisició de bons hàbits?

A la pregunta de si cantar en una coral afavoreix l'adquisició de bons hàbits,
s'han obtingut 53 respostes afirmatives que en funció del perfil de les corals
dóna el següent resultat:

PERFIL DE LES CORALS	RESPOSTES AFIRMATIVES	%	NO HAN RESPOST	%
D'escoles de primària (28)	23	82	5	18
D'escoles de música (16)	15	94	1	6
Independents (5)	5	100	-	-
Dependents d'una altra coral (5)	4	80	1	20
Dependents d'una altra institució (2)	1	50	1	50
De centres de secundària (5)	5	100	0	0
Total (61)	53	86,9	8	13,1

Taula 2.36
El fet de cantar en una coral afavoreix en l'adquisició de bons hàbits?

El **86,9%** de les corals que han respost el qüestionari (53) coincideixen a
afirmar que el fet de cantar en una coral afavoreix l'adquisició d'hàbits.

Resum i taula comparativa dels resultats globals de les corals que diuen
que els hàbits proposats per a ser valorats són significatius. Observem que se-
gons siguin pels cantaires o pels directors o les directores varien una mica.

Hàbits més significatius pels:

CANTAIREs			DIRECTORS/RES		
	Mitjanes	Desviacions		Mitjanes	Desviacions
Escolta	5,66	0,79	Escolta	5,85	0,49
Atenció	5,62	0,71	Atenció	5,82	0,61
Col·laboració	5,21	0,82	Ordre	5,74	0,65
Ordre	5,15	0,98	Disciplina	5,69	0,64
Disciplina	5,13	1,15	Planificació	5,53	1,04
-	-	-	Col·laboració	5,37	0,96
-	-	-	Coordinació	5,35	1,10
-	-	-	Estudi	5,19	1,23

Taula 2.37
Hàbits més significatius entre cantaires i directores o directores

► Reflexions

En el moment d'elaborar el qüestionari ens va semblar adient ampliar la llista d'hàbits en els directores i les directores per tal de donar més joc a les respostes, ja que entenem que la planificació i la coordinació és més propi dels responsables del cor que dels mateixos cantaires; i és per aquesta raó que la taula mostra una diferència entre els dos col·lectius. Podem observar que l'ordre en importància entre cantaires i directores/res, pel que fa als hàbits **d'escolta i atenció**, ocupen el primer lloc. En un cor aquests dos conceptes són del tot imprescindibles i així queda reflectit en aquest apartat. La taula n.3.35 també indica que l'atenció i l'escolta són les respostes més recurrents quan s'afirma que aquests dos hàbits són els que més es treballen a la coral que dirigeixen. La **col·laboració** és l'hàbit que segons els cantaires segueix els dos anteriors, i, en canvi, els directores/res el situen més endarrere. L'**ordre i la disciplina**, dins les valoracions de cadascun dels grups, siguin cantaires o directores/res, els donen una importància semblant, la qual és igual entre els dos conceptes. **Planificació**, ítem contemplat només pels directores/res, és considerat significatiu per davant de la col·laboració, i és que és molt important per ser líder d'un grup fer una bona planificació del treball, així com la **coordinació**, que també és bàsica. En referència a l'**estudi**, observem que pels directores o directores és significatiu, tot i que el situen en el darrer lloc. Pel que fa a les aportacions lliures, 9 directores o directores l'han mencionat com a important. Entenem, en aquest cas,

que els mateixos directors/res no consideren que el fet d'anar a cantar en una coral sigui una disciplina on l'estudi ocupi un espai remarcable. Sovint el treball és auditiu i per imitació, fet que fa comprensible que no es contempli aquest hàbit com a necessari pels cantaires. Així i tot, no totes les corals aprenen les cançons d'oïda; els qui poden i saben llegir música, segur que treballen amb partitura. En aquests casos l'estudi és essencial.

* * * *

2.4 LA CORAL COM A INSTRUMENT EDUCATIU EN COMPETÈNCIES

De la mateixa manera que en els dos blocs anteriors, iniciem el present amb la definició de competència proposat pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya (2007): «La capacitat d'utilitzar els coneixements i habilitats, de manera transversal i interactiva, en contextos i situacions que requereixen la intervenció de coneixements vinculats a diferents sabers, cosa que implica la comprensió, la reflexió i el discerniment tenint en compte la dimensió social de cada situació». L'ordre que segueix el qüestionari és el que regirà com en els blocs anteriors.

2.4.1 *El fet de cantar en una coral infantil o juvenil, es pot considerar un fet competencial que aporta més sabers als cantaires?*

Com en els dos blocs anteriors hem començat per fer aquesta pregunta i el resultat és el següent:

És aplicable al cant coral?

LES CORALS HAN RESPONST	Sí		No		NO HAN RESPONST	
	Freqüència	%	Freqüència	%	Freqüència	%
	53	86,9	1	1,6	7	11,5

Taula 2.38
La definició de competència és aplicable al cant coral?

En referència a la definició de competència podem observar que el **86,9%** comparteixen la definició, i només hi ha hagut una resposta que no hi està d'acord i no ha fet cap aportació nova. Cal destacar que 7 corals no han respost.

* * * *

2.4.2 Competències en les quals es formen els cantaires

A la pregunta de si «els cantaires d'una coral infantil o juvenil es formen en les següents competències: afinació, articulació, dinàmiques, expressió, fraseig, harmonia, musicalitat, ritme i actitud postural» s'han obtingut els resultats que es mostren a la Taula 2.39, amb un càlcul de mitjanes partint del **global de totes les corals**.

Tal com hem procedit a la primera part del qüestionari, veurem també els resultats parcials segons el perfil de cada coral, amb la finalitat d'establir una comparativa entre els resultats globals i els específics segons la tipologia de cada cor.

Una vegada extretes les **mitjanes dels parcials**, en fem un resum segons es detalla a continuació i afegim les mitjanes globals per tal d'establir una comparació (CD. Carpeta 3- Taula 3.56).

Competències en les quals es formen principalment els cantaires :

COMPETÈNCIES PROPOSADES		Afinació	Articulació	Dinàmiques	Expressió	Fraseig	Harmonia	Musicalitat	Ritme	Actitud postural
Mitjanes globals	M	5,60	5,18	5,12	5,52	5,23	4,60	5,57	5,75	5,49
Desviacions típiques	D	0,70	0,86	0,83	0,81	0,83	1,16	0,57	0,51	0,85
PERFIL DE LES CORALS		Mitjanes parcials								
D'escoles de primària	M	5,62	5,12	5,04	5,54	5,23	4,62	5,54	5,85	5,58
	D	0,64	0,91	0,82	0,81	0,91	1,17	0,58	0,37	0,76
D'escoles de música	M	5,88	5,53	5,38	5,67	5,53	4,60	5,69	5,88	5,63
	D	0,34	0,74	0,72	0,72	0,52	1,12	0,60	0,34	0,72
Independents	M	5,40	5,40	5,20	5,60	5,40	5,60	5,20	5,20	5,40
	D	0,55	0,55	0,45	0,55	0,55	0,55	0,45	0,84	0,55
Dependents d'una altra coral	M	5,50	5,00	5,00	5,00	5,25	4,75	6,00	6,00	5,25
	D	1,00	0,82	1,41	1,41	0,96	0,96	0,00	0,00	0,96
Dependents d'una institució	M	4,00	3,50	4,50	5,50	3,50	2,50	5,00	4,50	3,50
	D	1,41	0,71	0,71	0,71	0,71	0,71	0,00	0,71	2,12
De centres de secundària	M	5,50	5,00	5,00	5,25	4,75	4,00	5,75	5,75	5,75
	D	1,00	0,00	1,15	0,96	0,50	1,00	0,50	0,50	0,50

Taula 2.39

Competències en les quals es formen els cantaires segons els perfil de cada cor i comparades amb els resultats globals

Si bé podem observar que els resultats globals donen com a principal competència el ritme, segons el perfil de les corals no és per a tots la competència principal. Per exemple, per a les corals que depenen d'una institució i les corals independents, el ritme no és la principal competència. I, les corals independents, com a competència principal, citen l'harmonia i l'expressió. L'expressió també és la competència principal per a les corals que depenen d'una institució. En referència a les corals que depenen d'una institució, trobem que la competència entorn a l'actitud corporal no és representativa, ja que la desviació típica és massa elevada, en relació a la mitjana. Per a les corals d'escoles de música l'afinació és molt significativa.

Com a resum dels resultats i per ordre de més a menys són:

Els cantaires es formen principalment en les següents competències:

COMPETÈNCIES	MITJANA	DESVIACIÓ TÍPICA
Ritme	5,75	0,51
Afinació	5,60	0,70
Musicalitat	5,57	0,57
Expressió	5,52	0,81
Actitud postural	5,49	0,85
Fraseig	5,23	0,83
Articulació	5,18	0,86
Dinàmiques	5,12	0,83
Harmonia	4,60	1,16

Taula 2.40

Els cantaires es formen principalment en les següents competències

A més de les valorades a la taula anterior, han afegit que pel fet de cantar en una coral es formen en les següents competències: consciència emocional, consciència corporal, actitud dins el grup, inici de la cançó, respiració, disciplina, vocabulari, treball cooperatiu (CD. Carpeta 3- Taula 3.57).

Algunes de les competències que han afegit entenem que poden ser considerades com a hàbits.

2.4.3 Competències pels directors o directores

Creieu que les competències valorades a l'anterior pregunta, pel director o directora són les mateixes que pel cantaire? SÍ – NO

Podem observar que el **51%** dels resultats globals han respost amb un **SÍ**; estan d'acord a afirmar que les competències són les mateixes pels directors o directores que pels cantaires; mentre que els que diuen que **NO** hi estan d'acord és el **8%**. Ara bé, volem destacar sobretot les corals que no han respost i que representen el **41%**. Aquesta darrera xifra fa pensar que potser hi ha dubtes en la resposta i han preferit no manifestar-se, ja que el tema competencial és molt recent quant a l'aplicació en el món educatiu, i potser manca més pràctica en l'ús del terme (CD. Carpeta 3- Taula 3.58).

A la pregunta del qüestionari on demanàvem que **escrivissin i valoressin les competències més importants pels directors o les directores**, com que no es tractava només de marcar amb una X les respostes, al ser una pregunta oberta, no hi ha hagut massa coincidència amb les competències que proposàvem als cantaires. Així i tot, amb les respostes coincidents s'han extret els següents resultats:

Competències en les quals es formen principalment els directors o les directores :

COMPETÈNCIES PROPOSADES		Rítmic	Expressió	Afinació	Direcció	Articulació	Fraseig	Dinàmiques	Act. post.	Musicalitat	Harmonia
Mitjanes globals	M	5,95	5,95	5,82	5,80	5,79	5,76	5,73	5,70	5,65	5,30
Desviacions típiques	D	0,20	0,22	0,46	0,42	0,41	0,43	0,54	0,54	0,79	1,25

Taula 2.41
Competències amb què es formen principalment els directors o directores

Destaquem les 10 que han estat més recurrents ordenades segons el resultat de les mitjanes obtingudes. També adjuntem una relació de competències que els directors i les directores han destacat com a importants: lideratge, comunicació, treball en equip, tècnica vocal, escolta, capacitat de cooperar, fer-se

respectar, respiració, raonament, ser bon pedagog, disciplina, actitud, estimulació, inici de la cançó, vocació, motivació, paciència, energia, esforç, participar, fer música, espontaneïtat, rigor, lectura musical, coneixements musicals, domini d'un instrument harmònic, coordinació, bona oïda, integració, dinàmica de l'assaig, comprensió del text, bona emissió de la veu, bona dicció, saber gestionar el grup, ser un bon comunicador, conèixer repertori i saber-lo triar. El buidatge de cada qüestionari (61) segons les aportacions fetes per cada coral d'acord amb el perfil de cadascuna, es poden consultar al CD. Carpeta 3- Taula 3.59.

Així com a la llista de valors i hàbits, en les competències (llista oberta) també trobem que els conceptes que remarquen podrien ser considerats hàbits o valors (CD- Carpeta 5 – Document 5.3).

Hem procedit a comparar les aportacions que fan referència a les competències que els directors o les directores consideren més significatives, ja siguin pels cantaires o per a elles o ells mateixos, i les mitjanes corresponents.

ELS CANTAIRES ES FORMEN PRINCIPALMENT	Mitjanes	Desviacions	ELS DIRECTORS O DIRECTORES ES FORMEN EN LES MATEIXES COMPETÈNCIES?	Mitjanes	Desviacions
Ritme	5,75	0,51	Ritme	5,95	0,20
Afinació	5'60	0,70	Expressió	5,95	0,21
Musicalitat	5,57	0,57	Afinació	5,82	0,45
Expressió	5,52	0,81	Direcció	5'80	0,42
Actitud postural	5,49	0,85	Articulació	5,79	0,41
Fraseig	5,23	0,83	Fraseig	5,76	0,43
Articulació	5,18	0,86	Dinàmiques	5,73	0,54
Dinàmiques	5,12	0,83	Actitud postural	5,72	0,54
Harmonia	4,60	1,16	Musicalitat	5,65	0,79
			Harmonia	5,30	1,25

Taula 2.42
Comparativa entre cantaires i directors o directores en referència a les competències

Observem que el ritme és la competència més important i on hi ha coincidència entre directors/res i cantaires. És valorat amb un 5,95 pels primers i amb un 5,75 pels segons; i en referència a l'harmonia també hi ha coincidència a la mateixa alçada de la Taula 2.42, on les xifres mostren la mitjana de 5,30 pels directors/res i 4,60 pels cantaires; en aquest cas com a la competència menys important. Tenint en compte que quan cantem en grup la competència harmònica és bàsica, ens sembla curiós i tendim a creure que el concepte d'harmonia es pot haver pres com a matèria musical i no com a resultat harmònic del grup i de les més d'una veu que canten alhora melodies diferents. En la taula comparativa veiem que totes les altres competències, ja sigui pels directors o directores i pels cantaires, estan per damunt del 5. Entenem que d'aquests resultats se'n desprèn que les competències proposades al qüestionari han estat acceptades com a vàlides per a tenir en compte i que poden ser els sabers que ha de tenir un cor per a poder ser considerat competent.

* * * *

2.4.4 Cantar en una coral pot ser una activitat d'aprenentatge, intel·lectual, educativa, social i de lleure

Quant a conèixer l'opinió i recollir informació sobre si creuen que el fet de cantar en una coral infantil o juvenil és principalment:

UNA ACTIVITAT:	MITJANES	DESVIACIÓ TÍPICA	ORDRE
Educativa	5,64	0,64	1
Social	5,60	0,70	2
Aprenentatge	5,53	0,68	3
De lleure	4,50	1,18	4
Intel·lectual	4'42	1,29	5

Taula 2.43
El fet de cantar en una coral infantil o juvenil és principalment... (resultats globals)

A més, 4 corals han dit que és una activitat emocional, un enriquiment espiritual; i 2 més, un desenvolupament de la sensibilitat.

Les dades que a continuació exposem s'han desglossat segons el perfil de cada coral i pretenen aportar què significa per a les corals el fet de cantar en una coral infantil o juvenil, presa com a activitat.

El fet de cantar en una coral infantil o juvenil és principalment una activitat:

ÉS UNA ACTIVITAT:		APRENTATGE	INTEL·LECTUAL	EDUCATIVA	SOCIAL	LLEURE
Mitjanes globals	M	5,53	4,42	5,64	5,60	4,50
Desviacions típiques	D	0,68	1,29	0,64	0,70	1,18
PERFIL DE LES CORALS		MITJANES PARCIAIS I DESVIACIONS TÍPIQUES				
D'escoles de primària (28)	M	5,42	4,44	5,62	5,73	4,60
	D	0,76	1,12	0,64	0,53	0,91
D'escoles de música (16)	M	5,81	4,25	5,81	5,25	4,13
	D	0,40	1,57	0,40	1,00	1,30
Independents (5)	M	5,20	5,00	5,60	5,60	5,33
	D	0,84	1,00	0,55	0,55	0,58
Dependents d'una altra coral (5)	M	5,50	4,33	5,00	5,50	3,50
	D	0,58	1,53	1,41	0,58	1,73
Dependents d'una altra institució (2)	M	5,50	3,50	5,50	6,00	4,50
	D	0,71	2,12	0,71	0,00	0,71
De centres de secundària (5)	M	5,50	5,00	5,80	6,00	5,40
	D	0,68	1,15	0,45	0,00	1,34
TOTALS (61) de respostes		57	53	58	58	54
		Respostes obtingudes				

Taula 2.44

El fet de cantar en una coral infantil o juvenil és principalment una activitat de (resultats parcials comparats amb els globals)

► Reflexió

Podem observar que, segons el perfil de les corals, la percepció és diferent i, per tant, també l'objectiu final, ja que si bé les mitjanes globals ens diuen que cantar en una coral amb infants o joves és una activitat educativa, prenent les mitjanes parcials se'n pot extreure que hi ha coincidència amb les corals d'escoles de música i les de centres de secundària, però per a les escoles de

música és igualment una activitat d'aprenentatge. És important destacar que, en general, coincideixen a manifestar que no és una activitat intel·lectual. Per altra banda, volem destacar que les corals de centres de secundària o dependents d'alguna institució consideren el fet de cantar en una coral com una activitat social amb la màxima puntuació (6).

Amb aquestes diferències de criteris, tot i que no estan gaire allunyats del 6, màxima puntuació, hi ha una certa diversitat d'opinions.

Prenent com a mostra la Taula 2.44 i en base als resultats que es poden observar, aquest apartat del qüestionari ja ens dona motius per creure que l'activitat pròpiament dita de «cantar en una coral infantil o juvenil» ajuda al desenvolupament personal dels cantaires, ja que els enriqueix en aspectes extramusicals molt clars. En primer lloc, és una activitat educativa (5,64), mereixedora d'atenció i de ser contemplada com a possible competència a desenvolupar a la societat de manera oberta i plural, no només a l'escola i no només al poble o a la ciutat. En segon, és una activitat social (5,60) i està contemplada com a tal per tots els col·lectius preguntats. Social, a partir de l'escola, (primària, secundària o de música) i dels altres col·lectius com ara les corals (independents, dependents d'una coral o d'una institució); això vol dir que totes les corals en algun moment entren a la societat i fan les seves aportacions i col·laboracions, en el ventall social on viuen, tot cantant. També entenem que és una activitat socialment integradora i oberta a totes les persones de diferents procedències, àmbits, situacions i aficions. Es valora també com una activitat d'aprenentatge (5,53) ja que cantant a la coral s'aprèn a cantar, a conèixer i a estimar la música, a educar el ritme, a afinar. (Veg. Taula 2.42). Tot i que en xifres més allunyades del 6 observem que és una activitat de lleure (4,50). De fet, les xifres són lleugerament diferents vingui del perfil de coral que vingui, però destacarem les corals dels centres de secundària (hi donen una mitjana de 5,40), i no contemplarem els resultats de les corals que depenen d'una altra coral, ja que la desviació típica és massa alta. Així i tot, creiem que els cantaires quan són a la coral i participen de les activitats esmentades a la primera part del qüestionari (veg. Taula 2.20), gaudeixen i s'ho passen bé cantant a la

coral, cosa que fa pensar que, tot i la mitjana obtinguda, es pot considerar com una activitat plenament lúdica. Quant a l'activitat intel·lectual (4,42), tot i que ocupa el darrer lloc en l'ordre de resultats per a les corals independents i les de centres de secundària, també gaudeix d'una bona acceptació. No contemplarem les que depenen d'una institució pel fet que dóna una mitjana del 3,50 i una desviació típica massa alta.

* * * *

2.5 QUÈ SÓN: VALORS, HÀBITS O COMPETÈNCIES?

Llistat de conceptes proposats (50). Al qüestionari es demanava que indiquessin amb una X si creien que cadascun dels termes citats eren un valor, un hàbit o una competència. Ja que hi havia la possibilitat de marcar amb més d'una creu un mateix concepte, en lloc de donar els resultats sobre els 61 qüestionaris hem preferit fer un llistat dels 5 termes més esmentats quant a nombre de vegades i, separats d'acord a si eren considerats un valor, un hàbit o una competència.

2.5.1 Principals valors, hàbits o competències

S'ha fet un buidatge molt acurat, seguint el qüestionari, per recollir els resultats de cada concepte per tal de veure si es considerava que era un valor, un hàbit o una competència. Aquests són els resultats:

VALOR

Amistat	57
Alegria	55
Autoestima	53
Solidaritat	52
Tendresa	52
Tolerància	51
Simpatia	49
Respecte	46
Voluntariat	45
Integració	43
Compartir	42
Emoció	42
Responsabilitat	41
Complicitat	40

Taula 2.45. És un valor

HÀBIT

Atenció	50
Escolta	46
Ordre	44
Esforç	41
Disciplina	40
<i>Col·laboració</i>	<i>34</i>
<i>Recepció</i>	<i>30</i>

Taula 2.46. És un hàbit

COMPETÈNCIA

Afinació	51
Ritme	48
Interpretació	46
Articulació	45
Harmonia	43
Musicalitat	43
Expressió	42

Taula 2.47. És una competència

Conceptes que tenen un nombre semblant de resultats al respondre si consideraven que era un valor, un hàbit o una competència.

Què són?	V	H	C
Autoritat	32	14	12
Comunicació	20	27	31
Perfecció	27	21	22
Rigor	25	23	12
Superació	38	18	13

Taula 2.48. Conceptes a ser considerats valors, hàbits o competències

► Reflexions de la tercera part

En els resultats de la Taula 2.45 observem que hi ha total coincidència a considerar el valor de l'amistat en primer lloc, amb els resultats de la Taula 2.25 on els cantaires el valoren com el més elevat.

Quant als hàbits: d'atenció, d'escolta, d'ordre, d'esforç i de disciplina, que són els més triats de la llista, coincideixen plenament amb els proposats en l'apartat en relació als hàbits (veg. Taula 2.37) ja sigui pels cantaires o pels directors i les directores. Excepte l'esforç, que en el qüestionari es contemplava com a valor i aquí figura com a hàbit.

En relació a les competències, també hi ha coincidència amb els noms, però no en l'ordre, fet que no el considerem massa significatiu ja que al moment de posar una creu només es pretenia que en fessin la consideració, i no que l'ordenessin.

Veiem amb els resultats d'aquest llistat, llarg, variat i complex, que pel que fa als hàbits i les competències hi ha semblances amb els proposats al qüestionari; en canvi, en la llista de valors, els sis primers més citats són sensiblement diferents, cosa que ens fa pensar que el fet de cantar en una coral encara amplia camp en els valors educatius que aporta el cant coral.

Al final, hem volgut recollir a la Taula 2.48 la molta diversitat de criteris dels directors i directores a l'haver d'indicar el significat que tenia per a cadascun d'ells els termes proposats. S'ha pogut evidenciar com una paraula podia ser considerada alhora un valor, un hàbit, una competència o els tres alhora.

PART IV

CONCLUSIONS

► CONCLUSIONS

La present tesi doctoral ens ha permès conèixer les diferents tipologies de corals infantils i juvenils localitzades a les comarques gironines en els darrers dos anys, treballar profundament amb la informació recollida, i, d'acord amb els objectius, arribar a les conclusions que tot seguit exposem.

Hem volgut començar la tesi tot fent una exposició de la situació del món coral dins la societat catalana i les motivacions que han conduït al fet que avui puguem parlar de les diverses corals que existeixen. S'ha partit d'informació que es remunta a finals del segle XIX de la mà d'Anselm Clavé, i hem explicat l'evolució dels cors en general —no només infantils i juvenils— fins als nostres dies. Aquesta ha estat una necessitat per enquadrar millor la recerca a nivell de corals de Catalunya i focalitzar i centrar el tema a les comarques gironines.

Amb aquesta exploració s'ha pogut verificar que el teixit coral és molt variat, i que això aporta una gran riquesa a la recerca. (Marc teòric 1.5 i Gràfic 1.3).

Les conclusions que a continuació apuntem, s'aniran relacionant amb els objectius proposats seguint el seu ordre. En parèntesi citem on es pot trobar la documentació que avala i recolza les conclusions referides a taules, gràfics o documents recollits dins el Marc teòric, el Marc aplicatiu o en el CD.

El primer dels objectius és:

1- Conèixer la tipologia, el funcionament, les característiques i el treball de les corals infantils i juvenils de les comarques gironines.

Inicialment, i fent ús de les aportacions fetes pels directors i les directores de les mateixes corals, hem entrat dins la seva vida i activitat coral, amb la finalitat de donar resposta al primer objectiu. (Anàlisi dels resultats 3. «Coneguem les corals»).

Ens hem servit de l'ampli ventall de corals localitzades que responen al perfil de corals d'escoles de primària, públiques o concertades, seguides de corals d'escoles de música. Una mica més enllà quant a xifres trobem corals de cen-

tres de secundària, públics o privats, corals independents, dependents d'altres corals, i dependents d'alguna institució. (Taula 2.2)

La presència de la música a l'escola de primària i secundària en els darrers anys, i sobretot després de la LOGSE, ha fet que les escoles contemplin l'activitat coral com un mitjà més per ampliar els continguts musicals que actualment proposa la LOE. També a les escoles de música s'ha potenciat el cant coral; per aquesta raó podem constatar que el creixement de corals escolars és un fet evident. La pràctica del cant coral és cada dia més freqüent en aquests col·lectius, alhora que es contempla com a mitjà complementari entorn a l'educació musical (CD. Carpeta 3- Taula 3.5).

Les corals amb més antiguitat són corals d'escoles de música, independents i dependents d'alguna institució. (Taules: 2.5 i 2.6).

Per tradició, les corals són agrupacions federatives, per la qual cosa hem dedicat un espai a conèixer si encara actualment, les corals infantils i juvenils senten la necessitat d'estar federades, o quines són les que es federen i a quines federacions. Vistes les respostes, podem dir que el Secretariat de Corals Infantils de Catalunya és la federació que més afiliats té entre les corals infantils procedents d'escoles de música, independents o dependents d'altres corals. Les corals d'escoles de primària o dependents d'alguna institució no fan ús de les federacions. (Taula 2.4)

Les activitats a les quals participen els cors, al marge de les que els són pròpies, són les que estan lligades a diferents projectes educatius; i és per aquesta raó que també hem destinat un apartat a mostrar els variats projectes educatius relacionats amb el cant coral que s'ofereixen en el marc educatiu català i a les comarques gironines, organitzats i promoguts des de diferents iniciatives, públiques o privades. Les corals veuen i creuen necessari, interessant i útil participar en els projectes entorn al cant coral. (Taula, 2.20 i Gràfic 1.2, i DVD)

Les motivacions que han portat a crear les corals són molt diverses. Cal destacar que, en general, a les corals infantils o juvenils (fins als 16 anys), els mou un interès especial pel fet de cantar. Cantar per gaudir tot cantant, fer una

activitat col·lectiva des del punt de vista social, humà i educatiu en valors; compartir el cant amb altres corals, aprendre a cantar, aprendre música. I per a les corals d'escoles de música, com a part del currículum. Cal destacar com a motivació el fet educatiu per a infants i joves. Queda, doncs, palès, que hi ha un incentiu clar que lliga el cant coral amb l'educació. (Taula 2.21).

També podem concloure que hi ha circumstàncies molt heterogènies que es deriven del funcionament de cadascuna, i, per aquestes raons, cada coral és diferent. En relació al nombre de cantaires, que és prou variat, es poden trobar corals de petit format quant a quantitat, que poden oscil·lar des de «petites corals» de sis cantaires, a «corals més grans» amb més de cent cantaires. Sovint les corals grans es reparteixen en diversos grups o seccions. (Taula 2.7).

Pel que fa al gènere resollem que en una coral infantil o juvenil, en general, hi ha més nenes que nens. (Taula 2.8).

Molt poques corals fan selecció de cantaires, i les que en fan valoren aspectes que fan referència tant a elements musicals com d'altres més enllà de la música (CD- Carpeta 3-Taula 3.7).

Les franges d'edats dels cantaires són molt diverses, i, si bé les corals d'escoles de primària o secundària estan determinades pels cursos o cicles escolars, la resta responen a un ampli ventall de possibilitats (p.181-183).

La durada dels assaigs oscil·la entre els 45 i els 60 minuts. (Taula 2.12).

En el món sonor, musical i/o coral, podem afirmar que s'incideix en el desenvolupament de l'ésser humà de forma evident. La música i el cant acompanyen els cantaires en el gaudi i en els moments de dolor; es fa servir de suport per a qualsevol manifestació cultural, artística o de lleure; és la veu que alterna amb el silenci i la que canvia els efectes visuals i plàstics d'algun esdeveniment, sigui en les arts escèniques, en el cinema, en la televisió, o en les noves tecnologies. En definitiva, té un gran poder comunicatiu i de participació. Així i tot, hem arribat a la conclusió que, si bé el reconeixement escolar, polític o social valora molt la presència de les corals i el fet de tenir-les a l'abast, al moment d'obtenir suport institucional i financer, aquest és més aviat minso (veg. Capítol 3.1.3).

A les comarques gironines, els ajuntaments i la Diputació de Girona són les institucions que més ajuts donen a les corals (Taula 2.14), i el col·lectiu que col·labora de manera més notòria és l'Associació de Mares i Pares, (l'AMPA) (CD- Carpeta 3- Taula 3.26).

Volem fer èmfasi al fet que anar a la coral sigui decisió del propi cantaire per damunt de les altres possibilitats, com poden ser que els pares els apuntin o que l'escola ofereixi l'activitat. (Taula 2.19).

Les conclusions en relació al segon objectiu específic s'inicien entorn a les activitats que porten a terme les corals en relació als valors. L'enunciat d'aquest objectiu és:

2- Valorar si l'activitat de cantar en una coral pot ser un espai on es treballin i al mateix temps s'ampliïn valors, i si aquests valors proporcionen una millor i més àmplia educació integral de la persona.

Les activitats que realitzen les corals a l'entorn de l'acte de cantar representen, en primer lloc, un creixement humà, seguit d'una activitat integradora i una educació en valors. També és una adquisició d'hàbits, un creixement musical i un assoliment de competències (CD- Carpetes de la 3.34 a la 3.42).

Veiem que, segons la tipologia de cors, l'objectiu en si mateix és divers i dispers. No totes les corals tenen les mateixes prioritats, raó per la qual el treball pot mostrar-se sensiblement diferent.

Els principals aspectes educatius que se'n deriven, del fet de cantar en una coral infantil o juvenil, rau en el treball de grup, relació entre els companys, cohesió, integració i treball cooperatiu. També destaquem valors com: el respecte, la disciplina, l'esforç, l'adquisició de normes i d'hàbits, la constància, la paciència, la motivació, la responsabilitat, la curiositat, la vitalitat, etc. Tot i que hi ha una llarga llista d'aportacions fetes pels directors i les directores, es pot concloure que els interessos van més enllà dels resultats pròpiament musicals, i, tal com acabem d'esmentar, són precisament aquests valors, els més preats en les primeres files del rànquing al moment de citar qualitats educatives.

L'objectiu del fet de cantar en una coral ja no és estrictament un objectiu musical. (Taula 2.22).

La pràctica del cant coral és un camí educatiu viu. El motiu principal és cantar i cantar bé. Amb això hi ha acord, tot i que la qualitat pot tenir diversos matisos. Ara bé, el que no es discutible és que inclou valors educatius importants (CD- Carpeta 5- document 5.2).

Pels cantaires, el valor de l'amistat és el més ben valorat, i pels directors és el respecte. També el respecte és el valor que més es treballa a la coral, i el que en segon lloc consideren que treballa el cantaire. Els valors que s'ensenyen són molt plurals, i creiem que s'han de considerar tots. El més important és verificar que, efectivament, cantar en una coral ensenya, treballa i educa en valors (Taules de la 2.24, a la 2.29). **L'educació en valors és continuada.**

Com a tercer objectiu específic vàrem marcar el següent, i les conclusions són les que exposem seguidament.

3. Saber si en el treball de grup es veu plasmada la tasca de crear hàbits, i si aquests hàbits són necessaris per portar a terme de manera eficaç l'objectiu final.

L'escolta és l'hàbit en què coincideixen afirmar els dos col·lectius (cantaires i directors) com a primer, a l'hora de donar un ordre. Els hàbits s'adquireixen amb treball i sent reiteratius i insistents. Així i tot, també se'n dedueix que l'atenció és l'hàbit que més treballen a la coral. El fet de saber escoltar i estar atent afavoreix el procés educatiu i propicia la via cap al camí del desenvolupament, rigorós i competent (Taules de la 2.31 a la 2.37). Així que també **l'educació en hàbits és continuada.**

Totes les persones tenim unes qualitats subjectes de ser descobertes, explorades i potenciades. Potser no sempre sabem que les tenim. El fet competencial és el que, a partir de la traça i la intel·ligència, es posa en funcionament i utilitza els mecanismes necessaris per ensenyar i treballar les competències i

els sabers que cada individu posseeix i els desenvolupa i amplia. A continuació avaluem el següent objectiu:

4. Veure si el fet de cantar en una coral infantil o juvenil es pot considerar un fet competencial que aporta més sabers als cantaires.

Quant a competències en què es formen els cantaires d'una coral destaquem el ritme, seguit de l'afinació i la musicalitat. Pels directors, també ho són el ritme, l'expressió i l'afinació (Taules de la 2.39 a la 2.42). Els dos col·lectius avalen amb les seves aportacions que cantar en una coral esdevé un fet educatiu i competencial. D'aquesta forma, **l'educació en competències també és continuada**, així com hem vist que ho és el dels valors i els hàbits.

Si pensem en que l'escola ensenyarà la competència cultural i artística, i, amb les mires posades als objectius mostrats, i si focalitzem la mirada envers el cant coral, podem pensar i creure que els cantaires d'una coral infantil o juvenil que treballen el fet cultural i artístic amb totes les capacitats, coneixements, habilitats i actituds, de les quals hem anat parlant, esdevindran competents en totes o moltes de les virtuts que se li sobreentenen. És per aquesta raó que considerem que el cant coral podria ser una activitat que contemplés el currículum com a troncal en l'ensenyament i, de retruc, tindria més presència fora de la vida escolar. El gust per continuar la disciplina coral dins i fora de l'escola ben segur que enriquiria la societat en què vivim.

Basant-nos en els resultats, podem afirmar que cantar en una coral infantil o juvenil és una activitat educativa, i també social, de lleure i intel·lectual. (Taules 2.43 i 2.44).

L'objectiu general que ha marcat la tesi, serà el que doni pas a les conclusions finals. S'anuncia així:

- **VALORAR SI EL CANT CORAL INFANTIL I JUVENIL, ÉS, A MÉS DE LA PRÀCTICA DEL CANT COL·LECTIU, UN CAMÍ QUE EDUCA EN VALORS, CREA HÀBITS I TREBALLA COMPETÈNCIES, AMB LA PRETENSÍO DE DEMOSTRAR COM EL CANT CORAL AGLUTINA LES CONDICIONS PER A UNA MILLOR FORMACIÓ DE LA CIUTADANIA.**

Participar o formar part d'una coral infantil o juvenil és una activitat que va molt més enllà d'allò que representa cantar. Tots els cantaires d'una coral, pel sol fet de formar part del grup coral, estan descobrint unes aptituds, creant uns hàbits, aprenent uns valors i desenvolupant unes competències que els fan més ben preparats per a la vida, per a esdevenir ciutadans competents davant d'una societat múltiple i variada. Podríem dir que **és un camí cap a la millor formació de la ciutadania i amb la pretensió de fer un món millor**, un món més obert, més atent a la diversitat, més exigent amb un mateix i amb els altres, més rigorós amb el procedir, més sensible enfront les injustícies i la natura, més deferent amb les maneres de fer, més respectuós amb els deures i més atent amb els drets, més perseverant en el fer de cada dia, més constant en el treball, més generós amb els altres, més emprenedor de cares al futur, més ordenat i disciplinat en els processos, més solidari i tolerant amb els que mostren dificultats i amb més consciència d'esforç i superació davant els obstacles i per créixer i aconseguir les fites proposades, més emotiu, més alegre, més delicat, més participatiu, més col·laboratiu i més humà davant la vida. Cantar afavoreix tots aquests aspectes i, a més, ha quedat demostrat que el treball que se'n desprèn, de cantar en una coral, passa per adquirir una responsabilitat individual que es fa completament imprescindible pel bon desenvolupament de la tasca i en bé del resultat col·lectiu. Cantant aprendrem a cantar millor, i la pràctica continuada amb exigència i rigor va en el camí que afavoreix el fet educatiu en el sentit més ampli. Cantant aprenem a cantar, dèiem, i el fet d'aprendre a cantar millor ens farà créixer. És, sens dubte, un enriquiment personal en primer lloc, i, a continuació ho és de grup. En una coral cada individualitat és necessària i, no tan sols això, sinó que aquestes estan al servei del

grup, mai per damunt d'ell. Tots els valors, els hàbits i les competències en què es formen els cantaires, i també els directors i les directores, són una mostra educativa.

L'educació és continuada, no s'acaba mai i a més es realitza en espiral. (Gràfic 1.7)

En la present tesi ens hem guiat per l'objectiu general, i que ha volgut demostrar que el fet de cantar en una coral infantil o juvenil, com a pràctica del cant col·lectiu, pot resultar ser un camí cap a la interiorització d'un ensenyament competencial, tant en clau personal com professional. Hem arribat a la conclusió que, ja sigui de manera conscient o inconscient, des del moment que es forma part d'un grup coral, on el cantar és l'acció directa, estem educant en altres aspectes de manera indirecta, tot aprenent formes de conducta, valorant les petites i grans coses, assaborint els moments de plaer i corregint els errors sense adonar-nos-en. Aquest és el terme de la nostra investigació: **el fet de cantar en una coral infantil o juvenil construeix valors, hàbits i competències en la persona. Una acció, la de cantar, que es compon dels elements claus de l'acció educativa.**

* * * *

► LIMITACIONS DEL PROCÉS DE LA RECERCA

Arribat al punt final de la recerca, hem pogut detectar algunes limitacions o carències que potser s'haurien pogut esmenar al llarg del procés. Exposarem tot seguit alguns d'aquests aspectes que, tot i tenir diferent naturalesa, considerem interessant comentar i que entenem que poden tenir-se en compte en cas de continuar investigant en aquesta via.

En el procés de l'**elaboració del qüestionari** ens hem trobat que :

- Hem demanat informació en relació al funcionament de les corals i això ha proporcionat una font de coneixement molt rica, però potser hi ha mancat parlar del repertori que treballen les corals, amb exemples de

partitures d'obres i cançons, per poder tenir una idea més clara del nivell de treball musical i del nivell d'assoliment de continguts de cadascuna d'acord a la seva tipologia.

Al moment de fer l'anàlisi dels resultats i procedir a la interpretació, hem pogut observar que:

- A les taules on s'havia de marcar amb una X la preferència per ordre de més importància (6) a menys importància (1), potser hauria estat millor que hi digués molt d'acord (6) i poc o gens d'acord (1). Creiem que la interpretació dels resultats seguint l'opinió obtinguda de les persones que han respost i el redactat dels resultats posteriors, haurien pres una forma més d'opinió i potser no tant de gradació.

En relació als **qüestionaris dels quals no s'ha obtingut resposta** creiem que:

- Tot i la bona acollida que ens varen dispensar els directors i/o directores en relació als 80 qüestionaris enviats inicialment, només vàrem rebre resposta de 61 corals. Això vol dir que 19 no van respondre. Entorn a aquest fet, tot i les raons ja explicades a l'apartat d'enviament dels qüestionaris del Marc aplicatiu, i que tenen a veure amb el fet que alguna coral en el moment de rebre la invitació a respondre el qüestionari no estava activa, ens consta que algunes d'aquestes corals, haurien pogut aportar dades interessants, ja que la seva trajectòria, experiència i antiguitat, són notòries, i no ho varen fer o varen dir que no podien fer-ho. Considerem, doncs, que aquesta ha estat una limitació remarcable.

En el treball de localització de les corals segons la seva tipologia, també ens adreçarem a corals que col·laboraven amb les **parròquies i d'altres que eren seccions de centres esportius o d'esplai**. Sobre aquest perfil de corals cal comentar que:

- En el moment d'ampliar el camp de treball de les corals, vàrem tenir coneixement de l'existència de corals que tenien relació amb els serveis litúrgics i que no eren escolanies pròpiament dites. Ens hi vàrem posar en contacte i respongueren que no els era possible col·laborar responnent el qüestionari, ja que tenien poca activitat i que eren cantaires de forma puntual i poc constant en la seva tasca i que no sempre eren corals infantils o juvenils, sinó que sovint eren cors mixtos d'adults als quals s'hi afegien nens i nenes d'edats primerenques, però que no eren una formació coral ni infantil ni juvenil. Una cosa semblant va succeir amb les corals de centres esportius o recreatius, que ens parlaren de la seva existència en èpoques anteriors, però que actualment no existien.

Finalment, cal comentar que la tesi que presentem s'ha situat a la zona geogràfica de les comarques gironines, i que creiem que seria interessant continuar-la en el mateix sentit tot ampliant-la a tot el territori català, Catalunya i fins i tot Països Catalans, ja que precisament Catalunya ha estat i és un país on el cant coral ha tingut una presència molt notòria i significativa. Aquesta ampliació del territori no l'hem contemplat, amb ple convenciment, a fi de concretar el camp de treball. En aquest moment estem convençuts que vistos els resultats hauria pogut millorar i aportar més riquesa a la recerca.

* * * *

► PROPOSTES DE FUTUR

Creiem important iniciar aquest apartat entorn a la investigació relacionada amb el cant coral, tot mostrant el desig de continuar treballant i fent recerca en relació al present objecte d'estudi. Estem convençuts que podem aportar idees i fer propostes per a properes investigacions entorn a l'educació i el cant coral, ja que hem trobat i s'han presentat altres vies molt interessants i enriquidores de cares al futur.

En el terreny de la música coral en general i del cant coral infantil i juvenil en particular, hem pogut observar que no és massa fluid i, fins i tot, poc habitual trobar treballs d'investigació en aquest sentit. La localització inicial ens ha mostrat l'existència de tesis en relació al cant coral, en el camp de la història, de la política social, de l'educació de la veu, però no hem trobat documentació ni investigacions fetes on es faci recerca i es relacioni el cant coral i l'educació. És per aquesta raó que tot seguit ens permetem obrir una via per a futures investigacions on es puguin seguir diversos fils conductors entre la música, el cant coral i l'educació.

El cant coral infantil, vist per uns cantaires

- Començarem proposant un treball semblant al que hem fet; però, en aquest cas, els enquestats seran els cantaires i no els directors i les directores. Creiem que les respostes i opinions dels cantaires fets amb el seu propi llenguatge poden mostrar unes opinions més properes a les seves realitats, afavorir l'obtenció de resultats lleugerament diferents i, al mateix temps, ens poden permetre contrastar la informació. Fent ús d'un petit assaig d'enquesta que es va elaborar i repartir a un petit grup de cantaires en un moment molt incipient de la tesi —estem parlant d'una enquesta més curta, més senzilla i més àgil de respondre que el qüestionari de la nostra tesi, (veure CD annexos del Marc aplicatiu, enquesta cantaires)— es va poder comprovar com els nens i nenes donaven una visió molt sincera i clara del què és per a ells cantar en una coral, evidentment era des de la seva perspectiva. No es va tenir en compte, ja que el camí fou un altre, però en les respostes obtingudes es pot observar la línia que prenia el recull d'opinions donades amb un llenguatge molt planer i franc, i creiem que haurien aportat quelcom de diferent. Fou un petit treball de camp que ens va fer reflexionar. És per això que, pensant en una propera recerca, creiem que introduir aquesta via podria resultar interessant.

Evolució individual i personal d'un cantaire en el camp de la música coral

- Si seguim pensant en el cant coral infantil i juvenil i ho fem des de la continuïtat i no com a fet puntual, creiem que es pot seguir l'evolució del cantaire quant a manera de ser, de fer, d'entendre, d'aprendre i de comunicar-se. El caràcter de cadascú es manifesta de moltes maneres diferents, ambients i situacions, i cantar en una coral pot ajudar a modelar, corregir, créixer i ser més complet des d'una perspectiva personal.

Desenvolupament intel·lectual de les persones que practiquen el cant coral

- Investigar què aporta, o si aporta quelcom al desenvolupament de les persones el fet que cantin en una coral des del punt de vista intel·lectual. Quan al desenvolupament, ens podem preguntar: fins a quin grau? A partir de quines competències?
- La pràctica del cant coral a les escoles afavoreix el desenvolupament i l'aprenentatge de qui el practiquen, en temes de caràcter general i en matèries d'aprenentatge?

El cant coral com a procés d'aprenentatge musical

- Investigar si els nens i nenes, nois i noies que van a les seves escoles de primària o secundària on es practica el cant coral com a disciplina habitual aprenen música amb més facilitat o desenvolupen de manera més clara les qualitats musicals.
- També, i dirigit als alumnes d'escoles de música o conservatoris, investigar si el fet de practicar el cant coral els fa més competents en l'estudi de la música en general i de l'instrument en particular.

Beneficis que proporciona a les persones adultes i grans el fet de cantar en una coral

- La tradició coral ha acollit i acull molts cantaires que van a les corals per trobar-se amb altres persones i practicar la convivència i les relacions humanes. Hi van com a acte social i, a més a més, a cantar. Des

d'aquesta perspectiva social, quins beneficis proporciona el formar part d'una coral als cantaires adults i de la tercera edat?

El fet de cantar en una coral es pot considerar una pràctica d'ús terapèutic?

- És teràpia cantar en una coral? La musicoteràpia parteix de la constatació del plaer, el benestar, la tranquil·litat i altres efectes emocionals agradables que proporciona la música en les persones. La musicoteràpia es troba vinculada a la psicologia i a la pedagogia. Les cançons de bressol que es canten als infants en són un exemple il·lustratiu. També ho pot ser cantar en una coral?

Aquesta tesi doctoral conclou, dóna veracitat i corrobora que la pràctica portada a terme al llarg dels anys per la doctoranda en el camp de la direcció coral infantil i juvenil, partint de la pròpia experiència, ha estat el mòbil i la força per arribar a poder ensenyar, valorar i demostrar que el fet de cantar en una coral és un camí educatiu en un sentit molt ampli.

La meua voluntat és, doncs, la de continuar en la pràctica de la direcció coral tot observant, corregint, ampliant i ajudant els cantaires a valorar els beneficis particulars i globals que proporciona el fet de cantar en una coral.

Un poble que canta és un poble feliç!

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

ACCIÓ ESCOLAR DEL CONGRÉS DE CULTURA CATALANA (2005). «Campanya el País a l'Escola». <<http://www.accioescolar.cat/>> [Consulta: 14 desembre 2010]

ADELL, J. E. (1998). *La música en era digital*. Lleida: Milenio.

ADORNO, Th. W. (2000). *Sobre la música*. Barcelona: Paidós & I.C.E. de la Universitat Autònoma de Barcelona.

AGÈNCIA PER A LA QUALITAT DEL SISTEMA UNIVERSITARI DE CATALUNYA (2002). *Marc general per al disseny, el seguiment i la revisió de plans d'estudis i programes*. Barcelona: AQU.

AGÈNCIA PER A LA QUALITAT UNIVERSITÀRIA (2002). «Marco general para la integración europea».
<<http://www.ub.edu/eees/documentos/pdfes/meccompetencias-evaluacion-continua.pdf>> [Consulta: 14 juliol 2010]

AGÈNCIA PER A LA QUALITAT DEL SISTEMA UNIVERSITARI DE CATALUNYA (2003). *Marco General para la Integración Europea*. Barcelona: AQU.

ALSINA, P. (2004, juliol, agost i setembre). «Educación musical para una educación de calidad» dins *Eufonía. Didáctica de la Música: La música educa*, 30, 23-37.

ALSINA, P. (2008, juliol, agost, setembre). «Música y adolescentes: ellos tienen la palabra» dins *Eufonía. Didáctica de la Música: Música y familia*, 44, 55-60.

- ALSINA, P. (2011, març). «Metodología y competencias en la educación» dins *Aula de Innovación Educativa*, 200, 40-43.
- ALSINA, P.; DÍAZ, M.; GIRÁLDEZ, A.; IBARRETXE, G. (2011). *10 ideas clave: El aprendizaje creativo*. Barcelona: Graó.
- ANDRÉS, R. (2007). *El oyente infinito: Reflexiones y sentencias sobre música (De Nietzsche a nuestros días)*. Barcelona: CVD ediciones, SL.
- ANTON, E. (2008). «Els valors educatius de la Coral El Progrés». *Coral El Progrés de Palamós: anuari 2007*, 63-65.
- ARANGUREN, A. I. i JIMENO, M. M. (2009, gener, febrer i març). «Los coros infantiles como contextos de aprendizaje y su proyección sociocultural» dins *Eufonía. Didáctica de la Música: Los coros infantiles*, 45, 19-29.
- ARGÜELLES, M. M. (2006). Converses amb Lluís Gómez dins *Circular. Secretariat de Corals Infantils de Catalunya*, 135, 10-13.
- ARISTÓTELES (1988). *Política. Libro VIII: La educación de los jóvenes*. Madrid: Gredos (Biblioteca Clásica, 116). [Introducció, traducció i notes a cura de García Valdés, M.]
- ARNAU, L. i ZABALA, A. (2007). *11 Ideas clave: Cómo aprender y enseñar competencias*. Barcelona: Graó.
- ARRAMBERRI, M. J. (2007). «Las competencias clave desde la enseñanza profesional de la música» dins *Eufonía. Didáctica de la Música: Competencias en educación musical*, 41, 71-83.

- ARTELLS, E. (1995). «El llenguatge de les cançons» dins *A Quatre Veus. Revista de la FCEC*, 5, any 32, època IV, 8-10.
- ARTÍS, P.(1980). *El cant coral a Catalunya 1891-1979*. Barcelona: Barcino.
- ARTÍS, P. (1983). *Lluís Millet vist per Lluís Millet*. Barcelona: Pòrtic.
- ARTÍS, P. (1994). *Notes amb accent*. Barcelona: Dinsic. Publicacions Musicals.
- ARTÍS, P. (2006). «El paper de l'Oriol en el món coral català» dins l'opuscle *Coneguem Oriol Martorell 1927-1996*. Barcelona: Moviment Coral Català i Generalitat de Catalunya.
- AUSUBEL, D. (1978) *Psicología educativa: un punto de vista cognoscitivo*. México: Trillas.
- BADIA, M. i BAUCCELLS, T. (1999). *Música. Llibre del mestre. Educació Primària*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- BAILEY, B. i DAVIDSON, J. (2005). «Effects of group singing and performance for marginalized and middle class singers» dins *Psychology of Music*, 33, 269-303.
- BAREMBOIN, D. (2011 gener, febrer i març). «En la orquesta todos son iguales. Quien no sabe de integración no puede hacer música» dins *Eufonía. Didáctica de la Música: Hacer música*, 51, 9-11.
- BARENBOIM, D. (2007). *The power of the music*. Bruxelles: CEE. [Discourses on Europe]
- BERSTEIN, L. (2002). *El mestre us convida a un concert*. Madrid: Siruela.

- BESALÚ, X.; FALGÁS, M.; GODOY, J. i ROMERO, A. (ed.) (2007). *Mestres del segle XXI*. Girona: CCG Edicions.
- BIGET, A. (1998). *Une pratique de la Pédagogie de groupe dans l'enseignement instrumental*. Paris: Cité de la musique.
- BLACKING, J. (1997). *Fins a quin punt l'home és músic?* (2a. ed.) Vic: Eumo.
- BONAL, M. D.; GIMÉNEZ, M. T.; MARTORELL, M. i SOLANIC, M. (1997). «Les cançons dels infants» dins *Circulars del Secretariat de Corals Infantils de Catalunya*, 99, 29-30.
- BONAL, E. (2011). «La música: una eina educativa polièdrica» dins *Revista del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya*, 134, 81-91.
- BONAL, X. (2010, octubre, novembre desembre). «El cant coral i la cohesió social» dins *Circular. Secretariat de Corals Infantils de Catalunya*, 151, 15.
- BORGUNYÒ, M. (1933). *La música, el cant i l'escola: orientacions*. Barcelona: Bastinos.
- BORGUNYÒ, M. (1931). *La salvació de la música i dels músics és l'escola primària*. Barcelona: Llibreria Catalonia.
- BRUGUÉS, L. (2008). *La música a Girona. Història del Conservatori Isaac Albéniz*. Girona: Diputació de Girona.
- BRUNER, J. S. (1988). *Desarrollo cognitivo y educación*. Madrid: Morata.

- CAMELLINI, T.; MAULE, E.; PIATTI, M.; PISATI, M.; PORZIONATO, G. i REBAUDENGO, A. (2003). *Prove e saggi sui saperi musicali: Ricercare per insegnare*. Pisa: ETS.
- CAMPO, P. DEL i BENGOCHEA, C. (2008, abril, maig, juny). «“Songwriting”: de la palabra a la música, de la emoción a la comunicación» dins *Eufonía. Didáctica de la Música: Música y lenguaje*, 43, Barcelona: Graó, 63-72.
- CAMPS, V. (1994). *Los valores de la educación*. Madrid: Anaya.
- CANDÉ, R. de (1997). *Diccionari de la música*. Barcelona: Edicions 62.
- CAÑABATE, D. (2008). *L'ensenyament aprenentatge de la cooperació: Estudi d'un cas a l'educació primària*. Girona: Universitat de Girona. [Tesi doctoral]
- CAÑADA, M. (2010, juliol, agost i setembre). «Formación de nuevos públicos. Una nueva manera de relacionarnos con la música y los músicos». *Eufonía, Didáctica de la Música: Música y ciudadanía*, 50, Barcelona: Graó, 34-42.
- CARBONELL, J. (2000). *Josep Anselm Calvé i el naixement del cant coral a Catalunya (1850- 1874)*, Cabrera de Mar: Galerada SCCL.
- CARDONA, J.M. (2005). *Els Virolets XXè aniversari* dins *Coral Nit de Juny XXVè aniversari*. Palafrugell: Impremta Palafrugell.
- CARDÚS, S. (2004). *Ben educats: una defensa útil de les convencions, el civisme i l'autoritat*. (4 ed.). Barcelona: La Campana.
- CARDÚS, S. (2000). *El desconcert de l'educació*. (3a. ed.) Barcelona: La Campana.

- CARDÚS, S. (2010, octubre, novembre, desembre). «Les virtuts educatives de les corals infantils» dins *Circular. Secretariat de Corals Infantils de Catalunya*, 151, 14.
- CARMEN, L. DEL (2007, desembre). Mestres competents: condicions necessàries. *Perspectiva escolar: Qui educa a les escoles avui*, 320, 2-19.
- CARRASCO, E. (1998, maig). «L'estructura de les corals. El programa comú-repertori». *Circular: Secretariat de Corals infantils de Catalunya*, 101, 14-17.
- CARRERAS, L.; EIJO, P.; ESTANY, A.; GÓMEZ, M.T.; GUICH, R.; MIR, V.; OJEDA, F.; PLANAS, T. i SERRATS, M.G. (1995). *Cómo educar en valores: materiales, textos, recursos y técnicas*. Madrid: Narcea, S.A.
- CASTIÑEIRA, A. (2009, juliol). «Valors i canvi social a Catalunya: realitats, ficcions i malentesos» dins *Revista del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya: Valors sòlids, realitats líquides*, 131, Barcelona: Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya, 9-21.
- CAZURRA, A. (2001). *Introducció a la música: de l'antiguitat als nostres dies*. Barcelona: Quaderns Crema.
- CHAVARRIA, X. (2011, abril). «De Catalunya Música al món» dins *Serra d'Or: Cultura i vida*, 11, 71-74.
- CIVIL, F. (1981). «Homenatge a la cançó». *Resum de les comunicacions presentades al Congrés de Cultura Tradicional i Popular*. Barcelona: Seix Barral.
- COLL, C.; PALACIOS, J. i MARCHESI, A. (1990). *Desarrollo psicológico y educación*. (3 vol.). Madrid: Alianza.

COLL, C. (1992). *Psicología y currículum*. Barcelona. Paidós.

COLL, C. (2010). *Desarrollo, aprendizaje y enseñanza en la educación secundaria*. Barcelona: Graó.

COMISIÓ DE LAS COMUNIDADES EUROPEAS (2005). *Propuesta de Recomendación del Parlamento Europeo y del Consejo sobre las competencias clave para el aprendizaje permanente*. <<http://es.scribd.com/doc/7914279/Competencias-Clave-en-la-Union-Europea>>. [Bruselas, 10.11.2005. COM(2005)548 final 2005/0221(COD)].

COR MADRIGAL (2006). «El fundador». <<http://www.cormadrigal.com/ca>> [Consulta: 10 gener 2011]

CORALS JOVES DE CATALUNYA (2008). <<http://www.coralsjoves.org>> [Consulta: 21 gener 2010]

COTS, J. (1968). «Valors extramusicals de les corals infantils». *Circulars del Secretariat de Corals Infantils de Catalunya*, 2.

DALMAU, J. (2006, maig, juny). «Entrevista: Roser Busquets, la batuta de Saba Nova». *Revista de Girona*, 236, 18-25.

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. «Trobada de corals d'Educació Infantil i Primària». <<http://www.xtec.net/artistics/ccp2010/>> [Consulta: 27 desembre 2010]

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. «Trobada de corals d'Educació Secundària». <<http://www.xtec.net/artistics/ccs2010/>> [Consulta: 27 desembre 2010]

DESCLOT, M. (2003). *L'edat d'or de la música: Iniciació al classicisme vienès*. Barcelona: Angle.

- DÍAZ, M. i GIRÁLDEZ, A. (2007). *Aportaciones teóricas y metodológicas a la educación musical*. Barcelona: Graó.
- DOMÈNECH, J. (2005). *Josep Viader i Moliner: de la música de cobla a la polifonia*. Girona: GIS.
- ECHETA, G. (2006). *Educación para la inclusión o educación sin exclusiones*. Madrid: Narcea.
- ECO, U. (2001). *Cómo se hace una tesis*. Barcelona: Gedisa.
- EQUIPO DIRECTIVO DE EUFONÍA (2004, juliol, agost i setembre). «El valor formativo de la música» dins *Eufonía. Didáctica de la Música: La música educa*, 30, Barcelona: Graó, 5-6.
- ESCOLA GARBÍ PERE VERGÉS (2010). «Cant Coral a Secundària».
<http://escolagarbi.cat/index.php?opcion=com_contnt&view=article&id=484&Itemid=402> [Consulta: 12 gener 2011]
- ESCOLANIA DE MONTSERRAT (2010). «Biografia del Pare I. Segarra».
<http://www.escolania.cat/index.php?md=articles&id=408&lg=1&vista_previa=1>
[Consulta: 29 març 2011]
- ESCUDERO, F. M. (2004, juliol, agost i setembre). «La música, mediación de nuestra individualidad, nuestro yo sagrado, nuestro placer y culpa, nuestro sentido» dins *Eufonía, Didáctica de la Música: La música educa*, 30, 53-58.
- ESPINÀS, J. M. (2004). «Pròleg» dins CARDÚS, S. *Ben educats*. (4a. ed.). Barcelona: La Campana.

ESPONELLÀ, N. (2005). «Prefaci» dins *Coral Nit de Juny XXVè Aniversari, Els Virolets XXè Aniversari*. Palafrugell: Impremta Palafrugell.

ESTIVILL, M. (2008). *Aprèn amb el Dr. Estivill: Eduquem en valors*. Badalona: Ara idees.

EUROPEAN CHORAL ASSOCIATION (2010). «Members».

<<http://www.europeanchoralassociation.org/members/>> [Consulta: 8 desembre 2010]

EUSEBIO, J. (2004). *Ocultà filosofia: Razones de la música en el hombre y la naturaleza*. Barcelona: Quaderns Crema.

EVELY, L. (1967). *Educar educándose*. Salamanca: Sígueme.

FARRÚS, N., i GISBERT, M. (2003): Definició de competències específiques, transversals i nuclears.

<http://portal.uoc.edu/forums2/eees/files/E_1Ponència_Gisbert.pdf>
[Consulta: 21 abril 2011]

FEDERACIÓ CATALANA D'ENTITATS CORALS (2008). «Informació».

<<http://www.fcec.cat/diversos/info.html>> [Consulta: 14 setembre 2010]

FEDERACIÓ DELS CORS DE CLAVÉ (2009). «Qui som»

<<http://www.elcoro.net/quisom.htm>> [Consulta: 6 gener 2011]

FERNÁNDEZ, L. (2009, juliol). «Serem humans quan canviem els valors per la consciència» dins *Revista del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya: Valors sòlids, realitats líquides.*, 131, Barcelona: Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya, 97-105. [Entrevista a Eudald Carbonell]

- FERRER, J. (1992). *Amistat i ètica*. Barcelona: Universitat de Barcelona. [Tesi doctoral]
- FERRER, J. (2008, abril). «Entusiasmar per ensenyar... entusiasmar per aprendre» dins *Sopar-Col·loqui de l'Àmbit Maria Corral d'Investigació i Difusió*, 187, 21-27.
- FERRER, R. (2005, abril). «Valores de la música en la educación. Espacio coral» dins *Revista Informativa de la Coordinadora Provincial de Coros Infantiles y Juveniles de Granada*, 0, 31-32.
- FERRER, R. i TEIXIDOR, E. (2005). *Coral Nit de Juny XXVè aniversari, Els Virolets XXè aniversari*. Palafrugell: Impremta Palafrugell.
- FERRER, R. (2005, juliol, agost, setembre). «La Transatlàntida a Mallorca» dins *La Circular, del secretariat de corals infantils de Catalunya*, 130, 45-46.
- FERRER, R. (2005-2006). «La luna» dins *Espacio Coral. Revista informativa de la Coordinadora Provincial de Coros Infantiles y Juveniles de Granada*, 1, 50.
- FERRER, R. (2006). «Compartir, una tarea necesaria para cantar en un coro» dins *La Circular, del secretariat de corals infantils de Catalunya*, 135, 35-36.
- FERRER, R. (2006). *El cant coral infantil. La coral Els Virolets*. DEA dins el Programa Interuniversitari de Doctorat: Arts plàstiques i Educació, un enfocament construccionista. Girona: Universitat de Girona.
- FERRER, R. (2007, abril, maig, juny). «A tot arreu tenim amics i els hem fet cantant!» dins *La Circular, del secretariat de corals infantils de Catalunya*, 137, 21-22.

- FERRER, R. (2007, juliol, agost, setembre). «New Hampshire a Palafrugell» dins *La Circular, del secretariat de corals infantils de Catalunya*, 138, 33.
- FERRER, R. (2009, gener, febrer i març). «El canto coral y las orquestas infantiles, una educación en valores» dins *Eufonía, Didáctica de la Música: Los coros infantiles*, 45, 30-38.
- FERRER, R. (2010, abril, maig, juny). «En la celebració dels 25 anys de la coral Els Virolets de Palafrugell» dins *La Circular, del secretariat de corals infantils de Catalunya*, 149, 40-41.
- FREGA, A. L. (1986). *Educación musical e investigación especializada*. Buenos Aires: Ricordi Americana.
- FREGA, A. L. (1991). *Senderos: Material para la correlación de actividades con enfoque creativo*. Buenos Aires: Marymar.
- FREGA, A. L. (1997). *Metodología comparada de la educación musical*. Buenos Aires: Collegium Musicum. [Tesis de doctorado en música, mención educación]
- GADNER, H. (1994). *Educación artística y desarrollo humano*. Barcelona: Paidós.
- GADNER, H. (1995). *Inteligencias múltiples. La teoría en la práctica*. Barcelona: Paidós.
- GALÍ, A.; PUJALS, J. M.; DEFIS, O.; AINAUD DE LASARTE, J.M.; CÒNSUL, I. (1994). *Centenari Artur Martorell, 1894-1994*. Barcelona: Tallers Gràfics Almogàvers Generalitat de Catalunya.

- GARAGORRI, X. (2007). *Currículo basado en competencias: aproximación al estado de la cuestión*. Barcelona: Aula de Innovación educativa, 161, 47-55.
- GELI, A.M. i PÈLACH, I. (2006). *Aproximació a les competències en els nous títols de mestre*. Girona: Publicacions de la UdG.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2003). *Competències bàsiques. Educació Primària*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2003). *Competències bàsiques. Educació Secundària*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2003). *Competències bàsiques. Educació Artística*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2007). *Currículum d'educació primària. Decret 142/2007 ordre EDU/296/2008*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2007). *Currículum d'educació secundària obligatòria . Decret 143/2007 ordre EDU/295/2008*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- GENERALITAT DE CATALUNYA (2008). *Trobades de Corals d'educació infantil i primària*. <<http://www.stec.net/artistics>> [Consulta: 15 març 2009]
- GIMÉNEZ, M.T. (1994). *La música a l'escola: Audicions per a l'ensenyament primari i secundari* (2a. ed.). Barcelona: A.A.P.S.A. Rosa Sensat.
- GIRÁLDEZ, A. (2007, juliol, agost i setembre). «Contribuciones de la educación musical a la adquisición de las competencias básicas» dins *Eufonía. Didác-*

tica de la Música: Competencias en educación musical, 41, Barcelona: Graó, 49-57.

GIRÁLDEZ, A. (2010 abril, mayo, junio). «Entrevista de François Delalande» dins *Eufonía. Didáctica de la Música: La educación musical en Latinoamérica*, 9, Barcelona: Graó, 115-122.

GIRÁLDEZ, A. (2011, març). «Educación musical y competencias transversales» dins *Aula de innovación Educativa*, 200, 36-39.

GIRÁLDEZ, A. (2010). *Música. Investigación, innovación y buenas prácticas*. Barcelona: Graó.

GODALL, P. (2000). *L' educació de la veu i la foniatria aplicada en la formació inicial dels mestres: estudi i avaluació d' una experiència docent a la Universitat Autònoma de Barcelona (1975-2000)*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona.

GOLDSCHMIED, E. (1979). *Il bambino nell'asilo nido. Guida per l'educatrici e i genitori*. Milano: R.C.S. Libri S.P.A.

GOLDSCHMIED, E. (2005). *Educar l'infant a l'escola bressol*. (4a. ed.). Barcelona: A. M. Rosa Sensat.

GÓMEZ, L. (2006). «Oriol Martorell i la seva influència en la vida associativa catalana i internacional» dins l'opuscle: *Coneguem Oriol Martorell 1927-1996*. Barcelona: Moviment Coral Català i Generalitat de Catalunya.

GONZÁLEZ, S., Guerra, S. i RIAÑO, M.E. (2007, juliol, agost i setembre). «¿Cómo fomentar los valores a través de la música? Un programa formativo diseña-

do para la educaci3n primaria» dins *Eufonía. Didáctica de la Música: Competencias en educaci3n musical*, 41, Barcelona: Gra3, 118-123.

GOODKIN, D. (1999). «Nos hace la música más inteligentes?». <<http://www.recurstic.educacion.es/artes/rem/web/index.php/es/musica-educacion-y-tic/item/260-¿nos-hace-la-musica-mas-inteliger>> [Consulta: 14 novembre 2008]

GORDO, J. R. (2009). «Lluís Virgili, ànima del cant coral a la Terra Ferma» dins *L' Aurora: cors de Clavé*, 62, 12-18.

GRAELLS, J. (2008). «Algunes reflexions sobre competències bàsiques: Caps ben plens o ben moblats». <<http://www.scribd.com/doc/12975888/Graells-Jaume-Reflexions-sobre-CCBB>> [Consulta: 20 maig 2011]

GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA (1980). *Gran enciclopèdia catalana*. Barcelona: Fundaci3n Enciclopèdia Catalana.

GUAL, M.; MARTORELL, M.; GUINAND, M.; FRADERA, J.; TAGGER, C. i altres (2006). «El SCIC al món associatiu» dins *La Circular, del secretariat de corals infantils de Catalunya*, 135, 17-29.

HEGEL, G. W. F. (1997). *Introducci3n a la estètica*. (3a.ed.). Barcelona: Península.

IBARRETXE, G. (1996). *El canto coral como entramado del nacionalismo musical vasco*. País Vasco: Universidad del País Vasco (UPV/EHU). [Tesis doctoral]

IMBERN3N, F. (1994). *La formaci3n y el desarrollo profesional del profesorado. Hacia una nueva cultura profesional*. Barcelona: Gra3.

IMBERNÓN, F. (2010). *Procesos y contextos educativos. Enseñar en las instituciones de Educación Secundaria*. Barcelona: Graó.

JIMÉNEZ, M. P. (2010). *Competencias en argumentación y uso de pruebas*. Barcelona: Graó.

JOHNSON, D.; JOHNSON, R. i STANNE, M.B. (2000). «*Cooperative Learning Methods: A meta-Analysis*».

<<http://www.tablelearning.com/uploads/File/EXHIBIT-B.pdf>> [Consulta: 14 abril 2011]

JORDANA, M. (2008, abril, maig, juny). «La contribución de la música en la estimulación de procesos de adquisición del lenguaje» dins *Eufonía. Didáctica de la Música: Música y lenguaje*, Barcelona: Graó, 43, 49-23.

JORDI, R. (2005). *Coral Nit de Juny XXVè aniversari, Els Violets XXè aniversari*. Palafrugell: Impremta Palafrugell.

KAELIN, P. (1978). *L'art choral*. Paris: Berger-Levrault.

KEMP, A. E. (1993). *Aproximaciones a la investigación en educación musical*. Buenos Aires: Collegium Musicum.

LACÁRCEL, J. (1995). *Psicología de la música y educación musical*. (2a. ed.). Madrid: A. Machado Libros S.A.

LASNIER, F. (2000). *Réussir la formation par compétences*. Montréal: Guérin.

LASNIER, F. (2000). «*Réussir la formation par compétences*».

<<http://www.uv.es/giequim/plan/amparo-fernandez/amparo.pdf>> [Consulta: 19 maig 2011]

- LATORRE, A.; RINCÓN, D. del i ARNAL, J. (1996). *Bases metodològiques de la investigació educativa*. Barcelona: Hurtado.
- LATORRE, A. (2004). *La investigación-acción. Conocer y cambiar la práctica educativa*. Barcelona: Graó.
- LE BOTERF, G. (1994). *De la compétence. Essai sur un attracteur étrange*. Paris. Les éditions d'organisation.
- LE BOTERF, G. (2001). *Ingeniería de las competencias*. Barcelona: Gestión 2000/EPISE.
- LE BOTERF, G. (2002). *Développer la compétence des professionnels*. Paris: Éditions d'organisation.
- LLONGUERES, J. (2002). *El ritme en l'educació i formació general de la infantesa*. Barcelona: Dinsic. Publicacions Musicals.
- LURI, G. (2009, juliol). «L'escola i els valors: l'obligació moral de ser intel·ligents» dins *Revista del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya: Valors sòlids, realitats líquides*, 131, 23-31.
- MAIDEU, J. (1983). *Reflexions entorn de la música i l'educació*. Berga: Amalgama.
- MAIDEU, J. (1997). *Música societat i educació. Recull d'escrits i al·locucions sobre l'educació musical i la música tradicional*. Berga: Amalgama.
- MALAGARRIGA, A. (1998, maig). Les Trobades. *Circular: Secretariat de Corals infantils de Catalunya*, 101, 17-20.

- MALAGARRIGA, A. (2008, juliol, agost i setembre). «Conciertos en familia» dins *Eufonía. Didáctica de la Música:: Música y familia*, Barcelona: Graó, 44, 37-54.
- MALAGARRIGA, M. T. (2002). *Anàlisi i validació d'una proposta didàctica d'educació musical per a nens de cinc anys*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. [Tesi doctoral]
- MALBRAN, S. (2007). *El oído de la mente. Teoría musical y cognición*. Madrid: Akal.
- MARCHESI, A. (2000). *Controversias en la educación española*. Madrid. Alianza.
- MARCHESI, A. (2010, juliol, agost i setembre). «Educación artística, cultura y ciudadanía» dins *Eufonía. Didáctica de la Música:: Musica y ciudadanía*, 50, Barcelona: Graó, 7-11.
- MARTÍ, M. (1988). «Pòrtic» dins l'opuscle: *X aniversari Coral Nit de Juny 1978/1988*, 2.
- MARTÍ, J. (2000). *Más allá del arte. La música como generadora de realidades sociales*. Barcelona: Deriva.
- MARTÍN, A. (2004, juliol, agost i setembre). «Trascendencia de la educación musical: una breve panorámica histórica» dins *Eufonía. Didáctica de la Música: La música educa*, 30, 10-22.
- MARTÍN, X. i PUIG, J. M. (2007). *Les set competències bàsiques per educar en valors*. Barcelona: Graó.

- MARTORELL, O. (1996). *Paraules i escrits: Primer recull*. Barcelona: Dinsic. Publicacions Musicals.
- MARTORELL, O. (1999). *Paraules i escrits. Segon recull*. Barcelona: Dinsic. Publicacions Musicals.
- MARTORELL, O. (2000). *Paraules i escrits.: Tercer recull*. Barcelona: Dinsic. Publicacions Musicals.
- MARTORELL, O. i VALLS, M. (1978). *El fet musical*. Barcelona: Dopesa.
- MARTÍNEZ, A. (1998, maig). «Experiència de la coral infantil de la Sènia» dins *Circular: Secretariat de Corals infantils de Catalunya*, 101, 11-13.
- MATAMALA, P. (1999, abril). «Cantant la pau de Déu» dins *Pueri Magazine*, 1, 21.
- MEC (2006 a). Real Decreto 1513/2006, de 7 de diciembre, por el que establecen las enseñanzas mínimas de la Educación Primaria. [BOE n. 293, del 8 de diciembre de 2008]
- MEC (2006 b). Real Decreto 1631/2006, de 29 de diciembre, por el que se establecen las enseñanzas mínimas correspondientes a la Educación Secundaria Obligatoria. [BOE del 5 de enero de 2007]
- MEC. Real Decreto 1577/2006, de 22 de diciembre, por el que se fijan los aspectos básicos del currículum de las enseñanzas profesionales de la música por la Ley Orgànica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación [BOE, sábado, 20 de enero de 2007]
- MEDIR, R.M. (1998). *Societat Coral El Progrés, cent anys*. Barcelona: Cevagraf, S.C.C.L.

- MENUHIM, Y. (1972). *Theme and Variations*. New York: Stein and Day.
- MESTRES, J. M. (2000). *Pensar i fer música*. Barcelona: ECSA.
- MIRANDA, J. (1998, maig). «Els directors: Responsabilitat musical i pedagògica» dins *Circular: Secretariat de Corals infantils de Catalunya*, 101, 3-7
- MIRANDA, J. (2004). *Elaboració d'un model multimèdia d'intervenció per a l'educació de l'oïda*. Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. [Tesi doctoral]
- NADAL, N. (2007). *Músicas del mundo: Una propuesta intercultural de educación musical*. Barcelona: Horsori, I.C.E. Universitat de Barcelona.
- NAGORE, M. (1993). *La Sociedad Coral de Bilbao en el contexto del movimiento coral europeo (1850-1936)*. Valladolid: Universidad de Valladolid. [Tesi doctoral]
- NAGORE, M. (1998). *El origen de las sociedades corales en el País Vasco*. Barcelona: Oikos-Tau.
- NEILL, A. S. (1963). *Summerhill: Un punto de vista radical sobre la educación de los niños*. Madrid: Fondo de cultura económica.
- NIEREMBERG, J. E. (2004). *Ocultá filosofía: Razones de la música en el hombre y la naturaleza*. Barcelona: Acantilado.
- NOISETTE, C. (1997). *L'enfant, le geste et le son: Une initiation commune à la musique et à la danse*. Paris: Cité de la musique.
- NOVAK, G. (1988). *Aprendiendo a aprender*. Barcelona: Martínez Roca.

- OLLER, O. (2010). *Música i festa a Palafrugell*. Palafrugell: Impremta Palafrugell.
- OLÒRIZ, J. (2008). *L'institut de Segon Ensenyament de Girona (1845-1900)*. Girona: CCG.
- ONRUBIA, J. (2004). *Criterios psicopedagógicos y recursos para la atención a la diversidad en secundària*. Barcelona: Graó.
- ORTEGA, P.; MÍNGUEZ, R. i GIL, R. (1998). *Valores y Educación*. (1a. reimp.) Barcelona: Ariel S.A.
- PASTOR, P. (2011, gener, febrer i març). «Hacer música, un valor en muchos sentidos» dins *Eufonía. Didáctica de la Música:: Hacer música*, 51, 12-23.
- PEINADO, E. (2008). *20 años de un coro de voces blancas. Historias de los coros Presentación y Ciudad de la Alhambra*. Granada: Elena Peinado.
- PÉREZ, G. (1994). *Los valores democráticos en los jóvenes*. Madrid: UNED.
- PERRENOUD, Ph. (2000). «L'approche par compétences, une reponse à l'échec scolaire?». <http://www.unige.ch/fapse/SSE/teachers/perrenoud/php_main/php_2000/2000_22.rtf> [Consulta: 14 maig 2009]
- PERRENOUD, Ph. (2001). «La formación de los docentes en el siglo XXI» dins *Revista de Tecnologia Educativa*, XIV, 3, 503-523.
- PERRENOUD, Ph. (2004a). «Suffit-il d'être expert pour former des experts?» *Ensenyer la Musique*, 6-7, 87-106.

- PERRENOUD, Ph. (2004b). *Diez nuevas competencias para enseñar. Invitación al viaje*. Barcelona: Graó.
- PERRENOUD, Ph. (2005). *Diez nuevas competències para enseñar*. Barcelona: Graó.
- PERRENOUD, Ph. (2005). «El debat sobre competències en l'ensenyament universitari» <<http://www.161.116.7.34/qdu/qdu5.pdf>> [Consulta: 12 d'abril 2009]
- PIZÀ, A. (2003). *El doble silenci: Reflexions sobre música i músics*. Palma de Mallorca: Documenta Balear S.L.
- PLANAS, N. i ALSINA, A. (2009). *Educación matemàtica y buenas prácticas: infantil, primaria, secundaria y educación superior*. Barcelona: Graó.
- PLANAS, T., SERRATS, M. G. (1995). *Cómo educar en valores: Materiales, textos, recursos y técnicas*. Madrid: Narcea S.A.
- PLIEGO, V. (2008). *La educación musical en España entre 1988 y 2008 desde una perspectiva periodística*. Madrid: Musicalis.
- POLO, P. i VERGER, A. (2007). *Globalització i desigualtats educatives*. Palma de Mallorca: Escola de Formació en Mitjans Didàctics.
- PUERI CANTORES (2010). <<http://www.puericantores-cat.com/>> [Consulta: 28 desembre 2010]
- PUIG, J. M. (1999). *La feina d'educar*. Barcelona: Edicions 62.
- PUIG, J. M.; MARTÍN, X.; ESCARDÍBUL, S. i NOVELLA, A. (2000). *Cómo fomentar la participación en la escuela?* Barcelona: Graó.

PUIG, J. M. (2003). *Pràcticas morales*. Barcelona: Paidós.

PUIGBERT, J. (1994). *La Normal de Girona i el Magisteri públic (1914-1936)*. Girona: Universitat de Girona.

PUIGBERT, J. (1995) *La Girona de la restauració: Girona, 1874-1923*. Girona: Diputació de Girona.

PUJALS, J. M.; GALÍ, A.; DEFIS, O.; AINAUD DE LASARTE, J. M.; CÒNSUL, I. (1994). *Centenari Artur Martorell, 1894-1994*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

PUJOL, E. (2004). *Eduquem persones. Reflexions d'un mestre sobre educació a l'inici del s. XXI*. Barcelona: Mediterrània.

PUJOL, M. A. (2008). «La LOE a l'aula de música».

<http://photos.xtec.cat/sebaixllobregat5/portal/imatges/documents/materials_formacio/loe_musica_cic.pdf> [Consulta: 14 novembre 2010]

RAMOS, E. (1998, maig). «El juguem cantant» dins *Circular: Secretariat de Corals infantils de Catalunya*, 101, 20-21.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (1992). *Diccionario de la lengua española*. (21 ed.) Madrid: Espasa Calpe.

RICO, J. C. i RICO, N. (2011 gener, febrer i març). «Hacer música... para aglutinar, cohesionar y dinamizar la sociedad: El ejemplo de la Sociedad Unión Lírica Pinosense» dins *Eufonía. Didáctica de la música: Hacer música*, 51, 65-71.

- ROE, R. (2002). «¿Qué hace competente a un psicólogo?» dins *Infocop: Revista de Psicología*. <<http://www.cop.es/infocop/vernumero.asp?id=1108>>
[Consulta: 19 maig 2010]
- ROE, R. A. i BARTRAM, D. (2005). *Definition and Assessment of Competences in the Context of the European Diploma in Psychology*. Maastricht: Hogrefe & Huber.
- ROEGIERS, X. (2006). «Approche par compétences dans l'enseignement supérieur et cadre européen de qualifications: opportunités, enjeux et dérivés. Conférence introductoria al col·loqui La logique des compétences: chancer ou danger?». <<http://www.bief.be:80/index.php?s=22&uuid=34&found=1&lg=fr>>
[Consulta: 25 setembre 2009].
- ROEGIERS, X. (2000). «Saberés, capacidades y competencias en la escuela, una búsqueda de sentido» dins *Innovación Educativa* 10, 103-119.
- ROSABAL, G. (2006, invierno). «Meaningful Vocal Development Through Purposeful Choral Warm-ups» dins *Canadian Music Educator*, vol. 48, núm. 2.
- ROSABAL, G. (2008): «El director coral como educador musical» dins *La Retreta*, núm. 1 (1). <<http://www.laretreta.net/0101/articulos/eldirectorcoral.html>>
[Consulta: 4 abril 2010]
- ROSABAL, G. (2009, gener, febrer, març). «Algunas perspectivas para el manejo de la voz adolescente en el ensamble coral» dins *Eufonía. Didáctica de la Música: Los coros infantiles*, 45, Barcelona: Graó, 50-57.
- RUÉ, J. (1998). *El aula: un espacio para la cooperación*. Cooperación en la escuela. La responsabilidad de educar para la democracia. Barcelona: Graó.

- RUÉ, J. i MARTÍNEZ, M. (2005). *Les titulacions UAB en l'Espai Europeu d'Educació Superior*. Barcelona: Servei de Publicacions Bellaterra.
- SÁEZ, L. i MELLÉN, T. (2007). *Joves i valors: Què mou els nostres joves?* Barcelona: Barcino.
- SCHERCHEN, H. (2005). *El arte de dirigir la orquesta*. Barcelona: Idea Books.
- SEGARRA, I. (1997). *La veu del noi cantor*. Berga: Amalgama.
- SEGARRA, I. (2001). *Els concerts a l'estranger de l'Escolania de Montserrat (1982-1995)*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- SELLÉS, M. A. (2003). «El cant coral a secundària».
<<http://www.xtec.es/sgfp/llicencies/200304/memories/840m.pdf>> [Consulta: 14 gener 2010]
- SOLER, J. (1995). «De l'assemblea a la taula» dins *A Quatre Veus. Revista de la FCEC*, 6, any 32, època IV, 10-11.
- SOLER, J. (1995). «Ponència en l'àmbit de la música coral» dins *A Quatre Veus. Revista de la FCEC*, 7, any 32, època IV, 12-18.
- Soler, J. M. (2005). «Homilia de la missa exequial del Pare Ireneu Segarra».
<<http://www.escolania.cat/index.php>> [Consulta: 7 gener 2011]
- SORIANO, R. (2008). *Cómo se escribe una tesi*. Córdoba: Berenice.
- STRAWINSKY, I. (1983). *Poética Musical*. (3a. reimp.). Madrid: Taurus.
- SWANWICZ, K. (1991). *Música, Pensamiento y Educación*. Madrid: Morata.

- TAFURI, J. (2000). «Lo stato della ricerca nelle relazioni presentate» dins *Quaderni Della SIEM*, 16,11-17.
- TAFURI, J. (2006). *¿Se nace musical? Cómo promover las aptitudes musicales de los niños*. Barcelona: Graó.
- TERRICABRAS, J. M. (2002). *I a tu, què t'importa?* Barcelona: La Campana.
- THAPA, J. (2010, juliol, agost i setembre). «Educar a través de la música. El proyecto de educación Musical infantil de la Fundación Barenboim-Said» dins *Eufonía. Didáctica de la Música: Música y ciudadanía*, 50, Barcelona: Graó, 60-70.
- TORNS, M. (2006, octubre). «Josep Viader i Moliné» dins *El Punt-Sant Narcís: La música a Girona*, 152-153. Girona: *El Punt*.
- TRILLA, J. (1992). *El professor y los valores controvertidos. Neutralidad y beligerancia en la educación*. Barcelona: Paidós.
- TRILLA, J. (1993). *La educación fuera de la escuela. Ámbitos no formales y educación social*. Barcelona: Ariel.
- VAN MANEN, M. (1998). *El tacto en la enseñanza: el significado de la sensibilidad pedagógica*. Barcelona: Paidós.
- VANDER ZANDEN, J. W. (1990). *Manual de psicología social*. Barcelona: Paidós.
- VEIGA, A. J. (1997). *Crítica post-estructuralista y educación*. Barcelona: Laertes.
- VIADER, J. (1994). *Saba nova. Cantata homenatge a la coral amb motiu del seu XXVè aniversari*. Girona: Diputació de Girona.

VIGOTSKY, L. S. (1979). *El desarrollo de los procesos psicológicos superiores*. Barcelona: Crítica.

VILA, J. (2003). «En record del mestre Borgunyó. Música i pedagog (1884-1973)» dins *Ateneu Tots*, 13, 20. Igualada: Ajuntament d'Igualada.

VILA, J. (1998, maig). «Sobre l'educació de les veus infantils a les corals i a les escoles de música» dins *Circular: Secretariat de Corals infantils de Catalunya*, 101, 7-11.

WAGNER, C. (1966). *Aprenquem a fer cantar*. Barcelona: Hogar del Libro.

WELCH, G. (2005). «Singing as Communication» dins MELL D., MACDONALD R. & HARGREAVES D. *Musical Communication*, 239-259. New York: Oxford University Press.

WELCH, G. (1992). *Some Approaches to Research in Music Education. Director of the Music' at Harrow in 1885*. Cambridge: Kemp.

ZABALA, A. (1999). *Enfocament globalitzador i pensament complex. Una resposta per a la comprensió i intervenció en la realitat*. Barcelona: Graó.

ZARAGOZÀ, J. L. (2009). *Didáctica de la música en la educación secundaria: Competencia docentes y aprendizaje*. Barcelona: Graó.

ANNEXOS

ANNEX 1. QÜESTIONARI

Introducció

Amb el present qüestionari volem conèixer corals infantils i juvenils de procedències i perfils diversos de les comarques gironines. Aquest qüestionari pretén ser l'eina que ajudi a respondre els interrogants següents: la pràctica del cant coral educa?, esdevé un mitjà educatiu en valors?, crea hàbits?, ajuda en l'assoliment de competències?

Consta de tres parts: la primera recull les dades de la coral, el perfil i les activitats que duu a terme; la segona, la relació del treball coral respecte a valors, hàbits i competències; i la tercera és una graella on hi ha uns quants conceptes relacionats amb el cant coral. Aquests els haureu de marcar segons considereu si són valors, hàbits o competències.

Les dades que us demanem són d'ús exclusiu del present treball i, per tant, us garantim la major privacitat. Els resultats seran del tot anònims i, a tots els participants que us interressi, us facilitarem els resultats un cop fet el buidatge i se n'hagin extret conclusions.

PRIMERA PART

Dades de la coral

NOM

Població

Nom i cognoms del(s) director(s)/a(es)

Correu electrònic:

Telèfon:

Perfil de la coral (indiqueu amb una X)Coral d'escola de primària Coral de secundària Coral d'escola de música Coral independent Coral depenent d'una altra coral
de quina? Coral depenent d'una institució
de quina? Esteu federats? Sí NO

En cas afirmatiu, podeu dir on?

Com va sorgir la idea de formar una coral?

Quants anys fa que es va crear la vostra coral?

Quants cantaires sou?

Quants nois?

Quantes noies?

Es fa una selecció dels cantaires ? Sí NO

En cas que la resposta sigui afirmativa, quines qualitats es valoren?

Quines franges d'edat tenen els cantaires?

-
-
-
-

Quina és la periodicitat dels assaigs?

-
-
-
-

Quina durada tenen els assaigs?

-
-
-
-

Quants grups té la coral?

-
-
-
-

Quants directors/es sou?

Els directors treballeu en equip? Sí NO

En cas afirmatiu, amb quina periodicitat?

-
-
-
-

Quin és el tipus de treball que feu en equip?

Valoreu d'1 a 6 cadascun d'aquests ítems de menys a més importància						
En cas que no procedeixi, ho podeu deixar en blanc						
En cas que la coral tingui fons de finançament, d'on prové?	Gens importants			Molt importants		
	1	2	3	4	5	6
- Els cantaires paguen una quota	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- El cor cobra quan va a cantar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Té subvenció fixa	☐	☐	☐	☐	☐	☐

- Té suport institucional	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Entitats financeres	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Espònsors publicitaris	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- AMPA	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐

no cal respondre en cas que no procedeixi

Valoreu d'1 a 6 cadascun d'aquests ítems de menys a més importància						
En cas que no procedeixi, ho podeu deixar en blanc						
Si té suport institucional, de quina institució rep ajut?	Gens importants			Molt importants		
	1	2	3	4	5	6
- Ajuntament	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Consell comarcal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Diputació	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Generalitat de Catalunya	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Estat espanyol	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Unió Europea	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐

no cal respondre en cas que no procedeixi

L'ajut que es rep és:		En cas que no procedeixi, ho podeu deixar en blanc
- Econòmic:		
per projectes?		☐
subvenció anual?		☐
participació al pla d'entorn?		☐
		☐
- Infraestructura:		
prestació de locals?		☐
manteniment i afinació d'instruments?		☐
		☐
- Publicitat		
		☐
		☐

no cal respondre en cas que no procedeixi

Valoreu d'1 a 6 cadascú d'aquests ítems de menys a més importància						
Els nens i nenes vénen a cantar a la coral, perquè	Gens importants			Molt importants		
	1	2	3	4	5	6
- Per iniciativa del propi nen/a	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Els pares els hi apunten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- L'escola ofereix l'activitat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐

no cal respondre en cas que no procedeixi

Valoreu d'1 a 6 cadascun d'aquests ítems de menys a més importància						
Activitats que porteu a terme:	Gens importants			Molt importants		
	1	2	3	4	5	6
- Concerts individuals	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Concerts amb altres corals	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Intercanvis	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Participació a la Cantània	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Participeu a les trobades que organitza la vostra federació	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Viatgeu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Participeu en concursos	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Participeu a les festes a nivell d'escola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Participeu als actes socials del vostre municipi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐

no cal respondre en cas que no procedeixi

Valoreu d'1 a 6 cadascun d'aquests ítems de menys a més importància						
Les activitats que porteu a terme i que heu valorat, creieu que poden ser:	Gens importants			Molt importants		
	1	2	3	4	5	6
- un creixement musical	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- un creixement humà	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- una activitat integradora	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- una educació en valors	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- una adquisició d'hàbits	☐	☐	☐	☐	☐	☐

- un assoliment de competències	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐

no cal respondre en cas que no procedeixi

Anomeneu tres dels principals aspectes **educatius** que creieu que aporta el cant coral infantil.

- 1.
- 2.
- 3.

SEGONA PART

Entenem com a definició de valors la de Terricabras.^{*1}(2002).

«Els valors són les experiències, les idees i les coses que estimem, ens interessen i mirem de preservar, al llarg de la nostra vida».

Creieu que aquesta definició és aplicable al cant coral? SÍ NO

En cas negatiu escriviu la vostra definició:
(i/o amplieu o corregiu l'anterior)

Valoreu d'1 a 6 cadascun d'aquests ítems de menys a més importància						
1- Pel cantaire d'una coral infantil, són els següents valors els més significatius?	Gens importants			Molt importants		
	1	2	3	4	5	6
- Esforç	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Respecte	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Comunicació	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Amistat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Espontaneïtat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐

no cal respondre en cas que no procedeixi

Valoreu d'1 a 6 cadascun d'aquests ítems de menys a més importància						
2-Pel director/a són els mateixos valors o n'hi ha d'altres? <small>Pots afegir-ne i/o treure'n i valorar-los.</small>	Gens importants			Molt importants		
	1	2	3	4	5	6
- Esforç	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Respecte	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Comunicació	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Amistat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Espontaneïtat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐

no cal respondre en cas que no procedeixi

¹ Terricabras, J. M^a. (2002) *I a tu, què t'importa*.(1a.edició) Barcelona. La campana.

3- A la coral que dirigeu, quins són els valors més significatius? (dels esmentats a la pregunta núm.1)	
Marqueu amb una X els que més es treballen	
- Esforç	☐
- Respecte	☐
- Comunicació	☐
- Amistat	☐
- Espontaneïtat	☐
-	☐
-	☐

Entenem com a definició d'hàbit la de Ferrer Miquel² (2007).

«És aquella conducta que s'ha adquirit després d'una pràctica reiterada»

Creieu que aquesta definició és aplicable al cant coral? Sí NO

En cas negatiu escriviu la vostra definició:
(i/o amplieu o corregiu l'anterior)

Valoreu d'1 a 6 cadascun d'aquests ítems de menys a més importància						
1- Pel cantaire, quins hàbits són els més habituals en la pràctica coral:	Gens importants			Molt importants		
	1	2	3	4	5	6
- Atenció	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Escolta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Ordre	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Disciplina	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Col·laboració	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐

no cal respondre en cas que no procedeixi

² Ferrer Miquel, J. (2007). "La fragilitat de l'amistat" *Revista Sopar Hora Europea*, (núm.180), febrer, 7 primera pàgina de l'article 11 última pàgina de l'article.

Valoreu d'1 a 6 cadascun d'aquests ítems de menys a més importància						
2-Pel director/a són els mateixos o n'hi ha d'altres? Pots afegir-ne i/o treure'n i valorar-los.	Gens importants			Molt importants		
	1	2	3	4	5	6
-Atenció	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-Escolta	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-Ordre	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-Disciplina	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-Col·laboració	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-Estudi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-Planificació	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-Coordinació	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐

no cal respondre en cas que no procedeixi

3-Hàbits que es treballen més a la coral que dirigiu Escriviu-los i enumereu-los per ordre de més a menys	Número d'ordre
-	
-	
-	
-	
-	
-	
-	

El fet de cantar en una coral afavoreix l'adquisició de bons hàbits?

Sí NO

Entenem per competència

«La capacitat d'utilitzar els coneixements i habilitats, de manera transversal i interactiva, en contextos i situacions que requereixen la intervenció de coneixements vinculats a diferents sabers, cosa que implica la comprensió, la reflexió i el discerniment tenint en compte la dimensió social de cada situació».³

Generalitat de Catalunya. 2007

Creieu que aquesta definició és aplicable al cant coral? Sí NO

En cas negatiu escriviu la vostra definició:

(i/o amplieu o corregiu l'anterior)

Valoreu d'1 a 6 cadascun d'aquests ítems de menys a més importància						
1-Els cantaires d'una coral infantil, es formen principalment en aquestes competències,	Gens importants			Molt importants		
	1	2	3	4	5	6
- Afinació	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Articulació	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Dinàmiques	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Expressió	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Fraseig	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Harmonia	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Musicalitat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Ritme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- Actitud postural	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐

no cal respondre en cas que no procedeixi

³ DOGC núm. 4915. Article 8 del Decret 142/2007 i del 143/2007

Creieu que les competències pel que fa al director/a són les mateixes que les indicades a la pregunta núm. Sí NO

Valoreu d'1 a 6 cadascun d'aquests ítems de menys a més importància						
Voleu escriure i valorar les compe-tències més importants pel director/a?	Gens importants			Molt importants		
	1	2	3	4	5	6
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Valoreu d'1 a 6 cadascú d'aquests ítems de menys a més importància						
Creieu que el fet de cantar en una coral infantil és principalment:	Gens importants			Molt importants		
	1	2	3	4	5	6
- una activitat d'aprenentatge	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- una activitat intel·lectual	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- una activitat educativa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- una activitat social	☐	☐	☐	☐	☐	☐
- una activitat de lleure	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐
-	☐	☐	☐	☐	☐	☐

TERCERA PART

Graellalistat de conceptes que tenen relació amb el cant coral.

(poseu una X al costat, segons creieu que puguin ser un valor, un hàbit o una competència. També ho podeu deixar en blanc o assenyalar-ne més d'un.

	V	H	C
Afinació	☐	☐	☐
Alegria	☐	☐	☐
Amistat	☐	☐	☐
Articulació	☐	☐	☐
Atenció	☐	☐	☐
Autoestima	☐	☐	☐
Autoritat	☐	☐	☐
Col·laboració	☐	☐	☐
Compartir	☐	☐	☐
Complicitat	☐	☐	☐
Comunicació	☐	☐	☐
Convivència	☐	☐	☐
Creativitat	☐	☐	☐
Democràcia	☐	☐	☐
Desenvolupar	☐	☐	☐
Diàleg	☐	☐	☐
Dinàmica	☐	☐	☐
Disciplina	☐	☐	☐
Diversió	☐	☐	☐
Emoció	☐	☐	☐
Equilibri	☐	☐	☐
Escolta	☐	☐	☐
Esforç	☐	☐	☐
Esportaneïtat	☐	☐	☐
Expressió	☐	☐	☐
Força	☐	☐	☐
Fraseig	☐	☐	☐
Harmonia	☐	☐	☐
Integració	☐	☐	☐
Interpretació	☐	☐	☐
Màgia	☐	☐	☐
Moviment	☐	☐	☐
Motivació	☐	☐	☐
Musicalitat	☐	☐	☐
Ordre	☐	☐	☐
Paciència	☐	☐	☐
Perfecció	☐	☐	☐
Recepció	☐	☐	☐

Respecte	☐	☐	☐
Responsabilitat	☐	☐	☐
Rigor	☐	☐	☐
Ritme	☐	☐	☐
Simpatia	☐	☐	☐
Superació	☐	☐	☐
Solidaritat	☐	☐	☐
Tendresa	☐	☐	☐
Tolerància	☐	☐	☐
Tranquil·litat	☐	☐	☐
Vocació	☐	☐	☐
Voluntariat	☐	☐	☐
	☐	☐	☐
	☐	☐	☐
	☐	☐	☐
	☐	☐	☐

Una vegada respost el qüestionari, si us sembla que voleu fer alguna aportació que pugui ajudar en la recerca i ampliar-ne els resultats, ens serà de gran ajuda.

Volem rebre informació dels resultats

Sí NO

Us recordem que podeu lliurar-nos el qüestionari respost via e-mail o per correu ordinari. En cas de contestar-lo amb ordinador, us recordem que primer cal desar el document i després escriure-hi, contràriament no es desen les respostes.

Moltes gràcies.

Rita Ferrer i Miquel
rita.ferrer@udg.edu
 carrer Francisc de Blanes núm. 36
 17211 Llafranc
 Tel.606 98 33 40

ANNEX 2. SUMARI DE GRÀFICS I SUMARI DE TAULES

SUMARI DE GRÀFICS

- 1.1 Moviment Coral Català 1995 (p. 90).
- 1.2 Projectes entorn al cant coral (p. 104).
- 1.3 Tipologia de corals que hi ha actualment a les comarques gironines (p.).
- 1.4 Competències i Sabers (p. 117).
- 1.5 Les 8 competències bàsiques: transversals i específiques (p. 139).
- 1.6 Aspectes competencials més específics entorn a la música i al cant coral (p. 144).
- 1.7 Espiral de mots i petites frases extretes de fragments escrits per cantaires en relació al cant coral (p. 145).

* * * *

SUMARI DE TAULES

- 2.1 Perfil de les corals que respongueren, mostra convidada i mostra productora de dades (p. 161).
- 2.2 Perfil de les corals que han respost, nombre de cadascuna i % que representa (p. 162).
- 2.3 Corals federades o no federades i no respostos (p. 173).
- 2.4 A quines federacions estan inscrites? (p. 175).
- 2.5 Quants anys fa que es va crear la vostra coral? (p. 176).
- 2.6 Anys de creació de la coral segons l'antiguitat i el seu perfil (p. 177).
- 2.7 Nombre de cantaires que té cada coral (p. 178).
- 2.8 Mitjanes i desviacions típiques entre nens i nenes (p. 179).
- 2.9 Nombre de corals, nivells i grups a Primària (p. 181).
- 2.10 Nombre de corals i grups a les Escoles de Música (p. 182).
- 2.11 Nombre de grups o seccions que tenen les corals segons els seu perfil i el percentatge que representa (p. 182).

- 2.12 Quina durada tenen els assaigs? (p. 184).
- 2.13 Nombre de directores o directors que tenen les corals (p. 184).
- 2.14 Institucions que donen suport econòmic, nombre de corals que se'n beneficien i mitjana resultant (p. 188).
- 2.15 Nombre de corals que reben suport dels ajuntaments o la Diputació, segons els seu perfil (p. 188).
- 2.16 Els cantaries, van a cantar a la coral per iniciativa pròpia (p. 190).
- 2.17 Van a la coral perquè els pares els apunten (p. 191).
- 2.18 L'escola ofereix l'activitat (p. 191).
- 2.19 Van a la corals perquè... segons perfil i mitjanes (p. 192).
- 2.20 Activitats que porten a terme les corals, percentatge que representen segons les respostes obtingudes (p. 193).
- 2.21 Valoració segons l'ordre de més a menys, del que suposen les activitats que porten a terme les corals de manera global (p. 195).
- 2.22 Aspectes educatius mostrats per ordre dels més recurrents (p. 197).
- 2.23 La definició de valor és aplicable al cant coral? (p. 199).
- 2.24 Valors més significatius pels cantaires segons el perfil de les corals i comparades amb els resultat global (p. 201).
- 2.25 Valors més elevats pel cantaire, obtinguts del global de les corals (p. 202).
- 2.26 Valors més significatius pels directors o directores segons el perfil de les corals i comparades amb els resultat global (p. 203).
- 2.27 Valors pel cantaire, obtinguts del global de les corals (p. 203).
- 2.28 Percentatges (respecte al total de les corals que han respost) en relació als valors més significatius que es treballen a la coral que dirigeix (p. 204).
- 2.29 Comparació dels valors més significatius entre cantaires i directors o directores (p. 204).
- 2.30 La definició d'hàbit és aplicable al cant coral? (p. 208).
- 2.31 Hàbits més significatius pels cantaires segons el perfil de les corals i comparades amb els resultat global. (p. 209).

- 2.32 Hàbits més elevats pels cantaires, obtinguts del global de les corals (p. 210).
- 2.33 Hàbits més significatius pels directors o directores segons els perfil de les corals i comparades amb els resultat global (p. 211).
- 2.34 Hàbits més significatius pels directors o directores, ordenats de més a menys (p. 212).
- 2.35 Hàbits que més es treballen a la coral que dirigeixen (p. 213).
- 2.36 El fet de cantar en una coral afavoreix l'adquisició de bons hàbits? (p. 214)
- 2.37 Hàbits més significatius entre cantaires i directors o directores (p. 215).
- 2.38 La definició de competència és aplicable al cant coral? (p. 217).
- 2.39 Competències en què es formen els cantaires segons el perfil de cada cor i comparades amb els resultats globals (p. 218).
- 2.40 Els cantaires es formen principalment en les següents competències (p. 219).
- 2.41 Competències amb què es formen principalment els directors o directores (p. 220).
- 2.42 Comparativa entre cantaires i directors o les directores en referència a les competències (p. 221).
- 2.43 El fet de cantar en una coral infantil o juvenil és principalment.(resultats globals) (p. 222).
- 2.44. El fet de cantar en una coral infantil o juvenil és principalment una activitat de... (resultats parcials comparats amb els globals) (p. 223).
- 2.45 És un valor (p. 226).
- 2.46 És un hàbit (p. 227).
- 2.47 És una competència (p. 227).
- 2.48 Conceptes a ser considerats valors, hàbits o competències (p. 227).

* * * *

ANNEX 3. CONTINGUTS DEL CD

DOCUMENTS DEL MARC TEÒRIC

CARPETA 1- EVOLUCIÓ DEL QÜESTIONARI

- 1.1 Carta que acompanya el qüestionari. (09-04-2009).
- 1.2 Enquesta primera. (11-03-2009).
- 1.3 Enquesta segona. (16-03-2009).
- 1.4 Enquesta tercera. (09-04-2009).
- 1.5 Enquesta en format formulari primer.(20-05-2009).
- 1.6 Enquesta en format formulari segon. (26-05-2009).
- 1.7 Graella corregida (11-03-2009).
- 1.8 Graella modificada (08-04-2009).
- 1.9 Qüestionari Final Protegit (28-05-2009.)
- 1.10 Qüestionari Final Protegit V2 secundària- obert (29-08-2009).
- 1.11 Qüestionari Final Protegit V2 secundària- tancat (30-08-2009)

* * * *

CARPETA 2- DOCUMENTS CITATS AL MARC TEÒRIC LLIURATS PER DIFERENTS ENTITATS

2.1 Federacions.

- 2.1.1 Document Montseny 01 FCEC
- 2.1.2 Documents base. Jornades de reflexió.FCEC
- 2.1.3 Secretariat de Corals Infantils de Catalunya. SCIC
- 2.1.4 Dossier Corals Joves de Catalunya. CJC.
- 2.1.5 Agrupació Coral de les comarques de Girona.

- 2.2 Projectes educatius diversos entorn al cant coral.

- 2.2.1 Cantània: A- Què és Cantània?
B- Oda 2006 a Cantània.
C- Cantània i Òpera a Secundària.
  - 2.2.2 Tots junts a cantar- Estadística.
  - 2.2.3 Més Música a l'escola
  - 2.2.4 Trobades de corals escolars d'Infantil i Primària.
A- Cens de les corals facilitat pel Departament d'Educació.
B- Programa de la VII Trobada 2009.
  - 2.2.5 Trobades de corals de Secundària.
A- Cens de corals facilitat pel Departament d'Educació.
B- Document lliurat des de l'organització.
- 2.3 El cant coral com a instrument de valors
- 2.3.1 Crida inicial per un debat social sobre educació a Catalunya.

* * * *

DOCUMENTS DEL MARC APLICATIU

CARPETA 3- RELACIÓ DE LES TAULES COMPLEMENTÀRIES DE L'ANÀLISI DE DADES

- 3.1 Perfil de les corals i percentatges.
- 3.2 Es va crear la coral motivats per... (1)
- 3.3 Es va crear la coral motivats per... (2)
- 3.4 Taula resum, motius per crear la coral.
- 3.5 Anys de creació de les corals segons el perfil en els darrers 5 anys.
- 3.6 Total de cantaries segons el gènere i percentatges que representen.
- 3.7 Es fa selecció de cantaires a la coral?
- 3.8 Què valoren les corals que fan selecció?
- 3.9 Edat dels cantaires de les corals de primària i nombre de grups que tenen.

- 3.10 Edat dels cantaires de les corals d'escoles de música i nombre de grups que tenen.
- 3.11 Edat dels cantaires de corals independents i nombre de grups que tenen.
- 3.12 Edat dels cantaires de corals dependents d'altres corals i nombre de grups que tenen.
- 3.13 Edat dels cantaires de corals dependents d'altres institucions i nombre de grups que tenen.
- 3.14 Edat dels cantaires de corals de centres de secundària i nombre de grups que tenen.
- 3.15 Amb quina periodicitat assagen els cors?
- 3.16 Relació del nombre de directors o directores que tenen les corals segons el perfil de cadascuna.
- 3.17 El treball en equip de directors separat segons el perfil de cada coral.
- 3.18 Periodicitat del treball en equip dels directors/res.
- 3.19 Periodicitat en el treball en equip de directors o directores segons el perfil de les corals.
- 3.20 Paguen quota?
- 3.21 El cor cobra quan va a cantar?
- 3.22 Té una subvenció fixa?
- 3.23 Té suport institucional?
- 3.24 La subvenció prové d'entitats financeres?
- 3.25 Són els espònsors publicitaris un mitjà de finançament?
- 3.26 El suport econòmic prové de l'AMPA?
- 3.27 Suport dels ajuntaments a les corals segons el seu perfil.
- 3.28 Van a la coral per iniciativa pròpia del cantaire.
- 3.29 Van a la coral perquè els pares els hi apunten.
- 3.30 Van a la coral perquè l'escola ofereix l'activitat.
- 3.31 Quines activitats porten a terme les corals?
- 3.32 Activitats que porten a terme les corals, segons el seu perfil.
- 3.33 Altres activitats que realitzen les corals.
- 3.34 Cantar en una coral suposa, per a les corals de primària.

- 3.35 Cantar en una coral suposa, per a les corals d'escoles de música.
- 3.36 Cantar en una coral suposa, per a les corals independents.
- 3.37 Cantar en una coral suposa, per a les corals que depenen d'una altra coral.
- 3.38 Cantar en una coral suposa, per a les corals que depenen d'una altra institució.
- 3.39 Cantar en una coral suposa, per a les corals de centres de secundària.
- 3.40 Valoració de les activitats que porten a terme les corals des del punt de vista global.
- 3.41 Les corals valoren amb un 6 les activitats que porten a terme segons el perfil de cadascuna d'elles.
- 3.42 Valoració segons el perfil de les corals del que suposa les activitats que duen a terme.
- 3.43 Valors pel cantaire, obtinguts del global de les corals.
- 3.44 Valors més significatius pels cantaires d'acord al perfil de les corals.
- 3.45 Aportacions dels valors més elevats pels cantaires, afegits als que es proposen.
- 3.46 Valors pels directors o directores, obtinguts del global de les corals.
- 3.47 Valors més significatius pels directors o directores d'acord al perfil de les corals.
- 3.48 Aportacions dels valors més significatius pels directors o directores, afegits als que es proposen.
- 3.49 Valors més significatius per ser els que més es treballen a la coral que dirigeixen i que han afegit segons el nombre de corals que han respost.
- 3.40 Hàbits pel cantaire, obtinguts del global de les corals.
- 3.41 Hàbits més significatius pels cantaires d'acord al perfil de les corals.
- 3.42 Aportacions dels hàbits més significatius pels cantaires, afegits als que es proposaven.
- 3.43 Hàbits més significatius pels directors o directores, obtinguts del global de les corals.

- 3.44 Hàbits més significatius pels directors o directores d'acord al perfil de les corals.
- 3.45 Hàbits més significatius que han afegit els directors o directores.
- 3.46 Competències en què es formen principalment els cantaires d'acord al perfil de les corals.
- 3.47 Aportacions de les competències en què es formen principalment els cantaires, afegits als que es proposen.
- 3.48 Són les mateixes competències pels cantaires que pels directors o directores?
- 3.49 Competències més importants pel director o directora dels que proposava el qüestionari segons el perfil de cada coral.

* * * *

CARPETA 4- RELACIÓ DELS GRÀFICS COMPLEMENTARIS DE L'ANÀLISI DE DADES

- 4.1 Mostra de les corals de les quals ens hem servit per a fer la tesi segons els seu perfil i representada per sectors.
- 4.2 Valors pels cantaires d'una coral.
- 4.3 Valors pels directors d'una coral.
- 4.4 Hàbits pels cantaires d'una coral.
- 4.5 Hàbits pels directors o directores d'una coral.

* * * *

CARPETA 5- RELACIÓ DE DOCUMENTS COMPLEMENTARIS DE L'ANÀLISI DE DADES

- 5.1 Resultats de les preguntes qualitatives.
- 5.2 Principals aspectes educatius.
- 5.3 Competències més importants pels directors o directores.
- 5.4 Resultats del buidatge manual de diverses aportacions qualitatives.

CARPETA 6- ALTRES DOCUMENTS

- 6.1. Enquesta realitzada a un petit grup de cantaires anterior a la tesi doctoral.

ANNEX 4. CONTINGUTS DEL DVD

CARPETA 1- FOTOGRAFIES DE PROJECTES EDUCATIUS

- 1.1 El país a l'escola
  - 1.1.1 Coral Estrella de l'Escola Vedruna de Tona al Palau de la Música Catalana.
  - 1.1.2 Coral Sant Pau al Palau de la Música Catalana. 2008
  - 1.1.3 Coral Sant Pau al Palau de la Música Catalana. 2009
  - 1.1.4 Coral Sant Pau a Figueres en una actuació prèvia al concurs.
  - 1.1.5 Palau de la Música Catalana on es realitza el concert final.

- 1.2 Cantània
  - 1.2.1 Cantània 2009
  - 1.2.2 Cantània 2009
  - 1.2.3 Cantània 2010
  - 1.2.4 Cantània 2010
  - 1.2.5 Cantània 2010
  - 1.2.6 Cantània 2011
  - 1.2.7 Cantània 2011
  - 1.1.8 Cantània 2011

- 1.3 Tots junts a cantar
  - 1.3.1 El timbaler del Bruc (cartell) Girona 2009
  - 1.3.2 El timbales del Bruc (previ al concert) Girona 2009
  - 1.3.3 El timbales del Bruc (CEIP El Veinat de Salt) Girona 2009
  - 1.3.4 Cantata Tic-Tac Girona 2010
  - 1.3.5 Cantata Tic-Tac Girona 2010
  - 1.3.6 Les veus misterioses Girona 2011
  - 1.3.7 Les veus misterioses Girona 2011

- 1.4 Més música a l'Escola
  - 1.4.1 Patufet Banyoles 2008
  - 1.4.2 Al ball sense cap badall Banyoles 2009
  - 1.4.3 Al ball sense cap badall Banyoles 2009
  - 1.4.4 Can Carreras Banyoles 2010

- 1.5 Trobada de corals escolars d'educació infantil i primària
  - 1.5.1 Coral Torres Jonama_ Palafrugell- 2010
  - 1.5.2 Zer Tramuntana_ Girona- 2010
  - 1.5.3 Trobada de corals_ Ventalló- 2011
  - 1.5.4 Trobada de corals Palafrugell_ 2011
  - 1.5.5 Participants de diferents escoles al parc del centre de Girona- 2011

- 1.6 Trobades de corals escolars de centres de secundària.
  - 1.6.1 Palau Sant Jordi Barcelona 2009
  - 1.6.2 Palau Sant Jordi Barcelona 2009
  - 1.6.3 Coral Dalladalt L'Escala 2010
  - 1.6.4 Coral Dalladalt Torroella de Montgrí 2010

- 1.7 Activitats de Corals d'Escoles de Música
  - 1.7.1 Coral Els Follets de Ripoll i Clau de Sol d'Arbúcies. 2006
  - 1.7.2 Assaig de diferents corals a l'Escala. 2008
  - 1.7.3 Fent tècnica vocal
  - 1.7.4 Coral de l'Aula musical de Girona. 2010
  - 1.7.5 Coral Claudefaula de Girona.2010
  - 1.7.6 Petit cor de la coral Els Violets_ Palafrugell 2010
  - 1.7.7 Coral la Flauta Màgica de Figueres 2011
  - 1.7.8 Coral l'Esparver de Begur 2011

- 1.8 Activitats del SCIC
  - 1.8.1 Juguem Cantant a Centelles 2010
  - 1.8.2 Trobada a Sant Jaume del Domenys i El Vendrell 2010
  - 1.8.3 Coral Petit Estel 2010
  - 1.8.4 44ena trobada de corals Sant Andreu de Llavaneres. Els Brins Camprodon_ 2011
  - 1.8.5 Un pont de cançons 2011
  - 1.8.6 Trobada a Alcanar 2011
  - 1.8.7 Juguem Cantant a Vic 2011
  - 1.8.8 Trobada de corals
  - 1.8.9 *Circular* (revista del SCIC)

- 1.9 Activitats diverses entorn a concerts, intercanvis, viatges, festes, ...
  - 1.9.1 El follet valent – Escola Vedruna Palafrugell 2008
  - 1.9.2 Coral Sant Pau al Museu Dalí de Figueres 2010
  - 1.9.3 Coral Sant Pau al Museu Dalí de Figueres 2010
  - 1.9.4 Coral Els Virolets a Calella de Palafrugell 2010
  - 1.9.5 Coral Belga de Watermael-Boitsfort Brussel·les 2011
  - 1.9.6 De viatge a Alcanar Coral els Virolets 2011

- 1.10 Corals dependents d'altres corals, institucions o independents
  - 1.10.1 Coral 3x3 de Celrà 2007
  - 1.10.2 Coral Xerinola Maçanet de la Selva 2009
  - 1.10.3 Coral Petits Cantaires de Sant Hilari 2010

* * * *

CARPETA 2- MATERIAL ÀUDIO

- 2.1 Arion «Cant Final». Cantània
- 2.2 El peix martell. Escola de música. Begur
- 2.3 Joguines. Independent. Celrà

- 2.4 L'arbre de la Virgínia (Tots Junts a cantar) Girona
- 2.5 Lluna de la ciutat (Acuitacantar 3) SCIC
- 2.6 Oh dolces campanes. Independent Sant Hilari Sacalm
- 2.7 Oh happy day. Escola de primària Sant Pere Pescador
- 2.8 Oh mar, tant blava. Escola de música de Palafrugell

* * * *

CARPETA 3- VÍDEOS [OBRIR PREFERIBLEMENT AMB VLC MEDIA PLAYER]

- 3.1 Guarda la Luna. Centre de secundària. Torroella de Montgrí
- 3.2 El Nano de Camprodon. Escoles de primària i secundària. Camprodon
- 3.3 A white rainbow. Escola de música. Palafrugell
- 3.4 Alegria. XV Trobada de Corals de Secundària. Barcelona
- 3.5 El cant dels ocells. Escola de música de Girona
- 3.6 La gata i el belitre. Escola de música. Sant Feliu de Guíxols i Vic
- 3.7 Minum Kuntali. Escola de primària. Palafrugell
- 3.8 Escola de primària. Calonge
- 3.9 Ocells.Independent i Escola de música. Ripoll i Palafrugell
- 3.10 Per tu ploro. Escola de primària. Figueres
- 3.11 Pinyeta pinyol. Escola de música. Begur
- 3.12 Shalom to my friend. Escola de música. Palafrugell
- 3.13 Tos cantem. Escola de música. Girona
- 3.14 Trobada de Corals de Primària. Palafrugell

